

Year 8 Volume 1 January – April 2025
ISSN 2586-8896

วารสารนวัตกรรมสังคม

Journal of Social Innovation

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

วารสารนวัตกรรมสังคม
วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2568

Journal of Social Innovation
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University
Year 8 Volume 1 January – April 2025

วารสารนวัตกรรมสังคม

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2568

คณะที่ปรึกษา

ดร.อาทิตย์ อุไรรัตน์

อธิการบดีกิตติมศักดิ์ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยรังสิต

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา

คณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.จอมเดช ตริเมฆ

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กองบรรณาธิการ

อาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยรังสิต

ศาสตราจารย์ ดร.อภิชัย พันธเสน

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตพงษ์ สอนสุภาพ

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรวิทย์ องค์กรสิงห์

ผู้อำนวยการหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง

วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษิตา สังข์แก้ว

รองคณบดีฝ่ายพัฒนาลังคมฯ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ วงศ์สินศิริกุล

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

อาจารย์ภายนอกมหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.เสกสัน เครือคำ

อาจารย์ประจำ คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บังอร พลเดชา

นักวิชาการอิสระ ด้านเศรษฐศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุลีรัตน์ เจริญพร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ดร.ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง

อาจารย์ประจำ คณะสังคมศาสตร์ สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.สุภัสตรา แก้วประดิษฐ์ ทรัพย์ชุกุล

อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานภายใน

ศาสตราจารย์ ธีรยุทธ บุญมี

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สิตานนท์ เจริญภาพพัฒน์

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณ์ กังสดารพร

รองคณบดีฝ่ายบริหาร วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญส่ง ชเลธร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จตุพล ดวงจิตร

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจเอก ดร.สฤษดิ์ สืบพงษ์ศิริ

อาจารย์ประจำ คณะอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความภายนอก

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์

นักวิชาการอิสระ ด้านรัฐศาสตร์

รองศาสตราจารย์ วิทยากร เชิญกุล

นักวิชาการอิสระ ด้านปรัชญาสังคมและการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

อาจารย์ประจำ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์

อาจารย์ประจำ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ลักษณะนัชช

อาจารย์พิเศษ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกรัตน์ ยศไกร

อาจารย์ประจำ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิษนัฐเกษม

อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจตรี ดร.ชวนส์ถ์ เจริญการ

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.ธัญพร สุนทรธรรม

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองเลขานุการ

ดร.เปรมณัช โภชนสมบุญ

รองผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
(การศึกษาผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ) วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม
มหาวิทยาลัยรังสิต

นางสาววิรญา อังศุธรถาวริน

เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

English Editors

อาจารย์ชวพล ช้างกลาง

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Journal of Social Innovation

College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Year 8 Volume 1 January - April 2025

Editorial Advisor

Dr.Arthit Ourairat

Founding President Emeritus, Rangsit University

Editor in Chief

Asst.Prof.Dr.Suriyasai Katasila

Dean, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Associate Editor

Assoc.Prof.Pol.Capt.Dr.Jomdet Trimek

Deputy Dean for Academic Affairs, College of Leadership and Social Innovation,
Rangsit University

Editorial Board

Professor.Dr.Apichai Puntasen

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc.Prof.Dr.Rattaphong Sonsuphap

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Chatwarun Angasinha

Director, Ph.D. College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Buchita Sungkaew

Deputy Dean for College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst.Prof.Dr.Visanu Vongsinsirikul

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Editorial Board (Outside)

Assoc.Prof. Pol.Col.Dr.Seksan Kruekham

Lecturer in Police Science Faculty, Royal Police Cadet Academy

Asst.Prof.Dr.Bangon Poltechar

Independent Scholar in Economics

Asst.Prof.Dr.Chuleerat Charoenporn

Lecturer in Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University

Dr. Chairat Wongkitrungruang

Lecturer in Social Development Program, Faculty of Social Science, Kasetsart University

Dr. Supatta Kaopradith Supchukul

Lecturer in Department of Sociology Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University

Peer Review

Professor. Thirayuth Boonmee

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Assoc. Prof. Dr. Sitanon Jesdapipat

Lecturer in Faculty of Economics, Rangsit University

Asst. Prof. Dr. Korn Kangsadanporn

Deputy Dean of Administration, College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst. Prof. Dr. Boonsong Chaletorn

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst. Prof. Jatupon Dongjit

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Asst. Prof. Pol. Col. Dr. Sarit Suebongsiri

Lecturer in Criminology and Justice Administration, Rangsit University

Peer Review (Outside)

Adjunct Professor. Dr. Anek Laothamatas

Independent Scholar in Political Science

Assoc. Prof. Witayakorn Chiengkul

Independent Scholar in Philosophy, Sociology and Education

Assoc. Prof. Dr. Prapart Pintobtang

Lecturer in Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawangdee

Lecturer in Institute for Population and Social Research, Mahidol University

Assoc. Prof. Dr. Tassanee Lakkhanaichonchat

Special Instructor in Faculty of Social Administration, Thammasat University

Asst. Prof. Dr. Kanokrat Yossakai

Lecturer in Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University.

Asst.Prof.Dr.Phat Pisitkasem

Lecturer in Faculty of Economics, Kasetsart University

Asst.Prof.Pol.Maj.Dr.Chavanut Janekarn

Lecturer in College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Dr.Thanyaporn Soontornthum

Lecturer in College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

Co-Ordinator

Dr.Pramemanut Pochanasomboon

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

Ms.Veraya Aungsuthonthavarin

Officer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

English Editors

Chawapon Changklang

Lecturer in College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University

สารจากฉบับนี้

วารสารนวัตกรรมสังคม : Journal of Social Innovation ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2568) มีบทความที่มีบทความวิชาการจำนวน 1 บทความ ได้แก่ การขยายตัวของสวนยางบนคาบสมุทรมลายูและรัฐสยามตามเส้นทางรถไฟภาคใต้พลวัตความสัมพันธ์ของชาวจีนกู่ลี้จิ้นและพ่อค้ายางสิงคโปร์ และประกอบไปด้วยบทความวิจัยอีก 16 บทความ ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในการไกล่เกลี่ยปัญหาครอบครัวและการระงับข้อพิพาท, ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินค้ารถยนต์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร, การศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวรายการทูปโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี, การศึกษาการแทรกแซงของการบำบัดด้วยธาตุหายในการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเยาวชน: การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับเยาวชนที่กระทำความผิดในหมู่เป่ย ประเทศจีน, แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงมหาดไทย, การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี, ภาษาไทยกลุ่มแม่น้ำโขง: จุดเชื่อมโยงเชิงผลประโยชน์ในอาเซียนกับกรณีของประเทศไทย, การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษา ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม, นวัตกรรมจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินชุมชน, แนวทางการพัฒนาและการปรับตัวด้านการตลาดออนไลน์ของบริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019, จุดบรรจบของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ พุทธธรรม และนวัตกรรมสังคม เส้นทางสู่ความงอกงามของมนุษย์ในมิติประสาทวิทยา, แนวทางการพัฒนาธุรกิจ

บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่แผงลอย (กรณีศึกษาตึกตอก), ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเชิงเศรษฐกิจและสังคม, การยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร, การศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความทุกบทความในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาศาสตร์ทางนวัตกรรมทางสังคมไม่มากนัก และขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาทุกท่านที่ร่วมนำเสนอบทความในวารสารฉบับนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและเป็นประโยชน์ ต่อแวดวงวิชาการต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยะใส กตะศิลา
คณบดีวิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม

สารบัญ

สารจากคนบดี

ผศ.ดร.สุริยะใส กตะศิลา

บทความวิชาการ

- การขยายตัวของสวนยางบนคาบสมุทรมาลายูและ
รัฐสยามตามเส้นทางรถไฟภาคใต้พลวัตความสัมพันธ์
ของชาวจีนกุลิจีนและพ่อค้ายางสิงคโปร์** 13

ยุทธियง ลี้มเลิศวาที และ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

บทความวิจัย

- แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชน
ในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี** 40

ไพลิน ธัญจรสรักษ์ และ เสกสรรค์ เครือคำ

- บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในการไกล่เกลี่ย
ปัญหาครอบครัวและการระงับข้อพิพาท** 57

วิจิตรา นาไชยเวศน์ และ ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง

- ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก
ใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร** 72

หมุ คงราษี และ ศิริรัตน์ โกศการิกา

- การศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวรายการ
ทูบไต้ข่าวช่องอมรินทร์ทีวี** 86

กมลพร วรกุล และ กันยิกา ชอว์

**การศึกษาการแทรกแซงของการบำบัดด้วยธาตุหาย
ในการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
ของเยาวชน: การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับเยาวชน
ที่กระทำความผิดในหุบเขา ประเทศจีน** 106

Zheyun Zheng

**แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัย
ในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
กระทรวงมหาดไทย** 128

ขจรยศ รณฤทธิพิบูล และ เกวลิน ศीलพิพัฒน์

**การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์
จากการค้าประเวณี** 162

ธีรภัทร แก้วจันทน์ และ ธรรมวิทย์ เทิดอุดมธรรม

**ลุ่มแม่น้ำโขง: จุดเชื่อมโยงเชิงผลประโยชน์ในอาเซียน
กับกรณีของประเทศไทย** 180

เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์

**การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
ในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษาศูนย์คุมประพฤติ
ภาคประชาชนเขตสายไหม** 211

ปนัดดา แสงอุทัย, นวภัทร ณรงค์ศักดิ์ และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์

นวัตกรรมการจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินชุมชน 235

ศุภกร จงนภาศิริกุล และ เอกพจน์ คงกะเรียน

แนวทางการพัฒนาและการปรับตัวด้านการตลาดออนไลน์ของ บริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์ โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019	248

สหณัฐ ศรีสยาม และ อภิรัตน์ กังสดารพร

จุดบรรจบของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ พุทธธรรม และนวัตกรรมสังคม เส้นทางสู่ความมั่งคั่งของมนุษย์ ในมิติประสาทวิทยา	262

สุธาสินี แสงขำ และ อภิชัย พันธเสน

แนวทางการพัฒนาธุรกิจ บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่แผงลอย (กรณีศึกษาตึกตอก)	291

จินต์สุภาภรณ์ คณาสุข และ อภิรัตน์ กังสดารพร

ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เชิงเศรษฐกิจและสังคม	310

กชกร อนุสรณ์พานิช และ ชาญชัย จิวจินดา

การยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม ของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร	323

นลินรัตน์ ยุกเลิศรัตน์ และ ชาญชัย จิวจินดา

การศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่	339

กิตตินันท์ อหุมชาย และ นัตวรัญช์ องค์กรสิงห์

การขยายตัวของสวนยางบนคาบสมุทรมลายูและรัฐสยามตาม เส้นทางรถไฟภาคใต้ พลวัตความสัมพันธ์ของ ชาวจีนกุลีจีนและพ่อค้ายางสิงคโปร์

The expansion of rubber plantations on the Malay Peninsula and the Siamese states along the southern railway route, The dynamics of the relationship between Chinese coolies and Singaporean rubber merchants

ยุทธियง ลิ้มเลิศวาที¹ และ ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ²

วันรับ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 วันแก้ไข: 29 มีนาคม 2567 ยอมรับ: 20 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาต้นศตวรรษที่ 20 เป็นปัจจัยที่ทำให้มีการขยายตัวของสวนยางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่อาณานิคมมลายูของอังกฤษ นักธุรกิจพ่อค้าอังกฤษเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจในช่วงของการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ ความต้องการวัตถุดิบยางพารามีการขาดแคลน ทำให้บริษัทของอังกฤษจำนวนมากได้เข้ามาลงทุนทำสวนยางเชิงพาณิชย์ในอาณานิคมมลายู ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีพ่อค้านักธุรกิจชาวจีนในสิงคโปร์และมลายูเป็นผู้บริหารจัดการฝั่งของอุปทานยางพารา ดูแลการปลูกยางการผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษได้ให้การส่งเสริมในการจัดหาที่ดินค่าเช่าราคาถูกและแรงงานกุลีชาวจีนและอินเดียใต้ จนทำให้พื้นที่อาณานิคมมลายูได้กลายเป็นผู้ผลิตยางพารามากที่สุด เมื่อยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจความมั่งคั่งใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เห็นโอกาสทางธุรกิจที่รัฐสยามควรให้การส่งเสริม ได้ให้กระทรวงการต่างประเทศของรัฐสยาม ประสานงานทางการทูตไปยังอังกฤษเพื่อขอซื้อพันธุ์ยางพารานำเข้ามาปลูกในรัฐสยาม และในช่วงเวลาดังกล่าวรัฐบาลสยามมีการสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้โดยใช้แรงงานกุลีชาวจีนเข้ามาสร้างทางรถไฟขณะเดียวกันรัฐบาลสยามได้มีนโยบายส่งเสริมให้ชาวจีนเข้ามาทำสวนยางในพื้นที่ป่าสองข้างทางรถไฟในภาคใต้เพื่อเป็นสินค้าส่งออก กลุ่มชาวจีนผู้เจียนซึ่งมีประสบการณ์การทำ

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศและการพัฒนา, คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

สวนยางมาจากรัฐประอาณานิคมมาลายูของอังกฤษได้อพยพเข้ามาตั้งชุมชนสวนยางในจังหวัดนครศรีธรรมราช ความสัมพันธ์ของชาวจีนจากอาณานิคมและพ่อค้าสิงคโปร์นั้นมีโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการส่งออกยางพาราของไทยมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่1 จนในเวลาต่อมาเมื่ออุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นเติบโตและขยายตัว ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นได้เข้ามาซื้อวัตถุดิบยางพาราโดยตรงจากประเทศไทยโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางจากตลาดสิงคโปร์

คำสำคัญ: กุสึชาวจีน, ยุคตื่นยาง , รัฐสยาม, อาณานิคมช่องแคบ, พ่อค้าชาวจีนสิงคโปร์

Abstract

The growth of the automobile industry in Europe and the United States in the early 20th century was a factor in rubber plantation expansion in Southeast Asia, particularly in areas of the British Malayan colony. British businessmen foresaw economic opportunities during the automobile industry's growth. There was a shortage of supply for raw rubber materials, which enabled several British companies to invest in commercial rubber plantations in the Malayan colony before World War I. The rubber supply side was managed by Chinese businessmen in Singapore and Malaya. They oversaw rubber cultivation and the production of raw materials to supply the automobile industry in Europe and the United States. The British colonial government promoted the acquisition of cheap land and Chinese and South Indian coolie laborers. In doing so, the Malayan colony became the largest producer of rubber. Rubber became a new wealth economic crop in Southeast Asia in the early 20th century. This made Phraya Ratsadanupradit realized the business opportunities that the Siamese state should promote. He suggested the Ministry of Foreign Affairs of the State of Siam diplomatically coordinated with England to request the purchase of imported rubber varieties to be planted in the state of Siam. During that time, the Siamese government built a railway line in the south, using the labor of Chinese coolies to build the railway. At the same time, the Siamese government had a policy to encourage Chinese people to plant rubber in forest areas on either side of the railway in the south as an export product. A group of Fuzhou

Chinese who had experience in rubber plantations from the British Malayan colony of Perak immigrated to establish a rubber plantation community in Nakhon Si Thammarat province. The relationship between the Chinese from the colony and the Singapore merchants had a structure that related to the Thai rubber export business since after World War I. Later, the growth and expansion of the Japanese automobile industry allowed the industry to purchase rubber raw materials directly from Thailand and bypass middlemen from the Singaporean market.

Keywords: Chinese Coolie, Rubber Boom, Siam State, Strait Settlements, Singapore Merchants

1. บทนำ

มีคำถามเกิดขึ้นในสังคมไทยสำหรับผู้สนใจศึกษาการขยายพื้นที่การปลูกยางพาราพืชเศรษฐกิจที่เป็นสินค้าโภคภัณฑ์เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบทำล้อยางของอุตสาหกรรมรถยนต์โลก โดยในปัจจุบันประเทศสิงคโปร์ไม่ได้มีการปลูกสวนยางพาราแต่ทำไมประเทศสิงคโปร์ถึงยังเป็นผู้มีบทบาทในตลาดการค้ายางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการซื้อขายยางพารายังมีการอ้างอิงราคากลางในตลาดสิงคโปร์ แม้บทบาทของตลาดสิงคโปร์อาจจะลดน้อยลงบ้างแล้วเพราะการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นและจีน สิงคโปร์มีพัฒนาการยกระดับเป็นตลาดที่ใหญ่หลังสงครามโลกครั้งที่สองกันมาได้อย่างไร ธุรกิจการค้ายางพาราในแหลมมาลายูมีโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ความเชื่อมโยงกับพ่อค้าตลาดยางของสิงคโปร์อย่างไร คำถามดังกล่าวในบทความนี้ได้ศึกษาและตอบคำถามเพื่อให้เห็นภาพในธุรกิจการค้ายางพารา ความสัมพันธ์ของพ่อค้ายางพาราสิงคโปร์และแรงงานกุลิชาวจีนพ่อค้ายางชาวจีนในห้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยศึกษาวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง งานบทความวิชาการงานวิจัยที่ได้ศึกษาบทบาทกุลิชาวจีนในอุตสาหกรรมสวนยางมาลายูของสถาบันการศึกษาสิงคโปร์และมาเลเซีย รวมทั้งงานทางด้านวิชาการประเทศไทย และการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพโดยตรงจากผู้บริหาร นักธุรกิจยางพาราในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

และหากมิได้ทำความเข้าใจในพัฒนาการและการขยายตัวของอุตสาหกรรมยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 เราอาจจะมองไม่เห็นบทบาทความสำคัญของสิงคโปร์ในการเป็นผู้บุกเบิกพืชเศรษฐกิจยางพาราในภูมิภาคนี้ บทความนี้ได้ให้ ภาพมิติประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเติบโตอุตสาหกรรมสวนยางพาราเชิงพาณิชย์ที่ขยายตัวครอบคลุม ทั่วภูมิภาค

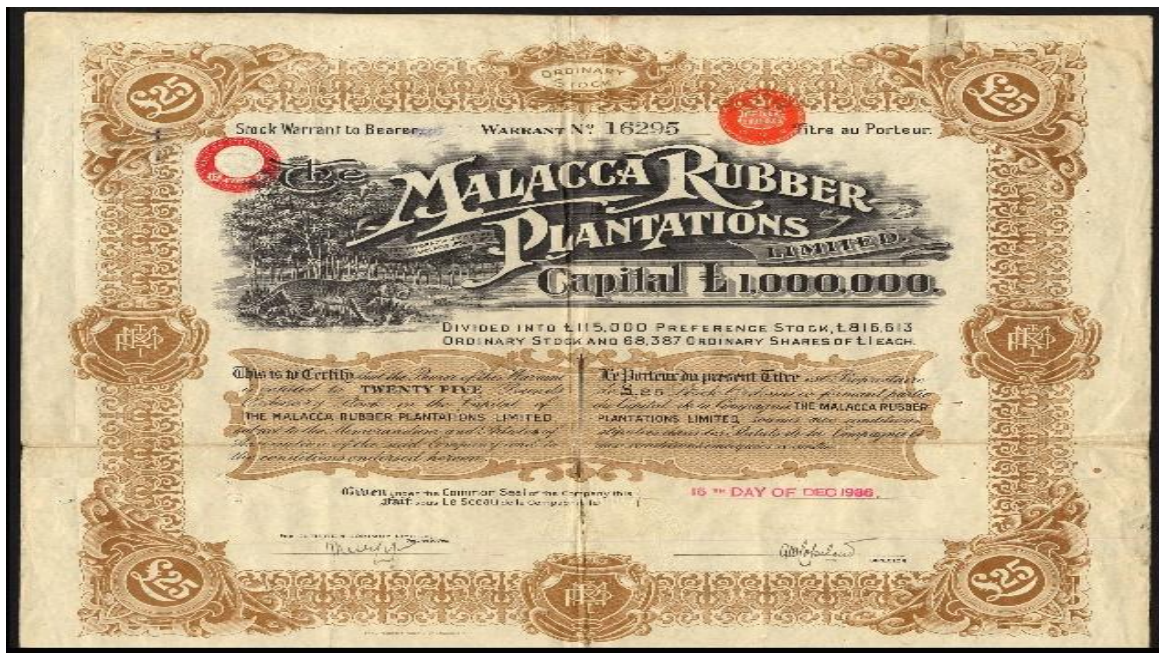

มาลาญจนถึงประเทศไทยในช่วงการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่รัชกาลที่ 5 ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ การบุกเบิกทำเส้นทางรถไฟในภาคใต้ ที่มีบทบาทของพ่อค้าจีนกุสินเข้ามาเป็นพลังขับเคลื่อนปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราเพื่อเป็นสินค้าส่งออกของประเทศไทย ถึงแม้ว่าทุกวันนี้สวนยางพาราในสิงคโปร์อาจไม่มีอีกแล้วเพราะได้ปรับเปลี่ยนยกระดับไปเป็นศูนย์กลางทางการเงินและการบริการขนส่งของภูมิภาค แต่ในประเทศไทยกลับเป็นผู้ผลิตยางพาราอันดับหนึ่งของโลก ทั้งที่การทำสวนยางเชิงพาณิชย์ของสิงคโปร์นั้น มีการส่งเสริมบุกเบิกปลูกยางพาราก่อนรัฐสยาม เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาในต้นศตวรรษที่ 20 สินค้ายางพาราของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodities) ที่ต้องผ่านสิงคโปร์เพื่อไปสู่ผู้บริโภคคืออุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกในช่วงเวลานั้น วัตถุดิบยางพาราได้รวบรวมไปจากอาณานิคมมาลาญอังกฤษ อาณานิคมของดัตช์ในอินโดนีเซียและรัฐสยาม ได้ถูกส่งไปรวมเป็นสินค้าเพื่อการส่งออกในตลาดสิงคโปร์ นั้นหมายถึงสินค้าที่ตัวสินค้ามีมาตรฐานเดียวกันทั่วโลกไม่ว่าใครจะเป็นผู้ผลิตก็ตาม ทำให้ราคาสินค้าของโภคภัณฑ์นั้นถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาดโลก ราคาสินค้าโภคภัณฑ์ มีการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางเดียวกันทั่วโลก ดังเช่น น้ำมัน ข้าว ทองแดง ข้าวสาลี กาชาธรรมชาติ น้ำตาล ยางพาราฯ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงสิงคโปร์, 2564)

2. การระดมเงินทุนของอังกฤษเพื่อการลงทุนปลูกยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การบุกเบิกอุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อปลูกยางพาราเป็นสินค้าวัตถุดิบป้อนให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกาในปลายศตวรรษที่ 19 อาณานิคมมาลาญนั้นถือเป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการบุกเบิกและมีการลงทุนจากอังกฤษ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจในเชิงพาณิชย์ป้อนเป็นวัตถุดิบรองรับอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและในสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายทศวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 เพราะมีสถานะอุปสงค์ความต้องการที่สูงมาก พ่อค้านักธุรกิจของอังกฤษเห็นโอกาสในทางเศรษฐกิจ มองเห็นว่ายางพาราเป็นวัตถุดิบที่จำเป็นของอุตสาหกรรมรถยนต์ที่กำลังเติบโต จึงได้มีการระดมเงินมาลงทุนในธุรกิจสวนยาง ขณะเดียวกันที่ดินในอาณานิคมนั้นอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษ การเห็นโอกาสของผลกำไรจากการลงทุนปลูกยางพาราในอาณานิคม มีแรงจูงใจจากการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาที่มีความต้องการบริโภควัตถุดิบยางพารา แต่อุตสาหกรรมการปลูกยางพาราต้องใช้เวลาในการปลูกถึง 7 ปีกว่าที่จะได้ผลผลิต ทำให้มีการลงทุนปลูกยางในแปลงขนาดใหญ่ในรูปแบบอุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2449 มีข้อมูลในตราสารเพื่อการระดมทุนของบริษัทสวนยางยางมะละกาซึ่งแสดงรายละเอียดให้เราได้เห็นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนักลงทุนจากอังกฤษในการศึกษาจากเอกสารตราสารการลงทุนของบริษัทสวนยางมะละกา ซึ่งเป็นเอกสารการระดมเงินลงทุนจากตลาดทุนในมหานครลอนดอนในปี พ.ศ. 2449 ได้ให้ข้อมูลเอาไว้ว่าบริษัทสวนยางมะละกาจำกัด จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 18

มกราคม พ.ศ. 2449 และภายในปี พ.ศ. 2461 ได้ครอบครองพื้นที่ประมาณ 25,000 เอเคอร์ และพื้นที่จำนวน 16,500 เอเคอร์ ใช้เพื่อปลูกยางพาราซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมสิทธิ์ถาวรจากพระมหากษัตริย์เครือจักรภพอังกฤษ เงินทุน 1,000,000 ปอนด์ และในเอกสารตราสารการลงทุนดังตัวอย่างที่นำมาให้เห็นนั้น ได้ระบุไว้ในเอกสารตราสารการลงทุนว่าเป็นการปลูกยางพาราในประเทศมาลายา หมวดการลงทุนด้านสวนยาง มีการบริหารจัดการทำตราสารขึ้นที่ลอนดอน (Scripeworld, 2023)

รูปที่ 1 เอกสารตราสารการลงทุน
ที่มา: Scripeworld, 2023

เอกสารตราสารการลงทุนนี้เพื่อสร้างสวนยางขนาดใหญ่ในที่ดินของอาณานิคมอังกฤษ มีการลงนามจัดทำใบตราสารระดมทุนทำในกรุงลอนดอน ภายใต้อำนาจของกรรมสิทธิ์ที่ดินจากพระมหากษัตริย์เครือจักรภพอังกฤษ แต่ปลูกยางพาราในพื้นที่รัฐยะโฮร์ ซึ่งปัจจุบันคือรัฐทางใต้ของประเทศมาเลเซียอยู่ติดกับประเทศสิงคโปร์ ตราสารฉบับนี้ทำให้เราเห็นอุตสาหกรรมสวนยางขนาดใหญ่ของนักธุรกิจและการลงทุนจากอังกฤษร่วมกับนักธุรกิจชาวจีนเปอรานากัน (Peranakan) ในมะละกา มีการบริหารจัดการในรูปแบบบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ อย่างบริษัทของ The Malacca Rubber Plantation Limited เพื่อทำการปลูกยางพาราเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ มิใช่การทำสวนยางขนาดเล็กในระดับครอบครัวของชาวพื้นเมือง แต่เพื่อรองรับการบริโภคยางที่มีความต้องการวัตถุดิบจำนวนมากในช่วงก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งพบว่าในปี ค.ศ. 1900 มีปริมาณรถยนต์มีการบริโภคของโลกที่ผลิตจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาประมาณ 10,000 คัน แต่หลังปี ค.ศ. 1900 ถึงปี 1914 ก่อนที่จะมีสงครามโลกครั้งที่ 1 มีปริมาณรถยนต์ที่ผลิตออกมามากถึง 2.5 ล้านคัน ด้วยระยะเวลาเพียง 14 ปี เราได้เห็นการเติบโตของรถยนต์เพิ่มสูงขึ้นถึง 25,000 เปอร์เซนต์ การเติบโตขยายตัวของปริมาณรถยนต์ที่เพิ่มมากถึงสองล้านห้า

แสนคัน จึงนำไปสู่ความต้องการวัตถุดิบจำนวนมากมหาศาล ทำให้พื้นที่การปลูกยางพาราได้ขยายตัวในอาณานิคมมาลายูพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และพื้นที่การปลูกยางของรัฐสยาม (Gliech, 2015) เมื่อมีความต้องการวัตถุดิบยางพาราจำนวนมากเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกในช่วงเวลานั้น นำมาสู่การขยายการลงทุนในอาณานิคมมาลายูและทำให้พืชเศรษฐกิจยางพารามีการขยายตัวการลงทุนการปลูกไปอย่างกว้างขวางในภูมิภาค บทบาทของนักธุรกิจชาวจีนในมาลายูคนสำคัญคือ Tan Chay Yan เป็นชาวจีนเปอรานากันรุ่นที่สาม ซึ่งครอบครัวของตนชียน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับราชสำนักของรัฐสยาม ถือเป็นผู้อุปถัมภ์อุตสาหกรรมสวนยางในพื้นที่ของมะละกาและเป็นักธุรกิจคนสำคัญที่มีการบริหารการลงทุนและบุกเบิกสวนยาง (Rubber Plantation) ขนาดใหญ่ที่สุดของโลกในช่วงเวลานั้น มีการขยายพื้นที่การปลูกมีการลงทุนและมีกลไกตลาดที่แน่นอนรองรับเพื่อผลิตวัตถุดิบยางพาราป้อนขายให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในช่วงเวลานั้น การลงทุนของบริษัท Malacca Rubber Plantation Limited ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราในเชิงพาณิชย์ในแหลมมาลายู มีการขยายตัวของสวนยางแปลงใหญ่มากขึ้น ถือได้ว่าพืชเศรษฐกิจยางพาราได้มาเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจที่เคยปลูกในพื้นที่แถบนี้ซึ่งเคยมีเครื่องเทศ พริกไทย กานพลู ที่เคยเป็นพืชเศรษฐกิจภูมิภาคนี้ การขยายตัวของสวนยางจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วทั้งมาลายู โดยเฉพาะในปี ค.ศ. 1910 มีบริษัทของอังกฤษได้มาลงทุนทำสวนยางแปลงใหญ่มากถึงสามสิบกว่าบริษัท (Sutherland, 2009) ที่เข้ามาลงทุนเพื่อปลูกยางพาราด้วยเพราะเห็นโอกาสที่จะสร้างผลกำไรทางธุรกิจได้เป็นจำนวนมากในวันที่อุปทานยางของโลกยังมีน้อยในช่วงของการขยายตัวของอุตสาหกรรมรถยนต์โลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

ต้นศตวรรษที่ 20 อุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ได้ขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวในการลงทุนของธุรกิจเอกชนบริษัทจากอังกฤษ เพราะมูลค่าของยางพาราถือว่ามียาคาที่สูงเพราะความต้องการการบริโภคมีมากกว่ากำลังการผลิตการปลูกที่ยางพารายังเติบโตไม่ทัน ด้วยมูลค่าราคายางพาราที่แพงทำให้การลงทุนจากอังกฤษมุ่งมาที่ภูมิภาคของอาณานิคมมาลายู อุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์เติบโตมีการขยายพื้นที่ปลูก ทั้งนี้ก็เพราะในอาณานิคมมาลายูของอังกฤษนั้นมีลักษณะพิเศษที่มีความร่วมมือและแบ่งปันผลประโยชน์ทางธุรกิจกับชาวจีนในสิงคโปร์และในอาณานิคมมาลายูนักธุรกิจชาวจีนเหล่านี้ พวกเขาจะทำหน้าที่บริหารจัดการในพื้นที่การปลูกในท้องถิ่น ได้มีการก่อตั้งเป็นบริษัทตัวแทนที่ทำหน้าที่ปลูกยางผลิตเก็บเกี่ยวผลผลิต บริหารจัดการในระดับต้นน้ำในสวนยางมีการผลิตโรงงานยางพาราอุตสาหกรรมยางแผ่นรมควัน โดยมีการลงทุนจากตลาดทุนในนครลอนดอนของอังกฤษ มีนักธุรกิจอังกฤษมาลงทุนทำสวนยางในภูมิภาคนี้ ถึงมีการกล่าวกันว่าเศรษฐกิจของสิงคโปร์และในมาลายูมีการเติบโตมาจากการเป็นบริษัทสำนักงานตัวแทน เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ เป็นสำนักงานตัวแทนที่ดูแลการผลิตในระดับพื้นที่ เพื่อการปลูกยาง การกรีดยาง ผลิตยางแผ่นดิบรมควันและบริหารแรงงานกสิในแปลงของสวนยาง (Ernest, 2557, น.80)

ขณะเดียวกันปัจจัยที่มีส่วนทำให้การขยายตัวของสวนยางในอาณานิคมอังกฤษเป็นไปอย่างรวดเร็วเพราะได้รับสิทธิพิเศษสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาล

อาณานิคมได้มีการจัดหาที่ดินที่มีต้นทุนสัมปทานที่ไม่แพง จัดหาให้ใช้ที่ดินขนาดใหญ่กับบริษัทที่จดทะเบียนที่ระดมทุนมาจากอังกฤษ มีการแสวงหาที่ดินการให้สิทธิในพื้นที่แปลงขนาดใหญ่เพื่อทำสวนยางตามเส้นทางรถไฟเดิมที่มีการทำเหมืองแร่ โดยได้รับความสะดวกจากรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษ มีแรงงานจากภาคใต้ของอินเดียและระบบกสิกรรมแรงงานชาวจีน ทำให้การเติบโตของสวนยางในอาณานิคมอังกฤษมีการขยายตัวได้ อย่างรวดเร็ว การที่รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษอำนวยความสะดวกในเรื่องที่ดินแปลงใหญ่ ส่งเสริมให้การลงทุนจากอังกฤษเข้าถึงการไ้ใช้ที่ดินเพื่อการปลูกยางพาราที่สะดวก ต้นทุนค่าเช่าสัมปทานที่ไม่แพง เพื่อเอื้อต่อแรงจูงใจให้มีการปลูกยางมากขึ้น โดยเฉพาะหลังปี ค.ศ. 1910 ที่ราคายางมีมูลค่าที่สูงในตลาดโลก การใช้ที่ดินเพื่อขยายสวนยางเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เพราะได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษทำให้พื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราขยายตัวไปทั่วคาบสมุทรมาลายู ทำให้ในปี ค.ศ. 1940 พื้นที่ปลูกยางกระจายตัวขยายพื้นที่เพื่อปลูกยางมากถึง 2.1 ล้านเอเคอร์ (5,313,000ไร่) ขณะที่ประเทศไทยในปี ค.ศ. 1941 พื้นที่การปลูกยางมีประมาณ 2,710,000ไร่ (Hagan, 2005, pp. 143-145)

3. การตื่นยางในอาณานิคมอังกฤษทำให้รัฐสยามซื้อพันธุ์ยางพาราจากอาณานิคมอังกฤษมาปลูก

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ช่วงเวลาเดียวกันเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการผลิตของเศรษฐกิจสังคมการเมืองในภูมิภาค ในพื้นที่ของอาณานิคมในมาลายูนั้น มีการลงทุนในอุตสาหกรรมสวนยางพาราของเงินทุนในบริษัทตลาดทุนนครลอนดอน เป็นการลงทุนจากอังกฤษแต่พื้นที่การปลูกยางพาราอยู่ในพื้นที่อาณานิคมมาลายู ซึ่งมีพื้นที่อาณาเขตของรัฐติดต่อกับรัฐสยาม เมื่อมีความต้องการวัตถุดิบยางพาราเพื่อป้อนให้กับการเติบโตอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา การเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ของอังกฤษเพราะความต้องการวัตถุดิบยางพาราในยุคเริ่มต้นของอุตสาหกรรมยานยนต์โลกนั้นมีความต้องการมาก ทำให้พ่อค้านักธุรกิจอังกฤษและพ่อค้าชาวจีนเปอร์านากันเห็นประโยชน์กำไรและความมั่งคั่งเชิงพาณิชย์จากอุปทานที่ยังมีน้อย การสร้างอุตสาหกรรมสวนยางพาราจึงมีการขยายพื้นที่ไปอย่างกว้างขวางในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในบริบททางสังคมของช่วงเวลาเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจการเมืองไทยในเวลานั้น วิธีการผลิตเศรษฐกิจสังคมของรัฐสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสภาพสังคมเศรษฐกิจของรัฐชาติสยามยังไม่มี การสร้างทางรถไฟลงไปยังภาคใต้ วิธีการผลิตเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจนั้น หากเปรียบเทียบกับรัฐของอาณานิคมอังกฤษที่อยู่ติดกับภาคใต้ของรัฐสยามซึ่งในรัฐสยามสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิธีการผลิตให้มีการเลิกทาสด้วยวิธีละมุนละม่อมมาตลอด เกือบสามทศวรรษหลังสนธิสัญญาเบาว์ริงจากระบบการผลิตแบบไพร่ทาส เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมดังกล่าวจนมีการประกาศเลิกทาส เพื่อให้วิธีการผลิตทางเศรษฐกิจเปิดกว้างให้ระบบแรงงานของไพร่ได้มีโอกาสทำการผลิตสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจ และรัฐสยามในปี พ.ศ. 2448ได้มีการออกพระราชบัญญัติเลิกทาสเรียกว่า “พระราชบัญญัติทาส ร.ศ.124 (พ.ศ. 2448)”

ให้มีการเลิกทาสและเด็กที่เกิดจากพ่อแม่ที่เป็นทาสไม่เป็นทาสอีกต่อไป การซื้อขายทาสเป็นโทษทางอาญา (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2561) เราเห็นได้ว่าช่วงบริบทเวลาเดียวกันในราชอาณาจักรของรัฐสยามเพ็งจะมีการออกพระราชบัญญัติเลิกทาส เพื่อให้มีการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อปูทางเข้าสู่รัฐชาติสมัยใหม่ แต่ในพื้นที่อาณานิคมอังกฤษในมาลายู กลับมีการลงทุนอุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ มีเงินทุนจากตลาดการลงทุนของอังกฤษไหลเข้ามาลงทุนเพื่อสร้างอุตสาหกรรมสวนยางพาราแปลงใหญ่ สภาพการผลิตได้เคลื่อนตัวเป็นทุนนิยมมีการจ้างงานแรงงานจากกาลีจันแรงงานจากอินเดียใต้ ทำการผลิตวัตถุดิบยางพาราเพื่อป้อนให้กับความต้องการของอุตสาหกรรมยานยนต์ของยุโรป มีการบริหารการผลิตในระดับอุตสาหกรรมแปลงปลูกขนาดใหญ่ โดยมีความร่วมมือทางธุรกิจของนักธุรกิจชาวจีนในอาณานิคมของมาลายู มีการบริหารจัดการการผลิตในระดับอุตสาหกรรมเพื่อผลิตยางพาราเพื่อการส่งออกเป็นการเฉพาะแล้ว ก่อนที่ประเทศไทยจะสร้างเส้นทางรถไฟไปยังภาคใต้ นั้นหมายถึงการผลิตยางพาราในระดับอุตสาหกรรมในแปลงการผลิต ขนาดใหญ่มีการใช้พื้นที่จำนวนมากบริหารจัดการโดยบริษัทเอกชนมีพื้นที่การทำสวนยางในมะละกา รัฐยะโฮร์ ซึ่งมีพื้นที่ติดกับเกาะสิงคโปร์

ส่วนบริษัทอุตสาหกรรมสวนยางพาราในสิงคโปร์ มีผู้บุกเบิกซึ่งเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่มีบทบาทคนสำคัญคือ ลิมนีสุน (Lim Nee Soon) เขาเป็นชาวจีนที่เกิดในเกาะสิงคโปร์ ทำงานเป็นผู้จัดการ United Singapore Rubber Estates Ltd และ Sembawang Rubber Estates ลิมนีสุน ได้รับการยกย่องเป็นนักธุรกิจราชาสับปรดและสวนยางบนเกาะสิงคโปร์ หลังจากราคายางในตลาดโลกพุ่งขึ้นสูงสุดในช่วงปี ค.ศ. 1910 ลิมนีสุนได้บุกเบิกลงทุนทำสวนยางบนเกาะสิงคโปร์มีพื้นที่ครอบคลุมถึง 6,000 เอเคอร์ และขยายการปลูกยางเชิงพาณิชย์มาถึงรัฐยะโฮร์ ลิมนีสุนถือเป็นนักธุรกิจชาวจีนสิงคโปร์ที่ได้มีการลงทุนขยายการปลูกยางมากกว่า 20,000 เอเคอร์ (ประมาณ 50,000 ไร่) (Art, 2015)

การเติบโตของสวนยางในมาลายูและการขยายการลงทุนในสวนยางเชิงพาณิชย์ของอังกฤษ ทำให้มีความต้องการแรงงานมีแรงงานจากภาคใต้ของอินเดีย มีแรงงานกาลีชาวจีนโดยเฉพาะได้มีการเคลื่อนย้ายประชากรจากประเทศจีนออกสู่ทะเลด้านใต้หรือหนานหยาง (ยูทียิง ลัมเลิสวาทิ, 2563, น. 21) ชาวจีนในชนบทบริเวณชายฝั่งทะเลภาคใต้ของจีนจากมณฑลฝูเจี้ยน การเดินทางออกนอกประเทศของกาลีชาวจีน จะเดินทางออกนอกประเทศกันมากเข้ามาทำงานในยุคของการตื่นยางเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจป้อนให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 การหลั่งไหลของกาลีชาวจีน เพื่อออกนอกประเทศจะมีความสัมพันธ์ของระบบตระกูลแซ่ในวิถีสังคมชนบทของประเทศจีน มีการช่วยเหลือสนับสนุนเงินทุนจากเครือญาติที่อยู่ในพื้นที่อาณานิคมมาลายู ทำให้ระบบแรงงานของกาลีจีนจึงมีการดูแลคุ้มครองผ่านสมาคมชาวจีนที่มีการเกาะกลุ่มมาจากหมู่บ้านถิ่นฐานเดิมในผืนแผ่นดินใหญ่ของจีน (Thulaja, 2004) โดยมีจุดหมายเดินทางเข้ามาทำงานเป็นแรงงานกาลีจีนในบริเวณท่าเรือสิงคโปร์ก่อนที่จะกระจายตัวไปตามพื้นที่ต่างๆเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจการเหมืองแร่และสวนยางเชิงพาณิชย์ในอาณานิคมของ

อังกฤษ ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 20 นั้นถือว่าอุปทานวัตถุดิบยาง (Rubber Supply) ยังมีไม่เพียงพอต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา การปลูกยางพารานั้นต้องใช้เวลา 6-7 ปี ขณะเดียวกันยางพาราจากบราซิลของป่าที่ต้องหาจากธรรมชาติ จึงมีไม่เพียงพอต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมยานยนต์ ทำให้ Henry Nicholas Ridley เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านพืชสวนของอังกฤษ ได้ให้การส่งเสริมเริ่มต้นเข้ามาปลูกใน ปี ค.ศ. 1888 เพื่อส่งเสริมการปลูกให้เป็นพืชเศรษฐกิจและก่อนที่จะมีการขยายการปลูกจากสิงคโปร์กระจายตัวไปทั่วมาลายูของพื้นที่อาณานิคม นั้น ถือได้ว่าทางรัฐบาลอาณานิคมอังกฤษได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนผ่านกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนที่เป็นชนชั้นนำของภูมิภาค (Nparks.gov.sg, 2020) การขยายการปลูกยางพาราได้ใช้พื้นที่ในรัฐเปรัก, มะละกา, รัฐยะโฮร์ และพื้นที่เกาะสิงคโปร์ ถือเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ที่นักธุรกิจอังกฤษให้ความสำคัญมาลงทุนในอาณานิคม The Straits Settlements ในปลายศตวรรษที่ 19 ต้นศตวรรษที่ 20 พืชเศรษฐกิจตัวนี้มีผลกำไรที่สูงเพราะความต้องการของอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและในสหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมสวนยางพาราเชิงพาณิชย์จึงเป็นพื้นที่ความมั่งคั่งใหม่ที่ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคของมาลายูเฟื่องฟูสวนยางมีการกระจายตัวไปอย่างรวดเร็วเพราะมีมูลค่าที่แพงเป็นแรงจูงใจ (Singapore Infopedia, 2009) เราจะเห็นได้ว่าปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้เศรษฐกิจในภูมิภาคคาบสมุทรมลายูอยู่ในยุคตื่นยาง (Rubber Boom) ในหมู่นักธุรกิจชนชั้นนำทางเศรษฐกิจชาวจีนเปอรานากันในมาลายู การตื่นยางสะท้อนให้เห็นว่าพืชเศรษฐกิจตัวนี้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่จะนำมาซึ่งความมั่งคั่งใหม่ของภูมิภาค ทำให้ช่วงระยะเวลาดังกล่าวใน ปี ค.ศ. 1900 เจ้าเมืองตรังพระยารัษฎานุประดิษฐ์ได้รับทราบสภาวะความนิยมในพืชเศรษฐกิจใหม่ที่เป็นความต้องการของอุตสาหกรรมรถยนต์ จึงมีการทำรายงานเข้ามายังบางกอกเพื่อให้รัฐบาลสยามในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ใช้ความพยายามทางการทูต เพื่อหาช่องทางนำเข้าพันธุ์ยางเข้ามาปลูกในรัฐสยาม ทั้งนี้เมล็ดพันธุ์ยางยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่หวงห้ามของเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ต่อมาเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ ก็ได้มีการเจรจาสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ยางพาราจากศรีลังกาอาณานิคมของอังกฤษ ในเวลานั้น เมล็ดพันธุ์ยางพาราจำนวนหนึ่งได้มีการนำเข้ามาอย่างเป็นทางการ รัฐบาลสยามก็ได้นำมาขยายในแปลงเพาะชำของเจ้าเมืองตรังก่อนที่จะส่งเสริมกระจายให้ประชาชนได้ขยายการปลูกต่อ (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, น.69) การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจช่วงเวลานี้ถือเป็นการเริ่มต้นของการปลูกยางพาราของรัฐบาลสยาม ก่อนที่จะมีการเปิดป่าสร้างเส้นทางรถไฟไปยังภาคใต้ ในการปลูกยางเพื่อการพาณิชย์นั้นต้องมีการใช้เงินลงทุนที่สูง ถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของพ่อค้าชาวจีนในเมืองตรังและภูเก็ตเท่านั้น ซึ่งเป็นจังหวัดพื้นที่ถือว่าเป็นหัวเมืองที่มีท่าเรือการติดต่อทางการค้ากับเกาะปีนังและสิงคโปร์อาณานิคมของอังกฤษ การตื่นตัวและความนิยมในพืชเศรษฐกิจย่อมส่งผลความนิยมมายังรัฐสยามที่มีการติดต่อกันทางการค้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และ คณะ, 2544, น.87)

เมื่อเราทำการศึกษาย้อนกลับไปช่วงของการตื่นยาง สภาพสังคมไทยยังอยู่ในระบบการผลิตแบบธรรมชาติ วิธีการผลิตของชาวบ้านราษฎรยังเก็บหาของป่า

เป็นเศรษฐกิจธรรมชาติเพื่อการยังชีพ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยก็ได้อนุญาตให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์ จัดการบริหารเงินภาษีของทางราชการจากการทำเหมืองแร่ในมณฑลภูเก็ต ให้สามารถนำไปใช้สั่งซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งอื่นในมาลายูอาณานิคมอังกฤษ เพื่อการส่งเสริมให้มีการปลูกให้กว้างขวางขึ้น มีการส่งเสริมในมณฑลภูเก็ตของภาคใต้หากผู้ประสงค์จะปลูกยางพารา เมื่อหักสร้างทางปลูกข้าวไร่แล้วหนึ่งฤดูกาลให้นำเมล็ดพันธุ์ยางไปปลูกในป่าได้ถ้าหากไม่ทำตามสัญญา มณฑลภูเก็ตก็จะขอยึดที่ดินแปลงนั้น มาทำการเพาะปลูกยางเองเพื่อขายให้กับผู้ประมุลรายอื่น และผู้ปลูกยางต้องเชื่อฟังคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญชาวอินเดียซึ่งมณฑลภูเก็ตได้ว่าจ้างมาเพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจยางพารา นี่เป็นการเฉพาะ (ภูวถล ทรงประเสริฐ, 2535, น.69)

4.แรงงานกุลิฉินสร้างทางรถไฟสยามและการเปลี่ยนป่าดงดิบเป็นสวนยางตามเส้นทางรถไฟ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจยุคต้นยางในภูมิภาคบนคาบสมุทรมลายูในต้นศตวรรษที่ 20 ถือได้ว่าภูมิภาคนี้อยู่ในช่วงของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีแรงงานชาวจีนกุลิฉินปลายราชวงศ์ชิงและกลุ่มนักธุรกิจลูกจีน (เปอรานากัน) เป็นกลไกสำคัญในการขยายตัวของอุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ในอาณานิคมอังกฤษ การอพยพของกุลิฉินแรงงานชาวจีนจากภาคใต้ของจีนนั้นหลังไหลเข้ามาในพื้นที่อาณานิคมอังกฤษในยุคต้นยางกันมากมีสาเหตุที่มาจากปัญหาภายในประเทศของจีน ปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจภายใน ทำให้มีการเคลื่อนตัวของประชากรแรงงานเข้ามาในคาบสมุทรมลายูและบอร์เนียวเหนือ ทั้งนี้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ความขัดแย้งสงครามภายในประเทศจีนและปัญหาเศรษฐกิจความอดอยากอดตายเพราะเกิดสงครามภายในประเทศ ทำให้มีการอพยพหนีความยากจนทางเศรษฐกิจเข้าสู่พื้นที่อาณานิคมของอังกฤษและสิงคโปร์เป็นจำนวนมาก โดยผ่านการช่วยเหลือทางสังคมของกุลิฉินชาวจีนกลุ่มองค์กรตระกูลแซ่ระบบเครือข่าย สมาคมถิ่นฐานทำให้แรงงานกุลิฉินได้เข้ามาทำงานเป็นแรงงานในเหมืองแร่ มาเป็นแรงงานการสร้างระบบรถไฟในอาณานิคมอังกฤษ และเป็นแรงงานในพื้นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสวนยางพาราของอังกฤษ (Tong, 1969, น.91-92) การเคลื่อนย้ายแรงงานของกุลิฉินในช่วงเวลาของการขยายการปลูกยางและการทำเหมืองดีบุกในอาณานิคมมาลายูก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ถือได้ว่ารัฐสยามเอง ก็ได้สนับสนุนให้การอพยพของประชากรแรงงานชาวจีนเข้ามาในราชอาณาจักรสยามเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงปี 2461-2469 มีการระบุไว้ว่าคนจีนที่เกิดในแผ่นดินใหญ่และชาวจีนที่อาศัยอยู่ในรัฐสยาม จำนวนประชากรชาวจีน 50% ในรัฐสยามเดินทางกันเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2461-2469 หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทั้งนี้ในประเทศจีนตกอยู่ในสภาพแห่งความยากลำบากทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันรัฐสยามเองทศวรรษ 1920 (พ.ศ. 2463) มีการส่งเสริมให้มีการปลูกยางและทำเหมืองดีบุกในภาคใต้ ในภาคกลางของสยามมีการขยายตัวกิจการโรงสีข้าว โรงเลื่อยไม้ มีการสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การค้ากับต่างประเทศมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และการสร้างทางรถไฟเพื่อสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ ทำให้มีการหลั่งไหลเข้ามา

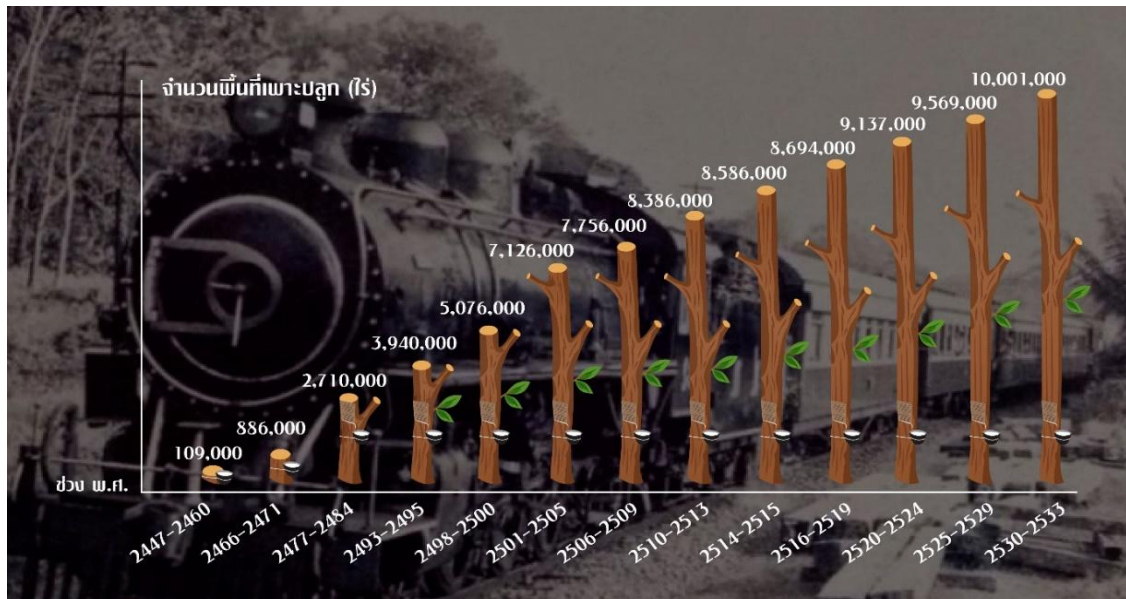

ของแรงงานกุลีจีนที่เข้ามาในราชอาณาจักรสยามกันมาก เศรษฐกิจของรัฐสยามเริ่มให้ความสำคัญกับการผลิตพืชเศรษฐกิจ เพื่อการส่งออก ทั้งข้าว และยางพารา และถือได้ว่าในช่วงการขยายตัวทางเศรษฐกิจของการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ดังกล่าว ค่าจ้างแรงงานของราชอาณาจักรของรัฐสยามถือว่าสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกนั้นหมายความว่าสภาพทางสังคมและการผลิตรัฐชาติสยามมีพัฒนาการเข้าสู่ทุนนิยมเบื้องต้นเริ่ม มีโครงสร้างของการจ้างงานในรัฐสยามเพื่อทำการผลิตเพื่อการส่งออก (Skinner, 2564, น.279) การเข้าสู่ทุนนิยมเบื้องต้นของรัฐชาติสยามนั้น มีการปลูกยางพาราในภาคใต้ มีการจ้างแรงงานทำเหมืองดีบุก มีการสร้างทางรถไฟ มีกิจการโรงเลื่อยไม้ทั้งของฝรั่งและพ่อค้าคนจีนในภาคกลาง มีกิจการโรงสีข้าว นั้นหมายถึงสังคมไทยมีระบบการจ้างงานเกิดขึ้น มีนายจ้างมีลูกจ้าง ถือเป็นพัฒนาการของรัฐสยามที่เปลี่ยนผ่านสังคมไทยจากระบบการผลิตแบบศักดินา เคลื่อนตัวเข้าสู่ทุนนิยมเบื้องต้นของรัฐสยามมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก เกิดการจ้างแรงงานอย่างกว้างขวาง (ถณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2561) และการเพิ่มขึ้นของแรงงานชาวจีนในอาณานิคมมาลายูของอังกฤษ ก็มีทิศทางที่สอดคล้องกับประเทศไทยที่แรงงานกุลีจีนได้หลั่งไหลอพยพเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเวลาดังกล่าวในปี 2454 รัฐประ เสลิงอร์ เนกรีเซมบิลัน ปาหัง มีแรงงานชาวจีน 433,240 คน ต่อมาปีพ.ศ.2464 มีแรงงานชาวจีนเพิ่มขึ้น 494,550 คน และปี พ.ศ. 2474 มีแรงงานชาวจีนจำนวน 711,540 คน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรแรงงานชาวจีนนั้นมาจากการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมสวนยางเชิงพาณิชย์ของอาณานิคมและพื้นที่ รัฐประของมาลายูซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวจีนที่มาจากมณฑลฝูเจี้ยนเป็นกลุ่มกุลีชาวจีนจากชนบทที่มีการอพยพมาอาศัยอยู่กันหนาแน่นกันเป็นชุมชนใหญ่ เพื่อทำสวนยางและเป็นแรงงานกุลีในการบุกเบิกสร้างสวนยางในรัฐประในพื้นที่อาณานิคมมาลายูของอังกฤษ (สิริธร ถาวรวงศา, 2563, น.30-34) การสร้างเส้นทางรถไฟและการปฏิรูปประเทศเพื่อสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถือได้ว่าเป็นโครงการใหญ่ที่เป็นโครงการเมกะโปรเจกต์ (Mega Project) ถือเป็นโครงการใหญ่ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของรัฐชาติสมัยใหม่ มีการเปิดพื้นที่ผืนป่าของรัฐสยามเพื่อสร้างระบบการคมนาคมขนส่งการเปิดพื้นที่ป่าเส้นทางรถไฟนั้น ได้เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบพึ่งพาธรรมชาติมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก มีการใช้กุลีแรงงานชาวจีนจำนวนมากเข้ามาสร้างทางรถไฟ การสร้างเส้นทางรถไฟถือได้ว่าเป็นการบุกเบิกผืนป่าดงดิบและพื้นที่สองข้างทางรถไฟก็ถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้การเปิดผืนป่าดงดิบของรัฐสยามให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ทำให้มีการเกิดขึ้นของพื้นที่สวนยางขยายตัวขึ้นไปตามสองข้างทางรถไฟ การเร่งรัดปฏิรูปเพื่อสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อพัฒนาระบบคมนาคมด้วยการสร้างทางรถไฟสายใต้นั้น สามารถมองได้ว่ามีเหตุผลทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญมาจากภายนอกประเทศ เพื่อป้องกันการถือโอกาสเข้ามาแทรกแซงหัวเมืองมาลายู ในภาคใต้ของไทยจากอาณานิคมอังกฤษ และเพื่อกระชับการปกครองหัวเมืองภาคใต้ให้ใกล้ชิดกับรัฐบาลที่บางกอก ขณะเดียวกันเป็นการลดบทบาทอาณานิคมอังกฤษที่พยายามจะขอสิทธิในการสร้างทางรถไฟจากมาลายูเข้าสู่ภาคใต้ทำให้

รัฐบาลไทยจึงตัดสินใจที่จะสร้างทางรถไฟด้วยตนเองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2452 เป็นต้นมา (ปก แก้วกาญจน์, 2534, น.52-53)

การสร้างทางรถไฟถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจของสังคมไทย ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 รัชกาลที่ 20 รัชกาลสยามมีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับตัวครั้งสำคัญ ในทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองเพราะการขยายตัวของเศรษฐกิจบนคาบสมุทร มาลายูของอาณานิคมอังกฤษ โดยเฉพาะการขยายตัวของอุตสาหกรรมสวนยาง เป็นไปอย่างกว้างขวาง มีปัจจัยที่เหมือนกันในการสร้างเศรษฐกิจสมัยใหม่ใน แหลมมาลายูและในรัฐสยาม นั่นก็คือมีชาวจีนเปอรานากันและแรงงานกาลีจีนเป็นพลัง ขับเคลื่อนที่สำคัญ ทั้งนี้ก็เพราะว่าชาวพื้นเมืองของมาลายูและรัฐสยามนั้น ชาวบ้าน ชาวพื้นเมืองนั้นยังอยู่ในวิถีการผลิตแบบพึ่งพาธรรมชาติทำอยู่ทำกินเพื่อการยังชีพ เท่านั้น จึงต้องอาศัยกำลังแรงงานของชาวจีนกาลีจีนขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก การสร้างทางรถไฟสายใต้ นั้น แรงงานชาวจีนและกาลีจีนเป็นถือเป็นแรงงานที่ รับผิดชอบหลัก บทบาทการบุกเบิกการสร้างทางรถไฟสายใต้ของชาวจีน และ บทบาทของชาวจีนในการสร้างทางรถไฟโครงการเมกะโปรเจกต์ (Mega Project) ของรัฐสยามนั้น มีการศึกษาให้ข้อมูลระบุไว้ว่า ชุนนิพัทธ์จินนครหรือเจียกชี ชาวจีน กวางตุ้งเป็นผู้ตรวจการผู้จัดการของบริษัทรับเหมาสร้างทางรถไฟสายใต้ มีหน้าที่ ควบคุมงานการถางป่าให้เป็นแนวกว้างประมาณ 40 เมตรชาวจีนกวางตุ้งจะโยยหิน ใช้วางรางรถไฟ ส่วนหน้าที่บุกเบิกถางป่าเป็นของชาวจีนแคะ ส่วนชาวจีนแต้จิ๋ว นั้น ทำหน้าที่โคยดินถมทางให้สูงประมาณ 4.50 เมตร ปัญหาที่ยากเมื่อถึงฤดูฝนน้ำป่า ทางภาคใต้กัดเซาะทั้งที่สร้างทางเสร็จแล้ว ก็ต้องซ่อมทางกันใหม่ มีการใช้แรงงาน หลายพันคน และรัฐบาลของรัชกาลที่ 5 เองได้กู้เงินจากอังกฤษ วัสดุการก่อสร้าง สะพานเหล็กข้ามแม่น้ำก็ใช้แบบสำเร็จรูปมาจากประเทศอังกฤษ มีการลำเลียงขนส่ง ปูนซีเมนต์เพื่อการก่อสร้างต่อม่อสะพาน รางรถไฟเหล็ก มีการลำเลียงมาเป็นทอดๆ ด้วยความยากลำบากกว่าจะถึงพื้นที่ก่อสร้าง (พงศไพบูลย์, 2544, น.236-237) โครงการเมกะโปรเจกต์ของรัฐสยามในการสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้ ได้มีการเปิด ผืนป่าดงดิบครั้งใหญ่ของรัฐสยามเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรกรรมปลูกยางพารา นั้นหมายถึงเป็นการเพิ่มขึ้นของวัตถุดิบผลผลิตยางพาราในรัฐสยามเช่นกัน จากสถิติ ข้อมูลการทำสวนยางของประเทศไทย จากตารางดังกล่าว สามารถเห็นความแตกต่าง ที่เด่นชัด ถึงการขยายตัวของสวนยางที่มีปริมาณการเพิ่มขึ้นจำนวนมากของพื้นที่ สวนยางหลังการสร้างทางรถไฟในพื้นที่ภาคใต้

รูปที่ 2 สถิติข้อมูลการทำสวนยางของประเทศไทย
ที่มา: ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, น.72-73

เมื่อทำการวิเคราะห์จากตารางดังกล่าว ถึงการขยายสวนยางในประเทศไทยเราตั้งข้อสังเกตได้ว่าจากตัวเลขตารางสถิติพื้นที่การทำสวนยางพาราของประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2447-2460 ก่อนการสร้างทางรถไฟไปสิ้นสุดชายแดนมาเลเซียในปี พ.ศ. 2461 พื้นที่การปลูกยางของประเทศไทย มีประมาณหนึ่งแสนเก้าพันไร่ (109,000ไร่) เท่านั้น ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่ทำให้การเพิ่มขึ้นของพื้นที่สวนยางในประเทศไทยมีการเติบโตก้าวกระโดด นั่นก็คือเมื่อเส้นทางรถไฟสายใต้สร้างเสร็จเพียงแค่หกปี ประเทศไทยมีพื้นที่การปลูกยางเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดประมาณเกือบเก้าแสนไร่ (886,000ไร่) มีการเพิ่มขึ้นเกือบสิบเท่าตัว และด้วยระยะเวลาเพียงแค่ 16 ปี หลังจากเส้นทางรางรถไฟสร้างเสร็จในภาคใต้ สวนยางได้เกิดขึ้นทั่วภาคใต้ถึง 2,710,000 ไร่ การสร้างทางรถไฟภาคใต้ของรัฐสยามถือเป็นแรงขับเคลื่อนนำร่องการขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราในพื้นที่ที่เคยเป็นป่าดงดิบ หลังการสร้างทางรถไฟแล้วเสร็จไม่ถึงสองทศวรรษเท่านั้น ปรากฏกับแรงจูงใจของราคายางพาราในตลาดโลกในช่วงทศวรรษปี 2453-2463 ทำให้หลังปี พ.ศ. 2477สวนยางเพิ่มขึ้น 2,710,000 ไร่ จากการศึกษา ถึงข้อเท็จจริงการตั้งบ้านเรือนและชุมชนสวนยางบนเส้นทางรถไฟในภาคใต้ ของตระกูลบุญเกียรติ ชุมชนสถานีรถไฟคลองกุย อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบรรพบุรุษเป็นชาวจีนที่มีส่วนในการบุกเบิกการสร้างเส้นทางรถไฟสายใต้ คุณประพันธ์ บุญเกียรติ พูดถึงพัฒนาการของสวนยางพาราของประเทศไทยบริเวณเส้นทางรถไฟในภาคใต้มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับชาวจีนกุนลิจีนที่มามีดำเนิการก่อสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ “ ก่ง(ปู่) ของผมเป็นคนกวางตั้งบ้านอยู่ที่นี่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ก่อนมาตั้งรกรากทำสวนยางที่บริเวณสถานีรถไฟคลองกุย อ.ฉวาง (ก่อนเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่อำเภอลำปาง) จังหวัดนครศรีธรรมราช คุณย่าเล่าว่าในช่วงระยะเวลาของการก่อสร้างทางรถไฟ จะเห็นชาวฝรั่งขี่ม้าเทศ (ม้าที่คนฝรั่งใช้

เพื่อการตรวจทางรถไฟ) เพื่อตรวจงาน ดูความเรียบร้อยบริเวณสถานที่ก่อสร้างของ กุสสิน บางครั้งเมื่อสร้างเสร็จแล้วในพื้นที่บริเวณนี้ ชื่อบ่งบอกว่าเส้นทางช้างป่า ผ่าน (อำเภอช้างกลาง) เป็นทางเดินของช้างป่าลงมาจากภูเขาด้านอำเภอลานสกา ช้างป่าก็มารื้อรางรถไฟที่เขาทำกันไว้เสร็จแล้ว การตั้งรกรากที่นี่เมื่อมองเห็นพื้นที่สอง ข้างทางรถไฟเหมาะสมก็นำมาพาราเข้ามาปลูกทำสวนยางในพื้นที่สองข้างทาง รถไฟคลองกุ่ม”(ประพันธ์ บุญเกียรติ, 2566) บทบาทของชาวจีนกุสสินในการเป็น กำลังสำคัญในขยายตัวของสวนยางของประเทศไทยโดยเฉพาะการบุกเบิกสวนยาง ขนาดใหญ่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างในจังหวัดสงขลา มีการระบุไว้ว่า รัฐบาลไทยได้ ร่วมมือกับนักธุรกิจชาวจีนและบริษัท The Bangkok Southern Railway Construction ให้เป็นผู้รับเหมาก่อสร้างเส้นทางสายใต้-กรุงเทพฯ กลุ่มทุนจีนและ กลุ่มนี้ยังได้ระดมทุนตั้งบริษัทสวนยางขนาดใหญ่ขึ้นมาสองบริษัทในปี 2460 คือ บริษัท The Jeng Jeng Plantation และบริษัท The Wae Chag Yen Plantation เป็นของนักธุรกิจชาวจีนในปีนั้นและเมดาน มีการว่าจ้างใช้แรงงานกุสสินชาวจีนและที่ สร้างทางรถไฟสายใต้แต่ไม่ได้กลับไปยังถิ่นฐานเดิมในประเทศจีน เพื่อให้มาเป็น ลูกจ้างของบริษัท The Jeng Jeng Plantation ทำหน้าที่บุกเบิกทำสวนยางในพื้นที่ 30,000 ไร่ บริเวณรอยต่อระหว่างอำเภอหาดใหญ่และคลองแงะ และอีก 20,000 ไร่ ของบริษัท The Wae Chag Yen Plantation ซึ่งอยู่บริเวณพื้นที่ตำบลปาดังเบซาร์ และอำเภอสะเดา ลูกจ้างกุสสินชาวจีนและได้มีการขยายบุกเบิกสร้างสวนยางในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มขึ้นอีกนอกเหนือพื้นที่ของบริษัทที่ได้รับอนุญาต (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, น.71) จากการเพิ่มขึ้นของสวนยางในรัฐชาติสยามทำให้เราเห็นบทบาทในโครงสร้าง ที่สำคัญที่แรงงานจีนกุสสินชาวจีน เป็นกลไกสำคัญที่เปลี่ยนปาดังดิบของรัฐสยามให้เป็น สวนยาง

5. เส้นทางรถไฟได้เปลี่ยนวิธีการผลิตทางเศรษฐกิจจากพึ่งพาธรรมชาติ เป็นเศรษฐกิจส่งออก

ในช่วงเวลาของการปฏิรูปของรัฐสยามในขณะนั้นการสร้างเส้นทางรถไฟ เพื่อให้เป็นเส้นทางขนส่งการคมนาคมของชาติสมัยใหม่ ถือเป็นโครงการก่อสร้าง ขนาดใหญ่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 มีการใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อการลงทุนใน โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสร้างชาติให้ทันสมัย แน่นอนว่าเมื่อต้องใช้จ่าย งบประมาณจำนวนมาก การปรับเปลี่ยนโครงสร้างวิธีการผลิตทางเศรษฐกิจของสังคม แบบธรรมชาติแบบหาของป่าพึ่งพาธรรมชาติ เป็นสิ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้การ หารายได้ของรัฐเพียงพอต่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ต้องมีการ ปรับเปลี่ยนมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก การส่งเสริมให้ชาวจีนเข้ามาสร้าง เศรษฐกิจเพื่อการส่งออก เป็นเรื่องที่เป็นความจำเป็นรัฐบาลของสยาม ในพ.ศ. 2463 รัฐบาลสยามมีนโยบายคำสั่งถึงสมุหเทศาภิบาลมณฑลต่างๆทั่วภาคใต้ อนุญาต ชาวจีนทุกคนที่ไม่ได้เป็นคนใต้บังคับชาวตะวันตก สามารถจับจองที่ดินได้ไม่เกิน คนละ 100 ไร่ โดยให้ทางราชการอนุญาตให้ผู้ขอเหล่านั้นแต่ละรายให้เสร็จสิ้นใน เวลาเพียงหนึ่งวัน เพื่อการปลูกยางพารา จากการที่รัฐบาลสยามในช่วงระยะเวลานั้น ต้องการสร้างเศรษฐกิจ เพื่อการส่งออกหาเงินตราเข้าประเทศ การระดมทุนจาก

ชาวจีนโพ้นทะเลแหลมมาลายูจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดบทบาทอิทธิพลจากทุนอาณานิคมอังกฤษในพื้นที่ภาคใต้ของรัฐสยาม มีการเปิดโอกาสส่งเสริมอำนาจความสะดวกให้กลุ่มชาวจีน แรงงานกุลีจีนที่สร้างทางรถไฟได้มีโอกาสในการจับจองที่ดินได้ไม่เกิน 100 ไร่ต่อคน เป็นการสร้างโอกาสให้ชาวจีนที่มีประสบการณ์ในการทำสวนยางเดิมในอาณานิคมมาลายูของอังกฤษได้อพยพเข้าสู่สยาม ให้เข้ามาจับจองทำสวนยางกระจายตัวไปตาม เส้นทางรถไฟสายใต้ ชาวจีนผู้เจียนซึ่งมีทักษะประสบการณ์การทำสวนยางจากรัฐประะของอาณานิคมอังกฤษในมาลายู ก็ได้อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่สถานีรถไฟนาบอน อ.ทุ่งสง และสถานีรถไฟคลองจันดี อ.ฉวาง ของจังหวัดนครศรีธรรมราช (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, น.71-72) และเมื่อมีการสร้างทางรถไฟแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2461 ระยะเวลาในการก่อสร้างประมาณหนึ่งทศวรรษการมาของเส้นทางรถไฟ มีการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตของเศรษฐกิจในภาคใต้จากเศรษฐกิจแบบยังชีพเก็บหาของป่ามาแลกเปลี่ยนวิถีการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้พึ่งพาธรรมชาติ แต่การสร้างทางรถไฟได้เปลี่ยนผืนป่าเป็นพื้นที่เกษตรกรรมตามเส้นทางรถไฟ มีการคมนาคมขนส่งสินค้าจากแหล่งต่างๆ ในภูมิภาคทั่วประเทศไปยังเมืองหลวง ซึ่งการสร้างเส้นทางรถไฟทางราชสำนักของสยามเองยังเล็งเห็นว่าการสร้างทางรถไฟนั้นจะเป็นการนำทรัพยากรและวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นจะเป็นการเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจในรัฐสยาม ทำให้พลเมืองได้เข้าไปบุกเบิกใช้พื้นที่ที่รกร้าง เปิดพื้นที่ภูมิประเทศตามเส้นทางที่รถไฟผ่านให้กลายเป็นชุมชนที่มีการค้าขาย ขณะเดียวกันพลเมืองได้เข้าไปบุกเบิกพื้นที่ที่รกร้าง เปลี่ยนป่าดงดิบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผลผลิตข้าวมีปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อส่งเข้ามายังเมืองหลวงและส่งออก การมาของเส้นทางรถไฟ เศรษฐกิจมีการขยายตัวเพื่อการส่งออกของประเทศ ทั้งข้าวและยางพารา (ปก แก้วกาญจน์, 2534, น.53)

6. ชาวจีนผู้เจียนจากรัฐประะและการขยายสวนยางตามเส้นทางรถไฟภาคใต้

พัฒนาการการทำสวนยางในสังคมไทยนั้น การทำสวนยางของคนไทยพื้นเมืองในชนบทแตกต่างกับชาวจีนกุลีจีนที่มีทักษะการปลูกยางมาจากอาณานิคมอังกฤษ คนไทยทำการปลูกแบบธรรมชาติเพราะเงินทุนมีไม่มาก การทำสวนยางในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยุคเริ่มต้นมีการปลูกกันตามตะเข็บชายแดนที่บ้านพรุอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 เมล็ดยางพาราก็ลักลอบข้ามมาจากฝั่งมาเลเซียใช้การปลูกแบบธรรมชาติ โดยใช้การขว้างเมล็ดยางพาราไปในป่าให้เป็นป่าสวนยาง เมื่อต้นยางเติบโตก็ถากป่า เพื่อไปเก็บผลผลิต ไม่ได้มีการจัดแนวการปลูก ถือเป็นการทำสวนยางขนาดเล็กมีสวนยางคนละ 2-5 ไร่ การทำสวนยางขนาดเล็กของชาวบ้านพื้นเมืองจะปลูกแบบธรรมชาติ ทั้งนี้ก็เพราะชาวพื้นเมืองในภาคใต้มีเงินทุนเพื่อการทำสวนยางที่ไม่มากพอ ปลูกกันตามมีตามเกิดแบบธรรมชาติ (สุธัญญา ทองรักษ์, 2546, น.57-58) ในขณะที่การทำสวนยางของชาวจีนผู้เจียนที่อพยพมาจากรัฐประะอาณานิคมของอังกฤษในมาลายู แตกต่างจากการทำสวนยางของคนพื้นเมืองในประเทศไทย ชาวจีนกลุ่มนี้มีทักษะความรู้และประสบการณ์ของการ

ทำสวนยางเชิงพาณิชย์ เป็นการเฉพาะ มาจากอาณานิคมอังกฤษ ทั้งนี้ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ชาวจีน ผู้เลี้ยงในพื้นที่อาณานิคมอังกฤษในมาลายูนั้น ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรคริสเตียนในสิงคโปร์ ได้มีการอพยพชาวจีนกลุ่มนี้ออกจากแผ่นดินใหญ่ของจีนในต้นศตวรรษที่ 20 มาตั้งชุมชนอยู่ในรัฐประอาณานิคมมาลายูของอังกฤษในช่วงเกิดกบฏนักมวย และชาวจีนผู้เลี้ยงกลุ่มนี้ก็ได้อพยพมาทำสวนยางในประเทศไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาวจีนในประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในการทำสวนยางพาราเชิงพาณิชย์ของภาคใต้มีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่อำเภอ نابอนและอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พวกเขาอพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อทราบข่าวว่ารัฐบาลสยามขณะนั้นเปิดโอกาสให้ชาวจีน สามารถจับจองที่ดินทำสวนยางได้มากกว่าในพื้นที่ของอาณานิคมอังกฤษในมาลายู ชาวจีนผู้เลี้ยงนั้นมีทักษะและประสบการณ์ในการทำสวนยางเชิงพาณิชย์ มีประสบการณ์ศักยภาพและความรู้การปลูกยางพาราในพื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อการพาณิชย์ พวกเขา ซึมซับเรียนรู้มาจากในพื้นที่อาณานิคมของอังกฤษ เมื่อทราบข่าวถึงนโยบายที่ประเทศไทยให้โอกาสในสิทธิการใช้ที่ดินแก่ชาวจีนสามารถใช้ที่ดินเพื่อการทำสวนยางได้มากกว่าในถิ่นฐานเดิมที่พวกเขาอาศัยอยู่กัน ในรัฐประ โนโยบายของรัฐบาลสยามดังกล่าว จึงเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้ชาวจีนผู้เลี้ยงอพยพเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อมาทำสวนยาง (สิริธร ถาวรวงศา, 2563, น.50)

การแผ้วถางผืนป่าสร้างสวนยาง จากชุมชนเล็กๆริมทางรถไฟในยุคเริ่มต้นที่สถานีรถไฟ นาบอน ชุมชนชาวจีนผู้เลี้ยงที่นี่ เริ่มต้นมีบ้านเรือนเพียงไม่กี่หลัง ต่อมาก็เริ่มมีร้านค้า มีร้านกาแฟ ร้านตัดผม มีโรงมหรพาทายแผ่นมคว้น เมื่อชุมชนมีชาวจีนผู้เลี้ยงพมพมาอยู่กันมากขึ้นก็กลายเป็นชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลที่อยู่กันเป็นกลุ่มก้อนเพื่อทำสวนยาง พื้นที่สองข้างทางรถไฟ ปกคลุมไปด้วย แปลงสวนยางกว้างใหญ่นับหมื่นไร่ ชาวจีนผู้เลี้ยงที่เป็นผู้ชายจะเดินทางกันมาล่องหน้า เพื่อสำรวจบุกเบิกกันก่อนที่จะนำครอบครัวตามกันมาจากรัฐประ ขณะเดียวกันการถือครองที่ดินในมาลายูเพื่อทำสวนยางนั้นได้ให้สิทธิในที่ดินแก่ชาวจีนผู้เลี้ยง เพียง 3 เอเคอร์หรือประมาณพื้นที่ 7.5 ไร่ จึงทำให้ไม่เพียงพอต่อการทำกิน เมื่อทราบข่าวว่าในฝั่งประเทศไทยนั้นได้ให้สิทธิการใช้ที่ดินทำสวนยางแก่ชาวจีนมากกว่าในพื้นที่อาณานิคมมาลายู ทำให้การหลั่งไหลอพยพครอบครัวจากรัฐประ ก็ทยอยมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้หญิงและเด็กๆชาวจีนผู้เลี้ยงบางคนก็ใช้เส้นทางเรือจากท่าเรือปีนัง เพื่อมาขึ้นที่ท่าเรือกันตัง จ.ตรัง หลังจากนั้น ก็เดินทางโดยรถไฟจากท่าเรือกันตังมาที่สถานีรถไฟนาบอน (ปิยชาติ สิงตัง, 2553, น. 68-69) ในการเดินทางอพยพเข้ามาในรัฐสยามของชาวจีนผู้เลี้ยงนั้นอยู่ในช่วงที่อาณานิคมอังกฤษได้ใช้นโยบายมาตรการ Stevenson Restriction คือมีการควบคุมจำกัดอุปทานยางเพื่อควบคุมจำกัดการส่งออกยางไปสู่ตลาดโลก โดยใช้ใช้นโยบายนี้ในเขตอำนาจอาณานิคมอังกฤษในศรีลังกาและในมาลายู ในช่วง ปี ค.ศ.1922-1928 (พ.ศ.2465-2471) ทำให้ราคายางในตลาดโลกมีการขยับตัวสูงขึ้นอีกครั้งหลังการตกต่ำมาตลอดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ทำให้ในช่วงปี ค.ศ.1922-1925 การจำกัดควบคุมการส่งออกอุปทานยางจากพื้นที่อาณานิคมอังกฤษทำให้ปริมาณการส่งออกวัตถุดิบยางพาราไปยังสหรัฐอเมริกาถูกจำกัด ส่งผลทำให้ราคายางพารากระเตื้องสูงขึ้น มาตรการของการจำกัดอุปทานยางมี

ผลบังคับใช้เฉพาะกลุ่มอาณานิคมอังกฤษมาลายูและศรีลังกาเท่านั้น กลุ่มอาณานิคมของดัตช์ในอินโดนีเซียมิได้เข้าร่วมในโครงการดังกล่าวเมื่อราคายางในตลาดโลกพุ่งสูงขึ้น พื้นที่อาณานิคมดัตช์ในอินโดนีเซียก็มีปริมาณการขยายสวนยางเพิ่มขึ้นราคา ยางพาราที่กระตือรือร้นในตลาดโลกครั้งนี้ ถือเป็นแรงผลักดันอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ ชาวผู้เลี้ยงแสวงหาพื้นที่เพื่อการปลูกยางเพิ่มขึ้นในประเทศไทยทยอยกันอพยพ ออกจากรัฐประะ เข้ามาบุกเบิกทำสวนยางในพื้นที่สถานีรถไฟนาบอนอำเภอกันทรวิชัย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จากการสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัย ชาวจีนผู้เลี้ยงที่ อพยพมาจากพื้นที่อาณานิคมมาลายูของอังกฤษ ได้บอกเล่าไว้ว่าในปี พ.ศ. 2471 ชาวจีนผู้เลี้ยงจากรัฐประะอีกกลุ่มหนึ่งได้เดินทางมาสำรวจบุกเบิกทำสวนยางในพื้นที่ สถานีรถไฟคลองจันดี อำเภอนาวัง การบุกเบิกในพื้นที่สถานีรถไฟคลองจันดี มีผู้นำที่ มีทุนมาด้วยมีจุดมุ่งหมายจะทำสวนยาง ชื่อเจ้าแก้วหลินกาเซี่ยง เป็นนักธุรกิจที่มีทุน มาจากรัฐประะ เมื่อหลินกาเซี่ยงเดินทางมาสำรวจพบว่าที่ดินบริเวณสถานีรถไฟคลอง จันดี เป็นที่ราบอยู่บนที่ดอน เหมาะสำหรับการปลูกยางพาราก็ได้มีการขออนุญาต จากทางราชการในอำเภอนาวัง เพื่อจัดสรรที่ดินประมาณ 6,000 ไร่ มีการจัดสรร ที่ดินและมีการวางแผนผังเมืองให้ชาวจีนผู้เลี้ยงได้มาทำสวนยางคนละ 50 ไร่ ซึ่งปัจจุบันพื้นที่บางส่วนก็กลายเป็นชุมชนในเขตเทศบาลตำบลจันดี (วิรัช เอียวสานุรักษ์, 2566)

การเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ที่เปิดโอกาสให้ ชาวจีนแรงงานกุลีจีนได้เข้ามาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก ของรัฐชาติสมัยใหม่ทำให้คนจีน มีอิทธิพลมากขึ้นในทางเศรษฐกิจ มีการสะสมทุนและ มีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจในสังคมไทย การเข้ามามีอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ถือได้ว่าชาวจีน ในประเทศไทยมีการสะสมทุนมีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจทั้งในกิจการของโรงสีข้าว โรงเลื่อย ชาวจีนในรัฐชาติสยามมีสถานะที่เข้มแข็งในทางเศรษฐกิจ โรงสีข้าวของชาว ยุโรปบางแห่งได้ขายต่อให้ชาวจีน ในปี พ.ศ. 2462 โรงสีขนาดใหญ่ของประเทศไทย มีทั้งหมด 66 โรง เป็นของคนจีน 56 โรง และอีก 10 ก็มีชาวจีนเป็นผู้ดำเนินการ ในส่วนของยางพาราผลผลิตยางพาราการผลิตยางเริ่มโดยคนจีนที่อพยพมาจากฝั่ง มาลายู เจ้าของสวนยางที่เป็นเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่นั้นจะเป็นคนจีน มีการผลิต ยางพาราทำเป็นยางแผ่นรมควันด้วยตนเอง และผู้ประกอบการชาวจีนกลุ่มนี้จะทำการ คัดแยก คัดคุณภาพของยางแผ่นก่อนการส่งออก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในภาคใต้ เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน (Skinner, 2564, น.337) ต่อมาช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายของรัฐบาลสยามก็เริ่มเปลี่ยนไปมีความหวาดระแวงต่ออิทธิพลทางเศรษฐกิจ ของชาวจีนในประเทศไทยมากขึ้น มีการนำนโยบายชาตินิยมมาใช้เพื่อสกัดกั้นการมี อิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทยจนถึงยุคจอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อชาวจีนผู้เลี้ยงที่เข้ามาบุกเบิกขยายพื้นที่การทำสวนยาง จากชุมชนริมทางรถไฟ ขยายพื้นที่การทำสวนยางไปถึงเนินเขาเหมนในจังหวัดนครศรีธรรมราช การเข้ามา ของชาวจีนผู้เลี้ยงเข้าสู่ประเทศไทยได้เพียงสองทศวรรษ ก็ได้รับผลกระทบเหมือน ชาวจีนคนอื่นๆในประเทศไทยจากนโยบายชาตินิยมของจอมพล.ป พิบูลสงคราม มีความเข้มงวดต่อคนจีนมากขึ้น ทำให้ในปี พ.ศ. 2484 มีการออกกฎหมายในยุค

จอมพล ป.พิบูลสงคราม ให้ทำการยึดที่ดินที่คนจีนผู้เจียนที่บุกเบิกแผ้วถางทำสวนยางเอาไว้ก่อนนี้รวมเนื้อที่ประมาณ 12,000 ไร่ เพื่อตั้งเป็นองค์การสวนยางนาบอน รัฐวิสาหกิจของรัฐบาลในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้ชาวจีนกลุ่มนี้ได้รับผลกระทบจากการที่ทางราชการไทยได้ยึดที่ดินที่พวกเขาปลูกสวนยางไว้ บางครอบครัวได้รับผลกระทบสิ้นเนื้อประดาตัว บางครอบครัวก็ต้องเริ่มต้นชีวิตกันใหม่ บางครอบครัวเสียใจปลิดชีวิตในบ้านในสวนยาง (ยุทธียง ลัมเลิศวาที, 2563, น.74-77) การยึดที่ดินที่ปลูกยางพาราของชาวจีนผู้เจียนในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ทางรัฐบาลสาธารณรัฐจีน (Republic of China) ในช่วงเวลานั้น ปี พ.ศ. 2484 ได้มีจดหมายให้เอกอัครราชทูตของตนเองประจำกรุงวอชิงตันดีซี ทำการประท้วงรัฐบาลไทยโดยส่งจดหมายประท้วงคำขอร้องมายังรัฐบาลไทย โดยให้เหตุผลว่ารัฐบาลจีนถือว่าสวนยางของชาวจีนผู้เจียนเหล่านี้ได้ทำกินมาเป็นเวลาหลายปี โดยถือว่าได้รับอนุญาตจากรัฐบาลไทย การที่ชาวจีนที่ปลูกยางถูกยึดสวนยางและถูกขับไล่ออกจากบ้านเรือนที่อยู่อาศัยในสวนยาง การกระทำของทางรัฐบาลไทยในครั้งนี้ถือว่าเป็นธรรมอย่างยิ่ง แต่แล้วจดหมายประท้วงดังกล่าวก็ได้รับการเพิกเฉย (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2519, น.87)

การเข้ามาของชาวจีนผู้เจียนในประเทศไทย หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้เข้ามาบุกเบิกเปลี่ยนพื้นที่ป่าตามเส้นทางรถไฟสายใต้ มีการปลูกยางพาราเพื่อเป็นสินค้าส่งออกจนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผลผลิตยางพาราก็ได้กลายเป็นสินค้าส่งออกของประเทศไทยที่เติบโตมาเป็นอันดับสองรองจากสินค้าข้าวที่เป็นสินค้าส่งออกของประเทศไทย

มูลค่าสินค้าส่งออกสำคัญ 4 ประเภทของไทย							
(ข้าว - ยางพารา - ถั่วลิสง - ไม้สัก) ปี 2473/75 - 2501/03							
(% ของมูลค่าสินค้าออกรวม)							
รายการสินค้า	2473/75	2478/80	2483/85	2488/90	2493/95	2498/2500	2501/03
ข้าว	61.30	51.19	56.23	48.03	48.70	42.71	35.06
ไม้สัก	4.02	4.46	1.82	6.53	3.16	3.86	3.71
ถั่วลิสง	9.95	17.71	14.42	1.21	5.34	6.67	5.42
ยางพารา	0.50	11.60	15.50	7.81	26.63	22.00	27.59
รวมสินค้าออกสำคัญ	75.77	84.96	87.97	62.58	83.83	75.44	71.78
สินค้าออกอื่นๆ	24.23	15.04	12.03	37.42	16.17	24.77	28.22
สินค้าออกรวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : สบุดสถิติพยากรณ์แห่งราชอาณาจักรสยามและสบุดสถิติประเทศไทย

รูปที่ 3 ข้อมูลมูลค่าสินค้าส่งออกสำคัญ 4 ประเภทของไทย
ที่มา: รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2530

7.การทำสวนยาง-ธุรกิจการค้าอย่างความสัมพันธ์ของชาวจีนในภาคใต้กับพ่อค้าสิงคโปร์

จากสถิติมูลค่าสินค้าส่งออกของประเทศไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 พืชเศรษฐกิจยางพาราอยู่ในอันดับที่สี่ของสินค้าส่งออกประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2480 ก็ขยับขึ้นมาเป็นสินค้าอันดับสาม และปี พ.ศ. 2483 ยางพาราก็กลายเป็นสินค้าส่งออกอันดับสองของประเทศไทยที่เป็นรองจากสินค้าข้าว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 เป็นต้นมาจะเห็นว่าจากสถิติภาพรวมของสินค้าส่งออกยางพาราได้ไต่ระดับมาเป็นอันดับสองรองจากการส่งออกข้าว การเปิดพื้นที่ป่าเพื่อสร้างทางรถไฟช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราของประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้ขยายพื้นที่การปลูกยางพาราเป็นประเทศผู้ผลิตยางพาราหนึ่งในสามของโลกโดยมีมาเลเซียเป็นอันดับหนึ่ง อินโดนีเซียอันดับสอง และไทยเป็นอันดับสามในการส่งออกยางพาราเพื่อส่งออกไปต่างประเทศ ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พบว่าประเทศไทยอยู่ในสถานะเป็นเพียงผู้ผลิตวัตถุดิบยางธรรมชาติเบื้องต้น เพื่อขายให้กับพ่อค้าในตลาดยางสิงคโปร์เท่านั้น ส่วนพ่อค้าสิงคโปร์คือผู้รับซื้อยางพาราจากประเทศไทยและอินโดนีเซีย โดยพ่อค้าสิงคโปร์ก็จะเป็นพ่อค้าที่จะเป็นผู้ขายโดยตรงให้กับผู้บริโภคในอุตสาหกรรมยานยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาอีกทอดหนึ่ง หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 การทำสวนยางพาราในประเทศไทยช่วงก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้ขยายยางพาราวออกไปต่างประเทศเป็นวัตถุดิบในรูปของยางแผ่นรมควันและยางก้อนถ้วย (ขี้ยาง) ในยุคแรกเริ่มกลุ่มทุนพ่อค้าจีน Tan Kah Kee ในสิงคโปร์ได้ขยายตัวแทนเข้ามาในประเทศไทยเพื่อการซื้อยางนำเข้าวัตถุดิบไปยังสิงคโปร์ โดยตั้งบริษัทหน้าเข็ญมจำกัด (บริษัทสยามปักษ์ใต้จำกัด) บริษัทใต้ต้องจำกัด และบริษัทหน้าไถ่จำกัด (บริษัทไทยปักษ์ใต้ จำกัด) ทำหน้าที่รวบรวมซื้อยางจากพ่อค้าชาวจีนในท้องถิ่นของภาคใต้รวมทั้งชาวจีนผู้เจียน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัทสยามปักษ์ใต้จำกัดและบริษัทไทยปักษ์ใต้จำกัด มีเจ้าของเป็นนักธุรกิจชาวจีนในสิงคโปร์คือลีกงเจียน (Lee Kong Chian) นักธุรกิจผู้มีบทบาทในตลาดการส่งออกยางพาราทั่วภูมิภาคของคาบสมุทรมลายูในนามบริษัท Lee Rubber ส่วนบริษัทใต้ต้องจำกัดจะอยู่ภายใต้การบริหารของตันหลักซาย (Tan Lak Syre) ซึ่งเป็นกลุ่มเครือญาติที่มีอิทธิพลทางการค้าตลาดยางพาราในมาลายูและภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งต่อมาบริษัทเหล่านี้ทั้งหมดได้รวมกิจการเข้าด้วยกันในกลางทศวรรษ 1970 เป็นบริษัทเต็กปี้ห้างจำกัด ถือได้ว่าโครงสร้างตลาดยางพาราของไทยนั้นผูกขาดอยู่กับนักธุรกิจสิงคโปร์ในเครือญาติตระกูลตันและตระกูลลี (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2535, น.75-76)

เมื่อการบุกเบิกอุตสาหกรรมยางพาราเพื่อการพาณิชย์เริ่มต้นที่สิงคโปร์ในยุคของอาณานิคมอังกฤษ พื้นที่การปลูกได้ขยายตัวเข้าสู่มะละกา รัฐยะโฮร์ และรัฐปะกุ่มพ่อค้านักธุรกิจชาวจีนของสิงคโปร์ได้พัฒนาองค์กรสมาคมธุรกิจการค้าอย่างมีกฎระเบียบและกฎหมาย มีความเชี่ยวชาญรองรับการเป็นผู้ส่งออกและเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน (Rubber Standard) ของสินค้ายางพาราแต่ละชนิดเป็นผู้กำหนดตลาดการซื้อขายระหว่างประเทศ และเป็นผู้มีบทบาทกำหนดการขายไปยังผู้บริโภคใน

อุตสาหกรรมรถยนต์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกามาตลอดตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ขณะเดียวกันสิงคโปร์ยังเป็นศูนย์กลางท่าเรือการขนส่ง สินค้าวัตถุดิบจากโรงงานยางแผ่นรมควัน วัตถุดิบยางแผ่นรมควันทั้งมาเลเซีย อินโดนีเซียและภาคใต้ของประเทศไทย เครือข่ายพ่อค้ายางพาราชาวจีนในระดับท้องถิ่นในภาคใต้ จะทำการค้ามีความสัมพันธ์อยู่ในสถานะเป็นผู้รวบรวมขายวัตถุดิบเบื้องต้น และลำเลียงยางพาราส่งให้สิงคโปร์ ซึ่งพ่อค้าสิงคโปร์ก็จะเป็นผู้ทำหน้าที่ขายยางพาราที่มีมาตรฐานของสิงคโปร์ ทำเป็นยางแท่ง ยางแผ่นรมควัน ออกไปสู่ผู้บริโภคอุตสาหกรรมรถยนต์ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปก่อนที่ประเทศไทยจะมีพัฒนาการไต่ระดับสร้าง Standard Thai Rubber ขึ้นมาหลังประเทศสิงคโปร์ไม่น้อยกว่าห้าทศวรรษ คุณสมพงษ์ สิมำพัฒนพงษ์ อดีตผู้บริหารบริษัทไต้ตองจำกัด (Tai Tong Co.,Ltd) กรรมการผู้จัดการบริษัทยะลาอุตสาหกรรม ได้ให้สัมภาษณ์ถึงกระบวนการผลิตยางพาราของไทยก่อนส่งออกยางดิบไปยังประเทศสิงคโปร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เอาไว้ถึงบทบาทของชาวจีนนอกเกี่ยวกับการค้าอย่างว่า

“ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง พ่อค้าชาวจีนภาคใต้ได้ไปตั้งร้านรับซื้อยางอยู่ในพื้นที่ตามชุมชนสถานีรถไฟต่างๆทั้งในยะลา นราธิวาส เพื่อเปิดเป็นร้านรับซื้อยาง บางคนก็จะปั่นจักรยาน เพื่อไปซื้อยางตามชนบทของหมู่บ้านชาวมุสลิม ก่อนนี้ชาวมุสลิมพื้นบ้านจะทำซี่ยาง (ยางก้อนถ้วย) จะไม่ทำยางแผ่นเพราะยังไม่มีทักษะความรู้ พ่อค้าชาวจีนภาคใต้ก็รวบรวมยางขนส่งลงที่ท่าเรือปัตตานี ลงเรือป้อกครั้งละ 200 ตัน ลากลงไปทีสิงคโปร์เพื่อเอาไปทำยางเครป (Crape Rubber) ต้องใช้เวลา 7 วันในการลากจูงเรือป้อกจากท่าเรือปัตตานีไปยังสิงคโปร์ นี่คือการพัฒนาในช่วงแรกๆ ความสัมพันธ์ในธุรกิจของพ่อค้าชาวจีนในภาคใต้กับการค้าไปยังสิงคโปร์ ซึ่งก็จะมีนักธุรกิจที่มีเงินทุน Lee Kong Chian กับ Tan Lak Syre เป็นนักธุรกิจที่สำคัญที่มีห่วงโซ่ความสัมพันธ์ในการซื้อขายจากภูมิภาคนี้ไปทีสิงคโปร์” (สมพงษ์ สิมำพัฒนพงษ์, 2566) ตลาดผู้บริโภคยางพาราของโลกในช่วงนั้นเป็นอุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ถือเป็นผู้บริโภคหลักมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 มาตรฐานของวัตถุดิบยางพารา (Rubber Standard) เพื่อป้องกันเข้าสู่อุตสาหกรรมรถยนต์ พ่อค้านักธุรกิจสิงคโปร์และสมาคมองค์กรการค้าของชาวจีนสิงคโปร์ได้วางกฎเกณฑ์กำหนดมาตรฐานของสินค้า ความสะอาดของยางแท่ง มาตรฐานการกำจัดสิ่งปนเปื้อนของยางพารา คุณภาพความชื้น เช่น ยางเบอร์ 1 ยางเบอร์ 2 ยางเบอร์ 3 นำหนักขนาดวัตถุดิบของสินค้ายางลูกขุน ในการบรรทุกเรือขนส่งทางทะเล ทักษะความรู้เหล่านี้และมาตรฐานเหล่านี้ พ่อค้าสิงคโปร์เป็นผู้กำหนดมาตรฐานก่อนการส่งออกไปยังยุโรปและสหรัฐอเมริกา

คุณสมพงษ์ สิมำพัฒนพงษ์ ยังได้ให้ข้อมูลถึงอำนาจการสั่งขายอยู่ที่สิงคโปร์ ประเทศไทย เป็นเพียงผู้ผลิตวัตถุดิบต้นน้ำ “ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีจำนวนพื้นที่สวนยางเพิ่มขึ้น นักธุรกิจบริษัทของสิงคโปร์ จึงได้เข้ามาตั้งโรงงานอยู่ทั่วทั้งปักษ์ใต้ เพื่อซื้อยางวัตถุดิบในประเทศไทย ทำการแปรรูปขึ้นพื้นฐานในโรงงานที่ตั้งขึ้นในภาคใต้ บริหารจัดการวัตถุดิบให้ตรงตามมาตรฐานการค้าของสิงคโปร์ บริษัทแม่ของสิงคโปร์ในเครือธุรกิจ Lee Kong Chian กับ Tan Lak Syre ก็จะส่งพนักงานแรงงานผู้หญิงชาวจีนมาที่โรงงานในภาคใต้เพื่อทำหน้าที่ในการคัดเกรดคุณภาพของ

ยางแผ่นที่ผ่านการรมควัน เพื่อคัดแยกให้ได้มาตรฐานเพื่อการส่งออกของ Singapore Rubber Standard การส่งออกยางไปสิงคโปร์นั้น ประเทศไทยเองถือว่าเป็นเพียงผู้ผลิตด้านต้นน้ำของวัตถุดิบเท่านั้น เพราะในกลุ่มบริษัทสิงคโปร์ ทั้งบริษัทใต้ตอง กลุ่มเด็กปีห้าง เจ้าของคือเงินทุนของบริษัทในสิงคโปร์ บริษัทโรงงานที่ตั้งขึ้นในภาคใต้ตอนล่างไม่มีอำนาจการขายส่งออกเป็น แต่เพียงผู้ผลิตพื้นฐานจัดการวัตถุดิบแล้วก็ขายให้บริษัทแม่ที่สิงคโปร์ อำนาจการส่งออกต้องให้บริษัทแม่ขายไปยังต่างประเทศอีกทอดหนึ่ง” (สมพงษ์ สิมภาพพัฒน์พงษ์, 2566) ส่วนในพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนของชาวจีนผู้เลี้ยงซึ่งเป็นชุมชนที่มีทักษะในการปลูกยางมาจากมาลายูอาณานิคมอังกฤษ และเป็นที่ตั้งของธุรกิจการส่งออกยางนาบอน กระทั่งเกษตรและสหกรณ์ในยุคของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ชาวจีนผู้เลี้ยงเมื่อพวกเขาทำสวนยาง มีทักษะในการผลิตยางแผ่นรมควัน มีทั้งโรงงานขนาดเล็กและขนาดใหญ่ นับสิบแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของอำเภอนาบอน โรงงานยางแผ่นรมควันของชาวจีนผู้เลี้ยงนั้น ถือได้ว่าไม่ได้เป็นบริษัทเครือข่ายของกลุ่มทุนพ่อค้ายางสิงคโปร์ แต่มีความสัมพันธ์พึ่งพาซึ่งกันและกันในทางการค้า เมื่อทำยางแผ่นรมควันแล้วจะขายส่งต่อให้กับกลุ่มของสิงคโปร์ มาตรฐานของสินค้ายางพาราทักษะการผลิต เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางการค้ากับนักธุรกิจชาวจีนสิงคโปร์ที่มีความสัมพันธ์ทางการค้าต่อกัน ผู้บริหารของกลุ่มบริษัทมิตรไทยนครจำกั๊ด ได้ให้ข้อมูลถึงการถ่ายทอดทักษะความรู้ในการผลิตยางและมาตรฐานของยางพาราเพื่อการส่งออกในมาตรฐานสิงคโปร์เอาไว้ “บริษัทมิตรไทยสมัยที่คุณพ่อเป็นผู้บริหารเราเองมีการขยายกำลังการผลิตทำยางแผ่นรมควันยุคเริ่มต้นมีกำลังการผลิตแค่เตาเดียว หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2520 ธุรกิจครอบครัวได้ขยายการผลิตสูงสุดถึง 40 เตา โดยคุณพ่อก็มีเพื่อนเป็นนักธุรกิจชาวจีนสิงคโปร์ ชื่อตันอิงซู ท่านเคยเป็นผู้บริหารบริษัทใต้ตองจำกั๊ด ได้ให้ทุนมาลงทุนสองล้านบาทในยุคนั้น โดยให้คุณพ่อกำทำโรงงานยางแผ่นรมควัน และส่งขายให้กับตันอิงซู การเกื้อหนุนทางการค้าสมัยนั้นก็ไม่คิดดอกเบี้ยใดๆ เพียงแต่เมื่อผลิตเป็นยางแผ่นรมควันแล้ว ก็ขายให้ตันอิงซู เป็นผู้ขายส่งออกไปต่างประเทศ คุณภาพของยางแผ่นที่ไปรับซื้อมาจากชาวบ้านตามหมู่บ้านจากที่ต่างๆ ก็จะมีแรงงานชาวจีนที่เป็นผู้หญิงจากสิงคโปร์มาเป็นผู้คัดเกรดยางแผ่นรมควัน และต่อมาแรงงานหญิงที่มีความชำนาญจากสิงคโปร์ก็ได้ถ่ายทอดทักษะ การแยกและคัดเกรดยางแผ่นรมควันให้กับแรงงานหญิงพื้นเมืองของภาคใต้ การส่งออกยางพาราก็จะนำยางที่คัดเกรดผ่านมาตรฐานแล้ว นำยางแผ่นรมควันมาอัดก้อนเป็นยางลูกขนาน้ำหนักก้อนละ 111.11 Kg ส่งออกให้กับพ่อค้าที่สิงคโปร์” (อภิชาติ พันธุ์พิพัฒน์, 2566)

8. พ่อค้าสิงคโปร์และการผูกขาด Supply ยางพาราในประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ในรายงานการศึกษาอุตสาหกรรมยางพาราในภาคใต้ของศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ ได้เขียนรายงานวิเคราะห์ธุรกิจอุตสาหกรรมยางพาราเอาไว้ว่าตลาดยางพาราเพื่อการส่งออกนั้นจากรายงานของศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ระบุผลการศึกษาของทางราชการเอาไว้ถึงสภาพเศรษฐกิจการค้า

ยางพาราในภาคใต้ระบุไว้ว่า ราคายางพาราในการกำหนดการซื้อขายในท้องถิ่นของภาคใต้ ราคากำหนดการซื้อขายมาจากตลาดสิงคโปร์พืชเศรษฐกิจยางพารากลไก ราคาซื้อขายภายในประเทศ สำหรับประเทศไทยอาศัยอ้างอิงราคาภายในตลาดสิงคโปร์และตลาดมาเลเซียเป็นเกณฑ์ในการคำนวณซื้อขายยางจากเกษตรกรชาวสวนยาง เพราะผู้ส่งออกในประเทศไทยล้วนเป็นสาขาของ ผู้ซื้อในตลาดทั้งสองนี้คือสิงคโปร์และมาเลเซียจากราคาจุดนี้ ก็นำไปใช้คิดคำนวณราคารับซื้อยางจากชาวสวนที่กรีดยางหรือจากพ่อค้าคนกลางอีกทอดหนึ่ง (ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ สำนักปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 2524, น.25) บทบาททางการค้าของพ่อค้ายางสิงคโปร์ในอุตสาหกรรมยางพาราที่บุกเบิกเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ได้ทำให้พ่อค้าสิงคโปร์ได้สร้างโอกาสทางการค้าจากพืชเศรษฐกิจยางพารามาเป็นพ่อค้าคนกลาง เพื่อซื้อวัตถุดิบ ป้อนให้กับความต้องการอุตสาหกรรมรถยนต์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกา โอกาสในการเป็นพ่อค้าคนกลางและร่วมบุกเบิกลงทุนมากับอังกฤษนั้น ย่อมมีทักษะได้รับความเชื่อมั่นในทางการค้าการส่งออกไปยังคู่ค้าเก่าๆก่อนหน้านี้ การสร้างและรักษามาตรฐานวัตถุดิบยางของสิงคโปร์สิ่งนี้ทำให้หลังปี พ.ศ.2499 ประเทศไทยได้ส่งยางพาราออกไปยังตลาดโลกจำนวน 136,244 ตัน มีมูลค่ารวมประมาณ 1500 กว่าล้านบาทและในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยส่งออก 184,598 ตัน มีมูลค่ารวมประมาณ 2,100 กว่าล้านบาท การส่งออกผ่านสิงคโปร์แทบทั้งหมดภายใต้เครือข่ายของกลุ่มธุรกิจการค้าพ่อค้ายางสิงคโปร์ Lee Kong Chian และครอบครัว ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ในภาคใต้ที่รู้จักกันในปัจจุบันบริษัทเต็กบี ห้างจำกัด (ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2546, น.28-29) ในพัฒนาการการค้าพืชเศรษฐกิจยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลไกของตลาดส่งออกถือได้ว่าการผูกขาดโดยเครือข่ายธุรกิจยางพาราซึ่งเป็นของกลุ่ม Oversea Chinese Banking Corp กลุ่มธุรกิจที่ใหญ่ที่สุดของสิงคโปร์ และ The Lee Rubber Group ซึ่งเป็นธุรกิจยางพาราที่ใหญ่ที่สุดในคาบสมุทรมลายู โดยทั้งสองกลุ่มเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนเป็นธุรกิจครอบครัวของกลุ่มชาวจีนตระกูล Tan และ Lee ที่มีเครือข่ายสายสัมพันธ์ทางการค้ายางพาราผูกโยงกับชาวจีนในภูมิภาคของคาบสมุทรมลายูโดยเฉพาะ Lee Kong Chian เป็นผู้ก่อตั้ง Lee Rubber Co.,Ltd และเป็นเจ้าของผู้ก่อตั้งธนาคาร Oversea Chinese Banking Corp (OCBC) ได้ขยายธุรกิจยางพาราครอบคลุมทั้งในอินโดนีเซียและภาคใต้ของประเทศไทย บริษัท Lee Rubber Co.,Ltd นั้นเป็นเจ้าของที่ดินที่เป็นสวนยางขนาดใหญ่ในประเทศมาเลเซียครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่รัฐเคดาห์ถึงรัฐยะโฮร์ (Ganesan, 2017) ความสัมพันธ์ทางการค้าการบริหารของบริษัทและเงินทุนจากสิงคโปร์ ที่เชื่อมโยงกับการค้ายางพาราในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 สถาบันการเงินของสิงคโปร์ธนาคาร 3 แห่ง ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง Lee Kong Chian ซึ่งมีธุรกิจยางแผ่นรมควันในรัฐยะโฮร์ได้รวบรวมกิจการของธนาคารทั้งสามแห่ง คือ Chinese Commercial Bank, Ho Hong Bank, Oversea Chinese Bank เข้าด้วยกันโดยใช้จุดแข็งของธนาคารแต่ละแห่งรวบรวมกันเป็น Oversea Chinese Banking Corp (OCBC) ทำให้เศรษฐกิจของสิงคโปร์ผ่านพ้นช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 กันมาได้ไม่ล่ม

สลาย Lee Kong Chian นั้นได้รับการยกย่องเป็นบิดาผู้ให้กำเนิดธนาคาร OCBC แห่งนี้ และเป็นธนาคารที่ใหญ่ที่สุดในสิงคโปร์และประเทศมาเลเซีย เราได้เห็นพัฒนาการของการสะสมความมั่งคั่งที่ผูกโยงเกี่ยวพันกับพืชเศรษฐกิจอัญชัญอุตสาหกรรมยางพาราในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของการสะสมทุนของพ่อค้าสิงคโปร์ที่เป็นพ่อค้าคนกลาง บริหารจัดการวัตถุดิบสำคัญของอุตสาหกรรมยางยนต์โลกมาจนทุกวันนี้ และ Oversea Chinese Banking Corp (OCBC) ได้กลายเป็นธนาคารของคนเอเชียที่ใหญ่อันดับต้นๆของโลก (OCBC Group, 2004)

8.1 อุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นเติบโต ผู้ผลิตล้อรถยนต์ญี่ปุ่นมุ่งมาหาความมั่นคงวัตถุดิบจากประเทศไทย

อุตสาหกรรมสวนยางพาราเชิงพาณิชย์และตลาดสิงคโปร์เริ่มเติบโตขึ้นมาแทนที่ตลาดลอนดอนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่เมื่อการค้ายางพาราของโลกได้ขยายตัวเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะพื้นที่ภูมิภาคนี้อมีความสำคัญได้ยกระดับเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบยางพาราที่มากที่สุดในตลาดโลก เพื่อเป็นแหล่งความมั่นคงด้านวัตถุดิบของห่วงโซ่อุตสาหกรรมรถยนต์ยุโรปและสหรัฐอเมริกา พื้นที่การผลิตยางพาราในมาเลเซียและอินโดนีเซีย ถือเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบยางพารามากที่สุดของโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และด้วยปัจจัยของท่าเรือประเทศสิงคโปร์ที่สะดวกในการขนส่งไปยังยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทำให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตลาดการค้ายางพาราสิงคโปร์ ก็ได้ยกระดับพัฒนาตัวเองมาเป็นศูนย์กลางค้ายางอยู่ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยางพาราใหญ่ที่สุดของโลก เป็นห่วงโซ่สำคัญของอุปทานยางพาราให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ในสหรัฐอเมริกาและยุโรป และในช่วงก่อนหน้าจะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น ประเทศญี่ปุ่นเองได้ยกระดับตัวเองเข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ เพื่อเดินตามเส้นทางของการพัฒนาอุตสาหกรรมรถยนต์ของสหรัฐอเมริกา และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่นในขณะนั้น เพื่อให้เอกชนผู้ผลิตรถยนต์ของญี่ปุ่นผู้ผลิตรถยนต์เพื่อใช้ในกองทัพและรองรับการขยายสงครามในแมนจูเรีย ต่อมากลุ่มผู้ผลิตรถยนต์เอกชนของญี่ปุ่นได้รวมตัวตั้งบริษัท ISUZU ในปี ค.ศ.1916 เพื่อผลิตรถยนต์ของตัวเองให้กับกองทัพญี่ปุ่น ทำให้ขีดความสามารถอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นมีการไต่ระดับการผลิตและมีความก้าวหน้าในอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ที่มีความก้าวหน้า ขณะเดียวกันก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นกันที่บริษัทอุตสาหกรรมรถยนต์ค่ายรถยนต์ของสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะบริษัทฟอร์ดได้มาตั้งโรงงานในโยโกฮาม่าและบริษัทเจเนรัลมอเตอร์ค่ายจีเอ็ม ก็ได้มาตั้งโรงงานในโอซาก้า แต่ต่อมาผู้ผลิตรถยนต์จากต่างชาติได้รับผลกระทบจากกฎหมายปี พ.ศ. 2482 รัฐบาลญี่ปุ่นช่วงเวลานั้นได้บังคับให้อุตสาหกรรมต่างชาติออกไปจากประเทศญี่ปุ่น (อุตสาหกรรมยานยนต์ในญี่ปุ่น ประวัติศาสตร์และเส้นเวลา, 2013) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าควบคุมประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาเตรียมทำสงครามในเกาหลีเหนือทางกองทัพสหรัฐได้ให้บริษัทโตโยต้า ผลิตรถลำเลียงขนาดใหญ่เพื่อใช้ในสงครามเกาหลี การส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์ในญี่ปุ่น กลับมามีชีวิตชีวาในการผลิตอีกครั้งหนึ่งในช่วงหลังสงครามเกาหลี การผลิตรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

อุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นเองก็ได้ใช้เงื่อนไขการเติบโตในการพัฒนารถยนต์ของญี่ปุ่นที่กำลังเติบโต แสวงหาแหล่งวัตถุดิบที่มั่นคงเพื่อลดการที่พึ่งพียงจากสังคโปร์ ทำให้อุตสาหกรรมยานยนต์ของญี่ปุ่นจึงมุ่งมาที่การหาวัตถุดิบยางพาราจากประเทศไทย เพื่อการหาแหล่งวัตถุดิบยางพารา ความมั่นคงด้านวัตถุดิบเป็นของตนเอง การจะไปพึ่งพาพ้อสังคโปร์ซึ่งต้องป้อนวัตถุดิบเข้าสู่ยุโรปและสหรัฐอเมริกา นั้นมีต้นทุนที่สูง ทำให้นักธุรกิจของญี่ปุ่นมุ่งมาที่ประเทศไทย เพื่อหาวัตถุดิบยางแผ่นรมควันเป็นหลัก ทำให้หลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมาประเทศไทยจึงได้มีโอกาสส่งออกยางพาราเข้าสู่ตลาดอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่น ทำให้โรงงานยางแผ่นรมควันในประเทศไทย ในภาคใต้และภาคตะวันออกที่ผลิตยางแผ่นรมควันได้มีโอกาสส่งออกในช่วงเวลานั้น และตลาดการบริโภคยางแผ่นรมควันที่ผลิตจากประเทศไทยช่วงเวลานั้น 70-80% มีตลาดรองรับในประเทศญี่ปุ่น และหลังจากนั้นประมาณปี พ.ศ.2520 กลุ่มบริษัทญี่ปุ่นที่ต้องนำเข้ายางแผ่นรมควัน เพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมการผลิตล้อรถยนต์ของญี่ปุ่นได้เข้ามาร่วมมือพัฒนาคุณภาพการผลิตวัตถุดิบในพื้นที่ของกลุ่มโรงงานยางแผ่นรมควันของชุมชนชาวจีนผู้เจียนในอำเภอนาบอนจังหวัดนครศรีธรรมราช บริษัทผู้ผลิตยางล้อรถยนต์ยักษ์ใหญ่ของญี่ปุ่นได้เข้ามาเป็นคู่ค้าสามารถพูดได้ว่าการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นนั้น ทำให้ชาวสวนยางโรงงานอุตสาหกรรมยางแผ่นของไทยมีโอกาสเป็นผู้ส่งออกเองแทนพ้อสังคจากสังคโปร์ และการเติบโตการส่งออกของโรงงานของประเทศไทย ทำให้บทบาทความสำคัญการค้าของสังคโปร์ได้ลดบทบาทและเปลี่ยนไป (ปรีดี สีลาเศรษฐศาสตร์, 2566)

9.สรุป

ต้นศตวรรษที่20ก่อนสงครามโลกครั้งที่1 อุตสาหกรรมรถยนต์ในยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้มีการขยายตัวอย่างมาก จากตัวเลขในปี ค.ศ. 1900 มีรถยนต์เพียง 10,000 คันที่ใช้อยู่ทั่วโลกในเวลานั้นด้วยระยะเวลาไม่ถึงสองทศวรรษจำนวนรถยนต์เพิ่มขึ้นถึง2.5ล้านคันในปี1914 การเพิ่มขึ้นของรถยนต์บนโลกนี้ เพิ่มขึ้นมาถึง 25,000% ทำให้นักธุรกิจของอังกฤษเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจจากความขาดแคลนวัตถุดิบของอุตสาหกรรมรถยนต์ที่มีความต้องการวัตถุดิบยางธรรมชาติ ทำให้การลงทุนจากบริษัทอังกฤษจำนวนมาก ได้เข้ามาลงทุนปลูกพืชเศรษฐกิจยางพาราในอาณานิคมมาลายูของอังกฤษ และทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะพื้นที่อาณานิคมมาลายูของอังกฤษได้กลายเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบ (Rubber Supply) ป้อนให้กับห่วงโซ่อุตสาหกรรมรถยนต์ของโลกมากที่สุดในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ด้วยเวลาไม่ถึงสองทศวรรษนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ก็ได้ทำให้สังคโปร์กลายเป็นศูนย์กลาง การบริหารจัดการทั้งการปลูกการผลิตยางพารา และขนส่งวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมรถยนต์ของยุโรปและสหรัฐอเมริกาก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อความต้องการวัตถุดิบยางพารามีมากในช่วงต้นศตวรรษ 20 ถือเป็นช่วงที่พืชเศรษฐกิจยางพารา กลายเป็นความมั่งคั่งใหม่ ที่ได้รับความนิยมบนคาบสมุทรมลายู กระแสความนิยมในพืชเศรษฐกิจยางพารา ก็ได้เข้ามาในรัฐสยามในปลายของรัชกาลที่ 5 ได้ทำให้บรรดาพ้อค่านายเหมืองหัวเมืองภาคใต้ให้ความสนใจในการปลูกยางพารา ขณะเดียวกันเมื่อมีการสร้างเส้นทางรถไฟในภาคใต้จากแรงงานกุลิชาวจีน รัฐสยาม

ก็ได้เปิดโอกาสให้ชาวจีนในอาณานิคมมาลาญได้เข้ามาสร้างสวนยางตามพื้นที่สองข้างทางรถไฟของภาคใต้ จนทำให้สวนยางในพื้นที่ภาคใต้ได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การเพิ่มขึ้นของสวนยางในประเทศไทย ได้ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นผู้ส่งออกยางพาราหนึ่งในสามของโลก รองจากพม่าและอินโดนีเซีย โดยมีการส่งออกยางพาราผ่านพ่อค้าและตลาดสิงคโปร์ เมื่ออุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นเติบโตอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่นเห็นความจำเป็นในการแสวงหาความมั่นคงของแหล่งวัตถุดิบยางพารา เพื่อรองรับในการเติบโตของอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่น และบริษัทญี่ปุ่นได้เข้ามาหาแหล่งวัตถุดิบยางพาราในประเทศไทยโดยตรง จนทำให้หลังปีพ.ศ. 2510 พ่อค้าส่งออกยางพาราของประเทศไทยได้มีโอกาส พัฒนาทางการค้าการส่งออกสร้างมาตรฐานและผลิตยางพาราเพื่อการส่งออกเป็นวัตถุดิบไปยังอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่น โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางในตลาดสิงคโปร์ซึ่งถือเป็นพัฒนาการแห่งโอกาสของตลาดส่งออกวัตถุดิบยางพาราจากประเทศไทย ที่สามารถส่งออกได้โดยตรงไปยังผู้บริโภคที่เป็นอุตสาหกรรมรถยนต์ของญี่ปุ่น ก่อนที่ประเทศจีนจะก้าวมาเป็นผู้บริโภครายใหญ่ วัตถุดิบยางพาราของประเทศไทยอย่างในทุกวันนี้

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. (30 มกราคม 2561). เศรษฐกิจทุนนิยมของรัฐสยามสมัยรัชกาลที่ 5. (ยุทธियง ลิมเลิศวาที, ผู้สัมภาษณ์).
- ปก แก้วกาญจน์. (2534). *รายงานวิจัยการสร้างทางรถไฟสายใต้กับผลกระทบทางเศรษฐกิจการเมือง*. สถาบันทักษิณศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประพันธ์ บุญเกียรติ. (5 มีนาคม 2566). การสร้างทางรถไฟและการบุกเบิกสวนยางบ้านคลองกุย อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช. (ยุทธियง ลิมเลิศวาที, ผู้สัมภาษณ์).
- ปรีดี ลีลาเศรษฐศาสตร์. (7 ตุลาคม 2566). พัฒนาการและการส่งออกยางแผ่นรมควันประเทศไทยสู่อุตสาหกรรมยางล้อของญี่ปุ่น. (ยุทธियง ลิมเลิศวาที, ผู้สัมภาษณ์).
- ปิยชาติ สิงตี. (2553). *ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีนฮกจิ๋วในภาคใต้ของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2519). *นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีนในประเทศไทย (2475-2500)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2535). *ทุนสิงคโปร์ การผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. (2546). *ทุนจีนปักษ์ใต้ ภูมิหลังเบื้องลึกทุนใหญ่โพ้นทะเล*. กรุงเทพฯ: บริษัท ทิปปิง พอยท์ จำกัด.
- ยุทธियง ลิมเลิศวาที. (2563). *ตำนานคนฮกจิ๋ว จากแผ่นดินแม่สู่แผ่นดินหนานหยาง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์.
- วิรัช เอียวสานุรักษ์. (11 มีนาคม 2566). การบุกเบิกทำสวนยางของชาวจีนฮกจิ๋ว สถานีรถไฟคลองจันดี อำเภอลำปาง. (ยุทธियง ลิมเลิศวาที, ผู้สัมภาษณ์).

- ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมภาคใต้ สำนักปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. (2524). *รายงานการศึกษาอุตสาหกรรมยางพารา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ. (2544). *จันทักษิณวิถีและพลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- สมพงษ์ สิมพัฒน์พงษ์. (19 กุมภาพันธ์ 2566). *บทบาทพ่อค้ายางสิงคโปร์และชาวจีนในภาคใต้*. (ยuthying ลืมเลืกวาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2561). *1 เมษายน วันเลืกทาส วันแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโครงสร้างสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566 จาก <http://www.ttc.ops.go.th/?p=3672>.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงสิงคโปร์. (พฤษภาคม 2564). *สิงคโปร์: ศูนย์กลางการค้ายางพาราโลก*. สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2566 จาก https://www.ditp.go.th/ewt_news_ditp2.php?content=732962&cate=741.
- สิริธร ถาวรวงศา. (2563). *พลวัตทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ทางสังคมชุมชนจีนฮกจิวในอำเภอนาบอนน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุธัญญา ทองรักษ. (2546). *โครงการวิจัยวิวัฒนาการของการที่ดินและป่าไม้บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาปี 2442-2489*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2544). *จันทักษิณ วิถีและพลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- รังสรรค์ ณะพรพันธ์. (2530). *สถิติการค้าระหว่างประเทศ เอกสารการบรรยายเศรษฐกิจประเทศไทย 2475-2503 คณะเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิชาติ พันธุ์พัฒน์. (17 มีนาคม 2566). *การส่งออกยางพาราของชาวฮกจิวและความสัมพันธ์พ่อค้าสิงคโปร์*. (ยuthying ลืมเลืกวาทิ, ผู้สัมภาษณ์).
- อุตสาหกรรมยานยนต์ในญี่ปุ่นประวัติศาสตร์และเส้นเวลา. (2556). สืบค้น 7 ตุลาคม 2566 จาก https://hmong.in.th/wiki/Japanese_automobile_industry.
- Ernest, C.T. Chew. (2557). *A History Of Singapore*. (นวรรณ พันธุ์เมธา, บ.ก.) กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- Gliech, O. (2015). *Rubber*. Retrieved December 9, 2023, from <https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/rubber>.
- Ganesan, V. (2017). *A rich history spanning 90 years*. Retrieved May 7, 2023 from <https://www.theedgemarkets.com/article/rich-history-spanning-90-years>.
- Hagan, J. (2005). *The British and rubber in Malaya, c1890-1940*. Retrieved July 8, 2023 , from <https://core.ac.uk/download/pdf/36988015.pdf>

- Jennifer Lim Art. (2015). *50 GREAT PERANAKANS: LIM NEE SOON*. Retrieved June 26, 2023, from <https://jenniferlimart.com/blog/2015/5/25/50-great-peranakans-mr-lim-nee-soon>.
- Naidu Ratnala Thulaja. (2004). *Chinese coolies*. Retrieved June 22, 2023, from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_87_2004-12-15.html.
- Niew Shong Tong. (1969). *The Population Geography of the Chinese Communities in Malaysia Singapore Brunei*. Thesis presented for the degree of Doctor of Philosophy in the University of London.
- Nparks.gov.sg. (2023). *1888: Ridley and the Malayan Rubber Industry (from 1896)*. Retrieved May 5, 2023, from <https://www.nparks.gov.sg/sbg/about/our-history/1888-ridley-and-the-malayan-rubber-industry-from-1896>.
- OCBC Group. (2004). *Global banking provider since 1932*. Retrieved October 3, 2023, from <https://www.ocbc.com/group/about-us/group-business/milestones.page>.
- Singapore Exchange Limited. (n.d.). *SICOM Rubber*. Retrieved May 7, 2023, from <https://www.sgx.com/derivatives/products/sicom-rubber>.
- Singapore Infopedia. (2009). *Tan Chay Yan Pioneer of the rubber Industry*. Retrieved May 18, 2023 from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_1628_2009-12-31.html.
- Sutherland, D. (2009). *Tan Chay Yan*. Retrieved May 8, 2023, from https://eresources.nlb.gov.sg/infopedia/articles/SIP_1628_2009-12-31.html.
- Skinner, G.W. (2564). *Chinese Society in Thailand: An analytical History*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Veissid, M. & Co. (2023). *scripworld.com*. Retrieved May 7, 2023, from <https://www.scripworld.com/records/malaya/malacca-rubber-plantations-limited/>

แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการ ซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวน อาชญากรรมทางเทคโนโลยี

Guidelines for the Prevention and Suppression of Public Fraud in Online Shopping by Police Officers of the Technological Crime Investigation Bureau

ไพลิน ธัญจรัสรักษ์¹, เสกสรรค์ เครือคำ²

วันรับ: 8 มิถุนายน 2566 วันแก้ไข: 23 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 3 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการฉ้อโกง ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกง และแนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มสายงานบริหาร ระดับหัวหน้าหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มสายงานสืบสวนสอบสวนและสายงานปราบปราม ระดับปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสืบสวนสอบสวนและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ และประชาชนที่เคยเป็นเหยื่อการฉ้อโกงในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการฉ้อโกงประชาชนคือ หลอกหลวงให้ผู้เสียหายส่งมอบทรัพย์สิน หลอกให้ลงทุน หลอกให้โอนเงินค่าซื้อสินค้าแต่ไม่ส่งของ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามคือ มิจฉาชีพพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน แนวทางการป้องกันและปราบปรามคือ ประชาสัมพันธ์เตือนภัยผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนมีสติและรู้เท่าทันก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าทางออนไลน์ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความเชี่ยวชาญ บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: ฉ้อโกง, ผู้เสียหาย, การซื้อสินค้าทางออนไลน์

¹ นักศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ประจำ สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบังคับใช้กฎหมาย คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน

Abstract

Online shopping is becoming increasingly popular because it is convenient, saves time, and reduces travel expenses. As more people shop online, fraudsters have an opportunity to infiltrate and deceive more people through this channel. The purpose of this study is to study the patterns of fraud, problems and obstacles in preventing and suppressing fraud, and methods for preventing and suppressing public fraud in online shopping. Fifteen key informants are chief executive officers, investigative and suppression officers at operational levels with experience working in the investigation and suppression of public fraud in the media online, as well as people who were victims of fraud in online trading. The most common type of fraud, according to the research, involves deceiving victims into handing over property, investing, or transferring funds for purchases without delivering goods. Problems and obstacles in the prevention and suppression are fraudsters developing criminal technology and police officers' lack of specialized knowledge. The prevention and suppression strategy consists of disseminating warnings through various social media channels in order to make the public knowingly exercise caution before deciding to purchase products online, training police officers with specialized knowledge, and strictly enforcing the law.

Keywords: Fraud, Victims, Online shopping

1. บทนำ

ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศและการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นั้น ทำให้สภาพแวดล้อมของการพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 20 ปี เปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นความท้าทายที่ประเทศไทยจะต้องเผชิญและหาแนวทางรองรับหรือแก้ไข หากประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสเหล่านั้นได้ จะเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาประเทศ ยิ่งเทคโนโลยีมีการพัฒนามากขึ้นเท่าไร สิ่งก็ตามมาก็คือปัญหาของภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นช่องโหว่ของระบบ Cloud การลบข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ การที่แฮกเกอร์มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลของเหยื่อผ่านอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แอป และ Web services ต่างๆ ได้เพียงไม่กี่คลิก การถูกแฮกเกอร์ขโมยข้อมูลส่วนตัวผ่านระบบเน็ตเวิร์คที่ไม่ได้รับการรักษาความ

ปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างเต็มที่โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง QR Codes เพื่อหาโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของเหยื่อจากการสแกนเพียงครั้งเดียวและ Scammers ก็ใช้กลวิธีที่คล้ายกันเพื่อดึงดูดเหยื่อให้ดาวน์โหลดแอปที่เป็นอันตรายและขโมยข้อมูลของเหยื่อไป หรือภัยคุกคามที่ลงท้ายด้วย “Wares” ทั้งหมด เช่น Ransomware, Malware, Spyware, Scareware, Adware ซึ่งปัญหาที่พบจากระบบไซเบอร์นี้ ทำให้เพิ่มความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ยิ่งขึ้นไปอีก โดยความท้าทายนี้ เรียกว่า “ภัยคุกคามทางไซเบอร์” เป็นการกระทำหรือการดำเนินการใดๆ ผ่านการใช้ระบบสารสนเทศหรือเครือข่ายที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบข้อมูลเครือข่ายภัยคุกคามจากสารสนเทศรูปแบบต่างๆ มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือ โดยการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยและพัฒนาทักษะความรู้เพื่อป้องกันตนเองและหน่วยงาน เป็นการลดความเสี่ยงจากการถูกโจมตีหรือภัยคุกคาม และลดความเสียหายและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ (ณัฐธรณ์ เดชสกุล, 2563)

ในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน ส่งผลต่อการทำธุรกิจหลายประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อขายสินค้าที่จากเดิมมีสินค้าหน้าร้านตามตลาดหรืออาคารพาณิชย์ ก็เริ่มเปลี่ยนเป็นการค้าขายในสื่อออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ลาซาด้า ซอปปี้ เป็นต้น ซึ่งสื่อออนไลน์เหล่านี้มีการสื่อสารที่กว้างขวาง ตอบสนองและเข้าถึงผู้คนได้ทุกเพศทุกวัยในระยะเวลาอันรวดเร็ว และการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันอย่างรวดเร็วนี้นำสร้างความสะดวกให้กับลูกค้าและเจ้าของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นองค์กร ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ล้วนแล้วแต่เปลี่ยนรูปแบบการทำธุรกิจไปสู่ระบบออนไลน์มากขึ้น การสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น เพราะสะดวก ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เมื่อผู้คนหันมาสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ก็เป็นโอกาสให้มิจฉาชีพใช้ช่องทางนี้แฝงตัวเข้ามามากขึ้น การซื้อขายผ่านเครือข่ายออนไลน์ทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา เช่น ได้รับสินค้าที่ไม่มีคุณภาพหรือคุณภาพของสินค้าต่ำกว่าที่โฆษณาขายไว้ทางออนไลน์ ได้สินค้าไม่ตรงกับที่สั่งซื้อ หรือไม่ตรงกับความต้องการ รวมไปถึงการโฆษณาเกินจริง หลอกลวงผู้บริโภค ในทางกฎหมายอาญานั้นถือว่า เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งเป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีภาระหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำการฉ้อโกง (ธีรชญานันต์ ศิริชัชวาลวงศ์, 2564)

ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องอาชญากรรมทางเทคโนโลยี คือ กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือ “กองบัญชาการตำรวจไซเบอร์” เพื่อเพิ่มศักยภาพในการวิเคราะห์สาเหตุ รูปแบบ เครือข่ายการกระทำอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างเป็นระบบ มีหน้าที่โดยตรงในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทั่วราชอาณาจักร เป็นหน่วยงานหลักในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความสลับซับซ้อน มีประชาชนได้รับความเสียหายจำนวนมากและมีมูลค่าความเสียหายสูง ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างและกำหนดอำนาจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีอยู่เดิมเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น (สุภาพิชญ์ ธีระวัฒน์, 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ และแนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือ บช.สอท. ซึ่งทางหน่วยงานได้มีการขยายผลจับกุมผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินการนั้นค่อนข้างลำบาก เพราะกว่าจะจับกุมคนทำผิดมาดำเนินคดีได้ต้องพิสูจน์ความผิดหลายขั้นตอน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในการติดตามผู้กระทำความผิด บนโลกออนไลน์มีความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการศึกษา เพื่อทราบถึงรูปแบบและพฤติกรรมในการกระทำความผิด และหาแนวทางป้องกันและปราบปราม เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปกำหนดนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการศึกษา คือ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวความคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ผ่านการศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการประเภทต่างๆ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ และการศึกษาภาคสนาม เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มสายงานบริหารในกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ระดับหัวหน้าหน่วยงานในการบังคับบัญชาการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับเทคโนโลยี จำนวน 3 คน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มสายงานสืบสวนสอบสวนและสายงานปราบปรามอาชญากรรมในกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ในระดับปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสืบสวนสอบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 3 ประชาชนที่เคยเป็นเหยื่อจากการฉ้อโกงในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ชุด โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์อื่นๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการใช้คำถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับรูปแบบการฉ้อโกงการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ พฤติกรรมการฉ้อโกงทางออนไลน์ที่มีฉ้อโกงใช้หลอกลวงประชาชน รวมไปถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คำถามที่ใช้จะเป็นลักษณะปลายเปิด ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ผู้วิจัยจะซักถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งคำถามเหล่านี้จะเชื่อมโยงไปถึงทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ศึกษามา ทำให้ข้อมูลมีความชัดเจนตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา เพราะได้มาจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกกำหนดขึ้นเป็นคำถามการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติการสัมภาษณ์ อาจจะมีการปรับเปลี่ยนประเด็นคำถามใหม่ๆ ตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามจะใช้การวัดความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบคำถามสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เมื่อปรับปรุง แก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้ว ผู้วิจัยจึงนำคำถามเหล่านั้นไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย

เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ โดยเครื่องมือที่ใช้มีการสร้างกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและนำผลของข้อมูลที่ได้จากการสรุปวิเคราะห์มาสรุปแนวคิดและแนวทางการป้องกันและปราบปราม ตลอดจนข้อเสนอแนะต่อไป

4. ผลการวิจัย

4.1 รูปแบบการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ พบว่า มี 2 รูปแบบ ดังนี้

4.1.1 รูปแบบการหลอกลวงทางออนไลน์ที่พบ

1) การฉ้อโกง คือ การที่ผู้กระทำผิดประสงค์ต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย จึงหลอกลวงขายสินค้าหรือลงทุนในลักษณะต่างๆ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อก็หลอกล่อทรัพย์สินนั้น ผลตอบแทนไม่เป็นไปอย่างที่ไต่คุยกกันไว้ ทำให้มีผู้เสียหายจำนวนมาก และลงท้ายด้วยการถูกบล็อกเฟซบุ๊ก ไลน์ ไม่สามารถติดต่อได้อีกเป็นการหลอกให้โอนเงิน

2) การลงขาย คือ การที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้ทำการตกลงซื้อขายสินค้ากัน ผู้ซื้อได้รับสินค้า แต่ได้สินค้าที่ไม่ตรงกับความต้องการ เนื่องจากโดนผู้ขายลงหรือแสดงข้อความอัน เป็นเท็จเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณของสินค้านั้น หรือการที่ผู้ขายโฆษณาอวดอ้างสินค้าเกินความเป็นจริง

4.1.2 วิธีการและช่องทางที่ถูกหลอกลวง

1) E-Commerce คือ เว็บไซต์ที่ดำเนินธุรกิจโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตโดยตรงถึงผู้เข้าชมเว็บไซต์ ถูกออกแบบมา เพื่อให้ผู้เข้าชมเว็บไซต์สามารถซื้อขายสินค้าหรือบริการผ่านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ทันที โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ โดยการลดบทบาทองค์ประกอบทางธุรกิจลง เช่น ท่าเลที่ตั้ง อาคารประกอบการ โกดังเก็บสินค้า ห้องแสดงสินค้า รวมถึงพนักงานขาย พนักงานแนะนำสินค้า พนักงานต้อนรับลูกค้า เป็นต้น จึงลดข้อจำกัดของระยะทางและเวลาลงได้

2) สื่อออนไลน์ อันได้แก่ Line Official Account, Facebook หรือแชตสินค้าหรือบริการต่างๆ คือ หน้าเว็บหน้าหนึ่งของเว็บไซต์สำหรับแสดงรายละเอียดสินค้าหรือบริการที่จะช่วยดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาอ่านรายละเอียดสินค้าหรือบริการและสนใจให้เกิดการซื้อขายขึ้น ซึ่งมักจะเป็นหน้าเว็บไซต์ที่รวบรวมไว้ครบทั้งรูปสินค้าหรือบริการ รายละเอียดสินค้าหรือบริการปุ่มสั่งซื้อสินค้าหรือบริการ หรือปุ่มสำหรับติดต่อเพิ่มเติมผ่านช่องทางต่างๆ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะสังเกตได้ว่า ผู้ก่อเหตุจะสร้างแพลตฟอร์มทางช่องทางออนไลน์ขึ้นมา โดยเลือกแพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ไลน์ และดีด็อก ตามลำดับ การขายสินค้าทางออนไลน์เป็นเรื่องใหม่ ยังไม่สามารถตรวจสอบตัวตนผู้ขายได้ เพราะกระทรวงพาณิชย์ยังไม่ได้กำหนดมาตรการการยืนยันตัวตนไว้ อีกทั้งกระบวนการดำเนินการจับกุมมีฉาชีพมักจะใช้เวลานาน เพราะต้องสืบจากกล้องวงจรปิด เส้นทางการเงิน เพจที่มีฉาชีพใช้หลอกลวง ทุกอย่างล้วนแต่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน จึงเป็นช่องทางที่ทำให้คนร้ายแฝงตัวเข้ามาหลอกลวงผู้เสียหายที่รู้ไม่เท่าทัน ให้สูญเสียชีวิตสินในที่สุด

4.1.3 สาเหตุที่ถูกฉ้อโกง จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ที่ก่ออาชญากรรมในลักษณะนี้จะทำงานกันเป็นขบวนการ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของเทคโนโลยี และรู้วิธีการหลบหลีกหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นอย่างดี ทำให้ตำรวจจับตัวผู้กระทำผิดตัวจริงได้ยาก มีจุดประสงค์คือมีความประสงค์ต่อทรัพย์สินของผู้เสียหาย จึงใช้อุบายกลโกงในช่องทางต่างๆ ที่มีกลุ่มผู้ใช้งานเยอะ เช่น ในกลุ่มเฟซบุ๊ก เพจเฟซบุ๊ก เว็บไซต์ที่ขายสินค้าต่างๆ และกลโกงเหล่านั้น ผู้เสียหายอาจรู้ไม่เท่าทัน ด้วยความโลภ ความอยากเอาชนะ เห็นแก่ของถูกและดี จึงตกเป็นเหยื่อกัน

ได้ง่ายๆ โดยอาศัยช่องว่างของกฎหมายในการกระทำความผิด เห็นได้จากการที่หาเพชชื้อขายของทางเฟซบุ๊กยังไม่มีกฏการยืนยันตัวตนหรือบัญชีด้วยบัตรประชาชน ไม่มีการตรวจสอบที่รัดกุม ทำให้กลุ่มมิจฉาชีพสร้างเพชบนเฟซบุ๊กขึ้นมาใช้กระทำความผิด เนื่องจากเห็นว่ามิใช่ผู้ใช้งานที่ช่องทางนี้เยอะที่สุด จึงง่ายต่อการกระทำความผิด

4.2 ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ พบว่า มี 3 ด้านด้วยกันสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านของผู้กระทำความผิด จากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบัน บุคคลทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกซื้อสินค้าที่ไม่ต้องออกไปที่ห้างสรรพสินค้า หรือตลาด แต่สามารถสั่งทางออนไลน์จากที่บ้านได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว กลุ่มมิจฉาชีพจึงมีการหลอกลวงเหยื่อในรูปแบบต่างๆ โดยการสร้างแพลตฟอร์มทางช่องทางออนไลน์ขึ้นมาและเลือกแพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้มากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 ไลน์ และติดต่อกตามลำดับ การขายสินค้าทางออนไลน์เป็นเรื่องใหม่ ยังไม่สามารถตรวจสอบตัวตนผู้ขายได้ เพราะกระทรวงพาณิชย์ยังไม่ได้กำหนดมาตรการการยืนยันตัวตนไว้ อีกทั้งกระบวนการดำเนินการจับกุมมิจฉาชีพมักจะใช้เวลานาน เพราะต้องสืบจากกล้องวงจรปิด เส้นทางทางการเงิน เพชที่มีมิจฉาชีพ ใช้หลอกลวง ทุกอย่างล้วนแต่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน จึงเป็นช่องทางที่ทำให้คนร้ายแฝงตัวเข้ามาหลอกลวงผู้เสียหายที่รู้ไม่เท่าทันให้สูญเสียทรัพย์สินในที่สุด มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้กระทำความผิด มีเครื่องมือต่างๆ ได้แก่ บัญชีม้าเป็นบัญชีที่เหล่ามิจฉาชีพมีเอาไว้เพื่อทำการถ่ายโอนเงินต่อกันไปเป็นทอดๆ ป้องกันการถูกตำรวจจับ เพราะหากถูกจับ ก็จะไม่ใช่ตัวการใหญ่ หากแต่เป็นผู้ที่รับจ้างเปิดบัญชีม้า ซึ่งบางรายก็ถูกหลอกให้เปิดบัญชีเช่นกัน ช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก อิน스타그램 ไลน์ ติดต่อก และบล็อกเชน คือ ธุรกรรมบนเครือข่ายออนไลน์ที่จะต้องมีการเข้ารหัสในการเข้าถึงข้อมูลถือเป็นความท้าทายใหม่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยบัญชีม้า และบล็อกเชน คือเครื่องมือในการรับโอนเงินที่หลบเลี่ยงการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านของเหยื่อ วิธีการที่กลุ่มมิจฉาชีพใช้ในการโน้มน้าวให้เหยื่อหลงเชื่อ มักจะเป็นการทำภาพ ทำรีวิว บันผู้ติดตาม การใช้บัญชีปลอมในการรีวิวสินค้า เพื่อให้เหยื่อเกิดความรู้สึกว่า เพชนี้มีความน่าเชื่อถือโดยอาศัยความไม่รู้และความไม่รอบคอบของเหยื่อในการหลอกลวงให้เสียเงินนั่นเอง ซึ่งการที่เหยื่อขาดความรู้ในเรื่องนั้นก็เป็อีกช่องทางที่ทำให้มิจฉาชีพใช้กลวงในการหลอกลวงให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองได้ เหยื่อไม่รู้ว่าการกระทำ แบบนี้จะทำให้ต้องสูญเสียเงิน จึงได้หลงเชื่อและทำการกิจตามที่มิจฉาชีพบอกให้ทำกว่าจะรู้ตัวว่าถูกหลอก ก็เสียเงินไปเป็นจำนวนมากแล้ว

4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการดำเนินการจับกุม จะใช้เวลานาน เพราะต้องสืบจากกล้องวงจรปิด เส้นทางทางการเงิน เพชที่มีมิจฉาชีพใช้หลอกลวงทุกอย่างล้วนแต่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อน จึงเป็นช่องทางที่ทำให้คนร้ายแฝงตัวเข้ามาหลอกลวงเหยื่อที่รู้ไม่เท่าทัน ทำให้สูญเสีย

ทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ตำรวจเองยังขาดความชำนาญในเรื่องของเทคโนโลยี เป็นเพราะการไม่ได้รับงบประมาณในการสนับสนุนในเรื่องของการอบรม เสริมความรู้และทักษะเรื่องเทคโนโลยี การถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาและผู้มีอิทธิพลในการทำคดี การไม่ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน ความล่าช้าในการดำเนินงานก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในการสืบสวนสอบสวนเช่นกัน ระบบการโอนเงินที่รวดเร็วและสะดวกที่สุดกลับกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายได้มาก เพราะผู้บริโภครส่วนใหญ่มีแอปพลิเคชันบัญชีอยู่ในโทรศัพท์มือถือและเข้าถึงร้านค้าออนไลน์ได้มากขึ้น อีกทั้งระบบการซื้อขายของผ่านทางลาซาต้า ซ้อปปี มีระบบชะลอการจ่ายเงิน เงินจะยังไม่ถึงผู้ขายในทันที มีตัวกลางในการตรวจสอบ แต่การซื้อขายของผ่านทางเพชบุรีก์ ไลน์ ไอจี ยังไม่มีระบบชะลอการจ่ายเงิน แต่เป็นระบบการโอนเงินในส่วนของคุณคอยู่ เมื่อมีขั้นตอนที่ง่าย ไม่ซับซ้อนและเงินที่หลอกเหยื่อไปก็เป็นจำนวนน้อย ทำให้เหยื่อบางรายก็เลือกที่จะไม่แจ้งความ เพราะไม่ยากเสียเวลา จึงทำให้มีฉฉฉเลือกใช้ช่องทางของเพชบุรีก์ ไลน์ ไอจีในการหลอกลวงเพราะไม่มีระบบตรวจสอบ ง่ายต่อการหลอกลวงเหยื่อมากที่สุด และเหยื่อเองก็ถูกหลอกจากช่องทางนี้กันเยอะมากที่สุดเช่นกัน

4.3 แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉฉโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ สามารถสรุปได้ดังนี้

4.3.1 ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อต่างๆ

1) ขอความร่วมมือจากสื่อสารมวลชนต่างๆ ได้แก่ ยูทูบเบอร์, กลุ่มฟลูอินเซอร์ต่างๆ ที่มีคนติดตามเยอะๆ ไปโฆษณา แจ้งให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการเตือนภัยฉฉฉฉ

2) จัดตั้งศูนย์การช่วยเหลือและประชาสัมพันธ์ รวมถึงช่องทางในการรวบรวมข้อมูล รับแจ้งปัญหาการกระทำความผิดทางออนไลน์

3) จัดทำโครงการวัคซีนไซเบอร์ เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นโดยกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) มีจุดมุ่งหมายคือ เน้นให้ความรู้แก่ประชาชน ให้รู้เท่าทันกลโกงของฉฉฉทางออนไลน์ที่มาในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์หรือหลอกให้ลงทุนในลักษณะต่างๆ เพื่อความปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี วิธีดำเนินการคือ ประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนประชาชนอยู่เป็นระยะ โดยเริ่มจากช่องทางเพจเพชบุรีก์ และในอนาคตอาจมีการประชาสัมพันธ์ในตึกตอก เพราะเป็นช่องทางที่ประชาชนเข้าใช้งานมากรองลงมาจากเพชบุรีก์

4.3.2 ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ

1) จัดทำการลงทะเบียนในการเปิดบัญชีสำหรับการซื้อขายออนไลน์เพื่อเป็นการยืนยัน ตัวตนของผู้ซื้อและผู้ขาย

2) จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง

3) ฝ่ายปกครองและส่วนท้องถิ่นจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เกี่ยวกับภัยออนไลน์ เพื่อให้ความรู้และแก้ปัญหาเบื้องต้นให้แก่ประชาชนในพื้นที่

4) กรมประชาสัมพันธ์ ผลิต เผยแพร่ ให้บริการเอกสาร และสื่อโสตทัศนศึกษา รวมทั้งจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และประสานความร่วมมือด้านประชาสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสื่อมวลชน เกี่ยวกับภัยทางออนไลน์

4.3.3 ขอความร่วมมือกับทางธนาคารหลักๆ โดยอาจทำ MOU เพื่อขอข้อมูลการเดินบัญชีของกลุ่มมิจฉาชีพ

1) มีระบบชะลอการจ่ายเงิน ระบบชะลอการจ่ายเงินจะเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการลดความเสี่ยงที่จะถูกหลอกลวงได้เช่นกัน ซึ่งบริษัทช้อปปี้ ลาซาด้า มีระบบนี้ในการชะลอการจ่ายเงิน วิธีการคือ เมื่อผู้ซื้อโอนค่าสินค้าแล้ว อีกประมาณ 7 วัน ทางบริษัทก็จะโอนเงินให้กับผู้ขาย เพราะถ้าลูกค้าได้รับของไปแล้วบอกว่า ของไม่มีคุณภาพ ของไม่ตรงปก หรือเปลือยเงินไปโดยที่ไม่ได้จัดส่งของ ลูกค้าสามารถติดต่อกับทางบริษัทเพื่อทำการติดต่อขอเงินคืนได้ ลูกค้าก็จะได้รับเงินคืน

2) ประชาชนควรรู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพ สิ่งสำคัญที่สุดควรเริ่มมาจากตัวของประชาชนที่ต้องมีสติในการซื้อขาย และมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพ เพื่อที่จะได้เป็นการช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานได้ง่ายขึ้น

3) บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเพิ่มอัตราโทษสูงขึ้น เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะทำให้กลุ่มมิจฉาชีพมีความเกรงกลัวบทลงโทษที่จะได้รับเป็นเพราะคดีฉ้อโกงประชาชนเหล่านี้มีผู้เสียหายเยอะ ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในวงกว้างหากปราบปรามขบวนการเหล่านี้ได้ ก็ยังทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 รูปแบบการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์

แม้ว่าผู้ให้ข้อมูล จะระบุความต่างกันของวิธีการกระทำความผิด แต่สิ่งที่สอดคล้องกันคือ ช่องทางที่ถูกหลอกลวงจากสื่อโซเชียล ได้แก่ เฟซบุ๊กและไลน์ นั้นเป็นเพราะสื่อเหล่านี้อยู่ในโทรศัพท์มือถือ ซึ่งทุกคนมีสื่อนี้อยู่กับตัว การใช้งานและการเข้าถึงที่ง่ายและรวดเร็ว ก็เป็นช่องทางในการถูกหลอกได้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค (วรมพร ช่างเรียน, 2565) ที่กล่าวว่า ผู้บริโภคจะตอบสนองตามสิ่งที่ตนรับรู้มากกว่าการตอบสนองตามสิ่งที่จริง และไม่ได้สนใจว่า

ข้อเท็จจริงคืออะไร แต่สนใจว่าตัวเองรับรู้อย่างไรกับสิ่งนั้น ซึ่งการรับรู้ก็นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจในการซื้อสินค้าที่มีความสอดคล้องกับความต้องการตนเอง

กลุ่มผู้กระทำความผิดเลือกที่จะใช้ช่องทางของสื่อออนไลน์ในการกระทำความผิด เนื่องจากเป็นสิ่งที่มีความง่าย ผู้คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่าย โดยมีหลักการเลือกเหยื่อที่ขาดความระมัดระวัง ขาดความรอบคอบในการพิจารณาสิ่งต่างๆ อีกทั้งการหลอกลวงทางสื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่ง่ายใช้เงินลงทุนจำนวนน้อย สอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (เสกสรรค์ เครือคำ, 2558, น.126) ที่กล่าวว่า การเลือกที่จะทำพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของบุคคลขึ้นอยู่กับความคุ้มค่าจากการกระทำของแต่ละบุคคลนั้น กลุ่มผู้กระทำความผิดเลือกที่จะใช้การหลอกลวงทางออนไลน์ เพราะมีความง่ายและสะดวก เมื่อเจอกับเหยื่อที่ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และหลงเชื่อกลอุบายเหล่านี้แล้วจึงใช้วิธีการโน้มน้าวเพื่อให้ได้ทรัพย์สินของเหยื่อ เมื่อได้เงินนั้นมาแล้วก็ตัดการติดต่อทันที

สาเหตุที่ผู้ก่อเหตุก่อเหตุออนไลน์ จากการสัมภาษณ์ผู้เสียหายพบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้ก่อเหตุก่อเหตุคือ ขาดความรอบคอบ ขาดความระมัดระวัง เห็นโปรโมชันดี สินค้ามีราคาถูกกว่าตามท้องตลาด เห็นรีวิวและจำนวนผู้ติดตามเยอะ จึงไม่ทันได้ระวังตัวในส่วนของการถูกหลอกลวงให้ลงทุน ผู้เสียหายมองเห็นว่า การลงทุนนั้นมีความคุ้มค่าได้ผลตอบแทนดี จึงตัดสินใจที่จะร่วมลงทุนด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีปกตินิสัย (Cohen, & Felson, 1979) ที่กล่าวว่า การเกิดอาชญากรรมนั้นเกิดจากการกระทำที่เป็นนิสัยประจำของเหยื่ออาชญากรรมนั่นเอง มีองค์ประกอบ 3 ประการคือ อาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญและความสามารถในการกระทำความผิด (Offender) เหยื่อที่เหมาะสมขาดความสามารถในการปกป้องตัวเอง (Target / Victim) และสถานที่เปลี่ยวหรือสถานที่ที่รกร้างว่างเปล่า อันเป็นสถานที่ที่เหมาะสมต่อการเกิดอาชญากรรม และรวมถึงสถานที่เกิดเหตุรูปแบบอื่น (Place) โดยอัตราการเกิดอาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่อจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีองค์ประกอบครบทั้งสามประการ อธิบายได้ว่า เมื่อมีฉันทิพที่จะกระทำการก่อเหตุออนไลน์มองเห็นโอกาสที่เหมาะสม และเหยื่อมีความอ่อนแอขาดความสามารถในการปกป้องตนเอง จึงได้ใช้ช่องทางออนไลน์ในการกระทำความผิด โดยพิจารณาถึงกิจวัตรของเหยื่อที่ปฏิบัติซ้ำๆ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของการบริโภคสินค้า อาจหาได้จากการที่เหยื่อค้นหาสินค้าบ่อยๆ หรือไม่เหยื่ออาจทำให้ตัวเองตกอยู่ในสถานการณ์ของอาชญากรรมนั้นเสียเอง ก็ครบองค์ประกอบในการถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพได้

5.2 ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์พบว่า มีปัญหา 3 ด้านด้วยกัน สามารถอภิปรายเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

5.2.1 ปัญหาและอุปสรรคในด้านของผู้กระทำความผิด ในปัจจุบันเหล่ามิจฉาชีพได้พัฒนารูปแบบการหลอกลวงเหยื่ออย่างเป็นระบบและมีความซับซ้อนมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ยิ่งเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากเท่าไร กลุ่มมิจฉาชีพก็ยิ่งมีทักษะในการหลอกลวงเหยื่อมากขึ้นเท่านั้น สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ (พรชัย ชันดี, 2558) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมอาชญากรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการคบหา

สมาคม กับบุคคลอื่นตามกระบวนการติดต่อสื่อสาร เรียนรู้จากการทำให้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับกฎหมาย ในบางสังคมบุคคลอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่บุคคลอื่นอยู่ในกลุ่มบุคคลที่เห็นด้วยกับการละเมิดกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมของบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงนี้เกิดจากการเรียนรู้ คบหาสมาคมและมีการติดต่อสื่อสารกับคนใกล้ชิด ซึ่งมีแรงจูงใจเทคนิคกลโกงในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการเข้าข้างตนเองว่า สิ่งที่ทำอยู่ไม่ได้ผิดร้ายแรงแต่อย่างใด เพียงแค่ต้องการทรัพย์สินต่างๆ ตามค่านิยมของคนทั่วไป เช่น อยากรวย อยากมีเงิน แต่ใช้วิธีทางลัด เพื่อให้ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยง่าย เครื่องมือที่ผู้กระทำผิดใช้ได้แก่

1) บัญชีม้า คือ บัญชีที่เหล่านักฉ้อโกงมีเอาไว้เพื่อทำการถ่ายโอนเงินต่อกันไปเป็นทอดๆ ป้องกันการถูกตำรวจจับ ซึ่งเจ้าของบัญชีม้าบางรายก็ถูกหลอกให้เปิดบัญชีเช่นกัน สอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (sekssn creecaa, 2558,น.126) ที่กล่าวว่า การเลือกที่จะทำพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายของบุคคล ขึ้นอยู่กับความคุ้มค่าจากการกระทำของแต่ละบุคคลนั้น การที่มีนักฉ้อโกงเลือกใช้บัญชีม้าในการรับโอนเงินและถ่ายทอดไปยังบัญชีอื่นๆ เป็นเพราะได้เลือกแล้วว่าวิธีนี้ปลอดภัยจากการถูกตำรวจตามจับ และถึงแม้จะโดนจับได้ คนที่โดนจับก็ไม่ใช่ว่าตัวการใหญ่ แต่เป็นบุคคลที่ถูกหลอกให้เปิดบัญชี การกระทำในลักษณะนี้ถือว่ามีความคุ้มค่าที่จะเสี่ยง

2) แพลตฟอร์มทางออนไลน์ต่างๆ ช่องทางที่มีผู้เสียหายมากที่สุดคือ เฟซบุ๊ก รองลงมาคือ อินสตาแกรม ไลน์ เพราะแอปพลิเคชันเหล่านี้มีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก คนทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงโลกออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชันเหล่านี้ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งจุดประสงค์ของแอปพลิเคชันเหล่านี้สร้างมาเพื่อความบันเทิง แบ่งปันเรื่องราวต่างๆ ให้กับเพื่อนทางโลกออนไลน์ มีการตั้งกลุ่มหรือเพจเพื่อรวบรวมผู้คนที่น่าสนใจเรื่องราวในลักษณะเดียวกัน จนมีผู้ใช้บางรายตั้งกลุ่มซื้อขายสินค้า หรือแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน อีกทั้งการขายสินค้าในแอปพลิเคชันเหล่านี้มีความง่าย ไม่มีระบบการยืนยันตัวตนหรือตรวจสอบเลขบัญชี จึงเป็นช่องทางให้นักฉ้อโกงมองเห็นโอกาสในการกระทำความผิด โดยเฉพาะผู้ใช้งานที่มีเจตนาจะหลอกลวง ก็จะใช้อุปกรณ์เหล่านี้ในการสร้างโปรไฟล์ในสื่อออนไลน์ และเพิ่มเทคนิคในการขาย ไม่ว่าจะเป็นการแต่งรูปสินค้า เพื่อยล่อผู้ติดตาม ทำรีวิพลอม ใช้บัญชีปลอมในการรีวิวสินค้าเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับคนทั่วไป เมื่อไม่มีระบบตรวจสอบผู้ขาย จึงมีผู้เสียหายที่ถูกหลอกในแอปพลิเคชันเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีปกตินิสัย (Cohen, & Felson, 1979) ที่กล่าวว่า การเกิดอาชญากรรมนั้นเกิดจากการกระทำที่เป็นนิสัยประจำของเหยื่ออาชญากรรมนั่นเอง การที่เหยื่อมีความสนใจในเรื่องบางอย่าง และได้มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวบนโลกออนไลน์ ก็เป็นช่องทางให้กลุ่มนักฉ้อโกงใช้ช่องทางนี้ในการกระทำความผิดขึ้น

3) บล็อกเชน (Blockchain) เปรียบเสมือนสมุดบัญชีสาธารณะที่เครื่องคอมพิวเตอร์ ทุกเครื่องในเครือข่ายจะคอยจดบันทึกทุกๆ ธุรกรรมที่เกิดขึ้นบนเครือข่าย ข้อมูลธุรกรรมเหล่านี้ จะถูกเข้ารหัสและจะมีการตรวจสอบข้อมูลให้ตรงกันเสมอ ลักษณะการเก็บข้อมูลบนบล็อกเชนจะทำการเก็บเป็นชุด ๆ หรือเรียกว่า

“บล็อก” (Block) เมื่อข้อมูลบนบล็อกได้รับการยืนยันความถูกต้องจากทั้งเครือข่ายแล้ว บล็อกจะถูกส่งเข้าไปเก็บไว้ในเครือข่าย ข้อมูลชุดต่อไปที่เกิดขึ้นก็จะถูกส่งเข้ามาเรียงต่อๆ กันคล้ายกับ “ห่วงโซ่” (Chain) ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บไปแล้วจะสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ แต่จะไม่สามารถถูกแก้ไขได้ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้กลายเป็นช่องทางให้มิจฉาชีพขโมยข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้ผ่านวิธีการต่างๆ เช่น วิธี SIM Swap, Phishing, หรือสร้างเว็บไซต์ปลอม เป็นต้น ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างมากของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องรู้เท่าทันกลโกงเหล่านี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Becker, 1976) ที่กล่าวว่า กลุ่มมิจฉาชีพได้คิดคำนวณถึงผลที่จะตามมาภายหลังก่อนที่จะตัดสินใจประกอบอาชญากรรม นอกเหนือจากผลประโยชน์ที่จะได้รับที่ก็จะไตร่ตรองถึงความเป็นไปได้ที่ผู้อื่นจะรับทราบพฤติกรรมของตน รวมถึงความเป็นไปได้ที่จะถูกจับกุมอีกด้วยกลุ่มมิจฉาชีพมองว่า ถ้าใช้เทคโนโลยีบล็อกเช่นในการทำธุรกรรมทางออนไลน์ ตำรวจก็จะไม่สามารถตามจับกุมได้ เพราะรายละเอียดของบล็อกเชนมีความซับซ้อนและต้องใช้รหัสในการเข้าใช้งาน จึงเหมาะสมที่จะเลือกใช้ร่องลงมาจากบัญชีม้า

5.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในด้านของเหยื่อ กลุ่มมิจฉาชีพมักจะเลือกเหยื่อที่มีความอ่อนแอทางด้านจิตใจ ขาดความรู้ ขาดความรอบรอบ ขาดความระมัดระวังในการคิดและไตร่ตรองต่อสิ่งต่าง ๆ วิธีการที่กลุ่มมิจฉาชีพใช้ในการโน้มน้าวให้เหยื่อหลงเชื่อ มักจะเป็นการทำภาพสินค้าให้สวยงามปั่นผู้ติดตามและยอดกดถูกใจ การใช้บัญชีปลอมในการรีวิวสินค้า เพื่อให้เหยื่อเกิดความรู้สึกว่าเพชรมีความน่าเชื่อถือ โดยอาศัยความไม่รู้และความไม่รอบคอบของเหยื่อในการหลอกลวงให้เสียเงินนั่นเอง เหยื่อไม่รู้ว่าการกระทำแบบนี้จะทำให้ต้องสูญเสียเงิน จึงได้หลงเชื่อและทำภารกิจตามที่มิจฉาชีพบอกให้ทำ กว่าที่รู้ตัวว่าถูกหลอกก็เสียเงินไปเป็นจำนวนมากแล้ว สอดคล้องกับทฤษฎีปกตินิสัย (Cohen, & Felson, 1979) ที่กล่าวถึงแง่มุมของเหยื่อที่เลือก คือ มีความอ่อนแอขาดความสามารถในการปกป้องตนเอง เพราะง่ายต่อการกระทำการหลอกลวงมากยิ่งขึ้นหรือไม่ตัวของเหยื่อเองที่ทำให้ตัวเองตกอยู่ในสถานการณ์ของอาชญากรรมนั้น ดังนั้นในสังคมจึงมีกลไกทางสังคมที่เชื่อว่า สถาบันครอบครัวเป็นตัวควบคุม และคุ้มครองให้บุคคลมีความเข้มแข็งทางจิตใจไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ในที่สุด

5.2.4 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย อุปสรรคด้านการบังคับใช้กฎหมาย เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญที่ทำให้กลุ่มมิจฉาชีพยังคงหลบหนีจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เสมอ สิ่งนั้นก็คือ การมีกระบวนการและขั้นตอนการจับกุมที่ล่าช้า กว่าที่เหยื่อจะรู้ตัวว่าถูกหลอก กลุ่มมิจฉาชีพก็ตัดการติดต่อไม่สามารถตามจับได้ เพราะขาดหลักฐานที่แน่นอนในการระบุตัวผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องของเทคโนโลยี เพราะกลุ่มมิจฉาชีพมักจะพัฒนารูปแบบการหลอกลวงใหม่ๆ อยู่เสมอ อีกทั้งยังทำงานกันเป็นขบวนการ การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความชำนาญในเรื่องนี้ จึงเป็นช่องว่างให้มิจฉาชีพใช้โอกาสนี้ในการหลบหนีและปกปิดตัวตน ระบบการโอนเงินที่สะดวกรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ติดต่อซื้อขายสินค้าผ่านทางเพจ เฟซบุ๊ก หรือไลน์ เปรียบเสมือนการคุยกันระหว่างบุคคล และบุคคลไม่มีการยืนยันตัวตนจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่มีระบบชะลอการ

จ่ายเงินเหมือนกับ E-Commerce อย่างลาซาด้าหรือช้อปปี้ จึงทำให้ยากต่อการตรวจสอบตัวตนของผู้ใช้งาน สอดคล้องกับทฤษฎีการยับยั้งป้องกัน (สเกสสัน เครือคำ, 2558) ที่กล่าวว่า การบังคับใช้กฎหมายจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดก็ต่อเมื่อมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง หากขั้นตอนการจับกุมคนร้ายมีความล่าช้า ระบบงานเข้าช้อนกับหน่วยงานอื่น บทลงโทษไม่เหมาะสมกับสิ่งที่ได้กระทำให้ไป มีฉันทิพก็จะไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและบทลงโทษ เพราะได้รู้แล้วว่ามูลค่าหรือประโยชน์ที่จะได้รับมีมากกว่าความเสียหายที่จะเกิดขึ้น

5.3 แนวทางการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์

5.3.1 การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางของสื่อต่างๆ โดยการอาศัยขอความร่วมมือจากสื่อสารมวลชน ยูทูบเบอร์ ฟลิวินเซอร์ต่างๆ ที่มีคนติดตามเยอะๆ ให้ไปโฆษณา ไปแจ้งประชาชนเพื่อรณรงค์ให้ประชาชนมีสติ และตรวจสอบร้านค้าทางออนไลน์ให้ดีก่อนที่จะตัดสินใจซื้อหรือโอนเงินไป ซึ่งทาง บช.สอท.ได้จัดทำโครงการวัคซีนไซเบอร์ขึ้น โครงการวัคซีนไซเบอร์ มีจุดมุ่งหมายคือ เน้นให้ความรู้แก่ประชาชนให้รู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพทางออนไลน์ที่มาในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายสินค้าทางออนไลน์ หรือหลอกให้ลงทุนในลักษณะต่างๆ เพื่อความปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี วิธีดำเนินการคือ ประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนประชาชนอยู่เป็นระยะโดยเริ่มจากช่องทางเฟซบุ๊ก และในอนาคตอาจมีการประชาสัมพันธ์ในตึกตอก เพราะเป็นช่องทาง ที่ประชาชนเข้าใช้งานมากรองลงมาจากเฟซบุ๊ก การประชาสัมพันธ์เหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนรู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพ เพราะการก่ออาชญากรรมประเภทนี้ใช้ความเชื่อใจจากประชาชนเป็นหลัก ดังนั้นสิ่งที่ช่วยได้คือ เรื่องของการเสริมองค์ความรู้หรือวัคซีนทางไซเบอร์ เพื่อเป็นเกราะคุ้มกันภัยให้กับประชาชน เปรียบเสมือนการได้รับวัคซีนป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

5.3.2 ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หน่วยงาน สคบ. กระทรวงพาณิชย์ ธนาคาร ปปง. ควรจะร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติมาควบคุมปัญหาเหล่านี้ จึงจะได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม ในส่วนของกระทรวงพาณิชย์ควรมีการจัดการทะเบียนให้กับร้านค้าที่จะทำการขายของทางออนไลน์ เช่น การยืนยันตัวตนด้วยบัตรประชาชน บัญชีที่รับโอนเงินควรเป็นบัญชีที่เป็นชื่อร้านค้าที่ถูกจดโดยกระทรวงพาณิชย์ เพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบตัวตนหรือที่ตั้งร้านค้าได้

5.3.3 ระบบชะลอการจ่ายเงิน ในส่วนของธนาคารควรมีระบบชะลอการจ่ายเงินระบบนี้เป็นระบบที่ทางบริษัทลาซาด้า หรือช้อปปี้ใช้งานกันเป็นหลัก จึงควรนำมาปรับใช้กับช่องทางของเพจร้านค้าทางเฟซบุ๊ก ไลน์หรือไอจี ด้วย หลักการทำงานคือ เมื่อลูกค้ากดสั่งซื้อสินค้าและชำระเงิน เงินจะไปอยู่ที่บริษัทก่อน เพื่อรอให้สินค้านั้นไปถึงลูกค้าอย่างครบถ้วน ปลอดภัย เมื่อสินค้าถึงลูกค้าแล้วและลูกค้ากดตกลง เงินจึงจะส่งไปที่ผู้ขาย แต่ถ้าหากเกิดปัญหาสินค้าไม่ตรงกับความต้องการมีการชำรุดเสียหาย เมื่อลูกค้าแจ้งไปที่บริษัท บริษัทจะทำการตรวจสอบและโอนเงินคืนลูกค้าทันที

ถือว่าเป็นระบบที่จัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีตัวกลางชะลอการจ่ายเงิน เป็นการลดปัญหาการถูกฉ้อโกงได้บางส่วน

ในส่วนของการป้องกันและปราบปรามปัญหาการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่คือพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้ซื้อ หากระบบการจ่ายเงิน มีตัวกลางในการชะลอการจ่ายเงิน ก็จะทำให้ลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (ธเนศ เกษศิลป์, 2562) ที่ใช้หลักการพื้นฐานการออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพให้สามารถลดปัญหาการเกิดอาชญากรรมและความหวาดกลัวของคนในพื้นที่ได้ ผู้ขายบางรายที่ลงทะเบียนกับบริษัทมหาชนหรือข้อปัดป้องว่า บริษัทมีความน่าเชื่อถือ ระบบการชะลอการจ่ายเงินของทางบริษัทถือเป็นการยับยั้งเหตุที่จะเกิดขึ้นจากการหลอกลวงผู้ซื้อ ส่งผลให้ลูกค้าที่ซื้อสินค้ามีความมั่นใจที่จะซื้อสินค้านั้นเป็นการนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

การขอความร่วมมือให้สื่อสารมวลชนต่างๆ ประชาสัมพันธ์เตือนภัยให้กับประชาชนถือว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น เป็นเพราะสื่อโซเชียลมีเดียเกือบทุกชนิดมีอิทธิพลกับผู้คนในทุกวันนี้เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของการตลาดแนวใหม่ผ่าน Social Media (ภิเชก ชัยนิรันดร์, 2553) ที่กล่าวว่า สื่อโซเชียลมีเดียในปัจจุบันมีอิทธิพลต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เหล่าดารา ยูทูบเบอร์ถือเป็นตัวการสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้เสพสื่อเป็นอย่างมาก หากสามารถผลิตเนื้อหาเตือนภัยมีฉฉาชีพที่เป็นประโยชน์และโดนใจคนหมู่มาก มากเท่าไร ก็จะเป็นที่นิยมชมชอบหรือเป็นผู้ทรงอิทธิพล (Influencer) ได้มากยิ่งขึ้น เพราะในทางการตลาดถือว่า บุคคลเหล่านี้สามารถโน้มน้าวผู้บริโภคได้

5.3.4 บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเพิ่มอัตราโทษสูงขึ้น เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะทำให้กลุ่มมีฉฉาชีพมีความเกรงกลัวบทลงโทษที่จะได้รับ เป็นเพราะคดีฉ้อโกงประชาชนเหล่านี้มีผู้เสียหายเยอะ ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในวงกว้าง หากปราบปรามขบวนการเหล่านี้ได้ ก็ยังทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมากขึ้น ซึ่งจะตรงกับทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย (ปณณธร หอมบุญมา, 2562) ที่กล่าวว่า ความรวดเร็วและแน่นอนของการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม จะทำให้บุคคลที่คิดจะกระทำความผิดไม่กล้าที่จะลงมือกระทำเนื่องจากเกรงกลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นในที่แห่งนั้น การกำหนดบทลงโทษที่หนักและบังคับใช้อย่างจริงจัง จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการฉ้อโกงนี้หรือถ้ามีก็อาจจะลดน้อยลง และแม้ว่าทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีมาตรการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงทางออนไลน์อย่างรัดกุมแค่ไหน แต่สิ่งสำคัญที่สุดควรเริ่มจากตัวของประชาชนที่ต้องมีสติในการซื้อขาย และมีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้เท่าทันกลโกงของมีฉฉาชีพ เพื่อที่จะเป็นการช่วยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำงานได้ง่ายขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.4.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่บัญญัติกฎหมาย ควรกำหนดบทลงโทษทางอาญาในอัตราที่สูงขึ้น ตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด เพื่อให้ผู้ที่จะกระทำความผิดเกิดความหวาดกลัวต่ออัตราโทษที่จะได้รับ และไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดิมอีก เป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน

5.4.2 จากการศึกษาวิจัย พบว่า กระบวนการในการสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดมีความล่าช้า กว่าจับตัวผู้กระทำความผิดได้ก็มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก ควรบัญญัติให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาสอบสวนได้เลยในทันที และใช้ พ.ร.ก. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ.2566 ในการอายัดบัญชีที่ต้องสงสัยว่าจะกระทำความผิดในทันทีหากความผิดนั้นเป็นที่ปรากฏชัดแจ้งและมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์เป็นจำนวนมาก

5.4.3 กระทรวงพาณิชย์ควรเข้ามาดูแลในเรื่องของการลงทะเบียนผู้ขายสินค้าทางออนไลน์ในทุกๆ แพลตฟอร์ม โดยจะต้องให้ผู้ขายยืนยันตัวตนด้วยบัตรประชาชน ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการมีตัวตนจริง ที่อยู่จริงที่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ บัญชีที่ใช้รับเงินจากลูกค้าควรเป็นบัญชีที่เป็นชื่อบริษัท และได้รับการจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์อย่างถูกต้อง เป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับร้านค้า

5.4.4 ในส่วนของธนาคาร ควรจะมีระบบแจ้งเตือนให้ระงับมิจฉาชีพก่อนที่จะตัดสินใจโอนเงิน

5.4.5 ภาครัฐควรมีระบบชะลอการจ่ายเงิน เมื่อลูกค้าโอนเงินค่าสินค้าแล้ว ควรมีการยืนยันจากลูกค้าว่า ได้รับสินค้าครบถ้วน ไม่ชำรุดเสียหาย จึงจะโอนเงินให้กับผู้ขายได้

5.5 ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

5.5.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดให้มีการฝึกอบรม ให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อที่จะได้มีมาตรการและแผนรองรับในการรับมือกับกลุ่มมิจฉาชีพ เพราะกลุ่มมิจฉาชีพมักจะใช้อุบายและกลโกงใหม่ ๆ ในการหลอกลวงประชาชนอยู่เสมอ

5.5.2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องของอุบาย กลโกงต่างๆ ที่มิจฉาชีพมักจะใช้ เพื่อให้ประชาชนมีสติรู้เท่าทัน ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพได้ง่ายๆ

5.6 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.6.1 ควรมีการศึกษาวิจัยในแพลตฟอร์มอื่นๆ เช่น ลาชาด้า ซ้อปปี เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือไลน์ เพราะเป็นแพลตฟอร์มส่วนบุคคล แล้วนำผลการวิจัยที่ได้ มาเปรียบเทียบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายต่อไป

5.6.2 ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการแก้ปัญหาการฉ้อโกงประชาชนในการซื้อขายสินค้าทางสื่อออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม และเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำวิธีการไปปฏิบัติได้จริง

5.6.3 ควรมีการศึกษาการฉ้อโกงทางออนไลน์ในรูปแบบอื่นๆ เช่น การหลอกลวงให้ลงทุน ทำธุรกิจ หรือแก๊งคอลเซ็นเตอร์ เพื่อที่จะได้เข้าใจและแก้ปัญหาการฉ้อโกงทางออนไลน์ได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

6. บทสรุป

เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาสู่ประเทศ ทำให้วิถีชีวิตรวมถึงพฤติกรรมการซื้อขายเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม จากการซื้อสินค้าหน้าร้านกลายมาเป็นการซื้อขายแบบออนไลน์ที่ผู้ซื้อจะไม่เห็นสินค้าจริง และคู่สัญญาจะไม่รู้จักกัน จึงทำให้เกิดช่องว่างให้เหล่ามิจฉาชีพที่อาศัยความเจริญทางเทคโนโลยีนี้มาหลอกลวงเหยื่อในการซื้อขายออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการหลอกลวงให้โอนเงินก่อน และไม่ส่งสินค้าให้ การได้รับสินค้าไม่ตรงปก การมีพัสดุเรียกเก็บเงินปลายทาง ในขณะที่ไม่มีใครส่งสินค้านั้น หลอกลวงขายสินค้าแบบผ่อนชำระทางออนไลน์ หลอกลวงให้ลงทุนทำธุรกิจ สาเหตุการกระทำความผิดอาจมาจากผู้ซื้อหรือผู้ขายก็ได้ แต่ที่เด่นชัดคือความโลภ และขาดสติในการโอนเงิน ไม่ได้ตรวจสอบให้ดีเสียก่อน เห็นแก่ของราคาถูกและความสะดวก จึงมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก และมีความผิดในทางอาญาฐานฉ้อโกง หากภาครัฐไม่เร่งแก้ไขปัญหาก็จะส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศต่อไป แนวทางการแก้ไขปัญหาควรจะได้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้จัดทำโครงการวัคซีนไซเบอร์ที่เน้นให้ความรู้แก่ประชาชน ในการรู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพทางออนไลน์ที่มาในรูปแบบต่างๆ เพื่อความปลอดภัยจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การจัดอบรมเจ้าหน้าที่ให้รู้เท่าทันกลโกงของมิจฉาชีพที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง จัดประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน และสิ่งที่สำคัญคือ ตัวประชาชนเองต้องมีภูมิคุ้มกัน มีสติก่อนโอน และตรวจสอบร้านค้าที่ทำการติดต่อให้รอบคอบก่อน ก็จะช่วยลดภาระให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐธรณ์ เดชสกุล. (2563). ปัญหาการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2563* (น.1141-1151). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต
- ธีรชญาณ์ ศิริชัชวาลวงศ์. (2564). ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจขายตรง และการตลาดแบบตรงผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์. ใน *การประชุมหาดใหญ่ งานวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 12* (น.645-670). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธเนศ เกษศิลป์. (2562). *การพัฒนาต้นแบบการจัดสภาพแวดล้อมร่วมกับชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่สถานศึกษา : กรณีศึกษา ในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.*

- ปิ่นฉัตร หอมบุญมา. (2562). ศึกษาารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรณีการร่วมกันฉ้อโกงประชาชนผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่. *วารสารวิจัยราชภัฏ* *กรุงเทพ* มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 6(2), 20-21.
- พรชัย ขันดี และคณะ. (2558). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการ งานวิจัย และนโยบาย* *ประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- ภิเชก ชัยนิรันดร์. (2553). *การตลาดแนวใหม่ผ่าน Social Media* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น .
- วรมพร ช่างเรียน. (2565). *การเปิดรับสื่อบนแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ ที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของคนพิการทางสายตา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาพิชญ์ ธีระวัฒน์. (2564). *กองบัญชาการตำรวจไซเบอร์*. สืบค้นวันที่ 19 มิถุนายน 2565. จาก <https://library.parliament.go.th/th/radioscript-rr2564-nov1>.
- เสกสรรค์ เครือคำ. (2558). *อาชญากรรม อาชญาวิทยาและงานยุติธรรมทางอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- Becker, S., & Neuhauser, D. (1975). *The Efficient Organization*. New York: Elsevier Scientific.
- Cohen, L. & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: a Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44, 488 - 608.

บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในการไกล่เกลี่ยปัญหา ครอบครัวและการระงับข้อพิพาท

The role of public benefit organizations in family mediation and dispute resolution

วิจิตรา นาไชยเวศน์¹, ศิริรัตน์ ชุสกุลเกรียง²

วันรับ: 9 มิถุนายน 2566 แก้ไข: 17 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 2 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาท แนวทางการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในกระบวนการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยผู้มีปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว รวมถึงการใช้ข้อมูลพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งต่อดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้สถิติ Chi-square Test เพื่อวิเคราะห์สถิติเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ย้อนหลัง 2 ปี ในปี พ.ศ. 2564 และปี พ.ศ. 2565 พบว่าการวิเคราะห์ Chi-square Test หาความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ เมื่อพิจารณาค่า p-value ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว หรือไม่ใช่คนในครอบครัวกับคดีที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งคดีข่มขืน/อนาจารเกิดจากคนที่ไม่ใช่คนในครอบครัวมากกว่า และในส่วนของคดีทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม เกิดจากคนในครอบครัวมากกว่า และผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบกับการวิจัยเชิงเอกสาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงจำนวน 2 กลุ่ม พบว่ามูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรีจะมุ่งเน้นการแจ้งเบาะแสและการประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้าช่วยเหลือผู้ที่เกิดปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจากการร้องทุกข์ไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการดำเนินคดี สำหรับมูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก) จะเน้นช่วยเหลือเด็กและครอบครัวโดยการให้ความรู้ ส่งเสริมอาชีพผู้ปกครอง และช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสและครอบครัวทุกหย่อมหญ้าอย่างต่อเนื่องเพื่อลดระดับปัญหาเด็ก ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้โอกาสให้ดีขึ้น เป็นการช่วยเหลือป้องกันจากต้นเหตุเป็นสำคัญ โดยจะเห็นได้ว่าทั้งสององค์กรสาธารณประโยชน์ มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาครอบครัว แต่จะมีรูปแบบ

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

การดำเนินการ เป้าหมาย บทบาทและหน้าที่ในการช่วยเหลือแก้ปัญหาครอบครัวในประเทศไทยที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: องค์กรสาธารณประโยชน์, ปัญหาครอบครัว, ความรุนแรงในครอบครัว

Abstract

The following research studies and analyzes existing guidelines of public benefit organizations to assist in mediation process with regard to family issues including the use of forensic evidence. This study is based on quantitative and qualitative analysis approaches to further the development of the prosecution and justice process. Chi-square tests were used to analyze complaint cases derived from Pavena Hongsakul Foundation for Children and Women, between the years 2021-2022. The results interpreted through the Chi-square analysis between offenders and victims, considering a p-value of 0.05. The results show that rape and indecent cases were more likely to be caused by non-family members. Conversely, assault and/or abuse cases were more likely to be committed by family members. Furthermore, the study investigates two NGOs who play significant roles in this area. Firstly, the study finds the Pavena Hongsakul Foundation for Children and Women focus on identifying problems in early-stage conflict, including coordination with various agencies to deal with these family problems effectively. Secondly, as the Foundation for the Rehabilitation and Development of Children and Families (FORDEK) works focusing on improving education for children and families, including assisting with parent's career development. The study finds that FORDEK helps improve quality of life for underprivileged children and families in preventing the problems that may arise in their life. This study shows that both Non-Government Organizations (hereafter NGO's) play an important role in providing assistance for people experiencing family problems. However, there are numerous types of actions, goals, roles and responsibilities to help solve family issues within Thailand.

Keywords: Public benefit organization, Family problems, Domestic violence

1. บทนำ

ครอบครัว คือ สถาบันที่เก่าแก่และเป็นสถาบันที่เป็นมูลฐานที่มีมาตั้งแต่โบราณ เป็นหน่วยของสังคมที่เล็กและสำคัญที่สุดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องการพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เหมาะสม และสอดคล้องต่อสภาพของสังคม สถาบันครอบครัวแม้จะเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคม แต่เป็นสถาบันรากฐานแห่งชีวิต และเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของสถาบันอื่น ๆ ในสังคม (Mo, 2560) เพราะครอบครัว คือ หน่วยสังคมแรกที่ทำให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน เพื่อผลิตคนเข้าสู่สังคมสังคม ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพออกสู่สังคมของประเทศชาติ การใช้ความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาสำคัญที่ยังพบอยู่เสมอในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน และความรุนแรงดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ปี พ.ศ.2556 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ให้ข้อมูลว่าประเทศไทยมีการทำร้ายกันระหว่างคู่สมรสอยู่ในลำดับที่ 30 ของโลก และสามี ทำร้ายภรรยาอยู่ในลำดับที่ 7 ของโลก (Ministry of Social Development and Human Security, 2013) การใช้ความรุนแรงในครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามในภายหลังมากมายจากการศึกษา “ปัญหาครอบครัว”

จากการศึกษา “ปัญหาครอบครัว” จากสถิติย้อนหลัง 2 ปี ของมูลนิธิปริณาสกุลเพื่อเด็กและสตรี ในการช่วยเหลือเด็กและสตรี ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในรูปแบบต่าง ๆ จากปี พ.ศ. 2564 รวมรับเรื่องราวร้องรับเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งสิ้น 11,267 ราย คิดเป็น 46 % ซึ่งเป็นเรื่องราวร้องทุกข์ร้องทุกข์ของ “ปัญหาครอบครัว” เป็นจำนวน 1,510 ราย ร้องทุกข์เฉลี่ยวันละ 4.13 ราย และจากปี พ.ศ. 2565 รับเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งสิ้น 6,745 ราย คิดเป็น 43 % เรื่องราวร้องทุกข์ร้องทุกข์ปัญหาครอบครัว 1,432 ราย เฉลี่ยวันละ 3.92 ราย (คมชัดลึก, 2566) จากสถิติเปรียบเทียบพบว่า น้อยกว่าปี พ.ศ.2564 จำนวน 4,522 ราย ซึ่งในปี พ.ศ.2565 เรื่องราวร้องทุกข์ปัญหาครอบครัวมีอัตราการลดลง เนื่องจากมูลนิธิปริณาสกุล ได้จากแยกปัญหาครอบครัวและปัญหาอาชญากรรมออกจากกัน จึงทำให้ปัญหาครอบครัวลดน้อยลง และข้อมูลสถิติดำเนินงานของมูลนิธิปริณาสกุลเพื่อเด็กและสตรี ในการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในคดีปัญหาครอบครัวที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยดำเนินการรับร้องทุกข์และช่วยเหลือประชาชนด้วยความหวังใยใส่ใจกับปัญหาอย่างเต็มที่ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดในกระบวนการชั้นศาล นอกจากนี้องค์กรสาธารณประโยชน์ เป็นองค์กรภาคเอกชน เป็นองค์กรนอกภาครัฐที่ตั้งขึ้นเพื่อทำงานช่วยเหลือสังคม ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป มีการบริหารงานด้วยตนเอง และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินั้น ๆ เป็นองค์กรที่ดำเนินงานให้บริการประชาชนและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นที่ตระหนักได้ว่าปัจจุบันมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับในการช่วยเหลือประชาชนภายใต้การควบคุมดูแลโดยรัฐบาล โดยเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้เข้ามาร้องทุกข์โดยเฉพาะจะมีการจดทะเบียนหรือไม่จดทะเบียนก็ได้ และดำเนินการโดยไม่แสวงหาผลกำไร กล่าวคือ

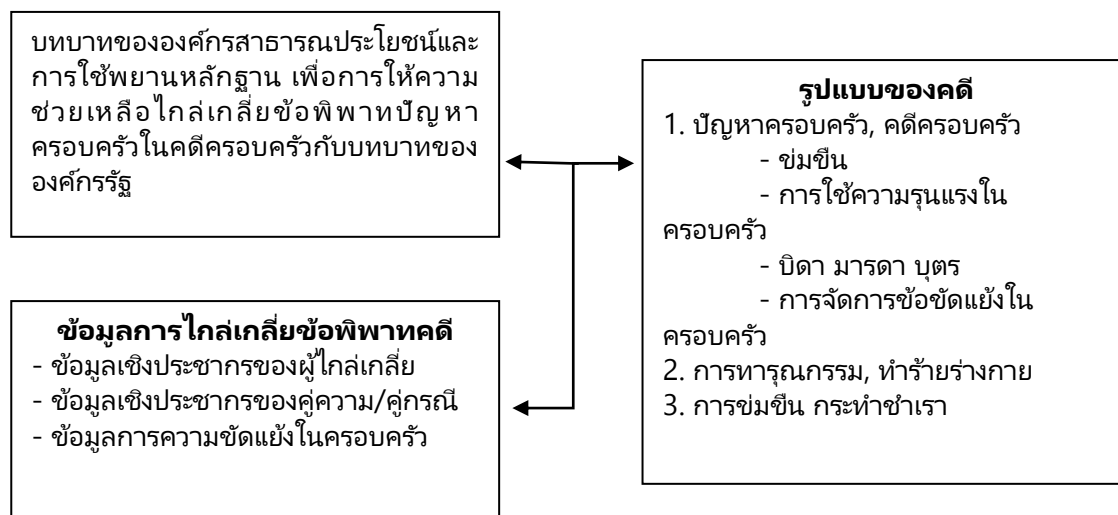
องค์กรสามารถทำได้ แต่กำไรที่ได้รับทั้งหมดนั้นจะนำกลับเข้ามาพัฒนาและสนับสนุนภารกิจขององค์กร โดยจะไม่มีกำไรส่วนไหน ๆ ให้แก่เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นแต่อย่างใด (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กล่าวถึงบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เกิดปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัวอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชนได้มีตัวเลือกในการขอความช่วยเหลือ รวมถึงแนวทางสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรสาธารณประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับองค์กรของรัฐ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างแนวทางอันจะทำให้กระบวนการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถาบันครอบครัวในสังคมไทยสืบไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาท แนวทางการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในกระบวนการช่วยเหลือไกลเกลี่ยผู้มีปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว รวมไปถึงการใช้ข้อมูลพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อส่งต่อดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

3. การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาของการศึกษาเป็นการค้นคว้าสถิติการดำเนินงานและเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ในปี พ.ศ. 2564 และปี พ.ศ. 2565 (จากปี พ.ศ. 2564 รวมรับเรื่องราวร้องทุกข์ ปัญหา

ครอบครัว เป็นจำนวน 1,510 ราย ร้องทุกข์เฉลี่ยวันละ 4.13 ราย และจากปี พ.ศ. 2565 รับเรื่องราวร้องทุกข์ ปัญหาครอบครัว 1,432 ราย เฉลี่ยวันละ 3.92 ราย) โดยกำหนดขอบเขตไปที่ปัญหาสำคัญ 3 ประเภท คือ (1) ปัญหาครอบครัว (2) การทารุณกรรม การทำร้ายร่างกาย และ (3) การข่มขืน และกระทำอนาจาร โดยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นคดีครอบครัว

3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับองค์กรสาธารณประโยชน์ กระบวนการยุติธรรม โดยการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่มีความรู้ และจำแนกผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มต่าง ๆ ตามคุณสมบัติที่กำหนดโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์จำนวน 2 กลุ่ม จากมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรีและมูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก)

ในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยกำหนดใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลและองค์ความรู้ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรสาธารณประโยชน์ แนวคิดเกี่ยวกับพยานหลักฐานและพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนข้อพิพาทชั้นศาลในคดีครอบครัว และกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณาคดีครอบครัว

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลสถิติของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี จากข้อมูลปี พ.ศ. 2564 และปี พ.ศ. 2565 โดยผู้วิจัยคัดเลือกปัญหาหลักที่สำคัญ โดยกำหนดเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ (1) ประเภทของคดี (2) ข้อมูลเชิงประชากรของผู้กระทำผิด (3) ข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกกระทำ และ (4) แนวโน้มความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ

โดยในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย สถิติพรรณนา (Descriptive Analysis) และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test)

กระบวนการวิจัยส่วนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กระบวนการดังกล่าวเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา วารสาร เว็บไซต์ รวมไปถึงงานวิจัยทั้งจากภายในประเทศและงานวิจัยจากต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ร่วมกับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องใน องค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 2 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรีและ เจ้าหน้าที่มูลนิธิ

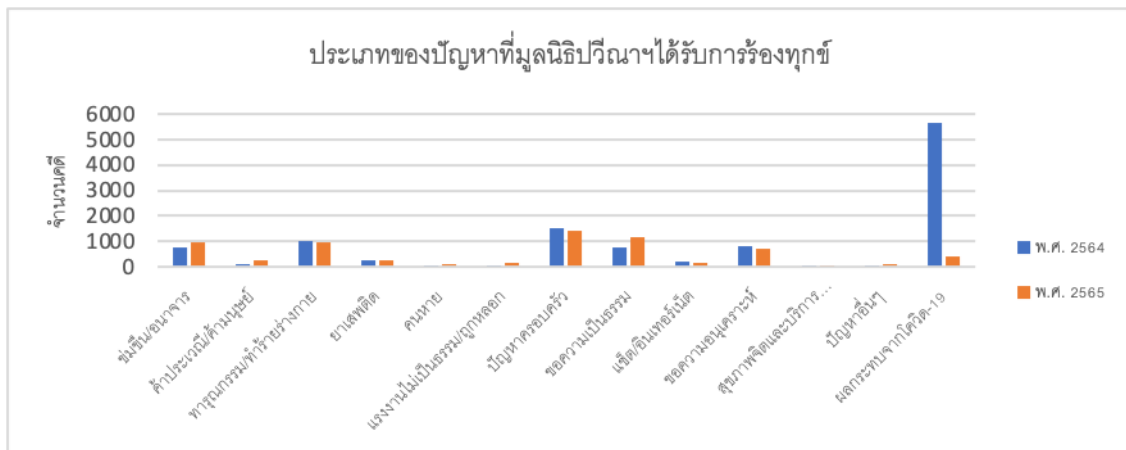
เพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก) และการสัมมนาระดมความคิดเห็นกับกลุ่มเฉพาะด้าน (Focus Group) กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงของแต่ละองค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อค้นหาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านการดำเนินงานขององค์กร

โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูลที่เก็บรวบรวม จากนั้นจึงทำการเรียบเรียงข้อมูล จัดลำดับตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเคราะห์ ค้นหาแนวทางการจัดการ โดยประยุกต์ใช้ข้อมูลที่รวบรวมมาได้ ผสมรวมกับแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเขียนรูปแบบการพัฒนากระบวนการใกล้เคียงให้เกิดผลสำเร็จด้วยความร่วมมือระหว่างองค์กรรัฐ และองค์กรสาธารณประโยชน์ โดยใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาสนับสนุน แล้วทำการสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก แปลผลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผลการวิจัย

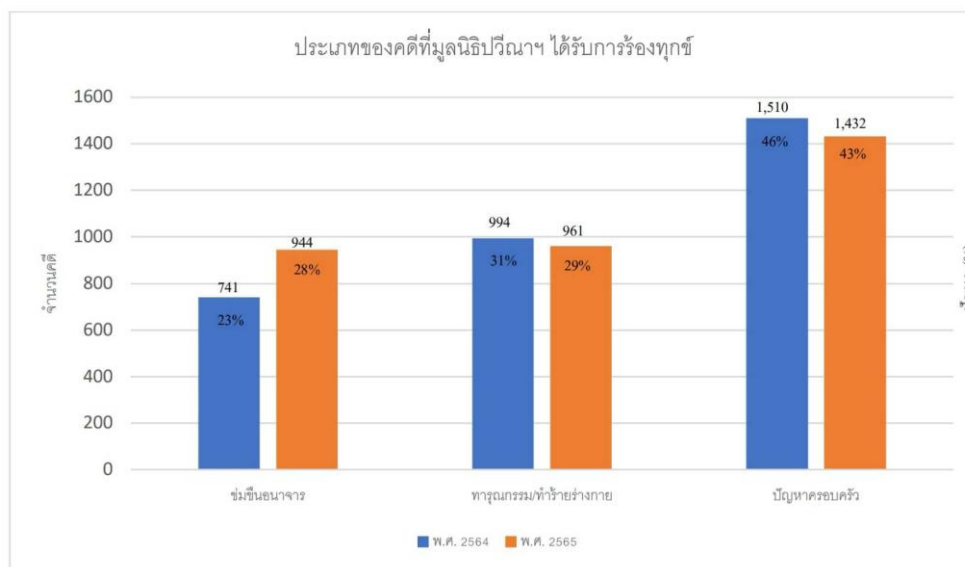
4.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach)

จากผลการศึกษาเอกสารและจากการวิเคราะห์แบบสำรวจ โดยได้มีการรวบรวมสถิติการขอความช่วยเหลือร้องทุกข์ข้อมูลของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ที่ได้ทำการช่วยเหลือแล้วนั้นย้อนหลังเป็นระยะเวลา 2 ปี คือ ปี พ.ศ. 2564 และ ปี พ.ศ.2565 พบว่า มีสถิติการขอความช่วยเหลือและเรื่องราวร้องทุกข์ประจำปี พ.ศ. 2564 มีสถิติรับเรื่องเข้ามาร้องทุกข์รวมทั้งสิ้น 11,267 ราย ประเภทปัญหาที่มูลนิธิปวีณาฯ ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนมี 6 ประเภท ดังนี้ คือ ปัญหาข่มขืน/อนาจาร, ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม, ปัญหาค้ามนุษย์/ค้าประเวณี, ปัญหาครอบครัว, ปัญหายาเสพติด และขอความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เป็นปัญหาครอบครัว จำนวนทั้งหมด 1,510 ราย และปี พ.ศ.2565 มีสถิติรับเรื่องราวย่อยร้องทุกข์รวมทั้งสิ้น 6,745 ราย โดยประเภทปัญหาที่มูลนิธิปวีณาฯ ให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนมี 6 ประเภท ดังนี้ คือ ปัญหาข่มขืน/อนาจาร, ปัญหาค้ามนุษย์/ค้าประเวณี ทั้งในประเทศและต่างประเทศ, ปัญหาอาชญากรรมออนไลน์, ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม, ปัญหายาเสพติด และ ปัญหาครอบครัว ตามลำดับ เป็นปัญหาครอบครัวจำนวนทั้งหมด 1,432 ราย ซึ่งตรงกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจในการศึกษานี้ ซึ่งแสดงในรูปแบบที่ 1

รูปที่ 2 ประเภทของปัญหาที่มูลนิธิปวีณาได้รับการร้องทุกข์ ในปีพ.ศ.2564 และปี พ.ศ.2565

จาก รูปที่ 2 ซึ่งตรงกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจในการศึกษานี้ ผู้วิจัยจึงเลือกวิเคราะห์ข้อมูลในทั้ง 2 ปี ซึ่งปัญหาที่สำคัญที่สุด มีประเด็นปัญหา 3 ประเภท คือ (1) ปัญหาครอบครัว (2) การทารุณกรรม การทำร้ายร่างกาย (3) การข่มขืน และกระทำอนาจาร ซึ่งแสดงในรูปที่ 3

รูปที่ 3 ประเภทของคดีที่มูลนิธิปวีณาเพื่อเด็กและสตรี ได้รับการร้องทุกข์ ในปี พ.ศ.2564 และปี พ.ศ.2565

จากรูปที่ 3 ใน 3 ประเภทปัญหาที่ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 ปัญหาครอบครัวถูกเข้มากร้องเรียนถึงร้อยละ 46 รองลงมาคือ ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม ร้อยละ 31 และปัญหาข่มขืน/อนาจาร ร้อยละ 23 และ ในปี

พ.ศ.2565 ปัญหาครอบครัวถูกเข้มาร้องเรียนถึงร้อยละ 43 รองลงมาคือ ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม ร้อยละ 29 และปัญหาข่มขืน/อนาจาร ร้อยละ 28 หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ Chi-square Test การทดสอบ Chi-square ดังนี้

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเภทคดีกับข้อมูลการก่อคดีด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่าประเภทคดีทั้ง 3 ประเภท คือ (1) ปัญหาครอบครัว (2) ทารุณกรรม การทำร้ายร่างกาย และ (3) การข่มขืน และกระทำอนาจาร โดยในปี พ.ศ. 2564 ปัญหาครอบครัวถูกเข้มาร้องเรียนถึงร้อยละ 46 รองลงมาคือ ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม ร้อยละ 31 และปัญหาข่มขืน/อนาจาร ร้อยละ 23 และ ในปี พ.ศ. 2565 ปัญหาครอบครัวถูกเข้มาร้องเรียนถึงร้อยละ 43 รองลงมาคือ ปัญหาทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม ร้อยละ 29 และปัญหาข่มขืน/อนาจาร ร้อยละ 28 มีความสัมพันธ์ระหว่างประเภทคดีกับข้อมูลเชิงประชากรของผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ พบว่าเมื่อพิจารณาค่า Pearson's Chi-Square ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัวหรือไม่ใช่คนในครอบครัวกับคดีที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กัน ในระดับทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งคดีข่มขืน/อนาจารเกิดจากคนที่ไม่ใช่คนในครอบครัวมากกว่า และในส่วนของคดีทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม จะเป็นคดีที่เกิดขึ้นจากคนในครอบครัวมากกว่า (ตารางที่ 1) และจากการศึกษาพบว่าช่วงอายุของผู้ถูกกระทำมีความสัมพันธ์กับคดีที่เกิดขึ้นในระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. 2565 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคดีข่มขืน/อนาจาร และคดีทารุณกรรม/ทำร้ายร่างกาย กับช่วงอายุของผู้ถูกกระทำ พิจารณาค่า p-value ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าอายุของผู้ถูกกระทำมีผลกับการเกิดคดี (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 ค่าจำนวน ร้อยละ และค่า Chi - Square ของความสัมพันธ์ระหว่างประเภทคดีกับข้อมูลเชิงประชากรของผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ

ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้กระทำผิดและ ผู้ถูกกระทำ	ปีที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์				Pearson's Chi- square	df	p- value
	พ.ศ.2564		พ.ศ.2565				
1. คดีข่มขืน/อนาจาร							
คนในครอบครัว	225	(16.7)	300	(22.27)	0.0542	1	0.816*
ไม่ใช่คนในครอบครัว	347	(25.76)	475	(35.26)			
รวม	572	(42.46)	775	(57.54)			
2. คดีทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม							
คนในครอบครัว	498	(36.06)	583	(42.22)	0.2412	1	0.623*
ไม่ใช่คนในครอบครัว	143	(10.35)	157	(11.37)			

รวม	641	(46.42)	740	(53.58)

หมายเหตุ = จำนวน (ร้อยละ), * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ช่วงอายุของผู้ถูกกระทำ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2565)

ความสัมพันธ์ ระหว่างคดีกับ อายุของ ผู้ถูกกระทำ	ช่วงอายุของผู้ถูกกระทำ (ข้อมูลปี พ.ศ. 2565)								Pearson 's Chi- square	d f	p- value
	0- 10 ปี	10- 15 ปี	15- 20 ปี	20- 25 ปี	25- 30 ปี	30- 35 ปี	35- 40 ปี	40 ปี ขึ้นไป			
คดีข่มขืน/ อนาจาร	110	381	198	60	29	18	14	30	462.238	7	0.000*
คดีทารุณกรรม/ ทำร้ายร่างกาย	114	90	73	79	95	92	60	183			
รวม	224	471	271	139	124	110	74	213			

หมายเหตุ = จำนวน (ร้อยละ), * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

จากการจัดเตรียมโครงการและการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ตารางที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจริงขององค์กร
สาธารณประโยชน์ทั้ง 2 องค์กร

ประเด็น	มูลนิธิปรีณาสกุลเพื่อเด็ก และสตรี	มูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนา เด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก)
เป้าหมาย	มูลนิธิที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือ เด็กและสตรีที่ด้อยโอกาสโดยไม่ หวังผลกำไร จัดตั้งโดยนางปรีณา หงสกุล	เป็น องค์กรสาธารณ กุศล สาธารณประโยชน์ เพื่อให้ความ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จัดตั้ง โดยดร.อัมพร วัฒนวงศ์
บทบาท	ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกละเมิด สิทธิ และถูกทารุณกรรมใน รูปแบบต่างๆ ตลอดจนการฟื้นฟู ด้านร่างกายและจิตใจ และ ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ได้รับ เคราะห์กรรมและไร้ที่พึ่ง ให้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างปกติสุข	เป็น องค์กรสาธารณ กุศล สาธารณประโยชน์ เพื่อให้ความ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่ตก อยู่ในภาวะยากลำบาก โดยไม่ จำกัดเชื้อชาติและศาสนา ยึด หลักการร่วมกันทำความดี ซื่อสัตย์ต่อผู้บริจาค และจริงใจ ต่อผู้รับบริการ บริหารงานอย่าง มีคุณภาพและบริการด้วยใจรัก

ประเด็น	มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี	มูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก)
บทบาทในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและล่วงละเมิดในเด็กและสตรี	รูปแบบหรือกระบวนการช่วยเหลือตั้งแต่ก่อนเข้าสู่คดีความจนกระทั่งการเยียวยาและฟื้นฟูจิตใจ อย่างไรก็ตาม บทบาทหลักของมูลนิธิ คือ การรับแจ้งเบาะแสหรือรับเรื่องราวร้องทุกข์ การรับแจ้งเบาะแสหรือรับเรื่องราวร้องทุกข์จากทั้งเหยื่อ คนใกล้ชิด และพลเมืองดีหลังจากนั้นมูลนิธิได้มีการติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบต่อกรณีของผู้ร้องเรียน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญ โดยทางมูลนิธิจะร่วมมือกับทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน	บริการฟื้นฟู ส่งเสริม พัฒนา และช่วยเหลือเด็ก-เยาวชนด้วยโอกาสทุกประเภท ครอบครัวผู้ทุกข์ยาก ผู้สูงอายุ ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ จนสามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง และพัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่มีค่าแก่สังคมต่อไปในอนาคต โครงการสำคัญของมูลนิธิฟอร์เด็ก ประกอบด้วย โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนวัดมหาวัน – มูลนิธิฟอร์เด็ก 6 โครงการเพื่อการศึกษ การเรียนรู้และพัฒนาเด็ก โครงการการบริการงานสังคมสงเคราะห์เด็กและครอบครัว การส่งเสริมอาชีพผู้ประกอบการ และโครงการร่วมมือรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) จึงจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการการช่วยเหลือเด็กด้วยโอกาสและครอบครัวทุกข์ยากอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดระดับปัญหาเด็ก ครอบครัว ชุมชนและสังคมมายาวนานกว่า 25 ปี และเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ด้วยโอกาสให้ดีขึ้น สมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และทำดีเพื่อเพื่อนมนุษย์ ภายใต้คำขวัญการดำเนินงานที่ว่า “แต่ผู้ทุกข์ยาก...จากใจรัก”
สถานการณ์การ	การดำเนินงานของมูลนิธิปวีณาตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2564–10	ด้วยข้อจำกัดขององค์กร โดยเฉพาะด้านทรัพยากรทุนที่มี

ประเด็น	มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี	มูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก)
ดำเนินงาน	ธันวาคม 2564 รับเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งสิ้น 11,267 ราย มากกว่าปี 2563 ที่มีการ รับเรื่องทุกข์ 10,147 ราย หรือคิดเป็นจำนวน 1,120 ราย คิดเป็น 11.03 % ซึ่งเป็นเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องทุกข์ปัญหาครอบครัว จำนวน 1,510 ราย ร้องทุกข์เฉลี่ยวันละ 4.13 ราย และ ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม 2565 – 23 ธันวาคม 2565 รับเรื่องราวร้องทุกข์ ทั้งสิ้น 6,745 น้อยกว่าปี 2564 ที่มีการ รับเรื่องทุกข์ 11,267 ราย หรือคิดเป็นจำนวน 4,522 ราย คิดเป็น 21.23% ซึ่งเป็นเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องทุกข์ปัญหาครอบครัว 1,432 ราย ราย เฉลี่ยวันละ 3.92 ราย จากสถิติเปรียบเทียบพบว่า น้อยกว่าปี 2564 กว่าร้อยละ 7.83	อยู่อย่างจำกัด ทำให้ขาดงบประมาณในการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรต่อเนื่อง บุคลากรยังทักษะ ความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์การเขียนงาน การทำงานด้านออนไลน์ สื่อโซเชียล มีเดีย โครงการ การแพร่ การระดมทุน เพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุน ทั้งใน และต่าง ประเทศ เนื่องจากมีความสลับซับซ้อน เงื่อนไข ระเบียบ กฎเกณฑ์ ของผู้ที่คาดหวังจะให้ทุน มีความยุ่งยากมากขึ้น ทักษะการเขียน ภาษาเพื่อการสื่อสารยังเป็นจุดอ่อนของเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาต่อเนื่อง (In house training) และ/หรือ การสืบค้น ศึกษา เรียนรู้ จากสื่อโซเชียลมีเดีย โลกออนไลน์ ในด้านที่ตนสนใจและเกี่ยวข้องกับ ส่วนงาน และ/หรือองค์กรมากขึ้นตามลำดับ ด้วยตนเอง และการแบ่งปันจากผู้บริหารระดับสูง

5.การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการใช้พยานหลักฐานในการพิจารณาคดี พบว่าบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ (มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี) ในการใช้พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า องค์กรได้เข้ามามีบทบาทและเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีเด็กและสตรีในการกระทำความรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศ การทารุณกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กและสตรีที่ถูกกระทำก่อให้เกิดปัญหาครอบครัว โดยจะมีการรับเรื่องราวเรียนจากเหยื่อ เมื่อมีการตรวจสอบเบื้องต้น แล้วประสานงานกับเจ้าพนักงานตำรวจในท้องที่ที่เกิดเหตุเพื่อการดำเนินการสอบสวน รวบรวมข้อเท็จจริงหรือ

พยานหลักฐานในแต่ละคดี การหาพยานหลักฐานที่จะต้องมีการสอบสวนเข้ามานั้นองค์กรสาธารณประโยชน์จึงต้องทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยอาศัยความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในระหว่างที่มีการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ส่งต่อข้อมูลเพื่อดำเนินการไปสู่กระบวนการยุติธรรมชั้นศาลต่อไป ซึ่งตามสถานการณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ยังคงเข้ามามีบทบาทสำคัญตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการใช้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เข้ามาหาพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ทำให้ระยะเวลาในการดำเนินคดีแต่ละคดีมีระยะเวลานาน จึงต้องอาศัยองค์กรสาธารณประโยชน์ที่จะเข้ามาดูแลจิตใจผู้เสียหายให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตปกติได้โดยเร็วที่สุดและมีความพร้อมที่จะต่อสู้คดี สอดคล้องกับ ลัลลิลลิล เปี่ยมคล้า และศุภชัย ศุภลักษณ์นารี (2564) และบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในปัจจุบันที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น เนื่องจากรูปแบบและสถานการณ์ของการข่มขืน และกระทำอนาจารที่เปลี่ยนแปลงไป จะพบว่าองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีระยะการจัดตั้งมานานเป็นปัจจัยสำคัญที่ประชาชนจะมีความเชื่อถือและไว้วางใจ ดังเช่นมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรีและมูลนิธิเพื่อหญิง อย่างไรก็ตามการรับรู้ของสังคมก็ส่งผลต่อการดำเนินการขององค์กรเช่นเดียวกัน ซึ่งมูลนิธิหญิงชายก้าวไกลแม้จะจัดตั้งในระยะเวลาสั้น แต่ก็มี การรับรู้ของสังคมจำนวนมาก สอดคล้องกับวิชุดา แก้วเชื้อ (2562) ซึ่งได้อธิบายถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยพบว่าบทบาทของแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์มีแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในสังคม โดยเฉพาะในประเด็นการรับรู้ของสังคม และมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมการนำแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมร่วมกันอย่างชัดเจนด้วย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่าการทำงานขององค์กรสาธาณณะมีปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานและขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน ซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวน มีกำลังเจ้าหน้าที่ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนคดีที่เกิดขึ้นทำให้การประสานงานในแต่ละคดีไม่ต่อเนื่องและขาดบุคลากรที่จะเข้ามาในการประสานงาน จากปัญหาข้างต้นพบว่าแนวทางการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ต่อการใช้พยานหลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมในอนาคต คือการให้องค์กรสาธารณประโยชน์ได้เข้ารับฟังการสอบสวนและทราบข้อมูลพยานหลักฐาน ซึ่งการเปิดโอกาสให้องค์กรสาธารณประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีมากขึ้น นอกจากนี้แนวทางการดำเนินการขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่เกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคลากรขององค์กรให้มีความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ หรือการมีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มาทำงานร่วมกับองค์กรโดยตรง ซึ่งในอนาคตแนวทางการ

ดำเนินงานขององค์กรสาธารณประโยชน์จะต้องมุ่งเน้นการให้ความรู้กับผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง หากเกิดเหตุหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์จะมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด

5.1 ข้อเสนอแนะ

5.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการกำหนดขอบเขตและแนวทางปฏิบัติของการสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ขององค์กรสาธารณประโยชน์ รวมถึงพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เพื่อให้เกิดทิศทางการดำเนินงานเดียวกัน และป้องกันการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนระหว่างเจ้าหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ เช่น ตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน เป็นต้น อีกทั้งจำเป็นต้องมีการระบุคุณสมบัติเจ้าหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ที่สามารถเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีกระบวนการพัฒนาอย่างเหมาะสม

5.5.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรมีการพัฒนาเครือข่ายระหว่างองค์กรสาธารณประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ หรือการพัฒนาเครือข่ายการดำเนินงานร่วมขององค์กรสาธารณประโยชน์ เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาครอบครัวได้อย่างเต็มที่

2) ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ขององค์กรสาธารณประโยชน์ เกี่ยวกับการใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เพื่อทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนต่อไป

6. บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องราวร้องทุกข์ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ปัญหาครอบครัว จากสถิติย้อนหลัง 2 ปี จากปี พ.ศ. 2564 รวมรับเรื่องราวร้องรับเรื่องราวร้องทุกข์ ปัญหาครอบครัว เป็นจำนวน 1,510 ราย ร้องทุกข์เฉลี่ยวันละ 4.13 ราย และจากปี พ.ศ. 2565 รับเรื่องราวร้องทุกข์ ปัญหาครอบครัว 1,432 ราย เฉลี่ยวันละ 3.92 ราย เรื่องราวร้องทุกข์ปัญหาครอบครัวมีอัตราลดลง เนื่องจากมูลนิธิปวีณา ได้จากแยกปัญหาครอบครัวและปัญหายาเสพติดออกจากกัน จากข้อมูลในทั้ง 2 ปี ซึ่งพบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด มีประเด็นปัญหา 3 ประเภท คือ (1) ปัญหาครอบครัว (2) การทารุณกรรม การทำร้ายร่างกาย (3) การข่มขืน และกระทำอนาจาร หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ Chi-square Test การทดสอบ Chi-square ดังนี้ โดยวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้ถูกกระทำ พบว่าเมื่อพิจารณาค่า p-value ไม่ว่าจะเป็นคนในครอบครัว หรือไม่ใช่คนในครอบครัวกับคดีที่เกิดขึ้น ไม่มีความสัมพันธ์กันในระดับทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งคดีข่มขืน/อนาจารเกิดจากคนที่ไม่ใช่คนในครอบครัวมากกว่า และในส่วนของคดีทำร้ายร่างกาย/ทารุณกรรม เกิดจากคน

ในครอบครัว มากกว่า โดยในที่นี้ไม่ได้นำข้อมูลไม่มีข้อมูลแจกแจงมาพิจารณาร่วมด้วย โดยจะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คดีที่นำมาเปรียบเทียบจำนวนคดีที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 จำนวนของคดีที่เกิดขึ้นไม่มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกระงับและผู้กระทำผิด การวิเคราะห์ช่วงอายุของผู้ถูกระงับ พ.ศ. 2565 พบว่าช่วงอายุของผู้ถูกระงับมีความสัมพันธ์กับคดีที่เกิดขึ้นในระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. 2565 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคดีข่มขืน/อนาจาร และ คดีทารุณกรรม/ทำร้ายร่างกาย กับ ช่วงอายุของผู้ถูกระงับ พิจารณาจากค่า p-value ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าอายุของผู้ถูกระงับมีผลกับการเกิดคดี

บทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้ร้องทุกข์ปัญหาครอบครัวจากทั้งสององค์กร พบว่าแต่ละองค์กรสาธารณะมีรูปแบบการดำเนินการและกลุ่มเป้าหมายที่จะช่วยเหลือที่แตกต่างกันโดยมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรีจะมุ่งเน้นการแจ้งเบาะแสและการประสานงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเข้าช่วยเหลือผู้ที่เกิดปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจากการร้องทุกข์ไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการดำเนินคดี สำหรับมูลนิธิเพื่อการฟื้นฟูพัฒนาเด็กและครอบครัว (ฟอร์เด็ก) จะเน้นช่วยเหลือเด็กและครอบครัวโดยการให้ความรู้ ส่งเสริมอาชีพผู้ปกครอง และช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสและครอบครัวทุกขียากอย่างต่อเนื่องเพื่อลดระดับปัญหาเด็ก ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ได้โอกาสให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการช่วยเหลือป้องกันจากต้นเหตุ องค์กรสาธารณประโยชน์ควรร่วมมือและรวมตัวขององค์กรสาธารณะที่มีการกิจในการช่วยเหลือประชาชนที่เกิดปัญหาครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เพื่อรวมตัวกันเป็นศูนย์รับแจ้งประสานเหตุและช่วยเหลือประชาชน และผลักดันให้รัฐบาลเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้บทบาทขององค์กรสาธารณะประโยชน์ในการดำเนินการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหาครอบครัว กลับไม่มีความชัดเจนหรือมีบทบาทที่เป็นรูปธรรม นอกจากการแจ้งเหตุหรือรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในระดับประเทศ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐในประเทศ ควรมีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และมีมาตรการเพื่อป้องกันปัญหา และให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

คมชัดลึก. (2566). 'มูลนิธิปวีณา' รับร้องทุกข์ 'สถิติ' ช่วง 53 วัน ทะลุ 1,000 ราย.

สืบค้น 6 มกราคม 2566, จาก

<https://www.komchadluek.net/quality-life/equity/544170>

ณัฏฐพล ชินกุลกิจนิวัฒน์ และคณะ .(2562). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ไกล่เกลี่ยต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(3), 684-697.

ลลลลลลล เปี่ยมคล้า และศุภชัย ศุภลักษณ์นารี. (2564). บทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการล่อลวงการค้าประเวณีและการค้ามนุษย์. *วารสารสังคมศาสตร์*, 10(1), 86-96.

- วิชุดา แก้วเชื้อ. (2562). การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 14(1), 116-134.
- Mo, L. (2560). ปัญหาครอบครัวในสังคมไทย: ภาพสะท้อนจากนวนิยายไทย ช่วงพ.ศ. 2508-2557. *Liberal Arts Review*, 12(23), 1-12.
- Ministry of Social Development and Human Security. (2013). *การใช้ความรุนแรงในครอบครัว*. สืบค้น 6 มกราคม 2566, จาก <https://socialprotection.org/connect/stakeholders/thailand-กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์-msdhs-ministry-social>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก http://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/20150930_10_56_53_2922.pdf

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

The Marketing mix factors that impact consumer's decision in choosing car loan services in Bangkok area

หมู คงราช¹, ศิริรัตน์ โกศการิกา²

วันรับ: 6 กุมภาพันธ์ 2567 วันแก้ไข: 19 มีนาคม 2567 ยอมรับ: 10 เมษายน 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และ 2.ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือผู้ใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ในกรุงเทพฯ จำนวน 400 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่มีคำถามคัดกรอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7Ps) ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการสร้างลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านกระบวนการให้บริการ ($\text{Beta}=0.362$) และด้านบุคลากร ($\text{Beta}=0.358$) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา องค์กรธุรกิจสินเชื่อรถยนต์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการให้บริการที่สะดวก รวดเร็ว มีขั้นตอนและเงื่อนไขที่เหมาะสม รวมถึงนำเทคโนโลยีมาใช้และรักษาความปลอดภัยของข้อมูลลูกค้า นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อตอบสนองความต้องการและการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจ, บริการสินเชื่อรถยนต์

¹ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บริหารธุรกิจ(ภาคค่ำ), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ภาควิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

This research aims to 1. examine the demographic factors influencing consumers' decision to use car loan services in Bangkok, and 2. investigate the marketing mix factors affecting consumers' decision to choose car loan services in Bangkok. The sample consists of 400 car loan service users in Bangkok. Data was collected using an online questionnaire with screening questions and analyzed using statistics such as frequency, percentage, mean, standard deviation, analysis of mean differences, and one-way analysis of variance. The results reveal that marketing mix factors (7Ps), including product, personnel, service process, and physical evidence, significantly influence consumers' decision to use car loan services in Bangkok at the 0.05 and 0.01 levels. The most important factors affecting the decision are service process (Beta=0.362) and personnel (Beta=0.358). Based on the findings, car loan businesses should focus on providing convenient and fast service processes with appropriate procedures and conditions. They should also utilize technology and ensure the security of customer data. Furthermore, organizations should develop personnel to be knowledgeable and capable of effectively responding to consumers' needs and decisions to use car loan services.

Keywords: Marketing Mix, Decision, Car Loan Services

1. บทนำ

ตลาดธุรกิจสินเชื่อรถยนต์หรือไฟแนนซ์รถยนต์ เป็นธุรกิจที่ให้เช่าซื้อรถยนต์หรือสินเชื่อสำหรับผู้ที่มิรถยนต์ และต้องการเงินทุนหมุนเวียน (อุดม งามเมืองสกุล, 2559) ในประเทศไทยประกอบด้วย 1.สถาบันการเงินหรือธนาคาร (Bank) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธนาคารพาณิชย์ 2.บริษัทเงินทุน (Captive Finance) เป็นค่ายรถยนต์ที่เป็นพันธมิตรทางธุรกิจ และทำการตลาดร่วมกับตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในประเทศ (Dealer) 3.ผู้ให้บริการทางการเงินที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน (Non-bank) โดยปัจจุบันในประเทศไทยมีผู้ให้บริการธุรกิจสินเชื่อรถยนต์ ประมาณ 300 ราย (ชัยภัทร หัสนอกจิต และเกริกฤทธิ์ อัมพะวัต, 2566)

ธุรกิจสินเชื่อรถยนต์ได้รับความนิยมเป็นจำนวนมากเนื่องจากด้วย รถยนต์นับได้ว่าเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิต จึงทำให้เกิดความต้องการรถยนต์เพิ่มมากขึ้น (กันตเมศฐ์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร์, 2565) เป็นตลาดธุรกิจที่มี

บทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยมาอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่ารายได้หลักสำคัญของระบบธนาคารพาณิชย์ที่เป็นตัวขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ มาจากรายได้ดอกเบี้ยจากเงินให้สินเชื่อของธนาคาร ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อเพื่อธุรกิจ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และสินเชื่อรถยนต์ เพื่อสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์ จึงมีวิธีในการดำเนินงานที่แตกต่างกันเพื่อสร้างกลยุทธ์การแข่งขันเป็นแรงจูงใจให้ลูกค้าให้มาใช้บริการของธนาคาร (ดลชัย ประดับ, 2560) และเติบโตสอดคล้องกับอุตสาหกรรมรถยนต์ภายในประเทศโดย ณ ไตรมาส 3 ปี 2019 สินเชื่อเช่าซื้อยานยนต์มีมูลค่า 1.1 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 24 % ของยอดคงค้างสินเชื่ออุปโภคบริโภคของระบบธนาคารพาณิชย์

จนกระทั่งหลังจากวิกฤตการณ์การระบาดทั่วโลกของ Covid - 19 แนวโน้มของธุรกิจเช่าซื้อยานยนต์มีแนวโน้มเติบโตชะลอลงในช่วงปี 2020 - 2022 เฉลี่ย 6.6-7.0% YoY (ธนาคารกรุงศรีอยุธยาออนไลน์, 2563) สถานการณ์หนี้เสียสินเชื่อรถยนต์ที่พุ่งสูงขึ้น เป็นสัญญาณเตือนที่อาจจะทำให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ เนื่องจากเครดิตบูโร ของลูกค้านี้จ่ายหนี้แบบบางส่วนของค่ามัดจำตั้งแต่ปี 2020-2021 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2023 จึงทำให้เกิดปัญหาในการผ่อนชำระบริษัทสินเชื่อรถยนต์จึงอนุมัติสินเชื่อยากขึ้น การปฏิเสธสินเชื่อสูง (PPTV Online, 2566) เพราะสถาบันการเงินอาจจะเกิดความกังวลที่ไม่คาดคิดได้ เช่น ความสามารถในการชำระหนี้ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งอาจส่งผลกระทบอย่างมากต่อธนาคารหรือแหล่งสถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่อ ดังนั้น ธนาคารจะต้องมีการใช้เครื่องมือในการจัดการบริหารความเสี่ยงเพื่อให้มั่นใจว่าสถาบันการเงินมีการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสม (ประพาภรณ์ จินาอินทร์, 2561) เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่น และบริหารความเสี่ยงในธุรกิจ ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจในความน่าเชื่อถือของบริษัทที่ให้บริการสินเชื่อ การจัดรายการส่งเสริมการขาย ตลอดจนการสร้างการบริการที่เป็นเลิศ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า และเพื่อเอาชนะใจลูกค้าให้ได้จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ (มณฑิรา ศรีด้วง และณัฏฐ์ชุตดา วิจิตรจามรี, 2558) จึงทำให้มีการแข่งขันกันสูงมากเพื่อช่วงชิงลูกค้า โดยแต่ละรายจะมีเงื่อนไขในการอนุมัติ อัตราดอกเบี้ย และแคมเปญต่างๆ จึงจำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของผู้บริโภค (ณัฐธิดา เตือนจันทิก และบุษกรณ์ สี่เจียรระ, 2565) องค์กรควรนำมาปรับใช้ในการแข่งขันเพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งขัน และเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการให้บริการที่มีความพร้อมทุกสถานการณ์ (อริชฐาน สิริสุทธิ, 2560)

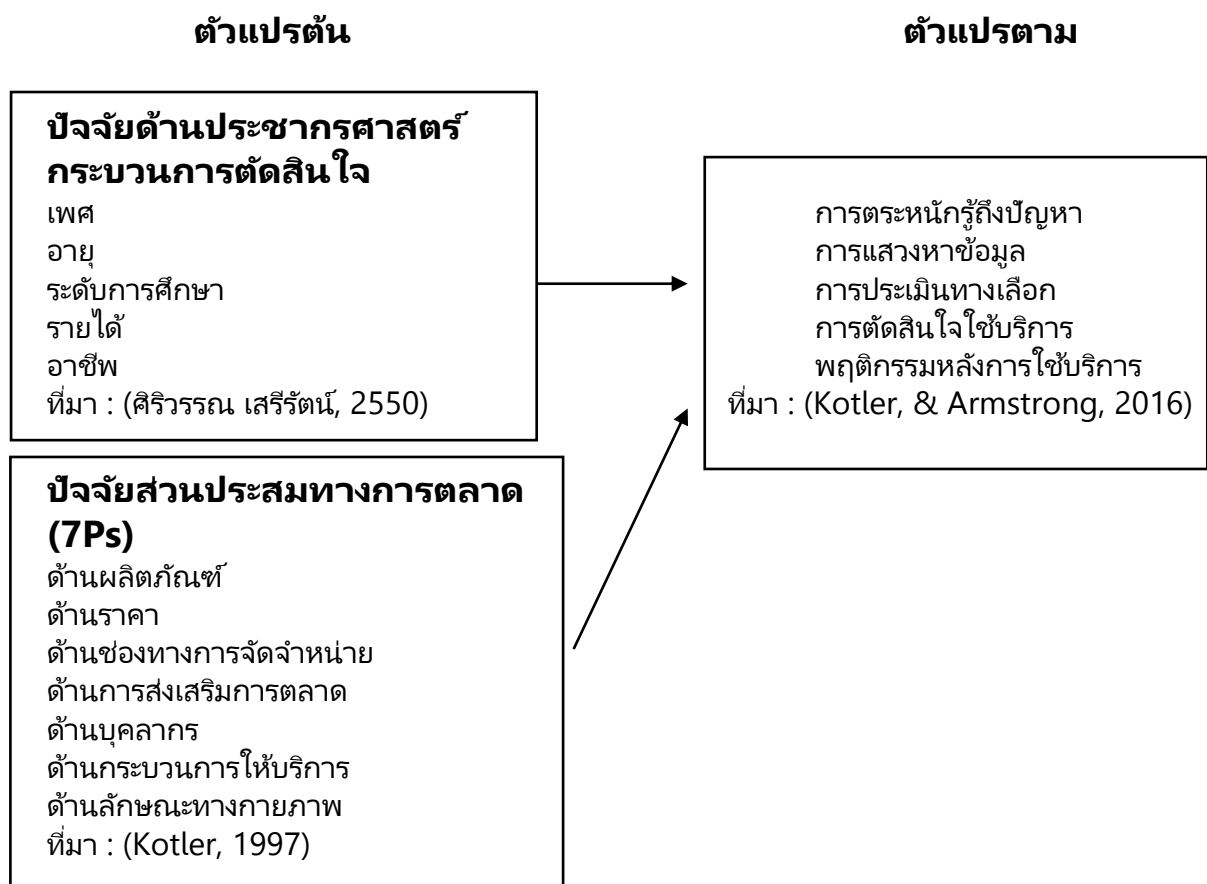
จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อรถยนต์เพื่อนำมาปรับกลยุทธ์ธุรกิจสินเชื่อรถยนต์ให้มีประสิทธิภาพ เข้าใจความต้องการของผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้บริโภคและบริษัทสินเชื่อรถยนต์ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

จากการศึกษาแนวคิด ด้านประชากรศาสตร์ เป็นวิชาสำหรับการศึกษาข้อมูลส่วนตัวของประชากร ลักษณะเฉพาะบุคคลที่ต่างต่างกัน เป็นข้อมูลพื้นฐานของประชากร พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตามแรงบังคับจากภายนอกมากระตุ้น ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันจะส่งผลให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปด้วยที่กล่าวมาข้างต้นได้คล้ายคลึงกับ (เกตุดี สมบูรณ์ทวี และมณีนยา สายสนิท, 2565) (วชิรวัชร งามละม่อม, 2558) จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงนิยมใช้แนวคิดด้านประชากรศาสตร์ สำหรับใช้พิจารณาแบ่งส่วนประสมทางการตลาด โดยสามารถนำมา

เชื่อมโยงกับ ความชอบ ความต้องการ และส่งผลต่ออัตราการใช้สินค้า บริการของผู้บริโภค ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ครอบคลุมคุณลักษณะที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคล และทางสังคม เช่น อายุ เพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ สอดคล้องกับ (เปลวเทียน เสือเหลือง, 2557) และ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2550) โดยลักษณะประชากรศาสตร์ที่นำมาพิจารณามีดังนี้

4.2 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

Kotler (1997) ได้ให้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดไว้ว่าเป็นตัวแปรหรือ เครื่องมือทาง การตลาด ที่มักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการ จำเป็น และความต้องการของ ผู้ใช้บริการเดิมที่ส่วนประสม ทางการตลาดมีทั้งหมด 4 ตัวแปร (4Ps) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) แต่ต่อมาได้มีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้น มาอีก 3 ตัวแปร เพื่อให้สอดคล้องกับธุรกิจ ทางด้านการบริการ ได้แก่ ด้านบุคคล (People) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และด้านกระบวนการ (Process) โดยจะเรียกทั้งหมดนี้ว่า “ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps”

4.3 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ

McGrew, & Wilson, (1982) และ Robbins (1994) ได้กล่าวถึงความหมายของการตัดสินใจ คล้ายคลึงกับ (ชนินฐา วีรวัธน์วิชย์, 2544) คือ การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่คัดเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดก่อนจะนำทางเลือกไปปฏิบัติจากทางเลือกที่มีอยู่หลากหลาย โดยใช้หลักเหตุผลของทางเลือกหรือข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อทำให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และสามารถให้ประโยชน์สูงสุดได้ แนวคิด กระบวนการตัดสินใจซื้อครอบคลุมกระบวนการทางความคิด และอารมณ์ที่ผู้บริโภคต้องเผชิญก่อนตัดสินใจซื้อ ได้แก่ ความต้องการ การรับรู้ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินหลังการซื้อ ขั้นตอนเหล่านี้เป็นกรอบในการทำความเข้าใจวิธีที่ผู้บริโภคตัดสินใจ และสามารถนำไปใช้กับบริบทการซื้อสินค้า บริการต่างๆ ได้ ดังนั้น กระบวนการตัดสินใจซื้อ สามารถสรุปได้ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยจะมีกระบวนการซื้อ 5 ขั้นตอนจากการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของ (Kotler, & Armstrong, 2016) ประกอบด้วย การรับรู้ความต้องการ (Need Recognition) การค้นหาข้อมูล (Information Search) การประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post-Purchase Behavior)

5.ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร: ได้แก่ ผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านพื้นที่: ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา: ได้แก่ ช่วงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2567

ขอบเขตด้านเนื้อหา: ได้แก่ การศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ และทฤษฎี ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร

6.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้บริโภค ทั้งชาย และหญิงที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในกรุงเทพมหานคร โดยไม่ทราบจำนวน ประชากรที่แน่นอน ผู้ศึกษาจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เลือกใช้การหากลุ่มตัวอย่าง แบบไม่ทราบประชากรโดยใช้สูตร (Cochran, 1997) กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น เท่ากับร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้เท่ากับ 384.16 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในงานวิจัยเท่ากับ 400 คน

6.3 วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยการใช้แบบสอบถามออนไลน์รวมจำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือคำถามคัดกรองประกอบด้วย ข้อคำถาม 2 ข้อ ได้แก่ ปัจจุบันท่านใช้บริการสินเชื่อบริษัท ในเขตกรุงเทพมหานครหรือไม่ หากตอบว่า “ใช่” และทำการคัดกรองในลำดับต่อไปเพื่อความถูกต้อง คือ บริษัทสินเชื่อบริษัทที่ท่านใช้คือบริษัทใด หากตอบครบจึงนับเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

วิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรอง ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนที่ 4 ข้อมูลกระบวนการตัดสินใจในมุมมองของผู้บริโภคของผู้บริโภคที่ใช้บริการสินเชื่อบริษัทในเขตกรุงเทพมหานคร

6.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการทางสถิติเชิงปริมาณ ทางด้านประชากรศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard deviation) และใช้วิธีการทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทำการวิเคราะห์ปัจจัยประชากรศาสตร์แต่ละด้านที่มีการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Independent Sample t-test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หากพบว่ามีความแตกต่างก็จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) และใช้สถิติถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านใดบ้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจะใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เพื่อทดสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระทุกตัวว่าเกิดความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไปหรือไม่ (Multicollinearity) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ได้ต่อไป กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7.ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษานี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 87.25 อายุ 36-45 ปี ร้อยละ 76.25 ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 94.50 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 50,000 บาท ร้อยละ 55.25 และอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนหรือลูกจ้าง ร้อยละ 55.25

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ กระบวนการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.10 บุคลากร มีค่าเฉลี่ย 4.09 การสร้างลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.04 ช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ย 4.02 ราคา มีค่าเฉลี่ย 3.99 ผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 3.97 และการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ย 3.96

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการวิเคราะห์กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อน

การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อก่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การตัดสินใจใช้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.09 การประเมินทางเลือก มีค่าเฉลี่ย 4.09 การตระหนักรู้ถึงปัญหา มีค่าเฉลี่ย 4.09 พฤติกรรมหลังการใช้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.04 และการแสวงหาข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 4.03 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	ผลิตภัณฑ์	ราคา	ช่องทางการจัดจำหน่าย	การส่งเสริมการตลาด	บุคลากร	กระบวนการให้บริการ	การสร้างลักษณะทางกายภาพ	ส่วนประสมทางการตลาด	การตัดสินใจ
ผลิตภัณฑ์	1								
ราคา	.506**	1							
ช่องทางการจัดจำหน่าย	.452**	.460**	1						
การส่งเสริมการตลาด	.304**	.348**	.412**	1					
บุคลากร	.377**	.470**	.469**	.255**	1				
กระบวนการให้บริการ	.404**	.451**	.461**	.228**	.763**	1			
ลักษณะทางกายภาพ	.371**	.441**	.571**	.360**	.600**	.573**	1		
ส่วนประสมทางการตลาด	.685**	.717**	.761**	.574**	.776**	.766**	.774**	1	
การตัดสินใจ	.446**	.482**	.529**	.306**	.797**	.794**	.661**	.794**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 เมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแต่ละด้านมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.228 ถึง 0.763 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 0.85 จึงถือว่าตัวแปรอิสระทุกตัวไม่เกิดความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไป หรือไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงพหุระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) (Stevens, 1996) ดังนั้น จึงสามารถใช้ตัวแปรอิสระแต่ละตัวในการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Linear Regression) ได้ต่อไป และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม พบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (r) ระหว่าง 0.306 ถึง 0.797 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณโดยใช้วิธี Enter คือการนำตัวแปรอิสระทุกตัวเข้าในสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณพร้อมกัน แสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error				Tolerance	VIF
1 (Constant)	.681	.115		5.925	.000		
ผลิตภัณฑ์	.048	.023	.065	2.129	.034*	.663	1.509
ราคา	.008	.029	.009	0.274	.784	.607	1.647
ช่องทางการจัดจำหน่าย	.040	.026	.052	1.542	.124	.556	1.798
การส่งเสริมการตลาด	.021	.023	.026	0.921	.357	.778	1.286
บุคคล	.284	.033	.358	8.709	.000**	.369	2.713
กระบวนการให้บริการ	.293	.033	.362	8.981	.000**	.384	2.607
ลักษณะทางกายภาพ	.138	.028	.171	4.858	.000**	.503	1.988
R = .869, R ² = .755, Adj R ² = .751, Std Error = .139, Sig of F = .000							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณเพื่อพิจารณาว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ได้ค่า Sig of F = 0.000 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่ส่งผลการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร และในการทดสอบความไม่สัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าค่า Variance inflation Factor (VIF) ที่สูงที่สุดมีค่า 2.713 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 5.00 (ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 5.00) และค่า Tolerance มีค่าน้อยที่สุด คือ .369 ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.20 (ค่า Tolerance ไม่ควรน้อยกว่า 0.20 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ได้ทำการวิเคราะห์ไม่มีความสัมพันธ์กันเอง ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือว่ามีความเหมาะสมกับการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Sig. = 0.034) บุคลากร (Sig. = 0.000) กระบวนการให้บริการ (Sig. = 0.000) การสร้างลักษณะทางกายภาพ (Sig. = 0.000) มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05) สามารถเขียนสมการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครได้ดังนี้

$$Y = 0.681 + 0.048X_1 - 0.284X_2 + 0.293X_3 + 0.138X_4$$

โดย Y หมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

X1 หมายถึง ผลិតภัณฑ์

X2 หมายถึง บุคลากร

X3 หมายถึง กระบวนการให้บริการ

X4 หมายถึง การสร้างลักษณะทางกายภาพ

จากสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณดังกล่าว หมายความว่า ถ้าตัวแปรอื่นคงที่ ระดับผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้การตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.048 หน่วย ถ้าตัวแปรอื่นคงที่ ระดับบุคลากรเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้ระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.284 หน่วย ถ้าตัวแปรอื่นคงที่ ระดับกระบวนการให้บริการเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้ระดับการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น 0.293 หน่วย โดยสมการดังกล่าวสามารถทำนายได้ร้อยละ 75.5 ($R^2 = 0.755$)

โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภค (มีค่า Beta มากกว่า .2 ขึ้นไปถือว่ามีความสำคัญ) คือ กระบวนการให้บริการ (Beta = 0.362) และบุคลากร (Beta = 0.358)

สรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (Sig. = 0.034) บุคลากร (Sig. = 0.000) กระบวนการให้บริการ (Sig. = 0.000) และการสร้างลักษณะทางกายภาพ (Sig. = 0.000) มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 โดยปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคมากที่สุด คือ กระบวนการให้บริการ (Beta = 0.362) และบุคลากร (Beta = 0.358)

8. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ (Beta = 0.362) และด้านบุคลากร (Beta = 0.358) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 2 ด้านนี้เป็นด้านที่จะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริโภคที่เลือกใช้บริการสินเชื่อที่เขาเห็นว่าตรงกับความต้องการมากที่สุด โดยด้านกระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการ และงานปฏิบัติในด้านการบริการที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการ เพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว หากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในกระบวนการมีความเชื่อมโยง และประสานกันจะทำให้กระบวนการโดยรวมมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจและความประทับใจ (ชญานิน ชนอม, 2563) ซึ่งกระบวนการให้บริการสินเชื่อร์ถยนต์ในกรุงเทพมหานครนั้น ผู้ใช้บริการจะตัดสินใจใช้บริการจากการติดต่อได้ง่าย มีความสะดวก รวดเร็ว มีขั้นตอนการทำสัญญาสินเชื่อร์ถยนต์ที่เหมาะสม มีการเสนอเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อร์ถยนต์ที่

เหมาะสม การนำเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวก ทันสมัยในการให้บริการ มีความปลอดภัยด้านการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ดำเนินการถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้กระบวนการการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด ผลการศึกษานี้มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ (ชาติชาย อนุจารวัฒน์ และพัชรพทย์ จารุทวีผลนุกุล, 2561) ที่ทำการศึกษาลำดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัท ควิกมันนี่ จำกัด ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกระบวนการการให้บริการมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัท และสอดคล้องกับการศึกษาของ (กันตเมศฐ์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร์, 2565) ที่ทำการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ด้านกระบวนการให้บริการที่มีความสะดวกรวดเร็วในการอนุมัติสินเชื่อ การให้บริการตามลำดับก่อนหลังส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภค

ส่วนในด้านบุคคลนั้น พนักงานที่ทำงานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ให้แก่องค์กรมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้คิด วางแผน และปฏิบัติงาน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้ไปเป็นไปตามทิศทางที่วางกลยุทธ์ไว้ อีกทั้งยังมีบทบาทในการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างมิตรไมตรีต่อลูกค้า ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจและเกิดการตัดสินใจเลือกใช้บริการ (ชญาณิน ขนอม, 2563) พนักงานที่ให้บริการเกี่ยวกับสินเชื่อบริษัทจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือก การฝึกอบรม วิธีการจูงใจเพื่อให้สามารถสร้างความพอใจให้กับลูกค้า พนักงานสามารถแก้ไขปัญหา ตอบข้อซักถาม ได้รวดเร็ว ชัดเจน และเข้าใจง่าย มีคำพูด มารยาท ความสุภาพเรียบร้อย มีความเต็มใจในการให้บริการ สร้างความสะดวกของการติดต่อให้กับลูกค้า อีกทั้งการมีจำนวนพนักงานเพียงพอ (เก็จ ศิริจันทร์, 2565) ซึ่งพนักงานที่ให้บริการสินเชื่อบริษัทในกรุงเทพมหานครนั้น จะเป็นพนักงานมีความรู้ ความสามารถ แนะนำข้อมูลสินเชื่ออย่างถูกต้องก็จะทำให้มีความแตกต่างเหนือคู่แข่งอื่น มีความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการขององค์กร พนักงานต้องมีความสามารถมีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการ มีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร จึงทำให้ด้านบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ความสอดคล้องกับการศึกษาของ (สุทธารัตน์ เหลืองคุณวัฒน์ และโสสมสกา เพชรานนท์, 2565) ที่ทำการศึกษากฎการและการให้ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของลูกค้าธนาคารทิสโก้ พบว่า บุคคลมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริษัทส่วนบุคคลและสอดคล้องกับ (เก็จ ศิริจันทร์, 2565) ที่ทำการศึกษาแรงจูงใจในการเลือกใช้บริการธนาคารทหารไทยของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านบุคลากรมีผลต่อแรงจูงใจในการเลือกใช้บริการธนาคารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้งาน

จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ ($\text{Beta} = 0.362$) และด้านบุคลากร ($\text{Beta} = 0.358$) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น ในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดสินเชื่อบริโภคสำหรับผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร องค์กรธุรกิจด้านสินเชื่อสามารถมุ่งเน้นในด้านกระบวนการให้บริการ โดยจัดให้มีความสะดวกแก่ผู้ที่จะมาใช้บริการให้สามารถเข้าติดต่อใช้บริการให้ทำได้ง่าย มีความสะดวก รวดเร็ว มีขั้นตอนการทำสัญญาสินเชื่อบริโภคที่เหมาะสม มีการเสนอเงื่อนไขการพิจารณาสินเชื่อสินเชื่อบริโภคที่เหมาะสมแก่การพิจารณาของผู้ใช้บริการ การนำเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกทันสมัยในการให้บริการ ตลอดจนการแสดงความมั่นใจแก่ผู้มาใช้บริการว่าพวกเขาเหล่านั้นจะได้รับความปลอดภัยด้านการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล การดำเนินการต่าง ๆ ถูกต้องตามกฎหมาย

นอกจากนั้น ในด้านบุคคล ควรให้ความสำคัญต่อพนักงานที่ให้บริการสินเชื่อบริโภค ทางองค์กรจะต้องดำเนินการคัดเลือกบุคคลมาเป็นพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่รักการบริการ แล้วทำการฝึกอบรมการให้บริการ ตลอดจนวิธีการจูงใจเพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า พนักงานจะต้องสามารถแก้ไขปัญหา ตอบข้อซักถามได้รวดเร็ว ชัดเจน และเข้าใจง่าย มีคำพูด มารยาท ความสุภาพเรียบร้อย มีความเต็มใจในการให้บริการ สร้างความสะดวกของการติดต่อให้กับลูกค้า อีกทั้งการมีจัดจำนวนพนักงานให้เพียงพอ พนักงานจะต้องมีความสามารถแนะนำข้อมูลสินเชื่ออย่างถูกต้อง พนักงานต้องมีความสามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการมีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา จึงทำให้ผู้ใช้บริการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคมากที่สุด

9.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการนำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) มาเพื่อศึกษาผลที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อบริโภคในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดนั้นเป็นปัจจัยที่เชิญชวนให้ลูกค้าเข้ามาพิจารณาเลือกใช้บริการสินเชื่อ แต่การที่จะดำเนินการทำสัญญาสินเชื่อ และการใช้บริการซ้ายังขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจนำปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาทำการศึกษา เช่น ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ (RATER) ปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง ตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อทางระบบออนไลน์ เช่น การยอมรับเทคโนโลยี เป็นต้น อีกทั้งอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พนักงานผู้ให้บริการสินเชื่อและผู้บริโภคเพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างและลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กันตเมศฐ์ วลัยทวีสิน และช่อ วายุภักตร์. (2565). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *Journal of Modern Learning Development*, 7(1), 112-123.
- เกตุวดี สมบูรณ์ทวี และมณีนยา สายสนธิ. (2565). อิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีและบทบาทตัวแปรกำกับด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตั้งใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคไทย. *วารสารปาริชาติมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 35(2), 130-147.
- เก็จ ศิริจันทร์. (2565). แรงจูงใจในการเลือกใช้บริการธนาคารทหารไทยของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ชนิษฐา วีรวัฒน์วิชย์. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจทำการเกษตรแบบผสมผสานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรบ้านโป่ง จำกัด จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชญานิน ขนอม. (2563). ส่วนผสมทางการตลาด (7Ps) สำหรับธุรกิจบริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเขาปีบ จังหวัดชุมพร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- ชัยภัทร หัตถ์เอกจิต. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการสินเชื่อเช่าซื้อรถยนต์ของลูกค้าบริษัท เอเซียเสริมกิจ ลีสซิ่ง จำกัด (มหาชน) (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ชาติชาย อนุจารวัฒน์ และพัชรพทัย จารุทวีผลนกุล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อบริโภคของบริษัท ควิกมันนี่ จำกัด ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปีการศึกษา 2560. (น.548-567). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.
- ณัฐธิดา เตือนจันทิก และบุษกรณ์ ลีเจียรระ. (2565). พฤติกรรมการใช้บริการสินเชื่อบริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสินเชื่อบริโภคของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 7(9), 130-142.
- ดลชัย ประดับ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสินเชื่อรถยนต์ของธนาคารพาณิชย์ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประพากรณ์ จินาอินทร์. (2561). ตัวแบบการจัดการความเสี่ยงการให้บริการสินเชื่อของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน). *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 10(2), 35-46.
- เปลวเทียน เสือเหลือง. (2557). การมีส่วนร่วม และผูกพันต่อองค์กรที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของพนักงาน กลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

- มณฑิรา ศรีด้วง และณัฏฐ์ชฎา วิจิตรจามรี. (2558). ความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าที่มีต่อตราสินค้าของศูนย์บริการตอบรับทางโทรศัพท์ในอุตสาหกรรมสินเชื่อรถยนต์ในกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 22(1), 231-251.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(1), 1-28.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์ม และไซเท็ก.
- อธิษฐาน สิริสุทธิ. (2560). *อิทธิพลของคุณค่าที่รับรู้ด้านอารมณ์ คุณค่าที่รับรู้ด้านราคาและคุณภาพการให้บริการต่อความพึงพอใจ คุณภาพความสัมพันธ์ การบอกต่อ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้าที่ใช้บริการโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.
- อุดม งามเมืองสกุล. (2559). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาสินเชื่อรถแลกเงิน. *วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 9(1), 24-47.
- Cochran, W.G. (1997). *Sampling techniques* (3rd ed). New York: John Wiley & sons.
- Hair Jr., J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.F. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall).
- Kotler, P. (1997). *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control* (14th Global ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2014). *G. Principles of marketing (Global Edition)*. New Jersey: Pearson Education.
- McGrew, A. G., & Wilson M. J. (1982). *Decision Making: Approaches and Analysis*. Manchester, UK: Manchester University Press.
- Robbins, S. P. (1994). *Essentials of Organizational Behavior* (4th ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social science*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Krungsri The COACH. (2565). *4 เรื่องควรรู้ ก่อนเลือกสินเชื่อรถยนต์ด้วยตัวเอง*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.krungsri.com/th/krungsri-the-coach/loan/auto-loan/4-things-should-know-before-choosing-car-loan>.
- PPTV Online. (2566). *เครดิต บูโร เตือนหนี้เสียรถยนต์พุ่ง เสียญญียิตรถ 1 ล้านคัน*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/เศรษฐกิจ/197960>.

การศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าว รายการทูบโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี

A Comparative Study of Personal Identity of 'Tub Toh kao' Amarintv Newscasters

กมลพร วรกุล¹, กันยิกา ชอว²

วันรับ: 28 สิงหาคม 2567 วันแก้ไข: 1 ตุลาคม 2567 ยอมรับ: 16 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวยุติการทูบโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำคลิปวิดีโอรายการทูบโตะข่าว ในปี 2565-2567 ที่ดำเนินรายการโดยคุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี ทั้งหมดจำนวน 60 คลิปและคลิปที่ดำเนินรายการโดยพิธีกรคู่ คุณธนญญินภัสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรัส ใจเกษม และคู่คุณกมลพร วรกุลและ คุณนภจรัส ใจเกษม ซึ่งเป็นคู่นักเล่าข่าวหลังคุณพุดธอภีวรรณ ลาออกจากรายการ ทั้งหมดจำนวน 60 คลิป รวม 120 คลิป โดยเลือกคลิป (Clip) ที่เผยแพร่ย้อนหลังทางช่องยูทูป www.youtube.com และมีผู้เข้าชมมากกว่า 1.5 ล้านครั้ง มาทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงใช้จากทุกวันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ อย่างละ 25 เปอร์เซ็นต์ รวม 34 คลิปวิดีโอ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการสร้างอัตลักษณ์บุคคลด้านภาพ ด้านเสียง และด้านอรรถประโยชน์ ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ที่เหมือนกันหรืออัตลักษณ์องค์การคืออัตลักษณ์ด้านการแต่งกายและระดับภาษาที่ใช้ โดยเน้นการสื่อสารกึ่งทางการ แต่งกายสุภาพ ภาษากึ่งทางการ ที่ให้ความรู้สึกเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านข่าว ส่วนอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันหรืออัตลักษณ์บุคคลพบว่า คู่ที่ 1 คุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี ผู้ประกาศข่าวหญิงไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น จะตอบโต้เมื่อฝ่ายชายหันมาถาม ผู้ประกาศชายจะเป็นผู้เล่าข่าวเป็นส่วนใหญ่ สร้างอัตลักษณ์แบบเป็นเจ้านายกับลูกน้อง คู่ที่ 2 คุณธนญญินภัสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรัส ใจเกษม มีการสลับกันเล่าอย่างเป็นธรรมชาติ โยนคำถามให้อีกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็น ได้ตอบผอนคลายสร้างอัตลักษณ์แบบเป็นเพื่อน และคู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุลและ คุณนภจรัส ใจเกษม จะแบ่งกันเล่าข่าวอย่างชัดเจน ต่างคนต่างทำหน้าที่ มีความจริงใจสร้างอัตลักษณ์แบบมืออาชีพ เพื่อนำมาใช้กับองค์การสื่อ

¹ สาขาวิชาการสื่อสารเชิงนวัตกรรมเพื่อองค์กรสมัยใหม่ คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² สาขาวิชาวารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์และสื่อดิจิทัลสร้างสรรค์ คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณลักษณะของนักเล่ารายการข่าว เป็นแนวทางประกอบวิชาชีพสำหรับผู้ประกาศรายการเล่าข่าว ใช้เป็นแนวทางในการวางแผนรายการเล่าข่าว เพื่อกำหนดลักษณะของนักเล่ารายการข่าว ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมที่กำลังนิยม ประยุกต์เพื่อสร้างอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวให้กับตนเองได้ และยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับบุคคลที่เล่าข่าว

คำสำคัญ: อัตลักษณ์บุคคล, นักเล่าข่าว, ทูปโต้ข่าว

Abstract

This qualitative research aimed to comparative study the identity of three pairs of news storyteller of the Breaking the News Desk program on Amarin TV channel. 120 news clips, 60 from Khun Phuttha Apiwan and Khun Jitdee Sridee, and 60 from Khun Thanyanaphas Noiwiang and Khun Napajarot Jaikasem, and Khun Kamonporn Worakul and Khun Noppacharot Jaikasem, two main pairs of news storyteller after Phuttha resigned, during 2022-2024 were purposive collected. All clips were re-broadcasted through YouTube and had 1.5 views. Then 25 percent of clips were randomly sampled to comparative analyze visual, audio and functional identity building. The study found that the similarities of identity building of 3 pairs of newscasters, which are corporate identities, were semi-formal dress, semi-formal level of language and news expertise. The differences of identity building of 3 pairs of newscasters, which were personal identities, was communicative style. The first pair, Khun Phuttha Apiwan and Khun Jitdee Sridee, saw the male newscaster had major role. The female newscaster responded only when allowed, giving atmosphere as boss-assistant. The second pair, Khun Thanyanaphas Noiwiang and Khun Napajarot Jaikasem, took turn to tell each stories naturally, allowed each other to state opinions. This created relaxation and friendship atmospheres. The third pair, Khun Kamonporn Worakul and Khun Noppacharot Jaikasem, announced the news more seriously and a professional atmosphere was built. To be used as a foundational resource for media organizations in defining the characteristics of newscasters. It serves as a professional guideline for news anchors and individuals interested in pursuing

this career. It can also be used as a guideline for planning newscasts, to define the characteristics of newscasters that align with current audience preferences, and to establish strategic plans for newscasts and newscasters. Journalists and newscasters can apply this information to develop their brand and enhance their professional value.

Keywords: Personal Identity, Newscasters, Tub Toh Kao

1. บทนำ

รายการเล่าข่าวในประเทศไทยนั้น มีการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข่าวจากเดิมที่มีการอ่านตามบทรายการข่าว (Script) นั่งโต๊ะอ่านข่าวประกอบกับภาษาท่าทาง โดยมีผู้อ่านข่าว 1-2 คน สลับหัวข้อกันอ่าน และหากไม่ใช่เนื้อหาข่าวที่มีรูปแบบทางการ ก็จะมีการนำเสนอข่าวโดยผู้อ่านข่าวเฉพาะ ซึ่งจะแยกออกไปอย่างชัดเจน เช่น ข่าวพยากรณ์อากาศ และข่าวกีฬา และเมื่อประมาณ พ.ศ. 2529 ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ริเริ่มปรับเปลี่ยนการอ่านตามบทรายการข่าว (Script) ที่ดูจริงจัง เคร่งขรึม เป็นรูปแบบที่ผู้อ่านข่าวมีการพูดคุยสั้น ๆ ระหว่างกันก่อนนำเข้าสู่เนื้อหา มีการเชื่อมต่อในช่วงต่าง ๆ ของรายการได้แก่ การสัมภาษณ์สด การวิพากษ์วิจารณ์ ด้วยบทสนทนาระหว่างผู้อ่านข่าวจนกระทั่งมาถึงยุคของสถานีโทรทัศน์เนชั่นแนล ซึ่งเป็นสถานีข่าว 24 ชั่วโมง ออกอากาศทางเคเบิลทีวี ได้นำวิธีการนี้มาใช้จนทำให้คุณกนกรัตน์ วงศ์สกุล และ คุณสรยุทธ สุทัศนะจินดา เป็นที่รู้จักในฐานะนักเล่าข่าว จากนั้นในปี พ.ศ. 2548 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ได้มีการปรับรูปแบบรายการข่าวจากการอ่านข่าวปกติตามบทรายการข่าว (Script) มาเป็นรายการเล่าข่าว ใช้สโลแกนของสถานีคือ “ครอบครัวข่าว” โดยมี คุณสรยุทธ สุทัศนะจินดา เป็นผู้ดำเนินรายการเล่าข่าว ในรายการชื่อ “เรื่องเล่าเช้านี้” สร้างความนิยมให้กับสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 เป็นอย่างมาก (ภูษิต ดิสวรรณ และประไพพิศ มุทิตาเจริญ, 2564)

อีกนัยหนึ่ง นักเล่าข่าว เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของรายการเล่าข่าวที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้อารมณ์ความรู้สึกของรายการเล่าข่าวมีความน่าสนใจ และสามารถสร้างความนิยมจากผู้ชมได้ เพราะนักเล่าข่าว มีบทบาทในการถ่ายทอดเรื่องราวสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยท่าทางที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้ชมได้ ตลอดจนการใช้เสียงในการอ่านข่าวเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ของข่าวในแต่ละเนื้อหา เพื่อให้ผู้ชมได้เกิดความรู้สึกอยากติดตามเนื้อหาข่าวนั้นจนจบประเด็นที่นำเสนอ และยังมีความสำคัญในการทำหน้าที่สร้างสายสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นกับผู้ชม ซึ่งถ้าตรงใจผู้ชมก็จะสามารถตรึงเขาไว้กับรายการได้ รวมทั้งอาจจะดึงดูดให้เขากลับมาติดตามรายการต่อ ๆ ไปกลายเป็น “แฟนรายการ” และพัฒนาไปสู่ “การภักดี” (Loyalty) ต่อรายการและต่อสถานีโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่แต่ละสถานีต้องการเป็นอย่างยิ่ง ในยุคที่มีการแข่งขันกันสูงเช่นในปัจจุบัน ดังนั้น “นักเล่าข่าว” จึงสำคัญยิ่งด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น และด้วยความสำคัญนี้เอง ผู้ที่จะทำหน้าที่นักเล่าข่าว

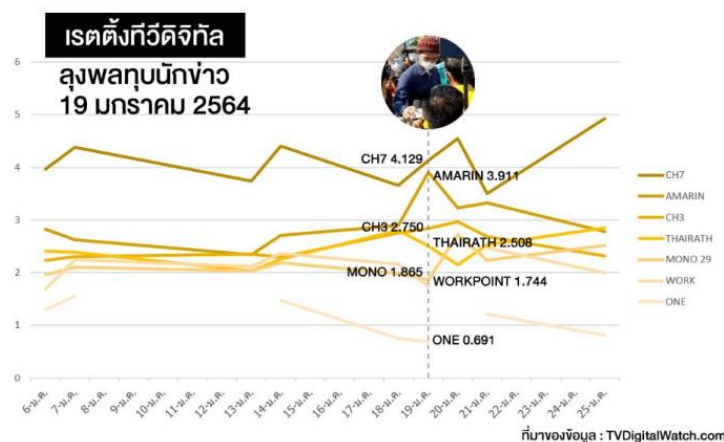
จึงต้องมีคุณสมบัติที่จำเป็นหลายประการ เพื่อเป็นนักเล่านักข่าวที่มีประสิทธิภาพ (วิริยธ น้อยพรม, ไพบูรณ์ คณะเศรษฐพรรค์ และสันหัต ทองรินทร์, 2561)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายการข่าวและชื่อนักเล่านักข่าวผู้เล่ารายการข่าวที่ได้รับความนิยม

รายการ	ช่อง	นักเล่านักข่าว	เรตติ้ง
เรื่องเล่าเช้านี้	3	สรยุทธ สุทัศนะจินดา พิชญทัฬห์ จันทร์พุฒ	1.345
เที่ยงวันทันข่าว	3	หนุ่ม กรรชัย กำเนิดพลอย ดร.หมวย อริสรา กำธรเจริญ	1.184
ข่าวเย็น	one	ธีมะ กาญจนไพริน วิณารัตน์ เลาหมอกกุล ปรัชญา อรเอก	0.666
บรรจง ชงข่าว	ช่องเวิร์คพอร์ยท์	บรรจง ชววมงคลกานต์	0.726
ไทยรัฐนิวส์โชว์	ไทยรัฐทีวี	เชมสรณ์ หนูขาว ภาคภูมิ พันธุ์สถิต ณัฐพงษ์ มุฮำหมัด อรชพร ชลาตล มาเล่า	1.803
ทูบโตะข่าว	อมรินทร์ทีวี	พุทธรักษา วรรณ องค์กร พระบารมี ธนัญญ์นภสสร น้อยเวียง กมลพร วรกุล นพจรัส ใจเกษม	1.744
ข่าวสามมิติ	3	กิตติสิงห์ หาปัด	1.060
เข้มข่าวใหญ่	PPTV	เอกรัฐ ตะเคียนนุช	0.105
ข่าวเย็นประเด็นร้อน	7	ทิน โชคกมลกิจ ศรีสุภาวงศ์ ธรรมมาวุธ สวิตต์ สิละพงษ์วัฒนา สงกาญจน์ อัจฉริยทรัพย์	1.100
ข่าวพลค่า	9	กัญญา ภูริภาวตล รัชนิยา สุทธิธรรม	0.380

ที่มา: สมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิตอล (ประเทศไทย), 2565

ตารางที่ 1 พบว่า จากการจัดอันดับ 10 รายการเล่าข่าวที่นักเล่านักข่าวได้รับความนิยมทั้งหมด 24 คน แต่ละคน มีอัตลักษณ์ของตนเองที่โดดเด่น จนเป็นที่จดจำของผู้ชมและได้รับความนิยมในระดับสูง โดย 1 ในรายการที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นจนเป็นที่นิยมสูงสุดติดอันดับต้น ๆ คือ รายการทูบโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี ที่มีนักเล่านักข่าวผู้มีอัตลักษณ์บุคคลโดดเด่นที่สุดซึ่งในปี 2564 คือ คุณพุทธรักษา วรรณ องค์กรพระบารมี เคยทำให้รายการ ทูบโตะข่าว มีเรตติ้งสูงสุดที่ 3.911 เป็นอันดับสองของประเทศ ตามหลังละครหิรัญยา ของช่อง 7 HD ซึ่งมีเรตติ้งที่ 4.129 ดังภาพด้านล่างนี้

รูปที่ 1 เรตติ้งรายการ “ทูบโตะข่าว” บริษัท อมรินทร์เทเลวิชั่น จำกัด
ที่มา: TVDigitalWatch, 2022

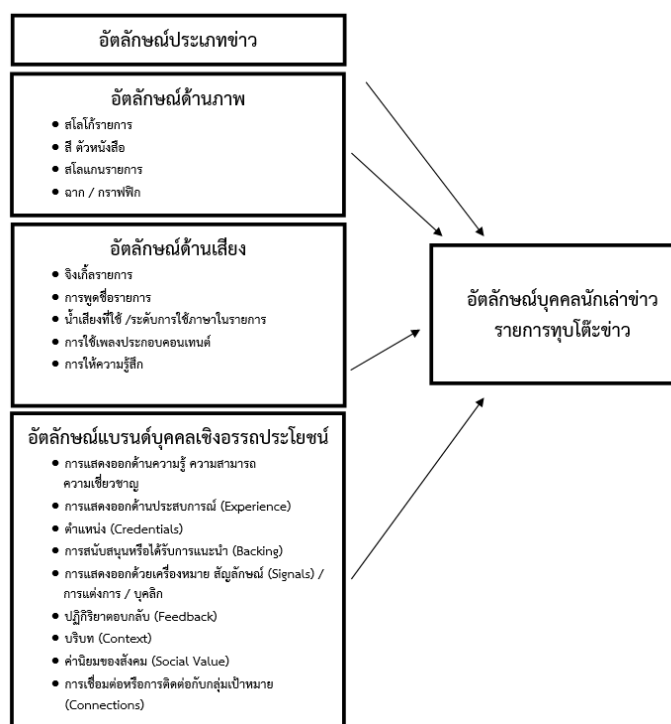
แม้คุณพุทธอภิวรรณ จะเป็นบุคคลสำคัญที่มีอัตลักษณ์บุคคลโดดเด่นก็จริง แต่สิ่งที่ยังส่งผลต่อความนิยมให้รายการทูบโตะข่าวมีเรตติ้งสูงขึ้นอย่างชัดเจน คือนักเล่านักข่าวที่ดำเนินรายการคู่กัน นั่นก็คือ คุณจิตติ ศรีดี ซึ่งถือว่าเป็นคู่ที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากเรตติ้ง ณ วันอังคารที่ 19 มกราคม 2564 แต่ถึงกระนั้น คุณพุทธอภิวรรณ ก็ยังคงเลือกนักเล่านักข่าวที่จะมาเป็นคู่ด้วย สลับสับเปลี่ยนอีก 3 คน เพื่อสร้างความนิยมให้ตรงกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น ทำให้รูปแบบรายการทูบโตะข่าวระหว่างปี 2563-2565 จะมีคุณพุทธอภิวรรณเป็นนักเล่านักข่าวหลัก โดยมีคู่อ่านข่าวคือ คุณจิตติ ศรีดี คุณธนัญญภัสสร น้อยเวียง คุณกมลพร วรกุล และคุณนภจรส ใจเกษม

จนกระทั่งเดือนมกราคม 2566 คุณพุทธอภิวรรณ ลาออกจากอมรินทร์ทีวี ยุติบทบาทในรายการทูบโตะข่าว ทำให้เกิดการตั้งคำถามจากกระแสวิพากษ์วิจารณ์ และผู้ชมรายการ เกี่ยวกับเรื่องความนิยมและเรตติ้งของรายการทูบโตะข่าว ว่าใครจะมาเป็นนักเล่านักข่าวหลักคนใหม่ภายในองค์กรเองก็มีความระส่ำระสายเกี่ยวกับผู้ที่จะมาเป็นนักเล่านักข่าวแทน คู่ของ คุณพุทธอภิวรรณ และ คุณจิตติ นอกจากนี้ งานวิจัยของรัตนภรณ์ ก้อนทองดี (2563) พบว่า หัสนคติที่มีต่อรายการข่าว “รายการทูบโตะข่าว” มีความสัมพันธ์ทางบวกในทุกด้านกับแนวโน้มพฤติกรรมการรับรายการข่าว “รายการทูบโตะข่าว” โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านนักเล่านักข่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นนักเล่านักข่าวรายการทูบโตะข่าวโดยตรง เล็งเห็นว่าจึงต้องศึกษาว่ารายการทูบโตะข่าว มีการสร้างอัตลักษณ์บุคคลนักเล่านักข่าวอย่างไร และมีการสร้างอัตลักษณ์นักเล่านักข่าวแต่ละคู่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบนักเล่านักข่าว 3 คู่ ที่ทั้งเคยจัดรายการร่วมกับคุณพุทธอภิวรรณ และจัดรายการแทนในช่วงที่คุณพุทธอภิวรรณไม่อยู่ เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดในการสร้างกลยุทธ์และหาวิธีการสร้างสรรค์ทั้งตัวนักเล่านักข่าวและรายการทูบโตะข่าว

ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่านักข่าวรายการทูบโตะข่าวของอมรินทร์ทีวี จะทำให้พบว่าอัตลักษณ์ของนักเล่านักข่าวรายการทูบโตะข่าว

เป็นอย่างไร แตกต่างอย่างไร นำมาสู่การสร้างเอกลักษณ์ด้านวิชาชีพให้กับนักเล่าข่าว ช่วยเสริมความน่าเชื่อถือแล้วนำไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอซึ่งไม่มีใครเหมือน ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์ของนักเล่าข่าวมีความสำคัญอย่างมาก ช่วยให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ สร้างการเชื่อมต่อกับผู้ชม และส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กรสื่อ รวมถึงยังสามารถสร้างเรตติ้งรายการให้สูงขึ้นอันนำมาสู่ความภักดี (Brand Loyalty) ต่อนักเล่าข่าวและองค์กรต่อไป ซึ่งนำมาสู่กรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับนักเล่าข่าว

Reardon (2007 อ้างถึงใน ณัฐธวัช อิงคริธาน, 2554) กล่าวถึงความหมายของนักเล่าข่าวไว้ว่า นักเล่าข่าว คือ ผู้ที่ทำหน้าที่นำเสนอข่าวสาร ซึ่งมีความสำคัญในรายการโทรทัศน์ เพราะต้องใช้ความเชี่ยวชาญและความสามารถในการทำหน้าที่ นอกจากนี้ยังเป็นผู้สะท้อนภาพลักษณ์ของสถานีโทรทัศน์ด้วย ซึ่ง นางนุช ศิริโรจน์ (2537) อธิบายว่า ในรายการข่าวอาจมีนักเล่าข่าวหลัก (Anchorman) คือ ผู้ทำหน้าที่เป็นตัวหลักหรือเป็นศูนย์กลางในการนำเสนอข่าว ประกาศและเชื่อมโยงข่าวต่าง ๆ ให้เป็นไปตามบทโทรทัศน์เพื่อร้อยเรียงและนำเสนอข่าวให้ราบรื่นและน่าสนใจ และอาจมีนักเล่าข่าวร่วม (Co-Anchorman) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่นำเสนอข่าวสลับกับนักเล่าข่าวหลัก เพื่อช่วยร้อยเรียงหรือเชื่อมโยงข่าวให้ราบรื่น โดยอาจได้รับการมอบหมายให้นำเสนอข่าวตามลักษณะเนื้อหาและประเภท

ของข่าว เช่นเดียวกับสนมพร นิเมเฉลิม (2542) ที่สรุปว่า นักเล่าข่าวหรือผู้รายงานข่าวไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวว่าจะต้องมีจำนวนเท่าใด แต่จะต้องขึ้นอยู่กับรูปแบบการนำเสนอข่าว ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 3 ประเภท คือ นักเล่าข่าวหลัก นักเล่าข่าวร่วม และผู้รายงานข่าว ที่ต้องมีคุณสมบัติหลัก ๆ ดังนี้ คือมีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในงานข่าว รวมถึงความรู้ในเรื่องทั่วไป มีบุคลิกดี มีความน่าเชื่อถือ สามารถทำให้ผู้ชมเกิดความเป็นกันเองในการนำเสนอข่าว ด้วยท่าทางที่เป็นมิตร มีความสามารถในการพูดบรรยายโดยไม่ต้องมีสคริปต์ โดยเฉพาะต่อหน้ากล้องโทรทัศน์ จะต้องไม่มีความประหม่า ไม่ติดขัด ใช้ภาษาในการพูดชัดเจน เข้าใจง่าย มีความสามารถในการสัมภาษณ์ ตั้งคำถามโต้ตอบในประเด็นที่ผู้ชมสนใจอยากรู้ มีความสามารถในการเขียนข่าวหรือแก้ไขข่าวในสคริปต์ได้กะทันหัน โดยใช้ไหวพริบแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า กรณีที่พบข้อผิดพลาด

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์บุคคล

อัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์บุคคลที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองและมีความหมายในเชิงอารมณ์ต่อผู้ชมหรือบุคคลอื่นเกี่ยวกับคุณค่าหรือคุณภาพของบุคคลนั้น ๆ ไปถึงภาพลักษณ์ที่สะท้อนผ่านการแต่งกาย บุคลิก ซึ่งงานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาอัตลักษณ์บุคคล 3 ด้าน คืออัตลักษณ์ด้านภาพ หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์รายการ โลโก้รายการ สี และลักษณะตัวอักษร สโลแกนรายการ จingle รายการ ฉากและกราฟิก อัตลักษณ์ด้านเสียง หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์บุคคลทางเสียง ผ่านสโลแกนรายการ จingle รายการ การพูดชื่อรายการ น้ำเสียงที่ใช้ ระดับการใช้ภาษา การใช้เพลงประกอบคอนเทนต์ การให้ความรู้สึกรัก และอัตลักษณ์บุคคลเชิงอรรถประโยชน์หมายถึง การสร้างเอกลักษณ์บุคคลผ่านการแสดงออก ด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ การแสดงออกด้านประสบการณ์ (Experience) ตำแหน่ง (Credentials) การสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ (Backing) การแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ (Signals) ปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) บริบท (Context) ค่านิยมของสังคม (Social Value) การเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ชม (Connections) (Del Blanco, 2010; กันยิกา ซอร์ และ จุฬารัตน์ ม่วงแก้ว, 2559; จิตติมา สุทธิวิเศษ, 2563; ญัฐ บุญยสิริยานนท์, 2560; ธวัชรรัตน์ ศรีจันทร์ภาส ไพบูรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ และสันหัต ทองรินทร์, 2563; ภูษิต ดีสุวรรณ และประไพพิศ มุทิตาเจริญ, 2564)

ปัจจัยองค์ประกอบสำคัญของการสร้างบุคลิกภาพ ของอัตลักษณ์บุคคลให้แข็งแกร่ง ดังนี้ (ตระหนักจิต ยุตยรรยง, 2562)

1. ต้องมีความแตกต่าง (Distinctive) คือ การออกแบบหรือการหาความแตกต่างระหว่างเรากับบุคคลอื่นให้ได้ซึ่งความแตกต่างนั้นจะต้องสร้างความศรัทธาให้กับบุคคลอื่นด้วย เพราะเป็นเหมือนกับพันธสัญญาระหว่างเราและบุคคลอื่น

2. ต้องมีความชัดเจน (Relevant) คือ บุคคลนั้นจะต้องตอบให้ได้ว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการจะ สื่อสารไปยังบุคคลอื่นๆ เพื่อให้เข้าใจในตัวตนของเราและเพื่อให้เกิดความชัดเจนในความเป็นตัวเรา ให้ ปรากฏต่อบุคคลอื่นให้ได้

3. ต้องมีความสม่ำเสมอ (Consistent) คือ บุคคลจะต้องปฏิบัติในสิ่งที่สื่อสารออกไป เพื่อนำเสนอว่าเรามีความแตกต่างอย่างชัดเจนและทำอย่างต่อเนื่องซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อเป็นการสร้างการจดจำ โดยต้องให้คนอื่นเห็นว่าเราเป็นแบบนั้นจริง

สำหรับแนวความคิดการสื่อสารอัตลักษณ์นั้นได้รับการพัฒนามาจากแนวความคิดการสื่อสาร การตลาดโดยการนำเอาเครื่องมือการสื่อสารการตลาดมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ เช่นเดียวกัน การสร้างอัตลักษณ์เป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างความแตกต่าง จำเป็นต้องใช้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการจัดการและรักษาในการผสมผสานปัจจัยทั้งที่สามารถจับต้องได้และที่จับต้องไม่ได้เพื่อก่อให้เกิดความจงรักภักดีของผู้บริโภค วัตถุประสงค์หลักของการสื่อสารเพื่อการสร้างอัตลักษณ์ คือ ความต้องการให้ผู้บริโภคมีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ซึ่งหากผู้บริโภคได้รู้จักเป็นอย่างดี ย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อคุณค่าของอัตลักษณ์ที่ตนได้บริโภคอยู่ มีกระบวนการตั้งแต่การสำรวจค้นหา (Discover) การสร้าง (Create) การสื่อสาร (Communication) การรักษาให้คงไว้ (Maintain) ในกระบวนการดังกล่าวผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์บุคคลจะต้องตระหนักถึงองค์ประกอบสำคัญในการสร้างชื่อเสียงให้กับอัตลักษณ์บุคคล เช่น ความรู้ของบุคคล (Knowledge) ประสบการณ์ของบุคคล (Experience) ตำแหน่ง (Credentials) การสนับสนุนหรือได้รับ การแนะนำ (Backing) การมีผู้สนับสนุน (Contributors) การแสดงออกด้วยเครื่องหมายสัญลักษณ์ (Signals) ปฏิบัติการตอบกลับ (Feedback) บริบท (Context) ค่านิยมของสังคม (Social Value) และการเชื่อมต่อ (Connections)

3. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักแสดงชายรายการทูปโตะขาว ช่องอมรินทร์ทีวีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 คุณพุทธรักษาภิวัฒน์ และคุณจิตติ ศรีดี, คู่ที่ 2 คุณธนณญญ์นภสสรณ์น้อยเวียง และคุณนภกรส ใจเกษม, คู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุล และคุณนภกรส ใจเกษม ให้ทราบถึงอัตลักษณ์บุคคลนักแสดงชายของแต่ละคู่ ทั้งตอนที่คุณพุทธรักษาภิวัฒน์อยู่จนปัจจุบันที่ลาออกไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการสุ่มเลือกคลิปวิดีโอรายการทูปโตะขาว ช่องอมรินทร์ทีวี ออกอากาศทุกวันจันทร์ – ศุกร์ เวลา 18.55 – 22.30 น. และวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 19.00 -21.45 น. ในปี 2563-2565 ที่ดำเนินรายการโดยคุณพุทธรักษาภิวัฒน์ และ คุณจิตติ ศรีดี จำนวน 60 คลิป และคลิปที่ดำเนินรายการโดยนักแสดงชายคู่ อีก 2 คู่ หลังคุณพุทธรักษาภิวัฒน์ลาออกรายการ จำนวน 60 คลิป รวม 120 คลิป โดยเลือกคลิป (Clip) ที่เผยแพร่ย้อนหลังทางช่องยูทูป www.youtube.com ซึ่งเป็นคลิปที่มีผู้เข้าชมมากกว่า 1.5 ล้านครั้ง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงลงไปอีก จากทุกวัน

จันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ อย่างละ 25% รวม 34 คลิปวิดีโอ

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ตัวแปรเพิ่มเติมจากงานวิจัยและวรรณกรรมเกี่ยวกับอัตลักษณ์บุคคลนักแสดงเลขา จำนวน 35 เล่ม ระหว่างปี 2546-2566 เพื่อสร้างตารางวิเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์ด้านภาพ ด้านเสียง และด้านอรรถประโยชน์

3. ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องและความเที่ยงตรง

4. การนำเสนอข้อมูลใช้การพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านภาพ

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักแสดงเลขารายการทูปโต๊ะขาวด้านภาพ จำนวน 3 คู่ โดยมีองค์ประกอบด้านโลโก้รายการ การออกแบบตัวอักษร การแต่งกาย บุคลิกที่แสดงออก กราฟิก พบว่าทั้ง 3 คู่มีอัตลักษณ์ที่เหมือนกัน ได้แก่

รูปที่ 3 โลโก้รายการ “ทูปโต๊ะขาว”

โลโก้รายการ ใช้ตัวอักษรภาษาไทย เข้าใจง่าย สื่อความหมายตรงตามความหมายชื่อรายการ “ทูปโต๊ะขาว” ใช้ตัวอักษรลักษณะเหลี่ยมให้ความรู้สึกถึงความแข็งแกร่ง รู้สึกถึงความจริง หนักแน่น ใช้สีทั้งหมด 3 สี ขาว ครีม เทา ให้ความรู้สึกเข้าถึงง่าย ดูแล้วสบายตา

การใช้ตัวอักษร โลโก้รายการสีขาว สื่อถึงความโปร่งใส อ่านแล้วสบายตา พื้นหลังใช้สีน้ำเงิน เพื่อให้ตัวอักษรเด่น และชัดเจนขึ้น

ตัวหนังสือ ชื่อรายการ กับ ชื่อนักเลขาใช้ฟอนต่างกัน เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับชื่อรายการโดยชื่อนักเลขาใช้ตัวที่อ่านง่าย ให้ความรู้สึกผ่อนคลายกว่าชื่อรายการ

ฉาก ช่วงเปิดรายการมีการประมวลภาพขาวที่นักแสดงจะเลขาขาวในแต่ละวัน เพิ่มความตื่นเต้น ฉากหลัง นักเลขาเน้นโทนสีน้ำเงิน สื่อให้เห็นถึงการนำค้นหา แต่ยังคงโทนสีที่ดูแล้วสบายตา และมีการเปลี่ยนฉากไปตามเนื้อขาวที่นักแสดงนำเสนอ ฉากเป็นภาพที่ดึงดูดสายตาและความน่าสนใจมากขึ้น และปิดท้ายด้วยสโลแกนรายการพร้อมเสียงดนตรีประกอบเสียงเดียวกับตอนเปิดรายการสร้างความสอดคล้องกันเพื่อให้เป็นที่จดจำ

กราฟิก เริ่มต้นรายการมีการใช้โลโก้รายการนำมาทำเป็นลูกเล่นที่คำว่า “ทูป” เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นการทูปโต๊ะจริง และในระหว่างที่นักเล่าข่าวเล่าข่าวมีการนำ Infographic เข้ามาใช้ในการนำเสนอพร้อมกับภาพเหตุการณ์จริง เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจและเห็นภาพตามที่นักเล่าข่าวนำเสนอ นอกจากนี้ยังนำภาพนิ่ง และ วิดีโอประกอบการสื่อสารเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร

รูปที่ 4 รายการ “ทูปโต๊ะข่าว” คู่ คุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี

ส่วนอัตลักษณ์ด้านภาพที่แตกต่างกัน ได้แก่ การแต่งกายและบุคลิกของนักเล่าข่าว ดังนี้ คู่ที่ 1 คุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี นักเล่าข่าวชายใส่สูทดูสุภาพ นักเล่าข่าวหญิงสวมชุดสุภาพ น่าเชื่อถือด้านบุคลิกภาพ นักเล่าข่าวชายมีการนั่งอย่างผ่าเผย ส่วนนักเล่าข่าวหญิงมีท่าทางสง่างาม แต่ท่าที่ยังคงผ่อนคลาย นักเล่าข่าวชายมักมีท่าทางในการนำเสนอข่าวอย่างกล้าหาญ กล้าวิจารณ์ คล่องแคล่ว มีการดึงความสนใจด้วยการใส่อารมณ์ ความรู้สึกเข้าไปในการนำเสนอ กล้องจะนำเสนอภาพนักเล่าข่าวชายบ่อย ๆ

รูปที่ 5 รายการ “ทูปโต๊ะข่าว” คู่คุณธนญญ์นภสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรัส ใจเกษม

คู่ที่ 2 คุณธนญญ์นภสสร น้อยเวียง และคุณนภจรัส ใจเกษม ด้านการแต่งกายพบว่า นักเล่าข่าวชายใส่สูท ดูสุภาพ เป็นทางการ นักเล่าข่าวหญิงใส่เดรส กึ่งทางการ เพื่อไม่ให้บรรยากาศในการเล่าข่าวดูเครียดเกินไป ทำให้ดูผ่อนคลาย ด้านบุคลิกภาพพบว่า นักเล่าข่าวชายมีการนั่งอย่างผ่าเผย นักเล่าข่าวหญิงนั่งด้วยความสง่างามแต่ท่าที่ยังคงผ่อนคลาย มีบุคลิกการแสดงออกที่กล้าหาญ คล่องแคล่ว ท่าทางในการ

นำเสนอข่าว มีการดึงดูดความสนใจ ใส่อารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในการนำเสนอ ให้ความรู้สึกเข้าถึงง่าย ดูแล้วสบายตา แต่ไม่ได้มีคำพูดประจําพูดประจําตัวทั้งคู่

รูปที่ 6 รายการ “ทูปโตะข่าว” คู่คุณกมลพร วรกุล และคุณนภจรส ใจเกษม

คู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุล และคุณนภจรส ใจเกษม ด้านการแต่งกาย พบว่า นักเล่าข่าวชายแต่งตัวใส่สูทและใส่เชิ้ตสุภาพ ดูทางการ น่าเชื่อถือ นักเล่าข่าวหญิง แต่งกายด้วยสูททางการ มีบุคลิกภาพ ในแสดงออกที่กล้าหาญ คล่องแคล่ว ท่าทางในการนำเสนอข่าว มีการดึงดูดความสนใจ ใส่อารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในการนำเสนอ บางครั้ง ทั้งคู่มีการแต่งกายในโทนสีเดียวกัน ให้ดูมีความเชื่อมโยงกัน สืบไปในทิศทางเดียวกัน เพิ่มความมั่นใจในการนำเสนอ นักเล่าข่าวชายมีเรียกชื่อนักเล่าข่าวหญิงเสมอ เช่น “คุณกมลพร” เพื่อเปิดช่องให้นักเล่าข่าวหญิงได้สลับเล่ากันอย่างเท่าเทียม

5.2 การวิเคราะห์อัตลักษณ์ด้านเสียง

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวรายการทูปโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี จำนวน 3 คู่ ด้านเสียง มีองค์ประกอบดังนี้ สโลแกนรายการ จังหวะรายการ การพูดชื่อรายการ น้ำเสียงที่ใช้ ระดับการใช้ภาษาในรายการ การใช้เพลงประกอบเนื้อหา การให้ความรู้สึก พบว่า ทั้ง 3 คู่ มีอัตลักษณ์ด้านเสียงเหมือนกัน ดังนี้

สโลแกนรายการ ไม่มีการพูดสโลแกนรายการ

จังหวะรายการ มีการเปิดเพลงเปิดนำก่อนเข้าสู่รายการ เป็นเสียงประกอบที่ฟังแล้วให้ความรู้สึกสนุก น่าตื่นเต้น แต่แฝงไปด้วยความหนักแน่น และเพลงนำเข้านักเล่าข่าว

การพูดชื่อรายการ เริ่มต้นพูดชื่อรายการด้วยนักเล่าข่าวหญิง และสลับอ่านข่าวกับนักเล่าข่าวชาย แต่โดยส่วนใหญ่การเล่าข่าว จะเป็นนักเล่าข่าวชายเล่านำขึ้นก่อนมากกว่า

การใช้เพลงประกอบเนื้อหา ไม่มีเพลงประกอบคอนเทนต์เน้นการเล่าข่าวของนักเล่าข่าวและเน้นเป็นเสียงสัมภาษณ์จากผู้ประสบเหตุในข่าวเป็นหลัก

การให้ความรู้สึก เสียงของนักเล่าข่าวสามารถดึงดูดความสนใจได้ ให้ความรู้สึกน่าเชื่อถือ ข้อมูลที่ได้ฟังเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์

อัตลักษณ์ด้านเสียงที่แตกต่างกัน คือ น้ำเสียงที่ใช้ในรายการ โดย นักเล่าข่าว คู่ที่ 1 คุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี นักเล่าข่าวชายมีความหนักแน่น ทำให้รู้สึกข่าวน่าเชื่อถือ เน้นใช้เสียงทุ้มเรียกซ้ำคำว่า “คุณผู้ชมครับ” สร้างการจดจำด้วยการเรียกนักเล่าข่าวหญิง คุณจิตติ ศรีดี ด้วยประโยค “ว่าไงจิตติ”

คู่ที่ 2 คุณธนัญญนภสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรัส ใจเกษม น้ำเสียงที่ใช้ในรายการ พบว่า น้ำเสียงนักเล่าข่าวหญิงเริ่มต้นด้วยความตื่นเต้นหนักแน่น ทำให้รู้สึกถึงความน่าเชื่อถือ น่าสนใจ น้ำเสียงนักเล่าข่าวชายฟังสบายๆ แบ่งประเด็นแบ่งวรรค ในการพูด จะค่อยๆ เล่าเรื่องให้ฟังอย่างละเอียด

คู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุล และคุณนภจรัส ใจเกษม น้ำเสียงที่ใช้ในรายการ พบว่า น้ำเสียงนักเล่าข่าวหญิงมีความหนักแน่น น่าเชื่อถือ เน้นอารมณ์ความรู้สึก ให้ผู้ชมรู้สึกมีส่วนร่วม น้ำเสียงนักเล่าข่าวชายฟังสบาย ๆ แบ่งประเด็นแบ่งวรรค ในการพูดจะเล่าข่าวให้ฟังอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเล่าอย่างช้า ๆ

5.3 การวิเคราะห์การสร้างอัตลักษณ์บุคคลเชิงอรรถประโยชน์

การวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวยุติรายการทูบโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี จำนวน 3 คู่ ด้านอรรถประโยชน์ มีองค์ประกอบดังนี้ ด้านการแสดงออกด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ด้านการแสดงออกด้านประสบการณ์ ด้านตำแหน่ง ด้านการสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ ด้านการแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ ด้านปฏิกิริยาตอบกลับ ด้านบริบท ด้านค่านิยมของสังคม และด้านการเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย ผลการศึกษาพบว่า แต่ละคู่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ช่วงรายการของคุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี พบว่าด้านการแสดงออกด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ นักเล่าข่าวมีการหาข้อมูล มีความสนใจใฝ่รู้ มีการประยุกต์การเล่าข่าวกับภาพ Infographic เชื่อมโยงกับเรื่องที่เล่า มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ความรู้ละเอียด โดยอ้างอิงแหล่งข่าวที่ได้รับข้อมูลมานำเสนอสอดคล้องกับเรื่องที่เล่า มองภาพรวมของข่าวที่เล่าได้ดี ด้านการแสดงออกด้านประสบการณ์ นักเล่าข่าวได้ความคิดเห็นถึงประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา มีการแสดงออกด้วยความรู้สึก กรณีเป็นเรื่องที่ต้องแสดงความยินดี หรือแสดงความเสียใจ นอกจากนี้ยังมีการแสดงเหตุผลเพิ่มเติมถึงเรื่องราวที่เล่าได้อย่างเข้าใจ บทบาทของนักเล่าข่าวหลักเป็นการนำเล่าข่าวก่อนที่จะส่งต่อให้กับนักเล่าข่าวร่วม ทำให้รู้สึกถึงการมีผู้นำผู้ตาม มีตำแหน่งที่ใหญ่กว่า และตำแหน่งของนักเล่าข่าวชายจะอยู่ขวา ผู้หญิงจะอยู่ด้านซ้ายเสมอ ด้านการแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นักเล่าข่าวชายมีอัตลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง ใช้สัญลักษณ์มีอรรถประโยชน์ที่เล่าเรื่อง รับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของนักเล่าข่าว ใช้น้ำเสียงหนักแน่นเรียกชื่อนักเล่าข่าวหญิง “จิตติ” หรือใช้คำว่า “อ้อม” เพื่อเป็นสัญญาณให้นักเล่าข่าวหญิงเล่าข่าวหรือพูดตอบโต้ ด้านบริบทสังคม นักเล่าข่าวแสดงถึงความเข้าใจในบริบทของสังคม โดยใช้คำว่า “อย่างนี้นะท่านผู้ชม” พร้อมนำเสนอข่าวและปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยใช้คำว่า “คุณผู้ชมลองนึกตามนะครับ” ด้านค่านิยมของสังคม บทบาทของนักเล่าข่าวชายจะเป็นหลัก เป็นการนำเล่าข่าวหลักก่อน ที่จะส่งต่อ

ให้กับนักเล่าข่าวร่วมที่เป็นผู้หญิง ด้านการเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย นักเล่าข่าวชายมีการสบตากับนักเล่าข่าวหญิงเพื่อเชื่อมต่อเรื่องที่กำลังเล่า และสบตาผู้ชมไม่ก้มหน้าอ่านสคริปต์ มีการเชื่อมต่อกับผู้ชม นอกจากนี้บางครั้งมีการถามคำถามเพื่อให้ผู้ชมได้ติดตาม โดยใช้คำว่า “ใช่ไหม จิตดี”

ส่วนคู่ที่ 2 ช่วงรายการของคุณธนัญญ์นภสร น้อยเวียง และคุณนภจรส ใจเกษม พบว่า ด้านการแสดงออกด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ นักเล่าข่าวหญิงอ่านข่าวได้ชัดถ้อยชัดคำ มีความเชี่ยวชาญ ดูให้ความสนใจในเรื่องที่เล่า แสดงออกถึงการมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่เล่า มีการใช้ Infographic ประกอบการเล่าข่าว ด้านการแสดงออกด้านประสบการณ์ นักเล่าข่าวเล่าเรื่องตามข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย ส่งผลให้การเล่าข่าวน่าสนใจน้อยลง ด้านตำแหน่ง นักเล่าข่าวมีการเล่าข่าวที่สลับกันไปมา เนื้อเรื่องมีความเท่าเทียมกัน และตำแหน่งของนักเล่าข่าวชายจะอยู่ขวา ผู้หญิงจะอยู่ด้านซ้ายเสมอ ด้านการสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ มีการแบ่งเล่าข่าวอย่างชัดเจน ทำให้มีความโดดเด่นแต่ละบุคคลลดลง แบ่งกันอ่านข่าวจนจบรายการ ด้านการแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ เมื่อนักเล่าข่าวมีการแนะนำวิธีการแก้ไขปัญหาเล็กน้อย โดยใช้คำว่า “คุณผู้ชมคะ” เพื่อดึงความสนใจผู้ชมและค่อยวิเคราะห์ปัญหาของข่าวที่เล่า มีการใช้สัญลักษณ์มีระหว่างที่เล่าเรื่อง ทำให้แสดงถึงความมั่นใจ ผู้ชมรับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของนักเล่าข่าว ด้านบริบท มีการถามคำถามตอบกลับมายังผู้ชม เสนอแนวทางให้กับเรื่องที่เล่าโดยฟังจากประสบการณ์หรือเสียงสัมภาษณ์ของผู้ที่เป็นข่าว ด้านค่านิยมของสังคม เรื่องที่นักเล่าข่าวเล่ายังคงเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ในสังคมเช่นเคย เป็นเรื่องที่นิยมในช่วงเวลาขณะนั้น เน้นอ่านข่าว สด และใหม่ อยู่เสมอ ด้านการเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชม นักเล่าข่าวชายมีการใช้คำว่า “คุณผู้ชมครับ” เพื่อให้ผู้ชมติดตามไปกับข่าวที่น่าเสนอ นักเล่าข่าวหญิงมีการใช้คำ “อืม” ตอบรับในสิ่งที่นักเล่าข่าวชายเล่าอยู่

ส่วนคู่ที่ 3 ช่วงรายการของคุณกมลพร วรกุล และคุณนภจรส ใจเกษม พบว่า ด้านการแสดงออกด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ นักเล่าข่าวพูดชัดถ้อยชัดคำ แสดงถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการแสดงความคิดเห็น อ้างอิงถึงประสบการณ์ที่เจอมา เพื่อเปรียบเทียบกับข่าวที่เล่าในปัจจุบัน ด้านการแสดงออกด้านประสบการณ์ นักเล่าข่าวชายมีการเล่าถึงเหตุการณ์จากประสบการณ์ เปรียบเทียบและชวนให้ผู้ชมได้นึกภาพตาม ด้านตำแหน่ง บทบาทของนักเล่าข่าวชายเป็นการนำเล่าข่าวก่อน ที่จะส่งต่อให้กับนักเล่าข่าวร่วม ทำให้รู้สึกถึงการมีตำแหน่งที่ใหญ่กว่า และตำแหน่งของนักเล่าข่าวชายจะอยู่ขวา ผู้หญิงจะอยู่ด้านซ้ายเสมอ ด้านการสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ รวมถึงการแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ นักเล่าข่าวหญิง มีตั้งคำถามกับข่าวว่า ๆ ว่าเป็นไปตามเหตุและผลหรือไม่ นักเล่าข่าวชายพยักหน้าเสริมความมั่นใจเพื่อสนับสนุนให้ข่าวน่าสนใจมากขึ้น ด้านปฏิกิริยาตอบกลับ นักเล่าข่าวหญิงมีการใช้สัญลักษณ์ผายมือ ทำให้การเล่าดูผ่อนคลายมากขึ้น ส่งสัญญาณโดยการหันมองผู้นักเล่าข่าวชายให้เล่าข่าวต่อ นักเล่าข่าวชายมีการเรียกชื่อเล่นนักเล่าข่าวหญิง “คุณเก๋ครับ” เพื่อเป็นสัญญาณในการส่งคิวให้นักเล่า

ชาวหญิงอ่านข่าวต่อร่วมกัน ด้านบริบทนักเล่าข่าวชายพยายามเสริมในส่วนที่เป็น บทสรุปในแต่ละเรื่อง ค่อยๆ เสริม ค่อย ๆ เล่า รวมถึงเล่าย้อน เพื่อเชื่อมโยงเรื่องเข้าหา กัน ด้านค่านิยมของสังคม เนื่องจากข่าวที่นำมาเล่ามีค่านิยมทางสังคม นักเล่าข่าว พยายามเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของสังคม และข้อสรุปที่สังคมได้จะรับ รวมถึงข้อสรุปที่ กระทบต่อผู้ชม ด้วย ด้านการเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชม นักเล่าข่าวชายมีการสบตากับนักเล่าข่าวหญิงเพื่อเชื่อมต่อเรื่องที่กำลังเล่า และสบตา ผู้ชมไม่ก้มหน้าอ่านสคริปต์ มีการเชื่อมต่อกับผู้ชม นอกจากนี้บางครั้งมีการถาม คำถามเพื่อให้ผู้ชมได้ติดตาม สร้างความเชื่อมโยงกับผู้ชมเสมอ

6. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบอัตลักษณ์บุคคลนักเล่าข่าวรายการทูบโตะข่าว ช่อง อมรินทร์ทีวีจำนวน 3 คู่ได้แก่ คู่ที่ 1 คุณพุทธอภิวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี, คู่ที่ 2 คุณ ธนัญญ์นภสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรัส ใจเกษม, คู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุล และ คุณนภจรัส ใจเกษม พบว่า ในการเล่าข่าวของรายการทูบโตะข่าว ช่องอมรินทร์ทีวี นักเล่าข่าวจำนวน 3 คู่ มีการสร้างอัตลักษณ์ที่เหมือนกันและต่างกันดังนี้

อัตลักษณ์ที่เหมือนกัน ดังนี้ อัตลักษณ์ด้านภาพ ได้แก่ โลโก้รายการ การ ใช้ตัวอักษร ตัวหนังสือชื่อรายการและชื่อนักเล่าข่าว ฉาก และกราฟิก อัตลักษณ์ด้านเสียง ได้แก่ จังหวะรายการการพูดชื่อรายการ น้ำเสียงที่ใช้ /ระดับการ ใช้ภาษาในรายการ การใช้เพลงประกอบคอนเทนต์ และ การให้ความรู้สึกละเอียดส่วนอัตลักษณ์เชิงอรรถประโยชน์ ได้แก่ ด้านตำแหน่ง ตำแหน่งที่นั่งของนักเล่าข่าว ชายจะนั่งด้านขวา นักเล่าข่าวหญิงจะนั่งอยู่ด้านซ้ายเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ กันยิกา ขอว์ มาสิรี กล่อมแก้ว และธนวิทย์ เจริญจิตร (2567) ที่พบว่า ผู้สร้าง จำเป็นต้องสร้างอัตลักษณ์หรือ CI ที่จำเป็น (Must-have CI) ด้านภาพ ได้แก่ ปก และโลโก้รายการ ตัวอักษร การเลือกใช้สี สัญลักษณ์ ที่มีความหมายให้ทำหน้าที่ สะท้อนอัตลักษณ์ของบริษัท (Corporate Identity - CI) ตัวบุคคลที่ปรากฏก็ต้อง วางแผนให้มีบุคลิก ท่าทาง ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของช่องที่กำหนด

ในด้านอัตลักษณ์ด้านภาพทั้ง 3 คู่ นักเล่าข่าว ในด้านโลโก้รายการ โลโก้ รายการใช้ตัวอักษรภาษาไทย เข้าใจง่าย สื่อความหมาย ตรงตามความหมายชื่อ รายการงาน “ทูบโตะข่าว” ใช้ตัวอักษรลักษณะเหลี่ยมให้ความรู้สึกถึงความแข็งแกร่ง รู้สึก ถึงความจริงหนักแน่น ใช้สีทั้งหมด 3 สี ขาว ครีมน เทา ให้ความรู้สึกเข้าถึงง่าย ดูแล้ว สบายตา สีใช้ตัวอักษร โลโก้รายการสีขาว สื่อถึงความโปร่งใส อ่านแล้วสบายตา พื้นหลังใช้สีน้ำเงิน เพื่อให้ตัวอักษรเด่น และชัดเจนขึ้น ตัวหนังสือ ชื่อรายการ กับ ชื่อ นักเล่าข่าวใช้ฟอนต่างกัน เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับชื่อรายการโดยชื่อนักเล่าข่าว ใช้ตัวที่อ่านง่ายให้ความรู้สึกผ่อนคลายกว่าชื่อรายการบ้างฉาก ช่วงเปิดรายการมีการ ประมวลภาพข่าวที่นักเล่าข่าวจะเล่าข่าวในแต่ละวัน เพิ่มความตื่นเต้น ฉากหลังนักเล่า ข่าวเน้นโทนสีน้ำเงิน สื่อให้เห็นถึงความน่าค้นหา แต่ยังคงโทนสีที่ดูแล้วสบายตา และ มีการเปลี่ยนฉากไปตามเนื้อหาข่าวที่นักเล่าข่าวเล่าข่าว เป็นภาพน่าสนใจมาก ขึ้น และปิดท้ายด้วยสโลแกนรายการพร้อมเสียงดนตรีประกอบเสียงเดียว กับตอนเปิด รายการสร้างความสอดคล้องให้เป็นที่จดจำ กราฟิกเริ่มต้นรายการ มีการใช้โลโก้

รายการนำมาทำเป็นลูกเล่นที่คำว่า “ทูป” เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นการทูปโต๊ะจริง และในระหว่างที่นักแสดงเล่าข่าวเล่าข่าวมีการนำ Infographic เข้ามาใช้ในการนำเสนอร่วมกับภาพเหตุการณ์จริง เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจและเห็นภาพตามที่นักแสดงเล่า สอดคล้องกับรูปแบบการนำเสนอและการออกแบบฉากโดยใช้กราฟิกแสงสีต่างๆของ ธานี เชื้อสถาปนศิริ (2552) ระบุไว้ว่า หลักการที่ทำให้รายการเล่าข่าวประสบความสำเร็จคือการสร้างความรู้สึกร่วมกับคนดู และหลักอีกข้อหนึ่งคือ ทีมข่าวเองจะต้องรู้สึกสนุกและมีใจเป็นมิตรกับคนดู เพื่อเวลารายงานข่าวต่อหน้ากล้องจะได้ดูเป็นธรรมชาติ รายการเล่าข่าวลักษณะนี้จึงเรียกว่า “Happy Talk” ข่าวมีลักษณะผสมผสานระหว่างการรายงานเหตุการณ์กับการเล่าเรื่อง มีลักษณะกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับชมรายการได้มากกว่าการเสนอข่าวรูปแบบเดิม

นอกจากนี้ยังนำภาพนิ่ง และ วิดีโอ ประกอบการสื่อสารเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของกันยิกา ขอวี และจุฬารัตน์ ม่วงแก้ว (2559) ที่พบว่า อัตลักษณ์ของรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 คือ “ยุทธไฮเทค” มาจากอัตลักษณ์ดั้งเดิมที่มีความเข้าถึงชาวบ้านง่าย สุกภาพ น่าเชื่อถือ เอาใจคนส่วนใหญ่ และอนุรักษ์นิยม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีต แต่หลังจากยุคสมัยเปลี่ยนไปทำให้ระบบการออกอากาศพัฒนาจากระบบแอนะล็อกมาสู่ระบบดิจิทัลและการเข้ามาของสื่อดิจิทัล จนการแข่งขันรุนแรงขึ้นทำให้อัตลักษณ์รายการข่าวสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เพิ่มเติมเรื่องความทันสมัย ความกระฉับกระเฉงรวดเร็ว สะท้อนได้จากแก่น อัตลักษณ์ตราสินค้า (Core Identity) ประกอบด้วย 1) บุคลิกภาพตราสินค้า (Brand Personality) ที่ถูกกำหนดไว้ให้เป็นแบบทางการ 2) ตำแหน่งตราสินค้า (Brand Positioning) ถูกกำหนดมาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นคนต่างจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย ซึ่งเป็นจำนวนสัดส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากนี้สะท้อนจากส่วนขยายอัตลักษณ์ (Extended Identity) ประกอบด้วย 1) ส่วนขยาย อัตลักษณ์ด้านภาพ (Visual Identity) 2) ส่วนขยายอัตลักษณ์ด้านเสียง (Verbal Identity) และ 3) ส่วนขยายอัตลักษณ์ด้านพฤติกรรม (Behavioral Identity) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของสหภาพ พ่อคำทอง (2553) ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์บุคคลของศิลปินดารานักร้องไทยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นซูเปอร์สตาร์ พบว่าซูเปอร์สตาร์มักจะมีบุคลิกภาพของอัตลักษณ์ 3 แบบ คือ กลุ่มความสามารถ (Competence) ลุ่มลึก (Sophistication) และเร้าใจ (Excitement) ส่วนอัตลักษณ์ของอัตลักษณ์บุคคลนั้นมักจะมีอัตลักษณ์ประเภทอัตลักษณ์ด้านพฤติกรรม (Behavior Identity) และอัตลักษณ์ด้านเสียง (Verbal Identity) โดยมีอัตลักษณ์หลักเป็นเรื่องของความสามารถในการแสดงและเสียงร้อง ส่วนอัตลักษณ์ขยายจะเป็นเรื่องของอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นผลิตภัณฑ์ (Brand as Product) และอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นบุคคล (Brands Person) ส่วนภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์บุคคลของซูเปอร์สตาร์มักเป็นภาพลักษณ์ของผู้สร้าง (The Creator)

ทั้งนี้ **ส่วนที่แตกต่างกัน**สำหรับอัตลักษณ์ด้านภาพ ได้แก่ การแต่งกาย/บุคลิก และอัตลักษณ์เชิงอรรถประโยชน์ ซึ่งแม้จะใช้เกณฑ์เดียวกันได้แก่ ด้านการแสดงออกด้านความรู้ความสามารถความเชี่ยวชาญ ด้านการแสดงออกด้านประสบการณ์ ด้านตำแหน่ง ด้านการสนับสนุนหรือได้รับการแนะนำ ด้านการ

แสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ ด้านปฏิกิริยาตอบกลับด้านบริบท ด้านค่านิยมของสังคม ด้านการเชื่อมต่อหรือการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมาย แต่การแสดงออกทั้งด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษาระหว่างคู่เล่าข่าว ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ดังนี้ คู่ที่ 1 คุณพุดธอภีวรรณ และ คุณจิตติ ศรีดี ซึ่งเป็นอัตลักษณ์แบบเป็นเจ้านายกับลูกน้องนั้น นับว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์บุคคลที่มีความเฉพาะตัวที่โดดเด่นมากและสามารถทำให้ผู้ชมเกิดความจดจำ สร้างความแตกต่างจากคู่อื่น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างบุคลิกภาพของอัตลักษณ์บุคคลให้แข็งแกร่งของ ทรชนกิจิต ยุต ยรรยง (2562) ที่กล่าวไว้ว่า ความน่าเชื่อถือคือกุญแจหลักที่จะวัดความสำเร็จของอัตลักษณ์บุคคล ต้องมีความแตกต่าง (Distinctive) และความแตกต่างนั้นจะต้องสร้างความศรัทธาให้กับบุคคลอื่นด้วย ต้องมีความชัดเจน (Relevant) ต้องมีความสม่ำเสมอ (Consistent) คือ บุคคลจะต้องปฏิบัติในสิ่งที่สื่อสารออกไป เพื่อนำเสนอว่าเรามีความแตกต่างอย่างชัดเจนและทำอย่างนั้นต่อเนื่องซ้ำแล้วซ้ำอีก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของสมคิด เอนกทวีผล (2556) กล่าวว่าอัตลักษณ์บุคคลนั้นขึ้นอยู่กับสายตาที่ผู้อื่นมองคุณว่าคุณเป็นอย่างไร อัจฉริยะ ผู้เชี่ยวชาญ คนชื่อ ดาวตลก ฯลฯ เมื่อคนอื่นได้ยินชื่อเสียงของคุณ เขาจะนึกถึงอะไร แม้กระทั่งธุรกิจของคุณล้มเลิกไปจากท้องตลาด อัตลักษณ์บุคคลจะยังคงติดตามไปได้ มันคือชื่อเสียงเกียรติยศที่จะคงอยู่กับตัวคุณไปอีกนาน

คู่ที่ 2 คุณธนัญญ์ภัสสร น้อยเวียง และ คุณนภจรส ใจเกษม นักเล่าข่าวทั้งสองสลับกันเล่าอย่างเป็นธรรมชาติ โยนคำถามให้อีกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นโต้ตอบพ้องคล้อย สร้างอัตลักษณ์แบบเป็นเพื่อน โดยมีการเล่าข่าวที่สลับกันไปมา เนื้อเรื่องมีความเท่าเทียมกัน มีการแบ่งเล่าข่าวอย่างชัดเจน มีแนะนำวิธีการแก้ไข ปัญหาเล็กน้อย โดยใช้คำว่า “คุณผู้ชมคะ” เพื่อดึงความสนใจผู้ชมและค่อยวิเคราะห์ ปัญหาของข่าวที่เล่า มีอัตลักษณ์เป็นตัวของตัวเอง ใช้สัญลักษณ์มีระหว่างที่เล่าเรื่อง ทำให้แสดงถึงความมั่นใจ รับรู้ถึงอารมณ์และความรู้สึกของนักเล่าข่าว มีการถามคำถามตอบกลับมายังผู้ชม เสนอแนวทางให้กับเรื่องที่เล่าโดยฟังจากประสบการณ์ หรือเสียงสัมภาษณ์ของผู้ที่เป็นข่าว นักเล่าข่าวหญิงมีการใช้คำว่า “อืม” ตอบรับในสิ่งที่นักเล่าข่าวชายเล่าอยู่ น้ำเสียงนักเล่าข่าวหญิงเริ่มต้นด้วยความตื่นเต้นหนักแน่น ทำให้รู้สึกถึงความน่าเชื่อถือ น่าสนใจ น้ำเสียงนักเล่าข่าวชายฟังสบายๆ แบ่งประเด็น แบ่งวรรค ในการพูด ค่อยๆ เล่าให้ฟังอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเล่า

คู่ที่ 3 คุณกมลพร วรกุล แล คุณนภจรส ใจเกษม แบ่งกันเล่าข่าวอย่างชัดเจน ต่างคนต่างทำหน้าที่ มีความจริงจัง สร้างอัตลักษณ์แบบมืออาชีพ โดยนักเล่าข่าวชาย แต่งตัวใส่สูท สุภาพ ดูทางการดูภูมิฐานน่าเชื่อถือ นักเล่าข่าวหญิงแต่งกายด้วยสุททางการ มีบุคลิกภาพภายในที่มีการแสดงออกที่กล้าหาญ คล่องแคล่ว ท่าทางในการนำเสนอข่าว มีการดึงดูดความสนใจ ใส่อารมณ์ความรู้สึกเข้าไปในการนำเสนอ ทั้งคู่มีการแต่งกายในโทนสีเดียวกัน ให้ดูมีความเชื่อมโยงกัน สืบไปในทิศทางเดียวกัน เพิ่มความมั่นใจในการนำเสนอ นักเล่าข่าวชายมีเรียกชื่อนักเล่าข่าวหญิงเพื่อเปิดช่องให้นักเล่าข่าวหญิงได้สลับเล่าบ้าง น้ำเสียงนักเล่าข่าวหญิงมีความหนักแน่น น่าเชื่อถือ

น้ำเสียงนักเล่าข่าวชายฟังสบายๆ แบ่งประเด็นแบ่งวรรค ในการพูด ค่อยๆ เล่าให้ฟังอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจในสิ่งที่ต้องการเล่า

การสร้างอัตลักษณ์บุคคลเชิงอรรถประโยชน์ ทั้ง 3 คู่นักเล่าข่าวมีอัตลักษณ์ที่เหมือนกัน ได้แก่ การแสดงออกด้านความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ โดยนักเล่าข่าวทั้ง 3 คู่ แสดงถึงความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในหัวข้อข่าวที่นำเสนอ สามารถประยุกต์ใช้ภาพประกอบ (Infographic) ร่วมกับการเล่าข่าวได้อย่างดี สามารถวิเคราะห์ข่าวทั้งภาพรวมและอธิบายประเด็นต่างๆ ได้อย่างดี สลับบทบาทการเล่าข่าวเพื่อให้การนำเสนอข่าวสั้นไหลและมีการเชื่อมต่อกับผู้ชมผ่านการกระตุ้นให้ผู้ชมมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดองค์ประกอบหลักของการสร้างชื่อเสียงให้กับอัตลักษณ์บุคคล ของ Roberto Alvarez del Blanco (2010) ระบุว่าอัตลักษณ์บุคคลควรต้องตระหนักถึงการมีองค์ประกอบด้าน ‘ความรู้’ เพราะจะแสดงถึงความชำนาญเฉพาะในขอบเขตที่ตนเองสนใจ แสดงถึงประสบการณ์ ความชำนาญนี้เองจะนำไปสู่ความมีชื่อเสียงในที่สุด ถัดมาเป็นประสบการณ์ มักจะเป็นคำที่ใช้แทนกันได้กับคำว่า ความชำนาญ คนที่มีความชำนาญจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ความรู้และความสามารถ จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ การแสดงออกด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ (Signals) เครื่องหมายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยประกาศถึงความมีชื่อเสียงของอัตลักษณ์บุคคล เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เหล่านี้จะถูกถ่ายทอดออกมาผ่านงานกราฟิก ภาพ และมีการตอกย้ำซ้ำเตือนบ่อยๆ ผ่านการสื่อสารทางการตลาดเพื่อเชื่อมโยงกับบุคคลนั้นๆ

การนำเสนอรายการข่าวแบบเล่าข่าว โดยยังยึดความเป็นกลาง และใสความเห็นของนักเล่าข่าว แต่จะมีวิธีการเล่าที่ใช้วัจนภาพและวัจนภาษา ทำให้ผู้ชมเข้าใจ สนใจ และติดตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐวิเชษฐ์ พัฒนจิระรุจน์ และอนุพงษ์ แต่ศิลปสาธิต (2565) ที่พบว่าสมรรถนะที่นักเล่าข่าวควรพัฒนา ได้แก่ ความรู้ ทักษะ อรรถประโยชน์ ความเพียรพยายาม ซึ่งในอนาคตสมรรถนะนักเล่าข่าวโทรทัศน์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยและบริบทของผู้ชม เวลา เทคโนโลยี สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ นอกจากนี้ควรศึกษาเครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาสมรรถนะนักเล่าข่าวโทรทัศน์ให้มีมาตรฐานเป็นรูปธรรมใกล้เคียงกันด้วย ทั้งนี้ 3 คู่ของนักเล่าข่าวราย มีจุดเด่นที่แตกต่างกัน รายการของคุณพุดธธภีวรรณ และคุณจิตติ ศรีดี เน้นการนำเสนอข่าวเชิงลึก วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น รายการของคุณธนญญ์นภสสร น้อยเวียง และคุณนภจรัส ใจเกษม เน้นการนำเสนอข่าวที่เป็นกลาง นำเสนอข้อมูลตามข้อเท็จจริง รายการของคุณกมลพร วรกุล และ คุณนภจรัส ใจเกษม เน้นการนำเสนอข่าวเชิงวิเคราะห์ สอดคล้องกับกฎสำคัญที่สุดของการสร้างอัตลักษณ์ของ แคทเธอริน คาปุตต้า (อ้างถึงใน ธนกร โสธรณสุทธิ, 2550) กล่าวว่า กฎสำคัญที่สุดของการสร้างอัตลักษณ์คือ “จงแตกต่าง” การสร้างเอกลักษณ์ด้านวิชาชีพช่วยเสริมความน่าเชื่อถือจึงต้องค้นหาสิ่งที่แตกต่างกันและศักยภาพแล้วนำไปใช้ประโยชน์ หรือข้อเสนอซึ่งไม่มีใครเหมือน ดังนั้นการสร้างอัตลักษณ์ของนักเล่าข่าวมีความสำคัญอย่างมาก ช่วยให้ประสบความสำเร็จในอาชีพ สร้างการเชื่อมต่อกับผู้ชม และส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กรสื่อ รวมถึงยังสามารถสร้าง

เรตติ้งรายการให้สูงขึ้นอันนำมาสู่ความภักดี (Brand Loyalty) ต่อนักเลาข่าวและองค์กรต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะต่อองค์กร

8.1.1 องค์กรสื่อสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณลักษณะของนักเลาข่าวการข่าว เป็นแนวทางประกอบวิชาชีพสำหรับผู้ประกาศรายการเลาข่าวและบุคคลที่สนใจประกอบอาชีพนี้

8.1.2 องค์กรสื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนรายการเลาข่าวเพื่อกำหนดลักษณะของนักเลาข่าวการข่าว ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมที่กำลังนิยม และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแผนกลยุทธ์ของรายการเลาข่าว

8.1.3 นักเลาข่าวหรือนักข่าวสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์เพื่อสร้างอัตลักษณ์บุคคลนักเลาข่าวให้กับตนเองได้ และยังเป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับบุคคลที่เลาข่าว

8.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

8.2.1 ผู้สนใจสามารถศึกษาอัตลักษณ์นักเลาข่าวสถานีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นองค์กรวิชาชีพและช่องทางส่วนบุคคล เพื่อเปรียบเทียบอัตลักษณ์ต่าง ๆ และพัฒนาองค์ความรู้การสร้างอัตลักษณ์บุคคลของนักเลาข่าวได้

8.2.2 ผู้สนใจสามารถศึกษาการเปิดรับ ความคิดเห็นหรือความคาดหวังของผู้รับสารต่ออัตลักษณ์นักเลาข่าว

8.2.3 ผู้สนใจสามารถศึกษานักเลาข่าวด้านต่าง ๆ อาทิ การเมือง เศรษฐกิจ กีฬา เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่เหมือนและแตกต่างกันตามปัจจัยประเภทข่าว

เอกสารอ้างอิง

กันยิกา ขอว์ และจุฬารัตน์ ม่วงแก้ว (2559). 'ภูธร 4จี' อัตลักษณ์ข่าวสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในยุคโทรทัศน์ดิจิทัล. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(3), 216–228.

กันยิกา ขอว์ มาสิรี กล่อมแก้ว และ ธนวิทย์ เจียรวิจิตร. (2024). การเลาเรื่องเนื้อหาเศรษฐกิจเพื่อสร้างอัตลักษณ์แบรนด์บุคคลผ่าน TikTok. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 16(1), 258–275.

จิตติมา สุทธิวนิช. (2563). *การสร้างอัตลักษณ์บุคคลของผู้นำเสนอข่าวทางสื่อโทรทัศน์ที่ประสบความสำเร็จ* (วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

ธนกร โสรณสุทธิ. (2550). *คุณคืออัตลักษณ์ (U R A Brand)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ.

ธาม เชื้อสถาปนศิริ. (2552). ทำไมรายการคุยข่าว/เลาข่าวจึงฮิต ใน *สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. รายงานประจำปี 2552*. กรุงเทพฯ: มส.

- ณัฐ บุนยสิริยานนท์. (2560). *การสื่อสารข้ามสื่อ เพื่อสร้างอัตลักษณ์บุคคลของผู้ดำเนินรายการข่าว* (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ณัฐวรัช อิงควิธาน. (2554). *การคัดเลือกและแนวทางการพัฒนานักเล่าข่าวของสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เอเอสทีวีช่องนิวส์วัน* (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ตระหนักจิต ยุตยรรยง. (2562). การสร้างอัตลักษณ์บุคคลในประเทศไทยยุค 4.0. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2* (น.1329-1338).มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, กรุงเทพฯ.
- ทิวติจิตัลลอช. (2022). *เรตติ้งรายการ "หุบโตะข่าว" บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)*. สืบค้นจาก <https://www.adteb.or.th/content/28726/การดำเนินการ-cross-platform-rating>
- ธวัชรรัตน์ ศรีจันทร์ภาส ไพบุรณ์ คะเชนทรพรรค์ และสันหัต ทองรินทร์ (2563). *คุณลักษณะที่ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของนักเล่าข่าวในรายการประเภทเล่าข่าวทางสถานีโทรทัศน์* (วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นงนุช ศิริโรจน์. (2537). *การวิเคราะห์วิวัฒนาการทางบุคลิกภาพของผู้นักเล่าข่าวโทรทัศน์*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นนทบุรี.
- ภูษิต ดีสุวรรณ และประไพพิศ มุทิตาเจริญ (2564). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างอัตลักษณ์นักเล่าข่าวรายการเรื่องเล่าเช้านี้กรณีศึกษาสรยุทธ สุทัศนะจินดา : ผ่านมุมมองผู้ควบคุมการผลิตรายการ. *วารสาร Media and Communication Inquiry*, 32, 72-81.
- รัตนภรณ์ ก้อนทองดี (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและพฤติกรรมการรับชมรายการข่าว "รายการหุบโตะข่าว"* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปทุมธานี.
- รัฐวัชร พัฒนจิระรุจน์ และอนุพงษ์ แท้ศิลปาสัต (2565). สมรรถนะนักเล่าข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(9), 344-359.
- วิรัช น้อยพรหม ไพบุรณ์ คะเชนทรพรรค์ และสันหัต ทองรินทร์ (2561). การเปิดรับและความต้องการด้านเนื้อหาและรูปแบบ รายการข่าววิทยุกระจายเสียงของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 10(2), 27-38.
- สมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิตอล (ประเทศไทย). (2566). *รายการข่าวและชื่อนักเล่าข่าวผู้เล่ารายการข่าวที่ได้รับความนิยม*. สืบค้นจาก <https://www.adteb.or.th/content/31531/เรตติ้งทิวติจิตัลลข้ามแพลตฟอร์ม-ฉบับเต็ม-ประจำเดือนกรกฎาคม-2566>

- สมคิด เอนกทวีผล. (2556). *Personal Branding. GM.* กรุงเทพมหานคร: จีเอ็ม มัลติมีเดีย จำกัด (มหาชน).
- สนมพร ฉิมเฉลิม. (2542). *กระบวนการคัดเลือกนักเล่ซ่าวโทรทัศน์* (วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สหภาพ พ่อค้าทอง. (2553). *การสร้างอัตลักษณ์บุคคลของศิลปินดาราสู่ความเป็นซูเปอร์สตาร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- Del Blanco, R. A. (2010). *Personal Brand: Manage your life with talent and turn it into a unique experience.* Palgrave Macmillan.
- Reardon T. (2007). *Retail Companies as Integrators of Value Chains in Developing Countries: Diffusion, Procurement System Change, and Trade and Development Effects.* Final report prepared for Deutsche Gesellschaft Technische Zusammenarbeit (GTZ). Edited by Deutsche Gesellschaft für (GTZ). Federal Ministry for Economic Cooperation and Development.

การศึกษาการแทรกแซงของการบำบัดด้วยทรายในการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเยาวชน: การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับเยาวชนที่กระทำความผิดในหubei ประเทศจีน

Interventions study of sandplay therapy on teenagers' emotional regulation and empathy: An empirical study on juvenile delinquents in Hubei, China

ZHEYUN ZHENG¹

RECEIVED: 11 JUNE 2024 REVISED: 28 JULY 2024 ACCEPTED: 17 AUGUST 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลของการบำบัดด้วยทรายในด้าน การควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเยาวชน การบำบัดด้วยทรายเป็นวิธีการบำบัดแบบไม่ใช่คำพูด การบำบัดด้วยการเล่นทรายให้พื้นที่ที่ปลอดภัยและเสรีในการแสดงออก ช่วยให้วัยรุ่นปลดปล่อยอารมณ์ เพิ่มความตระหนักรู้ในตนเอง พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การศึกษานี้ได้คัดเลือกเยาวชนที่กระทำความผิด 6 คนซึ่งมีการควบคุมอารมณ์ที่ต่ำ และมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นต่ำเป็นตัวอย่างในการวิจัย และได้แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยการสุ่มในจำนวนนี้ มีผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน 3 คน ได้รับการบำบัดด้วยทรายเป็นเวลา 2 เดือน สำหรับเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามการควบคุมอารมณ์และแบบสอบถามความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสำหรับเด็กเพื่อวัดการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การศึกษาพบว่าหลังจากการบำบัดด้วยทราย กลุ่มทดลองมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กลุ่มควบคุมไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญ การศึกษาแสดงให้เห็นว่าการบำบัดด้วยทรายสามารถพัฒนาการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการบำบัดด้วยทรายสามารถนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนได้ การศึกษานี้ให้ความสำคัญของการแทรกแซงทางจิตวิทยาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสุขภาพของวัยรุ่น การศึกษานี้แนะนำให้ปรับปรุงระบบการให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมอารมณ์และความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นของเยาวชน

¹ Faculty of Thai-Chinese International School of Management, University of the Thai Chamber of Commerce (CORRESPONDING AUTHOR)

คำสำคัญ: การบำบัดด้วยทราย, การควบคุมอารมณ์, ความเข้าใจความรู้สึก
ผู้อื่น, ผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน

Abstract

The study aimed to test the effects of sandplay therapy in improving teenagers' emotion regulation and empathy. Sandplay therapy, a non-verbal therapy modality, provides a safe and free space for expression, helping adolescents release emotions, enhance self-awareness, improve problem-solving skills, strengthen interpersonal relationships and promote mental health. This study selected 6 juvenile delinquents with weak emotional regulation and low empathy as research samples, and were randomly assigned into the experimental and control group. Among them, 3 juvenile delinquents received a two-month sandplay therapy intervention. The Emotion Regulation Questionnaire and The Empathy Questionnaire for Children were used as research instruments to measure emotional regulation and empathy. The study showed that after sandplay therapy intervention, the experimental group significantly improved their emotional regulation and empathy, while the control group showed no significant changes. The study showed that sandplay therapy could effectively improve teenagers' emotional regulation and empathy, and provided empirical evidence that sandplay therapy can be applied to strengthen juvenile's mental health. The study emphasized the importance of psychological intervention in promoting the healthy development of teenagers. The study recommended further improving the school mental health education system, paying attention to teenagers' emotional regulation and empathy.

Keywords: Sandplay therapy, Emotional regulation, Empathy, Juvenile delinquents

1.Introduction

China clearly stated that it is promoting the construction of a healthy China and particularly emphasized the need to pay attention to teenagers' mental health (National Health Commission of the People's Republic of China, 2023). Contemporary teenagers are the future of a country. Strengthening mental health education for teenagers and improving mental health service levels can lay a solid talent foundation for the future development of society. Juvenile crime is usually related to family background, social environment, mental health and other factors. In the Chinese context, family breakdown, educational pressure, peer influence and other factors may lead to behavioural deviations in teenagers (Jin et al., 2021). Because adolescence is a critical psychological and physical development stage, teenagers face challenges with identity, self-awareness, and social relationships during this period. Instabilities in psychological development may make teenagers more susceptible to peer pressure to engage in criminal activity. Juvenile delinquents often have deficits in emotion management, self-control, and impulse control (Cauffman et al., 2005).

As a widely influential psychotherapy method and technology worldwide, sandplay plays an essential role in psychological education by combining Chinese and Western cultures. Sandplay therapy is based on Carl Gustav Jung's analytical psychology, Margaret Lowenfeld's Game Kingdom Technology, and Chinese culture and philosophy (Gong et al., 2018). Sandplay Therapy establishes a good consultation relationship between the psychological counsellor and the client. The counsellor accompanies the client and uses non-verbal means to place carefully selected toys on the sand table. During the placement process, the participant constructs an inner world that corresponds to himself, and combines his own growth experience, psychological conflicts or contradictions, and expectations for the future. Research shows that sandplay can promote self-expression and exploration of the inner world, and help improve emotional and behavioural problems (Jang, 2017).

When exploring the importance of emotional regulation and empathy in juvenile delinquents, these two psychological factors are considered to play a critical role in preventing criminal behaviour and promoting the healthy development of teenagers (Mariano et al., 2017). Emotion regulation, the ability of an individual to manage and respond to the emotions they experience, is particularly important as teenagers develop. Due to the large mood swings in adolescence, insufficient emotional regulation may lead to impulsive behaviour and improper decision-making, which may increase the risk of criminal behaviour. In addition, empathy, the ability to understand and feel the emotions of others, is also closely related to juvenile delinquency. A lack of empathy is considered a critical psychological characteristic of juvenile delinquency, as low empathy is significantly associated with aggression and antisocial behaviour. Therefore, improving emotion regulation and empathy effectively prevents juvenile delinquency and promotes positive social behaviour. This study aims to explore the intervention effect of sandplay therapy on the emotional regulation of juvenile delinquency and whether it can improve the empathy level of juvenile delinquency.

2. Research Objective

To evaluate the intervention effect of sandplay therapy on emotional regulation and empathy.

3. Research Hypothesis

Sandplay intervention can significantly improve emotional regulation and empathy in juvenile delinquents.

4. Literature Review

4.1 Emotion regulation

The defining feature of emotion regulation is the activation of a goal to influence the emotion trajectory (Gross et al., 2011). Gross believes that emotion

regulation refers to the process in which individuals exert influence on emotion occurrence, experience and expression; emotion regulation involves changes in the latency, occurrence time, duration, behavioural expression, physiological experience and physiological response of emotion. It is a dynamic process (Gross et al., 2001). Huang & Guo (2000) supplemented their previous definition of emotion regulation and believed that emotion regulation is not only the impact on physiological indicators, supervisor's emotional experience and explicit expression behaviour, but also refers to the emotion regulation habit formed by the continuous and stable use of a certain emotion regulation method. Dewi et al. (2022) pointed out that men are better at controlling their emotions, and believe that men have better emotional management skills. It is indirectly pointed out from the research results that aggressive behaviour is closely related to emotional regulation (Holley et al., 2017). Teenager aggression increased with age, and was significantly higher in middle and late adolescence than in early adolescence (Liu et al., 2015). Through the intervention of emotional intelligence in teenagers, it is found that teenagers, especially males, have a positive effect on alleviating negative emotional experiences such as anger, hostility and personal pain (Maalouf et al., 2022).

4.2 Empathy

Empathy is a relatively complex research topic in psychology, involving multiple disciplines such as social psychology, comparative psychology, cognitive neuropsychology, and developmental psychology (Bian et al., 2016). The field of psychotherapy was the overall direction of early empathy research. Counsellors were required and emphasized the ability to empathize (Chen et al., 2020). Human beings show prosocial signs such as empathy in children and even infants. Even infants with incomplete cognitive development can respond emotionally to the emotions and needs of others (Chen et al., 2020). From the review of the cognitive neural research on empathy, it is of great significance to deeply understand the neural mechanism of empathy for mental disorders such as antisocial personality (Yang et al., 2014). Many current research studies on empathy focus on family and teacher-student relationships and tend to be more

inclined to psychological counselling and treatment (Zhang, 2022), as well as general empathy and children's social development. Research on empathy measured through self-reports, behavioural experiments, physiological and psychological measurements, and analysis of mental illnesses all show that empathy has certain gender differences (Christov et al., 2014), and has cross-cultural consistency (Nelson, 2004).

4.3 The relationship between emotional regulation and empathy

According to Eisenberg and Fabes (1992), empathy and personal distress are both forms of vicarious emotional responding, but they differ in their emotional experience and motivation. Empathy is characterized by feelings of concern and compassion for others, while feelings of anxiety and discomfort characterize personal distress. The difference between these two reactions can be accounted for by a person's level of negative emotionality and their ability to regulate their emotions. Hoffman (1982) suggested that some can experience empathetic over-arousal; Eisenberg (2005) argued that Individuals with low to moderate levels of negative emotionality and good emotion regulation skills are more likely to experience empathy, while those with high levels of negative emotionality and poor emotion regulation skills are more likely to experience personal distress.

Research has shown that individuals with high levels of emotional regulation are more likely to experience empathy because they can control their emotional reactions and focus on the feelings of others. On the other hand, people with low levels of emotional regulation may experience personal distress because they do not have the coping skills to manage their own negative emotions. Studies have supported that well-regulated children tend to display higher levels of empathy (Murphy et al., 1999). Eisenberg et al. (1995) found that preschool children with high levels of attentional control and low levels of unregulated coping behaviours were likelier to show concerned facial reactions in response to a film designed to elicit empathy. Alternatively, research also suggests that individuals with low regulatory are more likely to experience personal distress because they do not have the necessary coping strategies to

manage their negative emotions. Multiple studies have found that well-regulated children have higher levels of empathy (Murphy et al., 1999).

4.4 Sandplay therapy and juvenile delinquency

The use of sandplay therapy in juvenile delinquency has been shown to have different advantages through research. Sandplay therapy allows children to fully experience freedom, safety and protection during treatment, releasing their inner emotions and reflecting their deep personalities (Green, 2014). Children form a series of images during the sandplay therapy process, stimulating the self-identity process described by Jung and realizing self-identity. In sandplay therapy, the therapist creates a free and protected environment for the child, establishes a mother-child relationship, and allows the child to resonate with the therapist (Kim, 2014). The therapist mainly uses symbolic toys and games, so many projections are placed in the sandbox instead of the therapist, which benefits the case and the therapist in dealing with empathy. The difference between sandplay therapy and other forms of therapy is that it allows participants to create a world that provides concrete evidence of internal thoughts and feelings (Doyle & Magor-Blatch, 2017). Children often cannot speak out about what is happening to them; Sandplay can allow children to express their inner thoughts and feelings as non-verbal expressions. Thus, profound inner experiences can be symbolically expressed and communicated to the patient and the therapist (Ben-Amitay, 2009).

5. Research Methodology

5.1 Research Design

To verify the intervention effect of sandplay therapy on juvenile delinquents, the sample was divided into 2 groups. Through semi-structured interviews, attention and care were given to the control group, and multi-channel communication was done to collect evidence to support and explain the quantitative results. The sandplay therapy of the experimental group is based on theoretical research on peer relationships and structural sandbox, combined with

the problems and troubles existing in the problem-solving and empathic behaviour patterns of juvenile delinquents in emotional regulation. The design aligned with the psychological development characteristics of teenagers, and a sandplay program was formulated for eight sessions over two months From December 2022, each lasting 50 minutes. One week after the final sandplay session, the two groups were administered the scale again as post-test data.

5.2 Population and Sample

Based on the questionnaires returned by 137 juvenile delinquents in the first phase of the correlation study as the preliminary data for this study (Sun & Zheng, 2023). Due to the unique background of the research sample of this study and the difficulty in obtaining intervention samples, this study selected 6 juvenile delinquents with weak emotional regulation and low empathy among the 137 juvenile delinquents in December 2022. The 6 samples ranged in age from 15 to 17, and were all found guilty of injuring victims (Table 1). Among them, 3 juvenile delinquents were randomly assigned in the sandplay therapy group, and the other 3 were randomly assigned as the control group.

Table 1 Research sample information

Sample	Age	Brief family situation	Reasons for crime	Group	Intervention model	duration of intervention
A	15	Respected his parents and love his sister.	A got into a fight with a student and injured him.	experi-mental	Sandplay therapy	50 minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total
B	15	Lived with parents, grandparents and sister.	B always conflicts with his classmates. B fought with others and stabbed the victim with a knife.	experi-mental	Sandplay therapy	50 minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total
C	17	Lived with	C fought back	experi	Sandplay	50

		parents only during holidays	during an argument with a classmate and accidentally injured the victim	-mental therapy		minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total
D	15	She lost her father when she was a child and lived with her mother.	D had sex with a married man, had an abortion and stabbed the man out of spite.	Control	semi- structured interviews	50 minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total
E	15	left-behind children	Injured neighbour's children while drunk	Control	semi- structured interviews	50 minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total
F	16	left-behind children	Robbed a tuck shop and injured the clerk	Control	semi- structured interviews	50 minutes/session, 2 sessions/week, 8 sessions in total

5.2 Research Instrument

The Emotion Regulation Questionnaire for Adolescents (ERQ-CCA) is a psychometrically validated Chinese self-report scale that assesses two emotion regulation strategies in children. The original ERQ-CA is a 10-item questionnaire that assess the emotion regulation strategies of cognitive reappraisal with 6 items and expressive suppression with 4 items. It has been translated for and validated in Chinese samples (Chen et al., 2020). The ERQ-CCA was developed by modifying the items to make them more easily understandable for teenagers (e.g., "I keep my emotions to myself" was replaced with "I do not want to show my feelings to others" in Chinese). Each item is rated in Likert 7 points ranging from 1 (completely disagree) to 7 (completely agree). The higher the scores on

each scale, the greater the use of the corresponding emotion regulation strategy is. Based on data collected from 137 juvenile delinquents, the two-factor confirmatory factor analysis results showed that: $\chi^2/df=12.513$, $NFI=0.901$, $CFI=0.902$, $IFI=0.902$, $TLI=0.899$, $RMSEA=0.167$. The Cronbach's alpha of the ERQ-CCA is 0.910.

The Empathy Questionnaire for Children and Adolescents (EmQue-CA) is a self-report scale. It contains 18 items divided into three subscales: affective empathy, cognitive empathy, and prosocial motivation. This scale was designed to assess various aspects of empathy in teenagers. All items were scored on a 3-point rating scale ranging from 1 "not true" to 3 "true". Higher scores indicate higher empathy. According to the exploratory factor analysis, the final version consists of 14 items with three factors: Cognitive empathy with 3 items, affective empathy with 6 items, and intention to comfort with 5 items. Based on data collected from 137 juvenile delinquents, the three-factor confirmatory factor analysis results showed that: $\chi^2/df=13.618$, $NFI=0.927$, $CFI=0.945$, $IFI=0.931$, $TLI=0.906$, $RMSEA=0.089$. The Cronbach's alpha of the EmQue-CA is 0.915.

Materials for sandplay: Individual sandbox, sand tools, individual sandplay therapy record sheet, camera, voice recorder.

5.3 Data Collection

This study explored the application and effect of sandplay as a psychological intervention method in teenagers' emotion regulation and empathy intervention. During the process of collecting data, this study strictly followed the following ethical guidelines: All teenagers and their guardians participating in the study have been fully informed of the nature, purpose, potential risks, and possible benefits of the study, and participated in the survey voluntarily. All personal information and data collected during the study were kept strictly confidential and treated anonymously in any form of public reporting or publication to protect participants' privacy. This study was conducted to ensure that no physical or mental harm was caused to the participants. All research staff have received relevant ethics training and are committed to abiding by professional ethical standards and respecting the

dignity and rights of every participant. Psychological counsellor A in charge of the control group and psychological counsellor B in charge of the experimental group hold PhD degree in psychological counseling. The study passed the ethical review of Assumption University, and was supervised by A-level members of the International Society for Sandplay Therapy and China Society for Analytical Psychology.

6.Results

6.1 Homogeneity test of experimental group and control group before intervention

Based on the data collected during the survey research phase, the samples' data were processed, and the results are shown in Table 2.

Table 2 Homogeneity test of the experimental group and control group before intervention

	Control Group	Experimental Group	t	p
	M±S.D.	M±S.D.		
Emotional Regulation	27.67±1.155	26.67±2.082	0.728	0.507
Empathy	19.33±0.577	20.33±0.577	2.121	0.101

The research shows no significant difference in the pre-test data of the two groups of subjects ($p>0.05$). It shows that the difference in emotional regulation and empathy levels between the control and experimental groups was not obvious before the counselling. The two groups were homogeneous and met the requirements of experimental research.

6.2 Difference test of pre and post-test scores in the control group

Statistical analysis was performed on the questionnaire data of the control group before and after the intervention. The results are shown in Table 3.

Table 3 Difference test of pre and post-test scores in the control group

	Pretest	Posttest	t	p
	M±S.D.	M±S.D.		
Emotional Regulation	27.67±1.155	28.33±1.528	2.000	0.184
Empathy	19.33±0.577	19.667±0.577	1.000	0.423

As can be seen from the table above, there is no significant difference in the mean scores of emotion regulation ($p>0.05$) and empathy ($p>0.05$) in the control group before and after the intervention. This shows that counselling through conversation has no obvious effect on emotional regulation and empathy.

6.3 Difference test between pre and post-test scores of experimental groups

Statistical analysis was performed on the questionnaire data of the experimental group before and after the intervention. The results are shown in Table 4.

Table 4 Difference test between pre and post-test scores of experimental groups

	Pretest	Posttest	t	p
	M±S.D.	M±S.D.		
Emotional Regulation	26.67±2.082	31.67±2.082	8.660*	0.013
Empathy	20.33±0.577	24.67±1.15	13.00**	0.006

Note: ** $p<0.01$. * $p<0.05$

There are significant differences (Table 4) in the mean scores of the experimental group's emotional regulation ($p<0.05$) and empathy ($p<0.01$) before and after the intervention. This shows that sandplay therapy improved the experimental group's emotional regulation and significantly impacted the level of empathy. This difference is also reflected in the performance of the sandbox before and after the sandplay intervention (Table 5).

Table 5 Performance of the experimental group on the 1st sandplay and the 8th sandplay

	Initial session sandplay	8 th session sandplay
Participant A		
Participant B		
Participant C		

Compared to exploring the story of "clumsy, trapped, duck in danger" in the initial session sandplay, Participant A (Table 5) embodied the journey along the path in the eighth session sandplay, and the energy was active, and integrated. The whole image of the sandbox is organized and adequately contained in the sandbox; there is communication between the miniatures, the presence of partners. Participant B's sandbox (Table 5) has the theme of fighting to defend one's homeland from beginning to end. However, by the eighth session's performance of the sandplay, his description of the sandbox showed that he gradually distinguished the external world from the inner world. Participant C (Table 5) was double protected and restricted from the prison-like situation of two overlapping circular sand piles in the first session's performance. In the 8th session, he can discuss other people's conflicts and one's dreams through Buddha, wizards and confrontations with demonic legions. All three participants had a deeper understanding of emotional regulation and empathy in the sandplay, effectively reflecting the intervention effect of sandplay.

6.4 Homogeneity test of experimental group and control group after intervention

Perform statistical analysis on the difference between the pre and post-tests between the experimental group and the control group. The results are shown in Table 6.

Table 6 Homogeneity test of the experimental group and control group after intervention

	Difference between pre and post-test in the control group	Difference between pre and post-test in the experimental group	t	p
	M±S.D.	M±S.D.		
Emotional Regulation	0.667±0.577	5.000±1.000	6.500*	0.023
Empathy	0.333±0.577	4.333±0.577	6.928*	0.020

Note: *p<0.05

As can be seen from the table above, there are significant differences between the two groups in the level of emotion regulation ($p<0.05$) and the level of empathy ($p<0.05$). The result of further post-hoc testing is that the difference between pre-and post-test in the experimental group is greater than that in the control. The difference between pre-and post-group measurements shows that sandplay can help improve juvenile delinquents' emotional regulation and empathy levels.

7. Discussion

Individual sandplay therapy promotes teenagers' emotional regulation and empathy development by providing a warm and supportive environment. Sandplay therapy offers a more personalized and focused intervention, allowing for a deeper relationship between counsellor and participant. By pre-testing participants before implementing sandplay therapy, this study found no

significant differences in emotion regulation and empathy scores, ensuring a fair and homogeneous starting point for the study. This finding provides a basis for the validity of subsequent results. After the sandplay therapy, the pre and post-test data of participants in emotional regulation and empathy showed significant positive changes, which proves that sandplay therapy has a considerable effect in promoting the development of teenagers' emotional regulation and empathy (Holley et al., 2017; Jang, 2017). During individual sandplay therapy, the safe and inclusive environment gave participants a unique space to express their feelings and experiences freely. This one-on-one setting allowed counsellors to understand and respond to the individual needs of teenagers more deeply, thereby more effectively supporting their development of emotional regulation and empathy (Kim, 2014). In individual sandplay therapy, participants explored and expressed their inner feelings by interacting with the sandbox's symbolic objects and creating their sandplay world. This method of expression helped teenagers understand their emotions, promotes a deeper understanding of themselves and others, and enhances their ability to empathize (Dewi et al., 2022). In addition, individual sandplay therapy also encourages teenagers to have in-depth conversations with their "inner selves". It promotes self-acceptance and self-esteem through self-exploration and enhanced self-awareness. This is critical for emotional regulation and the development of empathy (Gross et al., 2011). Interaction and creative expression in individual sandplay therapy provided a safe channel for teenagers to relax and express their emotions, reducing negative behaviours resulting from improper emotional management. At the same time, this therapy also promoted releasing and expressing feelings, thereby enhancing the participants' empathy (Ben-Amitay et al., 2009). Therefore, sandplay therapy effectively promotes the development of teenagers' emotional regulation and empathy by providing a supportive and inclusive environment. This one-on-one therapy format provides teens unique opportunities to understand and express emotions while strengthening empathic connections. Therefore, individual sandplay therapy significantly improves

mental health and supports teenagers' social adaptation and interpersonal development (Murphy et al., 1999).

Sandplay therapy, as an in-depth psychological treatment method, significantly improves teenagers' emotional regulation and empathy. Compared with group sandplay therapy, individual sandplay therapy has provided a more private and focused therapeutic environment, allowing participants to explore and deal with personal emotional and cognitive issues at a deeper level under the guidance of professional psychological counsellors (Green, 2014). After a series of individual sandplay therapy sessions, participants demonstrated significant improvements in emotion regulation and empathy. This result underscores the effectiveness of sandplay therapy in promoting mental health among teenagers (Mariano et al., 2017). In sandplay therapy, the improvement of emotional regulation and empathy covers multiple dimensions, including the improvement of emotional cognition, being able to identify and name one's own emotions more accurately; Improvement of emotional expression, learning to express emotions healthily; Emotion management skills to control and regulate their emotional reactions effectively; and the enhancement of empathy, including increased ability to perceive, understand, and respond to the emotions of others. These improvements helped teenagers better deal with personal problems and conflicts and promote their adaptability in social interactions and the quality of their interpersonal relationships (Gong et al., 2018; Zhang, 2022). Through an in-depth analysis of the sandplay therapy process, the study found that sandplay therapy allows teenagers to explore themselves freely and express their innermost thoughts and feelings by creating a safe and supportive environment (Sori & Robey, 2013). This method used a sandbox and various sandbox toys as a medium of expression to help participants bypass the limitations of language and directly touch their inner emotions and experiences, thereby achieving therapeutic purposes (Doyle & Magor-Blatch, 2017). In addition, the guidance and feedback from psychological counsellors in sandplay therapy are crucial to improving teenagers' self-awareness, emotional regulation and empathy. Therefore, sandplay therapy provides teenagers with an effective

way to promote the development of emotional regulation and empathy through its unique treatment method. Through individualized support and professional guidance, teenagers can achieve self-growth and improve mental health in sandplay therapy (Huang & Guo, 2000).

8. Conclusion

The study found that after two months of sandplay therapy intervention, the emotional regulation and empathy level of participants in the experimental group were significantly improved. This result demonstrates the effectiveness of sandplay therapy in enhancing teenagers' emotion regulation and empathy levels, especially for those juvenile delinquents with weak emotion regulation and low empathy. Sandplay therapy is a non-invasive, play-based treatment method that provides a safe environment for teenagers to freely express their emotions and experiences, helping them better understand and process their emotions and empathy for others.

9. Recommendations

9.1 Suggestion for Research Utilization

9.1.1 Pay attention to teenagers' emotional regulation issues

Society should pay more attention and support to those teenagers who exhibit harmful behaviours, especially those with apparent deficiencies in empathy. By providing emotion regulation strategies, training to enhance empathy, and establishing supportive social environments, society can help these teenagers better understand and manage their emotions, thereby reducing harmful behaviours. It includes but is not limited to psychological counselling, social skills training, emotion regulation workshops, etc., aiming to improve teenagers' self-awareness, enhance their emotional management capabilities, and enhance their empathic understanding of the emotions of others. Through these comprehensive intervention measures, teenagers can be helped to reduce harmful behaviours and promote their overall mental health development, so

they can grow healthier and participate in social life more effectively. Paying attention to and supporting the development of teenagers' emotional regulation and empathy is an important way to prevent harmful behaviours and promote teenagers' mental health.

9.1.2 Improve the school mental health education system

Schools should be committed to strengthening the mental health education system by establishing a moral education work chain from the principal, moral education director, psychological teacher, head teacher, and psychological committee member. The school also needs to create a working mechanism of all-staff mental education, emphasize adhering to the student-centred concept in all subject teaching, teach correct values, and ensure that students can feel the care and support of teachers. By organizing diverse activities, such as competition, cooperation, and science popularization, students could be guided to find their position in the group. In particular, sandplay therapy is introduced to allow students to explore and deeply experience their position in personal growth.

9.1.3 Guide teenagers to self-construct and improve the social support system

Teenagers should be guided to establish and improve a social support network composed of parents, teachers, and peers to help them balance their relationships with the outside world. Teenagers are in a critical period of role identity and confusion, and outside perceptions are often used to measure self-worth. Suppose teenagers can feel the support from parents, teachers, and peers on the two critical platforms of family and school, and they can give positive feedback and support. In that case, they will transition through this challenging period more smoothly, have a clearer understanding of their value, and will be able to demonstrate stronger mental toughness when facing difficulties and challenges.

9.2 Suggestions for Future Research

9.2.1 Sample is underrepresented

This study only used six juvenile delinquents in one area of Hebei Province as the research subjects. The research was insufficiently representative, and the research results were not generalizable. In future studies, the research sample size can be expanded to ensure the generalizability of the research results.

9.2.2 Limited number of interventions

The study conducted sandplay for eight sessions, less for a sandplay experiment. The researchers believed that scores did not wholly reflect the actual observation results of sandplay. In future research, the number of interventions should be increased to improve the effectiveness and stability of the intervention.

9.2.3 Not enough researchers

This intervention only has one researcher, a recording pen and a camera as recording tools. Complete details may not be observed or recorded during the intervention. In future research, examiners or assistants, as well as audio and video equipment, can be added to ensure complete and detailed records of the subjects and improve the accuracy of the research results.

References

- Bian, Y., Liang, L., & Zhang, Y. (2016). Effects of Family on Children's Mental Development. *Journal of Beijing Normal University (Social Science)*, 61(5), 46-54.
- Ben-Amitay, G., Lahav, R., & Toren, P. (2009). Psychiatric Assessment of Children with Poor Verbal Capacities Using a Sandplay Technique. *Primary Psychiatry*, 16(12), 38-44.

- Cauffman, E., Steinberg, L., & Piquero, A. R. (2005). Psychological, neuropsychological and physiological correlates of serious antisocial behavior in adolescence: *The role of self-control. Criminology*, 43(1), 133-176.
- Chen, W., Zhang, G., Tian, X., Luo, J., Gao, R., & Yang, T. (2020). Test of the Emotion Regulation Questionnaire in the middle school students. *Chinese Mental Health Journal*, 34(3), 206-211.
- Christov, L., Simpson, E. A., Coudé, G., Grigaityte, K., Iacoboni, M., & Ferrari, P. F. (2014). Empathy: Gender effects in brain and behavior. *Neuroscience & biobehavioral reviews*, 46, 604-627.
- Dewi, I. P., Utomo, S. F. P., & Lestari, R. (2022). Relationship between Types of Personalities and Emotion Regulation among Adolescents with Bullying. *Malaysian Journal of Medicine and Health Sciences*, 18(3), 55-9.
- Doyle, K., & Magor-Blatch, L. E. (2017). "Even adults need to play": Sandplay therapy with an adult survivor of childhood abuse. *International Journal of Play Therapy*, 26(1), 12.
- Eisenberg, N. (2005). The Development of Empathy-Related Responding. In G. Carlo & C. P. Edwards (Eds.), *Moral motivation through the life span* (pp. 73–117). University of Nebraska Press.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (Eds.). (1992). *Emotion and its regulation in early development*. Jossey-Bass.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Murphy, B., Maszk, P., Smith, M., & Karbon, M. (1995). The role of emotionality and regulation in children's social functioning: a longitudinal study. *Child development*, 66(5), 1360–1384.
- Gong, X., Liu, X., Jing, S., & Wang, X. (2018). Parallel Education Systems under Perspective of System Construction for New IT Era. In *Image and Video Technology: PSIVT 2017 International Workshops, Wuhan, China, Revised Selected Papers 8* (pp. 131-143). Springer International Publishing.
- Green, E. J. (2014). *The handbook of Jungian play therapy with children and adolescents*. JHU Press.

- Gross, J. J., Sheppes, G., & Urry, H. L. (2011). Cognition and emotion lecture at the 2010 SPSP emotion preconference. *Cognition & Emotion*, 25(5), 765-781.
- Hoffman, M. L. (1982). Affect and moral development. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1982(16), 83-103.
- Holley, S. R., Ewing, S. T., Stiver, J. T., & Bloch, L. (2017). The relationship between emotion regulation, executive functioning, and aggressive behaviors. *Journal of interpersonal violence*, 32(11), 1692-1707.
- Huang, M., & Guo, D. (2000). The essence of emotion regulation. *Psychological Science*, 23(1), 109-110.
- Jang, M. (2017). The Effects of Sandplay Therapy on Internalized Shame and Self-expression of Children of Alcoholics. *Journal of Symbols & Sandplay Therapy*, 8(1), 35-52.
- Jin, H., Yang, P., & Yang, T. (2021). The influence of adolescents' romantic relationship on individual development: evidence from China. *International Journal of Chinese Education*, 10(3), 1-15.
- Kim, S. O. (2014). The effects of sandplay therapy on improving the self-differentiation, depression, and mother-child relationship of mothers with teenage children. *Journal of Symbols & Sandplay Therapy*, 5(1), 1-6.
- Liu, W., Chen, L., & Tu, X. (2017). Chinese adaptation of Emotion Regulation Questionnaire for Children and Adolescents (ERQ-CCA): A psychometric evaluation in Chinese children. *International journal of psychology: Journal internationale de psychologie*, 52(5), 398-405.
- Liu, Y., Tang, W., Zhang, A., & Liu, F. (2015). Effect of Moral Disengagement on Adolescents' Externalizing Problem Behavior: Moderated Mediating Effect. *Studies of Psychology and Behavior*, 13(2), 251-257.
- Maalouf, E., Salameh, P., Haddad, C., Sacre, H., Hallit, S., & Obeid, S. (2022). Attachment styles and their association with aggression, hostility, and anger in Lebanese adolescents: a national study. *BMC psychology*, 10(1), 104.

- Mariano, M., Pino, M. C., Peretti, S., Valenti, M., & Mazza, M. (2017). Understanding criminal behavior: Empathic impairment in criminal offenders. *Social neuroscience*, 12(4), 379-385.
- Murphy, B. C., Shepard, S. A., Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Guthrie, I. K. (1999). Contemporaneous and longitudinal relations of dispositional sympathy to emotionality, regulation, and social functioning. *The Journal of Early Adolescence*, 19(1), 66–97.
- National Health Commission of the People's Republic of China. (2023). *The national health commission held a press conference on promoting children's mental health and jointly safeguarding a better future*. National Health Commission Website. Retrieved from http://www.scio.gov.cn/xwfb/bwxwfb/gbwfbh/wsjkwyh/202310/t20231010_773799.html.
- Nelson, D. W., & Baumgarte, R. (2004). Cross-Cultural Misunderstandings Reduce Empathic Responding 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 34(2), 391-401.
- Sori, C. F., & Robey, P. A. (2013). Finding reality in the sand: Transitions with children using choice theory, reality therapy and sandplay. *International Journal of Choice Theory & Reality Therapy*, 33(1).
- Sun, W., & Zheng, Z. (2023). An Empirical Study of Emotional Regulation and Moral Disengagement among Juvenile Delinquents in Hebei. *Journal of Contemporary Social Sciences and Humanities*, 10(2), 37-50
- Yang, J., Yang, L., & Wang, X. (2014). The effect of empathy and moral disengagement on online irrational behavior of junior high school students. *Journal of Shanxi university (Philosophy and Social Science Edition)*, 37(4), 122-128.
- Zhang, Y. (2022). Empathy's educational value, educational misunderstandings and training paths. *Teaching & Adimistration*, (7), 5-9.

แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัย ในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

Public service motivation among staff at the national urban search and rescue (usar) under the department of disaster prevention and mitigation, Ministry of Interior

ขจรยศ รณฤทธิพิบูล¹, เกวลิน ศิลพิพัฒน์²

วันรับ: 14 พฤศจิกายน 2567 วันแก้ไข: 6 มกราคม 2568 ยอมรับ: 22 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านตำแหน่งงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จำนวน 118 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยใช้ t-test และ F-test เพื่อหาความแตกต่างของตัวแปร 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA สำหรับการหาความแตกต่างของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) เมื่อพิจารณารายมิติ พบว่ามิติที่มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะที่มากที่สุด คือ มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย ($\bar{x} = 4.71$) รองลงมา คือ มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x} = 4.61$) มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ ($\bar{x} = 4.51$) และมิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว ($\bar{x} = 4.37$) ตามลำดับ

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะไม่แตกต่างกัน และปัจจัยด้านตำแหน่งงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ที่สังกัดภูมิภาคต่างกัน มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, แรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of public service motivation among staff at the National Urban Search and Rescue (USAR) under the Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior and 2) to compare the level of public service motivation, based on personal factors and job position factors. The sample in this study consists of 118 USAR officers. This research is quantitative research using an online questionnaire as a tool for data collection and Data were analyzed by descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested by comparative analysis using t-test and F-test to find differences in variables between 2 groups and One-way ANOVA for finding differences in more than 2 groups, with the statistical significance set at .05 level. The research result showed that overall, the officers' motivation for public service is highest ($\bar{x} = 4.55$). When considering each dimension, it was found that the highest motivation dimension was interest in policy making ($\bar{x} = 4.71$), followed by empathy for others ($\bar{x} = 4.61$), commitment to public interest ($\bar{x} = 4.51$) and personal sacrifice ($\bar{x} = 4.37$), respectively. Hypothesis testing revealed no significant differences in motivation based on personal factors. As for a job position factor, differences in regional affiliations led to statistically significant differences in public service motivation at level .05.

Keywords: Public service motivation

1. บทนำ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานของรัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทยที่ให้บริการสาธารณะด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 จากการถ่ายโอนบุคลากร 5 หน่วยงาน คือ กรมการเฝ้าระวังและพัฒนาชนบท, กองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติภัย สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย กรมประชาสัมพันธ์ และกรมการพัฒนาชุมชน (งานบริการด้านช่างพื้นฐาน) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักในการปฏิบัติการกิจที่เคยเข้าช้อนอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ ให้เป็นระบบ เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก ทั้งยังเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยปฏิบัติการหลักเกี่ยวกับงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ ซึ่งเป็นภารกิจที่ครอบคลุมวงจรการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ทั้งการวางแผนนโยบายด้านความปลอดภัย การจัดทำแผนแม่บท การกำหนดมาตรการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การพัฒนาระบบเตือนภัย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การสนับสนุนการช่วยเหลือ การอำนวยความสะดวก และประสานการปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัย การสงเคราะห์ พื้นฟู บูรณะพื้นที่ที่ประสบสาธารณภัย บูรณาการด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยระหว่างหน่วยงานและเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเผชิญเหตุการณ์เพื่อเข้าช่วยเหลือประชาชนจากสาธารณภัยทุกประเภท และการติดตามประเมินผลเพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป.) เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2550 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ขึ้นโดยมาตรา 11 ได้กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย “เป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ” (พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2550)

สองทศวรรษที่ผ่านมา กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ปฏิบัติการกิจในฐานะหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ฐานคิด และพัฒนาระบบปฏิบัติการของหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล ตั้งแต่ในยุคเริ่มแรกจากการก่อตั้งในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2558 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ระดับโลกเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ โดย “กรอบการดำเนินงาน Hyogo (Hyogo Framework for Action 2005 - 2015: HFA)” ซึ่งเป็นพิมพ์เขียวของโลกในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เรียกร้องให้ใช้ความรู้นวัตกรรมและการศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยและความยืดหยุ่นในทุกกระดับ ซึ่งสิ้นสุดเมื่อปี พ.ศ. 2558 และต่อเนื่องด้วยกรอบปณิญาเซนได (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030) เรื่อง การลดภาวะเสี่ยงต่อภัยพิบัติ ปี พ.ศ. 2558 - 2573 ที่เป็น

เครื่องมือในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติของโลก ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากกรอบการดำเนินงาน Hyogo โดยมีประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติให้การรับรองกว่า 187 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ได้เข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติระดับโลกว่าด้วยการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ครั้งที่ 3 (The Third United Nations World Conference on Disaster Risk Reduction - 3WCDRR) โดยได้ให้การรับรองกรอบการดำเนินงานดังกล่าว พร้อมยืนยันเจตนารมณ์ทางการเมืองของประเทศไทยต่อประชาคมระหว่างประเทศในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความตระหนักรู้ของประชาชน การลงทุนเพื่อป้องกันความเสี่ยง ระบบเตือนภัยล่วงหน้า ตลอดจนการรื้อฟื้นปณิธานยุทธศาสตร์กิจพอเพียงให้ชุมชนรับมือกับภัยพิบัติ ทั้งนี้ หัวใจสำคัญของนโยบายและกรอบการทำงานของรัฐบาลในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ คือ การดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน สตรี เยาวชน และสื่อมวลชน เข้ามามีส่วนร่วม เพราะการลดความเสี่ยงจากเหตุภัยพิบัตินั้นเป็นภาระหน้าที่ของทุกคน

จากการที่ประเทศไทยให้การรับรองกรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 - 2573 หรือ “กรอบเซนได” โดยมีเป้าหมายป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงใหม่และลดความเสี่ยงที่มีอยู่เพื่อป้องกันและทำให้ความล่อแหลมและความเปราะบางต่อภัยพิบัติลดน้อยลง ตลอดจนช่วยให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเผชิญเหตุและฟื้นฟูพื้นที่ที่ยังขึ้นอันนำไปสู่ความสามารถที่จะรับมือและฟื้นคืนกลับได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดระดับโลกที่นานาประเทศต้องร่วมดำเนินการ “ลด 4 อย่าง เพิ่ม 3 อย่าง” (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ม.ป.ป.) คือ

(1) การลด 4 อย่าง คือ 1) ลดอัตราการเสียชีวิต 2) ลดจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ 3) ลดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ และ 4) ลดความเสียหายต่อสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และบริการพื้นฐาน

(2) การเพิ่ม 3 อย่าง คือ 1) เพิ่มแผนยุทธศาสตร์ลดความเสี่ยงระดับชาติ และระดับท้องถิ่น 2) เพิ่มการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ และ 3) เพิ่มการเข้าถึงข้อมูลการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าและข้อมูลความเสี่ยง

โดยภารกิจหลักสำคัญที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ขับเคลื่อนตามตัวชี้วัดระดับโลกดังกล่าว นั่นคือ “การปฏิบัติการด้านการค้นหาและกู้ภัย” โดยได้กำหนดให้มี “เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ (National Urban Search and Rescue : USAR)” ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมตามโครงสร้างคู่มือปฏิบัติงานคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (INSARAG Guidelines) โดยกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ได้จัดตั้งชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ (USAR) จำนวน 302 คน เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับชุด USAR ของประเทศต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในด้านการค้นหาและกู้ภัยแก่ประเทศที่ประสบสาธารณภัยตามที่ได้รับการร้องขอ

ความท้าทายในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการบริการสาธารณะ “ด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย” เพื่อขับเคลื่อนกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการตอบสนองความต้องการและการให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างรวดเร็วและทั่วถึงตามมาตรฐานสากล โดยที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินงานดังกล่าวมีปัญหาและข้อจำกัดในการปฏิบัติงานทั้งในระดับนโยบาย ระดับอำนวยการ และระดับปฏิบัติการ เนื่องจากเจ้าหน้าที่บุคลากรมีการโยกย้ายสับเปลี่ยนสายงาน ตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่ รวมถึงมีการโอนย้ายไปหน่วยงานอื่น ทำให้เจ้าหน้าที่บุคลากรของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีจำนวนลดลง ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติดด้วยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยจะทำการศึกษาระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และศึกษาว่าปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะต่างกันหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางให้กองส่งเสริมการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด ได้นำผลการวิจัยไปเสริมสร้างแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติดต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านตำแหน่งงาน

3. ทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัย เรื่อง แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติด กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย และกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

แรงจูงใจในการบริการสาธารณะ เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของข้าราชการในการให้บริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของหน่วยงานความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการ ซึ่งเป็นพฤติกรรม

เฉพาะบุคคลที่แสดงผ่านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของข้าราชการที่ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม (Perry and Wise, 1990 อ้างถึงใน วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์ และคณะ, 2557) หรือหมายถึง ความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยให้ความสำคัญกับประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์หรือประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญมากกว่าประโยชน์เฉพาะตน (Brewer & Selden, 1998) หรือหมายถึง แรงจูงใจที่บุคคลยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อตอบสนองประโยชน์ของประชาชนในชุมชนและประเทศ (Rainey and Steinbauer, 1999) หรือหมายถึง ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติที่นอกเหนือความสนใจเฉพาะประโยชน์ส่วนตนเองและองค์กร ซึ่งความเชื่อ ค่านิยม หรือทัศนคติดังกล่าวจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ เพื่อประชาชน และเพื่อประเทศชาติ (Vandenabeele, 2007) หรือหมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดของพนักงานที่แสดงถึงความสนใจหรือความพอใจที่มีต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและกิจกรรมสาธารณะเพื่อชุมชน การตั้งใจและเห็นความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่บริการสาธารณะ รวมถึงความรู้สึกหรือความคิดของพนักงานในการแสดงความเห็นใจต่อผู้อื่น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวมหรือเพื่อสาธารณประโยชน์มากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้อื่นได้มีความเป็นอยู่ที่ดี (นันทิ ขจรกิตติยา, 2555) เป็นต้น ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “แรงจูงใจในการบริการสาธารณะ” หมายถึง ความคิดหรือความต้องการของเจ้าหน้าที่ในการตอบสนองภารกิจของหน่วยงานในการช่วยเหลือประชาชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน

โดยแนวแนวคิดพื้นฐานด้านแรงจูงใจในการบริการสาธารณะที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายมีพื้นฐานมาจาก 3 แนวคิด (Perry & Wise, 1990) ประกอบด้วย

1) แรงจูงใจที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำของแต่ละบุคคลที่ต้องการความพึงพอใจสูงสุดอันเกิดจากการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทำให้เกิดการกระตุ้นในการปฏิบัติงานและเสริมภาพลักษณ์ของตนเอง รู้สึกว่ามีพันธะสัญญาต่อการบริการสาธารณะ และมีความพึงพอใจในการให้บริการสาธารณะแก่สังคม

2) แรงจูงใจด้านบรรทัดฐาน (Norm based) เป็นแรงจูงใจที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดความเสมอภาคทางสังคม คือ การปรารถนาที่จะให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่ขาดแคลนทรัพยากรทางเศรษฐกิจให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเกิดความยุติธรรมทางสังคม โดยเป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่คิดถึงผู้อื่น การสำนึกในหน้าที่ และคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน

3) แรงจูงใจด้านอารมณ์ (Affective) เป็นพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นเพื่อตอบสนองด้านอารมณ์ที่มีความหลากหลายในบริบทด้านสังคม เป็นความรู้สึกที่นำไปสู่ความตั้งใจที่จะเสียสละเพื่อคนอื่น

จากแนวคิดพื้นฐานด้านแรงจูงใจในการบริการสาธารณะทั้ง 3 แนวคิดนำไปสู่การพัฒนาตัววัดของ Perry (1996) โดยมีองค์ประกอบของแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Attraction to public policy formation) คือ พฤติกรรมของบุคคลที่ต้องการมีส่วนร่วมในบริการสาธารณะ เช่น การมีส่วนร่วมกิจกรรมบริการสาธารณะ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม มีผลมาจากแรงจูงใจที่มีเหตุผล

มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นในการรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวม (Commitment to public interest) คือ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีจิตสำนึกต่อหน้าที่ของความเป็นพลเมือง เช่น การให้ความสนใจช่วยเหลือหรือการทำให้ประโยชน์แก่ชุมชน ความตระหนักในหน้าที่ด้านการให้บริการประชาชน การให้ความสำคัญต่อการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ประชาชน และประเทศชาติ มีผลมาจากแรงจูงใจด้านบรรทัดฐาน

มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion) คือ ความต้องการของบุคคลที่จะแสดงออกถึงความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ได้แก่ การเห็นอกเห็นใจต่อผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากสภาพแวดล้อมและสังคม การมีความรู้สึกที่ดีเมื่อได้เห็นผู้อื่นมีความสุขเป็นอยู่ที่ดี มีผลมาจากแรงจูงใจด้านอารมณ์

มิติที่ 4 ความเสียสละตนเอง (Self-sacrifice) คือ ความต้องการของบุคคลที่จะกระทำการต่าง ๆ เพื่อทำในสิ่งที่ดีต่อส่วนรวมโดยไม่คิดถึงผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การกระทำเพื่อตอบแทนสังคม การให้ความสำคัญต่อหน้าที่ของข้าราชการที่พึงกระทำต่อผู้อื่น ประชาชน และสังคม มากกว่าการคิดถึงประโยชน์ส่วนตน มีผลมาจากแรงจูงใจด้านอารมณ์

สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแรงจูงใจในการบริการสาธารณะตามผลการศึกษาการวัดแรงจูงใจในการบริการสาธารณะในบริบทเกาหลีของ Kim (2009) ในมิติที่ 1 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เนื่องจากเป็นมิติที่ได้มีการปรับปรุงข้อคำถามเพื่อให้สะท้อนการวัดแรงจูงใจในการบริการสาธารณะแล้ว และแนวความคิดพื้นฐานด้านแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของ Perry (1996) ในมิติที่ 2 ความมุ่งมั่นในการรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมิติที่ 4 การเสียสละตนเอง เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมและถูกนำมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมากที่สุด

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการค้นหาและกู้ภัยในเขตเมือง (USAR)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2560) ได้ให้แนวคิดของการกู้ภัยอย่างต่อเนื่องในเหตุการณ์โครงสร้างอาคารถล่ม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นครอบคลุมขั้นตอนตามลำดับเวลาในการกู้ภัยจากอาสาศักดิ์ที่ต้องการเข้าช่วยเหลือในทันที หลังจากที่มีการถล่มและการเผชิญเหตุของหน่วยฉุกเฉินในท้องถิ่นภายในเวลาไม่กี่นาที ต่อด้วยการมาถึงของหน่วยงานกู้ภัยของท้องถิ่นหรือภูมิภาคภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ไปจนถึงการเผชิญเหตุของทีมกู้ภัยระหว่างประเทศภายในเวลาไม่กี่วันหลังจากเกิดเหตุการณ์ ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบการเผชิญเหตุของการค้นหาและกู้ภัยในเขตเมือง (USAR)
ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2560

ตามคู่มือปฏิบัติงานคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (INSARAG Guidelines) ระบุว่า การค้นหาและกู้ภัยในเขตเมือง (USAR) คือ “กระบวนการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัยออกจากโครงสร้างอาคารที่ถล่มอย่างปลอดภัย และให้การดูแลทางการแพทย์แก่ผู้ประสบภัย” โดยปกติแล้ว ขั้นตอนเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในเหตุการณ์โครงสร้างอาคารถล่มขนาดใหญ่ซึ่งมีสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้นอย่างกะทันหัน เช่น แผ่นดินไหว ไซโคลน และการก่อการร้าย

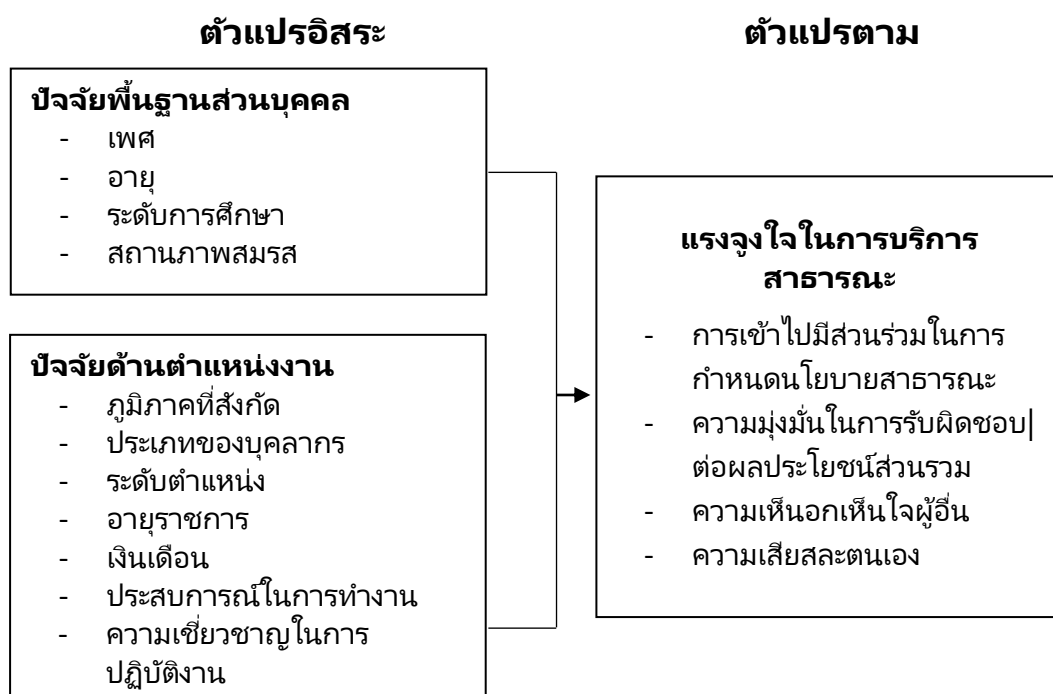
กรอบการเผชิญเหตุของคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (INSARAG) ถูกนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพโดยแสดงให้เห็นถึงระดับการเผชิญเหตุโดยเริ่มต้นจากการเผชิญเหตุทันทีของชุมชนหลังจากเกิดภัยพิบัติ ซึ่งได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยบริการฉุกเฉินในพื้นที่ ตามด้วยทีมกู้ภัยระดับชาติ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ และสุดท้าย คือการค้นหาและกู้ภัยในเขตเมืองระดับประเทศหรือระหว่างประเทศ ซึ่งจะสนับสนุนการทำงานของทีมค้นหาและกู้ภัยในเขตเมืองระหว่างประเทศ (International USAR Teams) ในแต่ละระดับของการเผชิญเหตุจะช่วยเพิ่มศักยภาพของการกู้ภัยและศักยภาพโดยรวม

อย่างไรก็ตาม การค้นหาและกู้ภัยในเขตเมืองจำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันและสนับสนุนผู้ที่เผชิญต่อเหตุการณ์ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ด้วยเช่นกัน สิ่งสำคัญที่จะทำให้การทำงานร่วมกันระหว่างระดับการเผชิญเหตุในระดับต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การแบ่งปันข้อมูล การใช้ศัพท์เทคนิค และการมีขั้นตอนการทำงานที่เหมือนกัน การนำข้อเสนอแนะตามคู่มือปฏิบัติงานคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (INSARAG Guidelines) และข้อมูลเฉพาะต่าง ๆ สำหรับผู้เผชิญเหตุในทุกระดับมาปฏิบัติ ดังนั้น กรอบการเผชิญเหตุของการค้นหาและกู้ภัยในเขตเมือง (USAR) สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนหลักการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน การสร้างศักยภาพ การฝึกอบรม และการประเมินศักยภาพ

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ในด้านปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน ปัจจัยแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ โดยนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดเป็นตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับงานวิจัยมาใช้ในการศึกษาวิจัย ดังรูปที่ 2

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ตามคำสั่งกองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ที่ 1/2565 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565 เรื่อง การจัดตั้งชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ (National

Urban Search and Rescue : USAR) กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จำนวน 170 คน

กลุ่มตัวอย่าง คำนวณโดยตารางหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ เครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน อีรุณี เอกะกุล, 2543) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 118 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยการส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) ให้กลุ่มตัวอย่างได้กรอกข้อมูลด้วยตนเอง (Self-Administration Questionnaire)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) โดยสร้างขึ้นจากการอาศัยแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นคำถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed end question) แบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านตำแหน่งงานของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ได้แก่ ภูมิภาคที่สังกัด ประเภทของบุคลากร ระดับตำแหน่ง อายุราชการ เงินเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 3 คำถามสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะเป็นแบบวัดความคิดเห็น ค่านิยม และพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ (Attraction to public policy formation)

มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นในการรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวม (Commitment to public interest)

มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion)

มิติที่ 4 ความเสียสละ (Self-sacrifice)

4.3 หลักเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม

แบบสอบถามวัดระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ มีลักษณะเป็นแบบการวัดชนิดมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดหลักเกณฑ์การให้นำหนักคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เจ้าหน้าที่ค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง เจ้าหน้าที่ค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ มาก

คะแนน 3 หมายถึง เจ้าหน้าที่ค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เจ้าหน้าที่ค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ น้อย

คะแนน 1 หมายถึง เจ้าหน้าที่ค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ น้อยที่สุด

4.4 การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การหาความเที่ยงตรง (Validity) แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัย สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเสนอ คณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระเพื่อขอคำแนะนำและตรวจสอบความ ถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและครอบคลุมเนื้อหาของงานวิจัย

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ แก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบ (Pre-test) กับประชากรที่มีลักษณะคุณสมบัติ ใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษา และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของ ครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของอัลฟา = .833

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) แล้วนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็น สถิติที่ใช้ในการหาข้อสรุปของข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับการ วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร, ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบ วัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 คือ ศึกษาระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นสถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ เปรียบเทียบโดยใช้ T-test และ F-test เพื่อหาความแตกต่างของตัวแปร 2 กลุ่ม คือ เพศ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way ANOVA เพื่อหาความ แตกต่างของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส

ภูมิภาคที่สังกัด ประเภทของบุคลากร ระดับตำแหน่ง อายุราชการ เงินเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 โดยสถิติดังกล่าวใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2 คือ เปรียบเทียบแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยดำเนินงาน

5. ผลการวิจัย

การศึกษาแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน โดยผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = 118)		
ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	82	69.5
หญิง	36	30.5
อายุ		
24-30 ปี	14	11.9
31-40 ปี	49	41.5
41-50 ปี	49	41.5
51-55 ปี	6	5.1
อายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 55 ปี อายุเฉลี่ย 39.61 ปี S.D. 6.790		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	21	17.8
ปริญญาตรี	59	50.0
ปริญญาโท	38	32.2
สถานภาพสมรส		
โสด	62	52.6
สมรส	53	44.9
หม้าย	3	2.5

จากตารางที่ 1 พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 69.5) มีอายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 55 ปี อายุเฉลี่ย 39.61 ปี และส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง

31-40 ปี และ 41-50 ปี (ร้อยละ 41.5 เท่ากัน) มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 50.0) และมีสถานภาพโสดมากที่สุด (ร้อยละ 52.6)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามปัจจัยด้านตำแหน่งงาน

(n = 118)		
ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิภาคที่สังกัด		
ส่วนกลาง	61	51.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	12	10.2
ภาคเหนือ	10	8.5
ภาคตะวันออก	5	4.2
ภาคกลาง	20	17.0
ภาคตะวันตก	1	0.8
ภาคใต้	9	7.6
ประเภทของบุคลากร		
ข้าราชการ	68	57.6
พนักงานราชการ	47	39.9
ลูกจ้างประจำ	3	2.5
ระดับตำแหน่ง		
ข้าราชการ - ปฏิบัติงาน	9	7.6
ข้าราชการ - ชำนาญงาน	11	9.3
ข้าราชการ - อาวุโส	2	1.7
ข้าราชการ - ปฏิบัติการ	12	10.2
ข้าราชการ - ชำนาญการ	19	16.1
ข้าราชการ - ชำนาญพิเศษ	16	13.6
พนักงานราชการ - พนักงานนโยบายและแผนงาน	3	2.5
พนักงานราชการ - พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	20	17.0
พนักงานราชการ - พนักงานปฏิบัติการด้านสาธารณสุข	19	16.1
พนักงานราชการ - พนักงานประจำสำนักงาน	4	3.4
ลูกจ้างประจำ - พนักงานขับเคลื่อนเครื่องจักรกลขนาดเบา	1	0.8
ลูกจ้างประจำ - พนักงานขับเคลื่อนเครื่องจักรกลขนาดกลาง ระดับ ช 2	2	1.7
อายุราชการ		
1 – 10 ปี	63	53.4
11 – 20 ปี	47	39.8
21 ปีขึ้นไป	8	6.8
เงินเดือน		
15,000 – 20,000 บาท	41	34.7
20,001 – 25,000 บาท	21	17.8
25,001 – 30,000 บาท	18	15.3
มากกว่า 30,000 บาท	38	32.2

ประสบการณ์ในการทำงานในสายงานปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาและกู้ภัย

ไม่มีประสบการณ์	10	8.5
1 – 10 ปี	77	65.3
11 – 20 ปี	26	22.0
21 – 30 ปี	5	4.2
ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน		
ด้านการบริหารจัดการ (Management)	49	41.5
ด้านการค้นหา (Search)	10	8.5
ด้านการกู้ภัย (Rescue)	32	27.1
ด้านโลจิสติกส์ (Logistic)	21	17.8
ด้านการแพทย์ (Medical)	6	5.1

จากตารางที่ 2 พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนใหญ่สังกัดส่วนกลาง (ร้อยละ 51.7) เป็นข้าราชการ (ร้อยละ 57.6) มีระดับตำแหน่งเป็นพนักงานราชการ - พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ร้อยละ 16.9) มีอายุราชการ 1-10 ปี (ร้อยละ 53.4) มีเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท (ร้อยละ 34.7) มีประสบการณ์ในการทำงานในสายงานปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาและกู้ภัย 1 - 10 ปี (ร้อยละ 65.3) และมีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการ (Management) มากที่สุด (ร้อยละ 41.5)

ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัย ในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกี่ยวกับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย (Attraction to policy making) มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ (Commitment to the public interest) มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion) และมิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว (Self-sacrifice) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ในภาพรวม

(n = 118)			
แรงจูงในการบริการสาธารณะ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ
มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย	4.71	0.485	มากที่สุด
มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ	4.51	0.674	มากที่สุด
มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.61	0.583	มากที่สุด

มิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว	4.37	0.747	มากที่สุด
ภาพรวม	4.55	0.622	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมของระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) โดยมิติที่มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมากที่สุดคือ มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย ($\bar{x} = 4.71$) รองลงมาคือ มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{x} = 4.61$) มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ ($\bar{x} = 4.51$) และมิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว ($\bar{x} = 4.37$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามเพศ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	เพศ	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
มิติที่ 1	ชาย	82	4.70	.406	-.826	.411
	หญิง	36	4.76	.344		
มิติที่ 2	ชาย	82	4.50	.540	-.267	.791
	หญิง	36	4.53	.513		
มิติที่ 3	ชาย	82	4.60	.423	-.467	.642
	หญิง	36	4.64	.380		
มิติที่ 4	ชาย	82	4.31	.606	-1.870	.064
	หญิง	36	4.53	.573		
ภาพรวม	ชาย	82	4.52	.388	-1.236	.219
	หญิง	36	4.61	.366		

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีเพศ ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของอายุของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)

แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.265	3	.088	.579	.630
	ภายในกลุ่ม	17.352	114	.152		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.814	3	.271	.966	.411
	ภายในกลุ่ม	32.011	114	.281		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.344	3	.115	.680	.566
	ภายในกลุ่ม	19.231	114	.169		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.732	3	.244	.666	.574
	ภายในกลุ่ม	41.736	114	.366		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.341	3	.114	.771	.513
	ภายในกลุ่ม	16.792	114	.147		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีอายุ ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการศึกษาของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)

แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.062	2	.031	.204	.816
	ภายในกลุ่ม	17.554	115	.153		

	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.321	2	.160	.568	.568
	ภายในกลุ่ม	32.504	115	.283		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.110	2	.055	.326	.723
	ภายในกลุ่ม	19.464	115	.169		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.191	2	.095	.259	.772
	ภายในกลุ่ม	42.278	115	.368		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.046	2	.023	.156	.855
	ภายในกลุ่ม	17.087	115	.149		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสถานภาพสมรสของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.476	2	.238	1.595	.207
	ภายในกลุ่ม	17.141	115	.149		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.564	2	.282	1.005	.369
	ภายในกลุ่ม	32.261	115	.281		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.351	2	.176	1.051	.353
	ภายในกลุ่ม	19.223	115	.167		
	รวม	19.575	117			

มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.995	2	.498	1.380	.256
	ภายในกลุ่ม	41.473	115	.361		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.569	2	.285	1.976	.143
	ภายในกลุ่ม	16.564	115	.144		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 7 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีสถานภาพสมรส ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีปัจจัยด้านตำแหน่งงาน ต่างกัน มีระดับต่อแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภูมิภาคที่สังกัดของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	2.209	5	.442	3.212	.010**
	ภายในกลุ่ม	15.408	112	.138		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	2.559	5	.512	1.894	.101
	ภายในกลุ่ม	30.266	112	.270		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	1.329	5	.266	1.632	.157
	ภายในกลุ่ม	18.246	112	.163		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	4.365	5	.873	2.566	.031*
	ภายในกลุ่ม	38.103	112	.340		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.930	5	.386	2.844	.019*

ภายในกลุ่ม	15.203	112	.136
รวม	17.133	117	
รวม	17.133	117	

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ยุติคนหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภูมิภาคต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ยุติคนหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภูมิภาคแตกต่างกัน

(n = 118)

ภูมิภาคที่สังกัด	$\bar{X}$	ภูมิภาคที่สังกัด					
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
มิติที่ 1							
1. ส่วนกลาง	4.83	-	.214	.259	.092	.159	.455*
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.61		-	.044	-.122	-.056	.241
3. ภาคเหนือ	4.57			-	.167	-.100	.196
4. ภาคตะวันออก	4.73				-	.067	.363
5. ภาคกลางและภาคตะวันตก	4.67					-	.296
6. ภาคใต้	4.37						-
มิติที่ 4							
1. ส่วนกลาง	4.50	-	.267	.446*	.596*	.008	.413
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.23		-	.179	.329	-.259	.146
3. ภาคเหนือ	4.05			-	.150	-.438	-.033
4. ภาคตะวันออก	3.90				-	-.588*	-.183
5. ภาคกลางและภาคตะวันตก	4.49					-	.405
6. ภาคใต้	4.08						-
ภาพรวม							
1. ส่วนกลาง	4.65	-	.161	.363*	.277	.125	.316*
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.49		-	.202	.117	-.036	.155
3. ภาคเหนือ	4.29			-	-.086	-.238	-.048

4. ภาคตะวันออก	4.37	-	-.152	.038
5. ภาคกลางและภาคตะวันตก	4.52		-	.191
6. ภาคใต้	4.33			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภูมิภาค ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติรายมิติระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ จำแนกตามภูมิภาคที่สังกัด เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 9 ดังนี้

1) มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย พบความแตกต่างจำนวน 1 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดส่วนกลาง ($\bar{x} = 4.83$) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภาคใต้ ($\bar{x} = 4.37$)

2) มิติที่ 4 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ พบความแตกต่างจำนวน 3 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดส่วนกลาง ($\bar{x} = 4.50$) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภาคเหนือ ($\bar{x} = 4.05$) และภาคตะวันออก ($\bar{x} = 3.90$) และเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภาคกลางและภาคตะวันตก ($\bar{x} = 4.49$) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภาคตะวันออก ($\bar{x} = 3.99$)

3) ในภาพรวม พบความแตกต่างจำนวน 2 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดส่วนกลาง ($\bar{x} = 4.65$) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดภาคเหนือ ($\bar{x} = 4.29$) และภาคใต้ ($\bar{x} = 4.33$)

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างประเภทของบุคลากรของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.504	2	.252	1.692	.189
	ภายในกลุ่ม	17.113	115	.149		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.452	2	.226	.803	.450

	ภายในกลุ่ม	32.373	115	.282		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.328	2	.164	.981	.378
	ภายในกลุ่ม	19.246	115	.167		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	1.258	2	.629	1.755	.177
	ภายในกลุ่ม	41.210	115	.358		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.471	2	.236	1.626	.201
	ภายในกลุ่ม	16.662	115	.145		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีประเภทของบุคลากร ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.707	9	.079	.501	.871
	ภายในกลุ่ม	16.910	108	.157		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	2.147	9	.239	.840	.581
	ภายในกลุ่ม	30.677	108	.284		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	1.040	9	.116	.674	.731
	ภายในกลุ่ม	18.534	108	.172		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	2.658	9	.295	.801	.616

	ภายในกลุ่ม	39.810	108	.369		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.976	9	.108	.725	.685
	ภายในกลุ่ม	16.157	108	.150		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 11 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีระดับตำแหน่ง ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของอายุราชการของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.032	2	.016	.105	.900
	ภายในกลุ่ม	17.585	115	.153		
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.509	2	.255	.907	.407
	ภายในกลุ่ม	32.315	115	.281		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.226	2	.113	.671	.513
	ภายในกลุ่ม	19.349	115	.168		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.263	2	.132	.359	.699
	ภายในกลุ่ม	42.205	115	.367		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.161	2	.081	.546	.581
	ภายในกลุ่ม	16.972	115	.148		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 12 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีอายุราชการ ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)						
แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.432	3	.144	.955	.417
	ภายในกลุ่ม	17.185	114	.151		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.893	3	.298	1.063	.368
	ภายในกลุ่ม	31.932	114	.280		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.124	3	.041	.242	.867
	ภายในกลุ่ม	19.451	114	.171		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.287	3	.096	.259	.855
	ภายในกลุ่ม	42.181	114	.370		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.261	3	.087	.587	.625
	ภายในกลุ่ม	16.872	114	.148		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 13 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีเงินเดือน ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของ
ประสบการณ์ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)

แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.117	3	.039	.253	.859
	ภายในกลุ่ม	17.500	114	.154		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.865	3	.288	1.029	.383
	ภายในกลุ่ม	31.960	114	.280		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.316	3	.105	.624	.601
	ภายในกลุ่ม	19.258	114	.169		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.665	3	.222	.604	.613
	ภายในกลุ่ม	41.803	114	.367		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.094	3	.031	.210	.889
	ภายในกลุ่ม	17.039	114	.149		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 14 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความ
เชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่อระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

(n = 118)

แรงจูงใจ	แหล่งความแปรปรวน	SS	Df	MS	F	Sig.
มิติที่ 1	ระหว่างกลุ่ม	.365	4	.091	.598	.665

	ภายในกลุ่ม	17.251	113	.153		
	รวม	17.617	117			
มิติที่ 2	ระหว่างกลุ่ม	.493	4	.123	.431	.786
	ภายในกลุ่ม	32.332	113	.286		
	รวม	32.825	117			
มิติที่ 3	ระหว่างกลุ่ม	.601	4	.150	.895	.470
	ภายในกลุ่ม	18.974	113	.168		
	รวม	19.575	117			
มิติที่ 4	ระหว่างกลุ่ม	.716	4	.179	.485	.747
	ภายในกลุ่ม	41.752	113	.369		
	รวม	42.468	117			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.158	4	.040	.263	.901
	ภายในกลุ่ม	16.975	113	.150		
	รวม	17.133	117			

จากตารางที่ 15 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 16 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	ระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ
1. ปัจจัยส่วนบุคคล	
เพศ	X
อายุ	X
ระดับการศึกษา	X
สถานภาพสมรส	X
2. ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน	X
ภูมิภาคที่สังกัด	✓

ประเภทของบุคลากร	X
ระดับตำแหน่ง	X
อายุราชการ	X
เงินเดือน	X
ประสบการณ์ในการทำงาน	X
ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน	X

โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.การอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย สามารถอภิปรายผลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย พบว่า ภาพรวมของระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายมิติ พบว่า

มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.71 ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รู้สึกภูมิใจเมื่อเห็นผู้คนได้รับความช่วยเหลือจากการปฏิบัติงานที่ตนเองได้มีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.81 อาจเนื่องมาจากการกิจด้านค้นหาและกักกันในเมือง เพิ่งถูกกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และได้มีการยกระดับการดำเนินการให้เข้มข้นจริงจังอย่างต่อเนื่องในแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 – 2570 โดยในการขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ และต้องมีการทดสอบให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสากล รวมถึงต้องปฏิบัติการกิจขับเคลื่อนความร่วมมือระหว่างประเทศด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการค้นหาและกักกัน จึงมีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมากที่สุด คือ มิติ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบายมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทยา ศรีมามาศ และกฤษฎวรรณ โสวัชรินทร์ (2564) ที่พบว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะอยู่ในระดับสูง โดยมีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแรงจูงใจนี้เป็นแรงกระตุ้นภายในตัวบุคคลที่เป็นเหตุให้บุคลากรในองค์กรสาธารณะมีความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ในการบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.51 ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมีความเห็นว่าการทำงานเพื่อสาธารณะเป็นหน้าที่ของพลเมือง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.57 อาจเนื่องมาจากการกิจหลักของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ คือ งานด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการบริการสาธารณะและจิตอาสา แต่มีเงื่อนไขความแตกต่างในเรื่องระเบียบราชการเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะเจ้าหน้าที่เป็นบุคลากรของรัฐ การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ นั้นจะต้องมีข้อสั่งการหรือคำสั่งใช้ และการปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่ในกรอบของระเบียบราชการที่กำหนด เจ้าหน้าที่จึงมีความคิดเห็นต่อประเด็นการทำงานเพื่อสาธารณะเป็นหน้าที่พลเมือง ในระดับมากที่สุด

มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.61 ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เข้าใจความรู้สึกและความทุกข์ยากของผู้ประสบภัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.74 อาจเนื่องมาจากความเป็นประชาชนชาวไทย และพุทธศาสนิกชนที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องชาติและศาสนามาตั้งแต่เด็ก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้ประสบภัย และด้วยการเข้าสู่วิถีราชการของ “กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย” ที่เมื่อแรกเริ่มบรรจุจะได้รับการอบรมหลักสูตร “การเป็นข้าราชการที่ดี” และหลักสูตรต่าง ๆ ที่หล่อหลอมรวมให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีสมรรถนะ ความรู้ และทักษะด้านการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย การบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าในระยะเร่งด่วนให้แก่ผู้ประสบภัย การฟื้นฟู เยียวยา สงเคราะห์ และการบรรเทาผลกระทบของประชาชนในด้านอื่น ๆ ที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วน และการที่เจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานการณ์จริง ได้เห็นสภาพปัญหา ความเดือดร้อน ความเสียหายของบ้านเรือน ทรัพย์สิน สิ่งของต่าง ๆ ตลอดจนการสูญเสียชีวิต ทำให้เจ้าหน้าที่ได้เห็นถึงสภาพความเสียหายและความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่จึงเข้าใจความรู้สึกและความทุกข์ยากของผู้ประสบภัยอยู่ในระดับมากที่สุด

มิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.37 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรวมน้อยที่สุดในรายมิติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รู้สึกดีที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ฉุกเฉิน แม้ว่าจะไม่ได้รับค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องมาจากการเสียสละส่วนตัวเป็นแรงจูงใจทางด้านอารมณ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสามพื้นฐานของแรงจูงใจในการบริการสาธารณะที่ Perry & Wise (1990) ได้ระบุไว้ว่า แรงจูงใจทางด้านอารมณ์ส่งผลต่อแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมิติความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมิติการเสียสละส่วนตัวเป็นแรงจูงใจที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อความหลากหลายของบริบททางสังคม ความรู้สึกดีที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ฉุกเฉินถือเป็นความภาคภูมิใจของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัย แม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่การเป็นบุคลากรที่สังกัดหน่วยงานราชการ แม้ว่าจะไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่อาจจะได้รับผลประโยชน์อื่นเป็นการตอบแทน อาทิ การยกย่องชมเชย การได้รับรางวัลที่เป็นเกียรติยศ รางวัล “หม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร” รางวัลสร้างเสริมคนดีมีคุณธรรม

การประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครดีเด่นแห่งชาติ การได้รับเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ “สดุดีป้องกันภัย” โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น “คนดี ศรี ปก.” ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นต้น นอกจากนี้การปลูกฝังในเรื่องคำสอนของพุทธศาสนาก็เป็นส่วนที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยของคนไทยให้มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และพร้อมให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดสาธารณภัย

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านตำแหน่งงาน พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นเพศชาย (ร้อยละ 69.5) มากกว่าเพศหญิง มีอายุต่ำสุด 24 ปี อายุสูงสุด 55 ปี อายุเฉลี่ย 39.61 ปี และส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ 41-50 ปี (ร้อยละ 41.5 เท่ากัน) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุด (ร้อยละ 50.0) และมีสถานภาพโสด มากที่สุด (ร้อยละ 52.5)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่มีเพศต่างกัน อายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และสถานภาพสมรสต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านตำแหน่งงาน ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่วนใหญ่สังกัดส่วนกลาง (ร้อยละ 51.7) มีตำแหน่งเป็นข้าราชการ (ร้อยละ 57.6) มีระดับตำแหน่งเป็นพนักงานราชการ – พนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ร้อยละ 16.9) มีอายุราชการ 1-10 ปี (ร้อยละ 53.4) มีเงินเดือน 15,000 – 20,000 บาท (ร้อยละ 34.7) มีประสบการณ์ในการทำงานในสายงานปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาและกู้ภัย 1 -10 ปี (ร้อยละ 65.3) และมีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการ (Management) มากที่สุด (ร้อยละ 41.5)

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ประเภทของบุคลากรต่างกัน ระดับตำแหน่งต่างกัน อายุราชการต่างกันมีเงินเดือนต่างกัน มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่สังกัดภูมิภาค ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติในรายมิติของระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ จำแนกตามภูมิภาคที่สังกัดเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ พบความแตกต่าง ดังนี้

มิตินี้ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย ผลการศึกษาพบความแตกต่างจำนวน 1 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.83) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย 4.37)

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบในการกำหนดนโยบายของหน่วยงานผู้ที่กำหนดนโยบายจะเป็นผู้บริหารและหน่วยงานส่วนกลาง ดังนั้น เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลาง อาจได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่สังกัดส่วนภูมิภาคที่เป็นผู้รับนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดพื้นฐานด้านแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของ Perry & Wise (1990) ด้านแรงจูงใจที่มีเหตุผล (Rational) ที่บุคคลต้องการความพึงพอใจสูงสุดจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ มีผลทำให้เกิดการกระตุ้นให้การปฏิบัติงานและเสริมภาพลักษณ์ เจ้าหน้าที่จะรู้สึกว่ามีพันธะสัญญาต่อการบริการสาธารณะและมีความพึงพอใจในขณะให้บริการสาธารณะ ซึ่งแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวได้พัฒนาจนกลายเป็นตัววัดโดย Perry (1996) ในมิตินี้ 1 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

มิตินี้ 4 ความเสียสละส่วนตัว ผลการศึกษาพบความแตกต่างจำนวน 3 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.50) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภาคเหนือ (ค่าเฉลี่ย 4.05) และภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย 3.90) และเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภาคกลางและภาคตะวันตก (ค่าเฉลี่ย 4.49) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่าเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภาคตะวันออก (ค่าเฉลี่ย 3.90)

จากผลการศึกษาอาจเนื่องมาจากภารกิจด้านการค้นหาและกักกันในเขตเมือง เช่น กรณีแผ่นดินไหว อาคารถล่ม โดยส่วนใหญ่จะเป็นสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เขตเมือง มีความเสียหายเป็นวงกว้าง มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก และจำเป็นต้องใช้ทักษะเฉพาะทางขั้นสูงในการปฏิบัติงาน ทำให้เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่ปฏิบัติหน้าที่เข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ที่สังกัดส่วนกลาง เนื่องด้วยสาธารณภัยขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้น และมีผู้ประสบภัยพิบัติจำนวนมาก จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งการกู้ชีพและกักกันในเวลาที่รวดเร็วที่สุด เพื่อลดความสูญเสียให้มากที่สุด เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางจะสามารถเข้าถึงพื้นที่ประสบภัยได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าเจ้าหน้าที่ที่สังกัดส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกักกันในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลางหลายคนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ และมีทักษะความเชี่ยวชาญมากกว่าเจ้าหน้าที่ที่สังกัดส่วนภูมิภาคกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงมีคำสั่งให้ออกปฏิบัติหน้าที่อยู่เป็นประจำบ่อยครั้ง ในกรณีที่เป็นเหตุสา

ธารณภัยที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ผู้ปฏิบัติหน้าที่เข้าให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจะเป็นเจ้าหน้าที่ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤติ (Emergency Response Team : ERT) เจ้าหน้าที่กู้ภัยของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอีกชุดหนึ่งที่ออกปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่ชุดเผชิญสถานการณ์วิกฤตินี้จะสังกัดศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต 18 เขต ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดังนั้น ความสำเร็จของการได้ออกปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จึงส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการเสียสละส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์สาธารณะ

ผลการศึกษาในภาพรวม พบความแตกต่างจำนวน 2 คู่ คือ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.65) มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ สูงกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่สังกัดภาคเหนือ (ค่าเฉลี่ย 4.29) และภาคใต้ (ค่าเฉลี่ย 4.33) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Camilleri (2007) ที่พบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งงานมีผลส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ดังนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดส่วนกลาง มีโอกาสได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ หรือมีโอกาสในการลงพื้นที่ปฏิบัติภารกิจได้มากกว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติที่สังกัดภูมิภาคอื่น

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย มีแรงจูงใจในการบริการสาธารณะในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายมิติ พบว่า มิติที่มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะมากที่สุด คือ มิติที่ 1 ความสนใจในการกำหนดนโยบาย (Attraction to policy making) รองลงมาคือ มิติที่ 3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion) มิติที่ 2 ความมุ่งมั่นต่อผลประโยชน์สาธารณะ (Commitment to the public interest) และมิติที่ 4 การเสียสละส่วนตัว (Self-sacrifice) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่มีปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส) ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน และปัจจัยด้านตำแหน่งงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่มีประเภทของบุคลากร ระดับตำแหน่ง อายุ ราชการ เงินเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน ต่างกัน มีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ เจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่สังกัดภูมิภาค ต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7.1 ข้อเสนอแนะตามผลการวิจัย

1. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้แสดงความคิดเห็นหรือมุมมองเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะมากขึ้น เช่น ควรจัดให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนการประกาศนโยบายสาธารณะ หรือการจัดกิจกรรมถอดบทเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ การจัดงานสัมมนาทางวิชาการ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดเห็น และเป็นเวทีรับฟังปัญหา หรือสะท้อนความคิดเห็นและข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรจัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผลการปฏิบัติงาน ด้วยการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน รวมถึงผลตอบแทนที่จะได้รับภายหลังจากการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ค่าตอบแทน ค่าเสี่ยงภัยในการปฏิบัติงาน รางวัล เกียรติยศ สวัสดิการ และความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งไม่ควรให้เจ้าหน้าที่ต้องเสียผลประโยชน์จากการปฏิบัติงาน

3. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้เข้าใจและมีทัศนคติเชิงบวกในการทำงานว่าการช่วยเหลือและการดูแลสวัสดิภาพของผู้ประสบภัยถือเป็นความรักชาติด้วยเช่นกัน อาจจัดกิจกรรมในรูปแบบของฝึกอบรม เป็นต้น

4. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีทัศนคติเชิงบวกในด้านการเสียสละในการทำงาน การอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือและดูแลสวัสดิภาพของผู้ประสบภัย และการทำงานด้วยจิตอาสา รวมถึงควรสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหรือการเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวมให้แก่หน่วยงาน ประชาชน และประเทศโดยเจ้าหน้าที่ต้องได้รับผลตอบแทนจากการเสียสละดังกล่าว เช่น ค่าตอบแทน ค่าเสี่ยงภัยในการปฏิบัติงาน รางวัล เกียรติยศ สวัสดิการ และความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นต้น

5. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประจำปีงบประมาณ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้มีการเรียนรู้ความรูใหม่ๆ ทบทวน และฝึกทักษะการกู้ภัย ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงจูงใจในการบริการสาธารณะ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) เพื่อให้ได้ทราบรายละเอียดของแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ในมิติต่าง ๆ เพื่อนำผลการศึกษาที่ค้นพบมาวิเคราะห์และกำหนดเป็น “แนวทางปฏิบัติในการบริการสาธารณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย”

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการบริการสาธารณะเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโครงสร้างและการบริหารองค์กร เป็นต้น

3. ควรมีการขยายกลุ่มประชากรให้ครอบคลุมเจ้าหน้าที่ชุดค้นหาและกู้ภัยในเมืองแห่งชาติ ที่สังกัดหน่วยงานอื่น ได้แก่ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์มูลนิธิเพื่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และบริษัท เอ็นพีซี เซฟตี้ แอนด์ เอ็นไวรอนเมนทอล เซอร์วิส จำกัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมกลุ่มประชากร และมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (ม.ป.ป.) *กรอบการดำเนินงานเช่นใดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ. 2558 – 2573*. กรุงเทพฯ : ผู้แต่ง.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมากรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย*. สืบค้นจาก <https://disaster.go.th/about/background>.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). *การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2560). *คู่มือปฏิบัติงานคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (INSARAG Guidelines)*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2566). *นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี (Organizational Governance : OG ของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2567). *ลักษณะสำคัญขององค์การประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ชวนพิศ เงินฉลาด. (2562). *แรงจูงใจในการบริการสาธารณะ กรณีศึกษาศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)* . มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

นัทธี ขจรกิตติยา. (2555). *ตัวแปรเชิงเหตุและผลของแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของพนักงานเทศบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)* . มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

นันทยา ศรีมามาศ และกฤษฎวรรณ โสวัชรินทร์. (2564). *แรงจูงใจในการบริการสาธารณะของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(12), 181-194.*

เบญจธรรม ดิสกุล. (2558). *การรับราชการ: แรงจูงใจในการบริการสาธารณะหรือสวัสดิการในองค์กร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2543). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*.
อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปิยฉัตร ศิริมาศทอง. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานช่วงWFH และความท้าทายในการจัดการของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (7 กันยายน 2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 52 ก.
- วิภาพรรณ ตระกูลสันติรัตน์ และคณะ. (2557). การศึกษาแรงจูงใจในการบริการสาธารณะของนักศึกษาไทย: กรณีศึกษานักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ภายใต้ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปี 2553*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Brewer, G. A. and Selden, S. C. (1998). Whistle blowers in the federal civil service: New evidence of the public service ethic. *Journal of public administration research and theory*, 8(3), 413-440.
- Brewer, G. A. and Selden, S. C. (2000). Why elephants gallop: Assessing and predicting organizational performance in federal agencies. *Journal of public administration research and theory*, 10(4), 685-712.
- Camilleri, E. (2007). Antecedents affecting public service motivation. *Personnel Review*, 36(3), 356-377.
- Kim, S. (2005). Individual-level factors and organizational performance in government organizations. *Journal of public administration research and theory*, 15(2), 245-261.
- Kim, S. (2009). Testing the structure of public service motivation in Korea: research note. *Journal of public administration research and theory*, 19(4), 839-851.
- Kim, S. and Vandenabeele, W. (2010). A strategy for building public service motivation research internationally. *Public administration review*, 70(5), 701-709.
- Moynihan, D. P. and Pandey, S. K. (2007). The Role of Organizations in Fostering Public Service Motivation. *Public Administration Review*, 67(1), 40-53.
- Li, X. (2008). An Empirical Study on Public Service Motivation and the Performance of Government Employee in China. *Canadian Social Science*, 4(2), 18-28.
- Perry, J. L. (1996). Measuring public service motivation: An assessment of construct reliability and validity. *Journal of public administration research and theory*, 6(1), 5-22.

- Perry, J. L. (1997). Antecedents of public service motivation. *Journal of public administration research and theory*, 7(2), 181-197.
- Perry, J. L. and Wise, L. R. (1990). The Motivational Bases of Public Service. *Public administration review*, 50(3), 367-373.
- Rainey, H. G. and Steinbauer, P. (1999). Galloping Elephants: Developing Elements of a Theory of Effective Government Organizations. *Journal of public administration research and theory*, 9(1), 1-32.
- RitZ, A. (2009). Public service motivation and organizational performance in Swiss federal government. *International review of administrative sciences*, 75(1) 53-78.
- Vandenabeele, W. (2007). Toward a public administration theory of public service motivation: An institutional approach. *Public management review*, 9(4), 545-556.
- Vandenabeele, W. (2011). Who want to deliver public service? Do institutional antecedents of public service motivation provide an answer. *Review of public personnel administration*, 31(1), 87-107.

การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ จากการค้าประเวณี

The Efficiency Enhancement in Law Enforcement Response to Human Trafficking for Prostitution

ธีรภัทร แก้วจันทน์¹, ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม²

วันรับ: 12 กรกฎาคม 2566 วันแก้ไข: 29 สิงหาคม 2566 ยอมรับ: 18 กันยายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและกลไกความร่วมมือ รวมทั้ง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นไปโดย สดวก จึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายบุคคลเพื่อนำมาหาแสวงประโยชน์โดยมิชอบได้ง่าย มีผู้ถูกนำพาเดินทางมาเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในประเทศไทยโดยเฉพาะในรูปแบบการค้าประเวณี ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศเมียนมา และหลังสถานการณ์ COVID 2019 การค้าประเวณีมีการติดต่อทางออนไลน์ มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งข้อจำกัดของการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 ประการสำคัญ ได้แก่ (1) คณะกรรมการและอนุกรรมการตามกฎหมายค้ามนุษย์มีผู้แทนจากองค์กรภาคประชาสังคมในสัดส่วนที่น้อย (2) การได้รับความร่วมมือในการส่งมอบข้อมูลในการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศของภาคเอกชนมีค่อนข้างน้อย และ (3) ปัญหาการติดตามพยานเอกสาร และพยานบุคคลจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ (1) เพิ่มบุคลากรด้านหน้าและเครือข่ายระดับพื้นที่ (2) เพิ่มอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนภูมิภาคในการสืบสวนจับกุมคดีค้ามนุษย์ (3) จัดให้มีหน่วยงานกลางสำหรับดำเนินการเรื่องประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งทางด้านภาษา และมีรูปแบบในการดำเนินงาน (4) เก็บรวบรวมสถิติและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภาคี (5) ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสื่อลามกเด็กและ (6) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยมด้านการบริโภคนิยม

คำสำคัญ: ค้ามนุษย์, การบังคับใช้กฎหมาย, การค้าประเวณี

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต, คณะอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ คณะอาชญวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

An objective of this research is to study and analyze the situation in human trafficking relating exploitation of prostitution. The research also studies problems, obstacles and restraints affecting law enforcement and cooperation in resolving the human trafficking, including methods in increasing the efficiency in the law enforcement. The study method for this research is qualitative research including several techniques such as documentary research, non-participant observation and in-depth interview. It has been found that traveling to Thailand is convenient, therefore people smuggling especially for prostitution occurs easily. Most of these prostitutes come from Myanmar. After the COVID-19 situation in Thailand, online prostitution has increased. A restriction of law enforcement in preventing and resolving human trafficking can be categorized into 3 points; (1) there are a small proportion of representatives from civil society organizations in the Committee and Subcommittee on Human Trafficking Law, (2) cooperation in providing information regarding investigation especially from private sectors is limited, (3) challenge in seeking some documentary evidence and witnesses from neighboring countries. The following are some approaches to enhance the efficiency in law enforcement; (1) increasing front-line personnel and local network, (2) increasing authority of local government organizations for investigation in human trafficking case, (3) establishing a central agency responsible for international cooperating including language aspect and operation aspect, (4) collecting statistics and database together with associate agency, (5) educating people regarding child porn, and (6) promoting value modifying in consumerism

Keywords: Human Trafficking, Law Enforcement, Prostitution

1. บทนำ

ปัญหาการค้ามนุษย์ ถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Security) และกำลังเป็นประเด็นที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการกระทำที่ลดทอนศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นต้นเหตุนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรมยาเสพติด การลักลอบเข้าเมือง การค้าประเวณี (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2558) และที่สำคัญในกฎหมายสิทธิมนุษยชนถือว่าการค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศ จึงเป็นปัญหาที่นานาชาติประเทศให้ความสนใจ การค้ามนุษย์ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Trafficking in person (TIP) ซึ่ง 4 มิติให้คำอธิบายไว้มากมาย เช่นการค้ามนุษย์เป็นการก่ออาชญากรรมโดยการถือเอามนุษย์เป็นสินค้าในการซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นผลประโยชน์ของคนหรือองค์กรอาชญากรรมนับเป็นการค้าหาสรูปแบบใหม่ที่อาศัยความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของคนกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้ยากไร้ ชนกลุ่มน้อยชนพื้นเมือง เด็ก และสตรี มาแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

รูปแบบของการค้ามนุษย์ในปัจจุบันจัดประเภท ดังนี้ (1) ค้ามนุษย์รูปแบบที่พบเห็นเป็นประจำเช่น การค้าบริการทางเพศ ซึ่งพบเห็นบ่อยมากเหยื่ออาจอยู่ในภาวะจำนน หรือถูกบังคับขู่เข็ญให้ขายบริการทางเพศ (2) ค้ามนุษย์เพื่อใช้แรงงานเยี่ยงทาส เหยื่อจำนวนมากที่ทำงานในสวน ฟาร์ม บ้าน โรงงาน ต้องทำงานหนัก ไม่ได้รับการพักผ่อน ถูกทารุณ (3) ค้ามนุษย์เพื่อการแต่งงาน ปรากฏในรูปแบบของการจัดหาคู่เพื่อการรับจ้างแต่งงาน มีนายหน้าสืบเสาะหาหญิงเพื่อแต่งงานกับชายที่ไม่รู้จัก หลังจากแต่งงานหญิงจำนวนหนึ่งกลายเป็นเมียทาส อยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้ายในเรือนเพศ ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ (4) ค้ามนุษย์เพื่อการขอทาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยนายหน้าติดต่อพาเด็ก คนชรา คนพิการ เดินทางออกจากบ้านเกิดไปขอทานในเมืองใหญ่ ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเหยื่อจะถูก บังคับให้ขอทาน (5) ค้ามนุษย์เพื่อการทำผิดกฎหมาย ซึ่งเหยื่อมักเป็นเด็กที่พบเห็น คือ การนำเด็กไปเป็นเครื่องมือในการส่งยาเสพติดให้กับผู้ค้ารายย่อย (แสงจันทร์ มาน้อย, 2557)

รัฐบาลไทยจึงต้องประกาศให้การแก้ไขปัญหา “การค้ามนุษย์” เป็นวาระแห่งชาติเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2547 โดยมุ่งหวังให้มีการขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ให้หมดสิ้นไป ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับปัญหาการค้ามนุษย์คือ (1) ความพยายามผลักดันขององค์กรเอกชนไทยและองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ (2) กระแสกดดันจากนานาชาติที่อ้างว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์มิชอบจากการค้าเด็กและผู้หญิง ที่ประเทศไทยตกอยู่ใน 3 สถานะ คือ สถานะที่หนึ่งเป็นประเทศต้นทางที่ส่งเด็กและผู้หญิงไปค้าทั้งในภูมิภาค และนอกภูมิภาค สถานะที่สองเป็นประเทศทางผ่าน คือ เป็นผู้รับเด็กและผู้หญิงจากประเทศอื่นทั้งในภูมิภาคและนอกภูมิภาคเข้ามาและผ่านไปประเทศอื่น และสถานะที่สามเป็นประเทศปลายทาง คือ นำเด็กและผู้หญิงจากที่ต่างๆ มาค้าบริการทางเพศในประเทศไทย (3) เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้กฎหมายคุ้มครอง ผู้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เมื่อปี พ.ศ. 2543 (The Trafficking Victims Protection Act (TVPA) of 2000) โดยประเมินสถานการณ์แก้ไขปัญหามาตรฐานขั้นต่ำใน

การยุติการค้ามนุษย์ของประเทศต่างๆ และมีการจัดระดับ ดังนี้ระดับ 1 (Tier 1) คือ ประเทศที่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่ระดับ 2 (Tier 2) คือ ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ขั้นต่ำอย่างเต็มที่แต่มีความพยายามที่จะปฏิบัติ ระดับ 3 (Tier 3) คือ ประเทศที่ยังไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเต็มที่และไม่มีความพยายามใดๆ ในการที่จะปฏิบัติตามซึ่งมาตรฐานขั้นต่ำ ที่สหรัฐอเมริกากำหนดไว้ มีดังนี้ (1) รัฐบาลควรห้ามมิให้มีการค้ามนุษย์และควรลงโทษพฤติกรรมการค้ามนุษย์ (2) ควรกำหนดบทลงโทษที่รุนแรง กรณีเหยื่อของการค้ามนุษย์ เพื่อการบริการทางเพศ (3) การกระทำที่เจตนาเพื่อการค้ามนุษย์ให้รูปแบบที่ร้ายแรง ควรมีบทลงโทษที่เข้มงวดและรุนแรงพอที่จะยับยั้งไม่ให้มีการค้ามนุษย์อีกในอนาคต (4) รัฐบาลควรใช้และคงไว้ซึ่งความพยายามอย่างจริงจังสถานการณ์การค้ามนุษย์ (จริยวัตร ณ พุทธาณรรักษ์ และคณะ, 2550)

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์อีกประการหนึ่งของการค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณีที่ยังคงมีอยู่ในประเทศไทย และมีการดำเนินการอย่างโจ่งแจ้งไม่เกรงกลัวกฎหมาย คือการตรวจค้น กับกุมและช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในสถานอาบอบ นวด วิคตอเรียซีเครท ถนนพระราม 9 กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2561 (คมชัดลึก, 2561) จากรายงานข่าวสรุปได้ว่าคดีนี้สืบเนื่องมาจากการร้องขอขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษเข้าช่วยเหลือเหยื่อที่เป็นเด็กหญิงชาวเมียนมา กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงได้ดำเนินการสอบสวนและรับเป็นคดีพิเศษที่ 43/2560 โดยมีพฤติการณ์ทางคดี เป็นการกระทำความผิดในลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกันระหว่างประเทศไทย เมียนมา และมาเลเซีย มีการนำพาเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี เข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย เริ่มจากการนำพาเข้ามาขายบริการในการให้เปิดบริษัท ก่อนที่จะนำมาค้าประเวณี ณ สถานอาบอบนวด วิคตอเรียซีเครท ซึ่งเข้าลักษณะความผิดฐานค้ามนุษย์ อันเป็นความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งต่อวันที่ 12 มกราคม 2561 กรมสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่ทหาร เจ้าหน้าที่กรมการปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำหมายค้นและหมายจับของศาลอาญาเข้าตรวจค้นสถานอาบอบนวด “วิคตอเรียซีเครท” เพื่อจับผู้ต้องหาตามหมายจับผู้ต้องหา และหาพยานหลักฐานประกอบการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาและผู้เกี่ยวข้อง

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งเป็นผู้บัญชาการเหตุการณ์ ทราบว่าผู้เสียหายรายที่องค์กรพัฒนาเอกชนร้องขอให้ช่วยเหลือนั้นได้ถูกนำมาค้าประเวณีที่สถานที่แห่งนี้ตั้งแต่อายุ 12 ปี และจากการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานมีข้อมูลชัดเจนถึงกลุ่มผู้กระทำผิด อันนำไปสู่การขออนุมัติศาลอาญาออกหมายจับผู้ต้องหารวม 7 ราย โดยหนึ่งในผู้ต้องหาปัจจุบันทำงานอยู่ในสถานบริการแห่งนี้ และมีพฤติการณ์ในลักษณะของการเชียร์แขกและสถานบริการแห่งนี้จากการสืบสวนมาก่อนพบว่า มีการลักลอบค้าประเวณี ในการเข้าจับกุมจึงได้ประสานกับเจ้าหน้าที่กรมการปกครอง เจ้าหน้าที่ทหาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าตรวจค้นและจับกุม ในความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 ซึ่งจากการตรวจค้นพบสถานบริการแห่งนี้มีการลักลอบค้า

บริการทางเพศ โดยสามารถจับ ป้า ก. (นามสมมติ) อายุ 55 ปี ผู้ต้องหาตามหมายจับของศาลอาญา ในคดีค้ามนุษย์ ซึ่งทำหน้าที่ดูแลลูกค้าและเชียร์แขก มีหญิงสาวให้บริการทางเพศ 80 คน ส่วนใหญ่ไม่มีบัตรประชาชน และผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษรายดังกล่าว ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า สถานบริการแห่งนี้เป็นสถานบริการที่เปิดถูกต้องตามกฎหมาย แต่พบว่ามี การข่มขู่ให้หญิงสาว 80 รายค้าประเวณี มีการบังคับ หน่วงเหนี่ยวกักขัง ซึ่งปีที่แล้วมีหญิงสาวชาวเมียนมาหลายรายถูกหลอกล่อค้าประเวณีที่ประเทศไทยและส่งต่อไปมาเลเซีย กรณีนี้นับเป็นคดีหนึ่งของการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงประโยชน์จากการค้าประเวณี ซึ่งจะส่งผลถึงการจัดสถานะในรายงานสถานการณ์ การค้ามนุษย์ในประเทศไทย ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (US TIP Report)

รูปที่ 1 แสดงอันดับสถานการณ์การค้ามนุษย์ (Tier Ranking) ของประเทศไทยระหว่าง ปี พ.ศ. 2556-2565

ที่มา : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

ในปี พ.ศ. 2561 ที่มีการปฏิบัติการช่วยเหลือเหยื่อ ณ สถานอาบอบนวด วิคตอเรียซีเครต ประเทศไทยจะได้รับการจัดสถานะในรายงานสถานการณ์ จากระดับ Tier 2 Watch List เป็นระดับที่ดีขึ้นที่ ระดับ Tier 2 และ อยู่ในระดับ Tier 2 อยู่ในอันดับ เดียวกับปี พ.ศ. 2561-2563 และกลับมาเป็น Tier 2 Watch List ในปี พ.ศ.2564 และกลับมาเป็น Tier 2 ในปี พ.ศ. 2565

ตารางที่ 1 คดีคำมณูษย์ที่ทำการสอบสวน จำแนกตามรูปแบบการแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบระหว่างปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2564

ปี พ.ศ.	การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี	การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ	ผลิตหรือเผยแพร่วัตถุสื่อลามก	การนำคนมาขอทาน	การแสวงหาประโยชน์อื่นใดในรูปแบบอื่น	รวม
2557	223	36	NA	16	5	280
2558	245	69	NA	3	0	317
2559	244	75	NA	8	6	333
2560	246	21	7	26	2	302
2561	249	38	4	8	5	304
2562	158	61	15	9	12	288
2563	96	12	17	2	6	133
2564	135	31	13	2	7	188
รวม	1,596	343	56	74	43	2,112

ที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565

ในขณะที่ ข้อมูลคดีคำมณูษย์ในช่วงปี พ.ศ.2557- 2564 จากตารางที่ 1 พบว่าคดีคำมณูษย์ลดน้อยลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นเวลา 4 ปี ติดต่อกัน แต่คดีคำมณูษย์มาเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2564 เป็นจำนวน 188 คดี เพิ่มขึ้นกว่าปี 2563 อยู่จำนวน 55 คดี แต่การคำมณูษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 – 2564 การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ยังมีสัดส่วนมาก จำนวน 1,596 คดี จาก 2,112 คดี คิดเป็นร้อยละ 75.57 หรือเป็นสามในสี่ของคดีคำมณูษย์ในแต่ละปี ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่ายังคงการคำมณูษย์ในรูปแบบการค้าประเวณี ซึ่งแฝงอยู่ในสถานบริการ และให้บริการแฝง อย่างมิได้ซ่อนเร้นปิดบัง ในย่านธุรกิจในกรุงเทพมหานคร เช่น สถานอาบอบนวด วิดตอเรียซีเครท ซึ่งพบว่าการข่มขู่ให้หญิงสาว 80 รายค้าประเวณี มีการบังคับ หน่วงเหนี่ยวกักขัง ซึ่งมีหญิงสาวชาวเมียนมาหลายรายถูกหลอกล่อค้าประเวณีที่ประเทศไทยและส่งต่อไปมาเลเซีย การกระทำความผิดของกลุ่มผู้คำมณูษย์มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ยังคงดำเนินอยู่ โดยเฉพาะกับผู้เสียหายที่เป็นคนต่างด้าว

ในขณะที่ประเทศไทยจะมีกฎหมายและกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไข ปัญหาการค้ามนุษย์ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติในปัจจุบัน กฎหมายและกลไกเหล่านี้เพียงพอหรือไม่ และถูกนำมาใช้งานในการป้องกันและ

แก้ไขปัญหาค้ามนุษย์โดยเฉพาะในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี หรือไม่ มากน้อยเพียงใด สิ่งใดเป็นปัญหาอุปสรรคและความท้าทายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีควรเป็นเช่นใด และภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก ส่งผลต่อการใช้ชีวิตซึ่ง รูปแบบการให้บริการการค้าประเวณีมีการเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นใด จึงทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณี
3. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

3. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณี รวมทั้งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ที่ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยจะได้บรรยายถึงการออกแบบการวิจัย ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ทศนะ มุมมอง ได้แก่ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ในการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาถึงการได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ในการแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณี ลักษณะอาชญากรรมค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณี และแนวทางแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณี ทั้งด้านการป้องกันและปราบปราม และด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือ จำนวน 10 คน ดังนี้

1. ด้านการป้องกันและปราบปราม เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จำนวน 6 คน ประกอบด้วย 1) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ จำนวน 1 คน เป็นเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารตั้งแต่ผู้กำกับการขึ้นไป และประสบการณ์ทำงานด้านคดีค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่า 3 ปี และกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จำนวน 1 คน เป็นเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารตั้งแต่ผู้กำกับการขึ้นไป และประสบการณ์ทำงานด้านคดีค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) กองคดีการค้ามนุษย์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม จำนวน 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารได้แก่ผู้อำนวยการส่วนคดีขึ้นไป และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานด้านคดีค้ามนุษย์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี 3) สำนักงานอัยการสูงสุด ได้แก่งานอัยการ จำนวน 1 คน ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านคดีค้ามนุษย์ไม่น้อยกว่า 3 ปี

2. ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือ เป็นหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กลุ่มหญิงบริการและกลุ่มเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ ศูนย์ต่อต้านการค้ามนุษย์ ระดับบริหาร 1 ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน สถานคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพจำนวน 1 คน ที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงาน ไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านป้องกันและปราบปรามค้ามนุษย์ ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 1 คน

นอกจากนี้ด้านการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายยังมีการเก็บข้อมูลจาก องค์การภาคประชาสังคม และหน่วยงานระหว่างประเทศ จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ทำงานด้านการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย มีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 3 ปี ประกอบด้วย 2 หน่วยงาน ได้แก่ 1) มูลนิธิรณรงค์เพื่อช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ จำนวน 1 คน และ 2) โครงการออสเตรเลีย - เอเชีย เพื่อต่อสู้กับการค้ามนุษย์ (Australia-Asia Program to Combat Trafficking In Persons : AAPTIP) จำนวน 1 คน ประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัย ได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ระดับชำนาญการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรมซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบรับผิดชอบเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะคดีการค้ามนุษย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 -2556 เป็นระยะเวลา 7 ปี และในปี พ.ศ. 2560 ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการป้องกันและปราบปราม 1 กองคดีการค้ามนุษย์ ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ รวมทั้งเป็นกรรมการ และอนุกรรมการ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามค้ามนุษย์ ซึ่งต้องกำหนดมาตรการและแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยมีคดีสำคัญเช่นการช่วยเหลือผู้เสียหายชาวเวียดนามที่ถูกนำมาค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับค้าประเวณี อ.เบตง จ.ยะลา และคดีการค้ามนุษย์ในสถานบริการวีตอเรียซีเครท ถนนพระรามเก้า เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในกระบวนการวิจัยในงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องในงานวิจัยฉบับนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อคำถาม เช่นท่านมีความคิดเห็นว่าการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าวในปัจจุบัน มีความรุนแรงหรือไม่ และส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไรบ้าง สาเหตุหรือปัจจัยของการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าวมาจากสาเหตุใดบ้าง อย่างไร

ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นความท้าทายในการบูรณาการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ทั้งในระหว่างหน่วยงานรัฐและหน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม และการแก้ไขการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ท่านได้ใช้กฎหมาย หรือกลไกความร่วมมือใดบ้าง และท่านเห็นว่าเหมาะสม มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัย ได้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ระดับชำนาญการพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรมซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบรับผิดชอบเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะคดีการค้ามนุษย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 -2556 เป็นระยะเวลา 7 ปี และในปี พ.ศ. 2560 ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการป้องกันและปราบปราม 1 กองคดีการค้ามนุษย์ ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ รวมทั้งเป็นกรรมการและอนุกรรมการ ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามค้ามนุษย์ ซึ่งต้องกำหนดมาตรการและแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ โดยมีคดีสำคัญเช่น การช่วยเหลือผู้เสียหาย ชาวเวียดนามที่ถูกนำมาค้ามนุษย์ในรูปแบบบังคับค้าประเวณี อ.เบตง จ.ยะลา และคดีการค้ามนุษย์ในสถานบริการ วิโตเรียชีเครท ถนนพระรามเก้า เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในกระบวนการวิจัยในงานวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้องในงานวิจัยฉบับนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะได้นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก มาดำเนินการสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล ความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางสังคม และทำความเข้าใจกับความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา โดยตรวจสอบกับสมมุติฐานนั้นเป็นขั้นๆ ไป จนมั่นใจว่าเป็นข้อค้นพบที่สามารถลงเป็นข้อสรุปได้ และการวิจัยเชิงคุณภาพยังเป็นการศึกษาจากการใช้แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายในการพิจารณาปรากฏการณ์ ดังนั้นระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้วิจัยได้สัมผัสกับรูปธรรมของปรากฏการณ์นั้นก็จะได้นำแนวคิดทฤษฎีด้านอาชญาวิทยา และทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันด้วย

4. ผลการวิจัย

4.1 สถานการณ์และรูปแบบการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

ก่อนสถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อนปี พ.ศ.2563 การเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นไปโดยง่าย สะดวก จึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย

บุคคลเพื่อนำมาหาแสวงประโยชน์โดยมิชอบได้ง่ายกว่าประเทศอื่นๆ ทั้งผู้นำพาและผู้ถูกนำพาเดินทางมาเข้ามาแสวงหาประโยชน์ในประเทศไทยในแบบที่ถูกต้องตามเมียนมา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ และในกรุงเทพฯ จะพบเป็นการค้าประเวณีที่สถานบริการอาบ อบ นวด ส่วนในต่างจังหวัดจะเป็นร้าน คาราโอเกะ หรือสวนอาหารสำหรับกลุ่มบุคคลต่างด้าว 3 สัญชาติได้แก่ เมียนมา ลาว และกัมพูชาเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากเพื่อแสวงหาอาชีพ รายได้ จนทำให้มีกลุ่มต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในสถานบันเทิง สถานบริการการค้าประเวณีจำนวนมากกว่าในปัจจุบัน โดยบุคคลต่างด้าวจาก ประเทศลาวมีมากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากภาษาที่ใช้ใกล้เคียงกับภาษาไทยจึงทำให้การสื่อสารได้ง่าย รองลงมาเป็นประเทศ เมียนมา ส่วนกัมพูชามีน้อยมาก

ขณะและหลังสถานการณ์ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2563 ทำให้ผู้นำพาและผู้ถูกนำพาเดินทางเข้ามาในประเทศไทยได้ยากยิ่งขึ้น ลำบากยิ่งขึ้น และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามนโยบายรัฐบาลในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 รวมทั้งมีมาตรการในการป้องกันการค้ามนุษย์ทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้มงวดขึ้น จึงทำให้สถิติและการค้ามนุษย์โดยการแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าวลดน้อยลงกว่าก่อน มีสถานการณ์โรคระบาดรุนแรง COVID-19 ซึ่งสถานที่แออัดถูกปิด จึงทำให้จำนวนคดีลดจำนวนลง ประกอบกับในปัจจุบันรูปแบบการค้าประเวณีเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีและการสื่อสาร ที่เข้าถึงได้ง่ายมากยิ่งขึ้น โดยเป็นการค้าประเวณีรูปแบบออนไลน์ ดังนั้น จึงยังคงมีกลุ่มผู้จัดหา และกลุ่มผู้ค้าประเวณีในโลกออนไลน์ อยู่เป็นจำนวนมากเพียงแต่ปรับเปลี่ยนสถานที่ในการนัดหมายเพื่อซื้อ-ขายบริการจึงเกิดการค้าประเวณีผ่านช่องทาง ออนไลน์

4.1.1 สาเหตุการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

ประการแรก อุปสงค์และอุปทาน เรื่องการค้าประเวณีในประเทศไทย เรื่องการค้าประเวณีอยู่ในสังคมไทยมานาน เพราะอุปสงค์และอุปทานของรูปแบบการค้าประเวณี ยังมีผู้ต้องการซื้อประเวณีและมีผู้สนองความต้องการ โดยธรรมชาติของมนุษย์มีบางกลุ่มที่มีความนิยมประเวณีเด็ก แต่เนื่องจากกฎหมายระบุว่าเด็กและเยาวชนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

ประการที่สอง ปัจจัยตั้งและปัจจัยผลักดันโดยปัจจัยตั้งของประเทศไทย และปัจจัยผลักดันของประเทศเพื่อนบ้าน ธรรมชาติของมนุษย์เราต้องการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นทั้งกับตนเองและครอบครัว สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยผลักดันของประเทศเพื่อนบ้าน คือ สภาพทางเศรษฐกิจ ความยากจน การอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น อยากหลุดพ้นจากความยากจน เป็นปัจจัยที่สำคัญของการเข้ามาค้าประเวณีในประเทศไทย ปัจจัยเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ของแรงงานข้ามชาติ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวมีรายได้น้อย

ประการที่สาม ขบวนการนายหน้า ขบวนการนายหน้าจะเป็นสิ่งกระตุ้นสำคัญ ให้บุคคลต่างด้าวผู้อพยพย้ายถิ่นตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ขบวนการค้ามนุษย์ในคนต่างด้าว มีลักษณะเป็นขบวนการจากองค์กรอาชญากรรม

ข้ามชาติ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดหา คัดเลือกบุคคลผู้ประสบปัญหาสภาพเศรษฐกิจ มีฐานะยากจน หรือบุคคลซึ่งขาดความรู้ความสามารถ ทำให้ถูกแสวงหาประโยชน์ได้ โดยง่าย ผู้กระทำความผิดจะทำการชักจูง ล่อลวง และแสดงท่าทีให้เกิดความไว้วางใจ ใช้อุบายถึงสภาพการทำงานและค่าตอบแทนที่ดีกว่าความเป็นจริง จนบุคคลนั้น หลงเชื่อและถูกส่งต่อมายังประเทศไทย เกิดการข่มขู่ บังคับค่าประเวณี และสร้างภาระหนี้สิน ด้วยปัญหาทางภาษา ขาดความรู้เรื่องกฎหมายของไทย ไม่รู้จักองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือ จำต้องตกอยู่ในภาวะจำยอม และตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์

ประการที่สี่ กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการที่ไม่เข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายทั้งของประเทศเพื่อนบ้านและของประเทศไทย กล่าวคือกฎหมายมีองค์ประกอบที่ซับซ้อน การขาดหน่วยงานรัฐในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่มีจำกัด และยังขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ามนุษย์ และการใช้มาตรการของสหรัฐอเมริกาในการตรวจสอบความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้หลายพื้นที่ไม่ต้องการให้เกิดคดีค้ามนุษย์ในพื้นที่ของจังหวัดตนเอง และประการสุดท้ายคือความร่วมมือจากเหยื่อหรือผู้ปกครองเหยื่อมีน้อยมากเพราะเกรงว่าตนเองและครอบครัวจะถูกกลั่นแกล้งในภายหลัง

4.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณี

ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมายและกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณีสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประการสำคัญ ดังนี้

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณี กฎหมายหลักได้แก่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มีการกำหนดโทษไว้สูง มีความถูกต้องเหมาะสมและเพียงพอต่อการนำมาบังคับใช้กับคดีการค้ามนุษย์ ดังนั้นความท้าทายจึงอยู่ที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย การที่จะนำกฎหมายไปบังคับใช้ต้องมีความเข้าใจในตัวบทกฎหมายอย่างถ่องแท้ ลึกซึ้ง จึงจะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

แม้พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ มาตรา 42 จัดให้มีกองทุนเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

อย่างไรก็ดีในประเทศไทย กองทุนที่ก่อตั้งเพื่อเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายโดยตรง คือใช้เงินกองทุนของรัฐชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายก่อนเต็มจำนวน และหน่วยงานภาครัฐดำเนินการยึดทรัพย์จากผู้กระทำผิดเพื่อยึดทรัพย์สินดังกล่าวแทนค่าเยียวยาที่จ่ายให้กับผู้เสียหาย และนำเข้ากองทุนของหน่วยงานภาครัฐ

รวมทั้งการปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการสถานการณ์การค้ามนุษย์ในรูปแบบการค้าประเวณี ในรูปแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับผู้ซื้อบริการทางเพศ หรือซื้อบริการประเวณี ถือเป็นผู้กระทำความผิดควรได้รับโทษทางกฎหมายการค้ามนุษย์ และการบังคับกฎหมายเกี่ยวกับการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

2) กลไกความร่วมมือในการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์
ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี มีประเด็นที่สำคัญดังนี้

(1) คณะกรรมการระดับชาติในพระราชบัญญัติป้องกัน
และปราบปรามการค้ามนุษย์ ไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน การดำเนินงานป้องกัน
และปราบปรามการค้ามนุษย์ อยู่ภายใต้คำสั่ง ภายใต้กฎหมายของคณะกรรมการ
ระดับชาติ การดำเนินงานทุกขั้นตอนจะต้องทำรายงานเพื่อชี้แจงไปยังคณะกรรมการ
ระดับชาติ กลไกความร่วมมือในการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการ
แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากสำนักงาน
อัยการสูงสุด มีความเห็นว่าคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการไม่เพียงพอต่อการ
ดำเนินงาน ภาคองค์กรพัฒนาเอกชนมีมุมมองว่าสัดส่วนของภาคเอกชนใน
คณะกรรมการฯ และอนุกรรมการต่างๆ ยังมีน้อยกว่าอยู่ ควรที่เพิ่มสัดส่วนของภาค
องค์กรพัฒนาเอกชน และมีความโปร่งใสในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ
หากดำเนินงานด้วยความโปร่งใสต้องสามารถได้รับการตรวจสอบได้อย่างเต็มที่

(2) รูปแบบการค้าประเวณี ไปสู่รูปแบบออนไลน์
เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 และสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงจัดตั้ง
คณะทำงาน (Thailand Internet Crimes Against Children - TICAC) ทำงาน
ปราบปรามการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยมีการดำเนินคดี
เกี่ยวกับการกระทำความผิดลามกเด็ก การอนาจารเด็ก

3) การบูรณาการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ใน
รูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ในคนต่างด้าว ทั้งในระหว่าง
หน่วยงานรัฐและหน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม
แบ่งออกเป็น

(1) การบูรณาการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้า
มนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ทั้งในระหว่าง
หน่วยงานรัฐและหน่วยงานรัฐ มีการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ
ผ่านการประชุมรวมกันของคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการชุดใหญ่ระดับชาติ
มีการแสวงหาความร่วมมือ ยังมีข้อจำกัดและความท้าทายได้แก่ (ก) การบูรณาการ
ความร่วมมือระหว่างประเทศหน่วยงานต่างชาติจะเกิดความสับสน ไม่ทราบแน่ชัดว่าจะ
ติดต่อหน่วยงานใดเพื่อร่วมดำเนินการ (ข) แม้การแบ่งอำนาจหน้าที่กันระหว่าง
หน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีการประชุมหารือแบ่งหน้าที่กันดำเนินงานอย่างชัดเจน แต่เมื่อลง
มือปฏิบัติจริงการดำเนินงานไม่เป็นไปตามที่แบ่งหน้าที่กันไว้ (ค) งบประมาณในการ
ดำเนินงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีการเกี่ยงกันว่าจะใช้งบประมาณของหน่วยงานใดใน
การทำงานปราบปรามการค้ามนุษย์ (ง) ความสับสนใจการร่วมบูรณาการความ
ร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานมีผู้บังคับบัญชาที่คอยสั่งการและ
อนุญาตให้ดำเนินงานได้ และ (จ) ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของหน่วยงานร่วม
บูรณาการ

(2) การบูรณาการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้า
มนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ทั้งในระหว่าง
หน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม โดยเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ

ช่วยเหลือป้อนข้อมูลให้กับหน่วยงานเข้ามาสู่กระบวนการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดีการค้ำมนุษย์ การทำงานเชิงรุก องค์กรใดก็ได้ การบูรณาการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ทั้งในระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคประชาสังคม ยังมีข้อจำกัดหรือความท้าทายได้แก่ (ก) ความท้าทายเชิงนโยบาย คือ การดำเนินการยังขาดความชัดเจนและทับซ้อนของภาระหน้าที่ การถ่ายทอดนโยบายไปสู่หน่วยงานท้องถิ่นยังไม่มีเอกภาพ (ข) การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและงบประมาณที่มีจำกัดต่อภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นของแต่ละหน่วยงาน (ค) การขาดการบูรณาการในระดับประเทศ อาทิ การร่วมแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์จากประเทศ ต้นทาง ทางผ่าน และปลายทาง การขาดการบูรณาการ ระดับหน่วยงาน และ (ง) การได้รับความร่วมมือในการส่งมอบข้อมูลในการสืบสวนสอบสวนโดยเฉพาะข้อมูลสารสนเทศของภาคเอกชน เช่น LINE Facebook , Instagram , Twitter ซึ่งหน่วยงานเอกชนเหล่านี้ให้ความร่วมมือ และเริ่มให้ข้อมูลบ้างบางส่วน

(3) ความร่วมมือประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคี รวมทั้งความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศในการแก้ไข การค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีในคนต่างด้าว ทุกประเทศให้ความสำคัญกับเรื่องการค้ามนุษย์ ประเทศในอาเซียนมีอนุสัญญาร่วมกัน ทุกรัฐจะให้ความร่วมมือในการกล่าวถึงเรื่องผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย เนื่องจากไม่เกิดผลกระทบระหว่างประเทศจึงให้สะดวกใจที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ระหว่างประเทศ ซึ่งกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศไทย ทั้งกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆ โดยแบ่งเป็นระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่ระดับนโยบายถึงระดับปฏิบัติการตาม ยังมีข้อจำกัดและความท้าทาย ได้แก่ (ก) กระบวนการและนโยบายประเทศคู่ภาคี (ข) ด้านงบประมาณ (ค) ความท้าทายในการติดตามพยานเอกสารและพยานบุคคลจากประเทศเพื่อนบ้าน

รูปที่ 2 สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการใช้กฎหมาย
และกลไกความร่วมมือการป้องกันแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์
ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์การค้าประเวณี

4.3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 แนวทางสำคัญดังนี้

1) การวางแผนและกำหนดนโยบาย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ ควรมีการวางแผนระยะยาวและยั่งยืน ไม่ควรมองเฉพาะตัวเลขที่ประเทศไทยได้รับจัดลำดับเท่านั้นควรพิจารณาและทำความเข้าใจในมุมมองของโครงสร้างว่า ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม มุ่งสู่ที่เป็นสถิติที่ถูกต้อง แม่นยำ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบ สืบค้นจากสถิติข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการทำงานต่อยอด เรื่องการค้ำมนุษย์ได้ในอนาคต โดยการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษอย่างเป็นธรรม และผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทั้งจากผู้กระทำผิดและจากหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

2) ควรเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ควรสร้างบุคลากร ด้านหน้าและการขยายเครือข่ายการเตือนภัยในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับ การควบคุมอุปสงค์และอุปทานของการค้าประเวณี

3) ควรเพิ่มอำนาจการสอบสวนกับกรมการปกครอง ควรเพิ่มอำนาจหน่วยงานส่วนกลางของกรมการปกครองดำเนินการกับคดีค้ำมนุษย์ได้ทุกรูปแบบควรเพิ่มอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนภูมิภาค สามารถดำเนินการจับกุมคดีค้ำมนุษย์ได้

4) ควรจัดให้มีหน่วยงานกลางสำหรับดำเนินการเรื่องประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยตรง เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งทางด้านภาษา และมีรูปแบบในการดำเนินงานเดียวกันที่เป็นรูปแบบสากล

5) ให้ความรู้แก่ประชาชนในวงกว้างเรื่องสื่อลามกเด็กจะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น หากให้ความรู้แก่ประชาชนในวงกว้างเรื่องสื่อลามกเด็กจะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น

6) การบูรณาการดำเนินการบนความไว้วางใจตั้งแต่เริ่มทำงานด้านการช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ำมนุษย์ โดยตั้งเป้าหมายในการดำเนินงาน และมีวัตถุประสงค์ที่จะให้องค์กรทุกองค์กรในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือประชาชน

รูปที่ 3 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

5. ข้อเสนอแนะ

5.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย กฎหมาย และการบังคับใช้ (TIP ACT)

1) การวางแผนและกำหนดนโยบาย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ ควรการวางแผนระยะยาวและยั่งยืน ไม่ควรมองเฉพาะตัวเลขที่ประเทศไทยได้รับจัดลำดับเท่านั้นควรพิจารณาและทำความเข้าใจในมุมมองของโครงสร้างว่าควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม มุ่งสู่ที่เป็นสถิติที่ถูกต้อง แม่นยำ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบ สืบค้นจากสถิติข้อมูลดังกล่าวเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการทำงานต่อยอด เรื่องการค้ามนุษย์ได้ในอนาคต โดยการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษอย่างเป็นธรรม และผู้เสียหายได้รับการเยียวยา ทั้งจากผู้กระทำผิดและจากหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

2) เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี ควรสร้างบุคลากรด้านหน้า และการขยายเครือข่ายการเตือนภัยในพื้นที่ต่างๆ ประกอบกับการควบคุมอุปสงค์และอุปทานของการค้าประเวณี

3) เพิ่มอำนาจการสอบสวนกับกรมการปกครอง ควรเพิ่มอำนาจหน่วยงานส่วนกลางของกรมการปกครองดำเนินการกับคดีค้ามนุษย์ได้ทุกรูปแบบ ควรเพิ่มอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนภูมิภาค สามารถดำเนินการจับกุมคดีค้ามนุษย์ได้

5.2 ข้อเสนอแนะด้านการบูรณาการความร่วมมือ (TIP NET)

1) ปรับปรุงบทบาทคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในการเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกำหนดแนวทางกำกับดูแลการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ

2) มีนโยบายในการปรับปรุงข้อตกลงในลักษณะ ทวิภาคีกับ สปป. ลาว เมียนมา และกัมพูชา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

3) ควรจัดให้มีหน่วยงานกลางสำหรับดำเนินการเรื่องประสานความร่วมมือระหว่างประเทศโดยตรง เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งทางด้านภาษา และมีรูปแบบในการดำเนินงานเดียวกันที่เป็นรูปแบบสากล

4) การบูรณาการดำเนินการบนความไว้วางใจเชื่อใจตั้งแต่เริ่มทำงานด้านการช่วยเหลือเหยื่อจากการค้ามนุษย์ โดยตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานและมีวัตถุประสงค์ที่จะให้องค์กรทุกองค์กรในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน หรือประชาชน

5.3 ข้อเสนอแนะด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง (TIP WATCH)

1) เก็บรวบรวมสถิติและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภาคีระดับจังหวัด และระดับประเทศ การสร้างเครือข่ายในการทำงานระดับพื้นที่ ระดับตำบล ชุมชน หรือหมู่บ้านโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความตระหนักและสร้างภูมิคุ้มกันในการป้องกันตนเองมิให้ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์

2) ให้ความรู้แก่ประชาชนในวงกว้างเรื่องสื่อลามกเด็กจะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น หากให้ความรู้แก่ประชาชนในวงกว้างเรื่องสื่อลามกเด็กจะทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น

3) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยมด้านการบริโภคนิยม และวัตถุนิยม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงต้องทำหน้าที่จัดหาเงินทอง วัตถุสิ่งของสำหรับช่วยอำนวยความสะดวกให้คนในครอบครัวมีสภาพทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้น

4) ส่งเสริม หนุนแรงค์ให้เกิดการลดซื้อบริการทางเพศในหมู่ผู้ใช้บริการ เพื่อชะลอหรือหยุดการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมทางเพศในประเทศไทย

รูปที่ 4 แสดงข้อเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาราค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

6. บทสรุป

การคำนวนมีรูปแบบลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และวิถีชีวิต การแก้ไขปัญหาการคำนวน โดยมาตรการทางอาญา หรือทางกฎหมาย มีความจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาชญากรรม มีคณะกรรมการและอนุกรรมการตามกฎหมายป้องกันแก้ไขปัญหาการคำนวนในสัดส่วนที่เหมาะสมทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพื่อให้ได้รับข้อมูลรอบด้าน และเกิดความโปร่งใส รวมทั้งความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านในการติดตามพยาน เอกสารและพยานบุคคล อันเป็นพยานหลักฐานสำคัญเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการคำนวนในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี มีความจำเป็นต้องดำเนินการลงในระดับพื้นที่ เช่น เพิ่มบุคคลด้านหน้าและเครือข่ายในพื้นที่ และศึกษาแนวคิดเพิ่มอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนภูมิภาคในการสืบสวนจับกุมคดีคำนวน ประกอบกับการเก็บรวบรวมสถิติและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานภาคี เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดแผนงาน มาตรการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาการคำนวน นอกจากมาตรการทางอาญาแล้ว ควรดำเนินมาตรการทางสังคม เช่น ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนค่านิยมด้านการบริโภคนิยม และส่งเสริมณรงค์ให้เกิดการลดซื้อบริการทางเพศในหมู่ผู้ใช้บริการ เพื่อลดอุปสงค์และอุปทานในการค้าประเวณี ซึ่งเป็นช่องทางให้เกิดการคำนวน ให้การแก้ไขปัญหาการคำนวนในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีเกิดความยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2560. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ของประเทศไทย ประจำปี 2561. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- จริยวรรณ พุธานุรักษ์. (2550). "การค้ามนุษย์" พินิจในแนวสตรีนิยม ในพื้นที่ของอินเทอร์เน็ตกระบวนการทางกฎหมายและหน่วยงานภาครัฐ. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษาคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสงจันทร์ มาณอย. (2557). การดำเนินงานของประเทศไทยในการต่อต้านการค้ามนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2558). วารสารไทยคู่ฟ้า. กรุงเทพฯ: สำนักโฆษกสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

ทีมข่าวอาชญากรรม. (2561). ดีเอสไอ บุกค้น 'วิคตอเรียชีเครท' ค้ามนุษย์.
คมชัดลึก. สืบค้น 26 กรกฎาคม 2563, จาก
<https://www.komchadluek.net/news/crime/309137>

ทีมข่าวอาชญากรรม. (2561). ปิดอ่าว วิคตอเรียชีเครท ลอบค้ากาม. *คมชัดลึก*.
สืบค้น 26 กรกฎาคม 2563, จาก
<https://www.komchadluek.net/news/crime/309157>

ลุ่มแม่น้ำโขง: จุดเชื่อมโยงเชิงผลประโยชน์ในอาเซียนกับ กรณีของประเทศไทย

Mekong Basin: ASEAN Integration and Regional Cooperation in A Case Study on Thailand's Connectedness

เกียรติชัย พงษ์พานิชย์¹

วันรับ: 12 ธันวาคม 2567 วันแก้ไข: 18 มกราคม 2568 ยอมรับ: 1 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

แม่น้ำโขงซึ่งมีจุดกำเนิดมาแต่ที่ราบสูงของธิเบต ณ บัดนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของการความร่วมมือของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะกับบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนที่ตั้งอยู่บนอาณาบริเวณแม่น้ำโขงแห่งนี้ประเด็นน่าสนใจก็คือบรรดาโครงการพัฒนาที่เป็นความร่วมมือของอาเซียน โดยเฉพาะก็คือโครงการพัฒนา “อนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงได้ดึงเอาประเทศนอกอาเซียนเข้าร่วมด้วย เช่น จีนและอินเดียที่กลายเป็นตัวการใหญ่ในโครงการต่างๆที่เสริมเพิ่มศักยภาพของการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาคและโดยเฉพาะประเทศไทยด้วยแล้วบรรดาโครงการต่างๆโดยเฉพาะโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งต่างไหลรวมเข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่นั้นจะช่วยเป็นการเสริมศักยภาพของประเทศไทยให้สูงขึ้นและที่จะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางของการขนถ่ายสินค้าของอาเซียนที่สำคัญต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความร่วมมือในโครงการบนภาคพื้นอาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและค้นหาข้อเท็จจริงจากการศึกษาวิจัยของโครงการต่างๆที่บูรณาการความร่วมมือของภูมิภาคอาเซียนขึ้นมามีผู้เขียนนำเสนอในรายงานผลของการศึกษาชี้ให้เห็นว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีหัวใจสำคัญของการติดต่อเชื่อมโยง (Connectedness) เป็นองค์ประกอบสำคัญในโครงการหลักในอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียนที่หลอมรวมสังคมของคนเกือบ 300 ล้านคนบนบริเวณแม่น้ำโขงแห่งนี้ ให้ดำรงชีวิตกับสายน้ำของแม่น้ำโขงอย่างกลมเกลียวและราบรื่นตลอดมาในหลายศตวรรษจนเมื่อแม่น้ำโขงตกอยู่ในสถานะการณ์สงครามเย็นนั่นเองแม่น้ำโขงปรับเปลี่ยนสภาพทั้งจากการร่วมผลประโยชน์มาสู่การแย่งชิงผลประโยชน์ในแม่น้ำในขณะเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการสร้างเสริมโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงติดต่อเข้ามาในภูมิภาคมากขึ้น

¹ อาจารย์ประจำ, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

วิเคราะห์จากโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นโครงการที่เพิ่มเสริมเติมแต่งศักยภาพของโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคในลุ่มแม่น้ำโขงอย่างมีนัยสำคัญมาก ในข้อสรุปของผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าบรรดาโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนไหลรวมเข้าสู่ประเทศไทย อันจะมีผลก่อประโยชน์แก่ประเทศไทยที่จะเสริมศักยภาพของไทย นำไปสู่การสร้างนโยบายการเป็นศูนย์กลางขนถ่ายสินค้าที่จะส่งผ่านและหรือส่งต่อเชื่อมโยงเข้าสู่ประเทศอาเซียนโดยรวมและโดยเฉพาะกับประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในภาคพื้นทะเล

คำสำคัญ: ความร่วมมือของประเทศบนอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง, อาเซียน, ประเทศไทย

Abstract

The Mekong River which originates from Tibet plateau has now signified integration and regional cooperation in Southeast Asia especially countries along the Mekong basin, Myanmar Lao Vietnam Thailand and Kampuchea. It is very interesting also to view all about programmes and projects through the “Greater Mekong Sub-region ”(GMS) that also included few other countries outside ASEAN-major actors such as China and India. Taking into account of development dynamic of the region such inclusiveness of these major players have significantly support potential logistic hub in the region of Southeast Asia thus the output would sequentially in the long run complement Thailand as a logistic center of ASEAN.

In reviewing documents and research studies regarding programs and projects implemented in the Mekong basin and explored facts how the integration and regional cooperation in ASEAN are initiated, the author presented in this paper the important factors.

Contributed to all these programs are due to the globalization process which has its fundamental principle on “connectedness ”as such Mekong River has for centuries socialized a way of living of almost 300 millions people on this basin. Up until the river was under the Cold War that changed the common living into a post-cold war conflict interest. However, the Mekong River is regaining on the initiative of various programs connecting each other countries in ASEAN eventually as regional cooperation. The author’s analysis in particular

the project of GMS as a focal point of integration of which the impact outcome of all these cooperation would eventually complement Thailand's policy making on potential logistic center of ASEAN in the years to come.

Keywords: Greater Mekong Sub-region, ASEAN, Thailand

1. บทนำ

แม่น้ำแม่โขงเป็นแม่น้ำที่ไหลข้ามพรมแดนต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดได้ว่าเป็นแม่น้ำที่มีความยาวเป็นอันดับที่ 12 ของโลก และยาวเป็นที่สามของเอเชีย (Opendevelopmentmekong.net) แม่น้ำแม่โขงมีจุดกำเนิดในธิเบต ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ราบที่มีบริเวณใหญ่โตมาก จนได้รับการขนานนามว่าเป็น "หลังคาโลก" (The Roof of the world) ธิเบตตั้งอยู่บนแนวเขาหิมาลัยกับทะเลทรายทากลามากัน ครอบคลุมอาณาบริเวณถึง 2,500,000 ตารางกิโลเมตร จากจุดเริ่มต้นของแม่น้ำแม่โขงแห่งนี้มีความยาวประมาณได้ถึง 4,909 กิโลเมตร (3,050 ตารางไมล์) ซึ่งจากจุดเริ่มต้นของแม่น้ำแม่โขงที่ไหลเข้าสู่ตะวันตกเฉียงใต้ของจีน แยกออกเป็นแม่น้ำสามสายคือ แม่น้ำหยางซี (The Yangtze River) แม่น้ำเหลือง (The Yellow River) และแม่น้ำโขง เฉพาะแม่น้ำแม่โขงแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ แม่น้ำโขงตอนบน (The Upper Mekong) ซึ่งแยกออกเป็นสามแม่น้ำดังกล่าวข้างต้น และส่วนของแม่น้ำโขงตอนล่าง (The Lower Mekong) ซึ่งแยกลงมาเรียกว่า "ลุ่มน้ำลานช้าง" (The Lanchang Basin) เป็นบริเวณแม่น้ำโขงไหลเชื่อมต่อประเทศจีนลงมาเชื่อมต่อตั้งแต่ประเทศเมียนมา ลาว เวียดนาม ประเทศไทย และกัมพูชา แล้วปลายแม่น้ำโขงจึงไหลลงทะเล

จากเส้นทางแม่น้ำโขงตอนล่างในส่วนที่แม่น้ำแม่โขงที่ไหลออกจากจีนที่เป็นแม่น้ำโขงตอนบนจะไหลมาเชื่อมกับเขตชายแดนของเมียนมา และไหลลงมาอีกประมาณ 10 กิโลเมตร (6 ไมล์) ตามแนวชายแดนมาบรรจบจุดรวมของแม่น้ำแม่โขงของสามประเทศ คือ จีน เมียนมา และลาว และจากจุดรวมนี้ น้ำในแม่น้ำแม่โขงในลุ่มน้ำล้านช้างจุดนี้เองจะไหลลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ในเขตแดนของเมียนมากับลาว ด้วยความยาวรวมประมาณ 100 กิโลเมตร (60 ไมล์) จนมาบรรจบกันตรงบริเวณชายแดนของสามประเทศ คือ เมียนมา ลาว และประเทศไทย และไหลรวมเข้ามาในแม่น้ำรวกของไทย (ซึ่งเชื่อมติดกับเขตของประเทศเมียนมา) จุดที่แม่น้ำโขงมาบรรจบกันทั้ง 3 ประเทศนี้ที่ได้ชื่อเรียกว่า "สามเหลี่ยมทองคำ" ซึ่งเป็นเขตอู่ฉนวนอยู่มากกว่าเป็นเขตที่มีการผลิตยาเสพติดส่งเข้าสู่หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหลายประเทศนอกภูมิภาคแห่งนี้ออกไป

มุมมองของประเทศมหาอำนาจ โดยแอนโทนี บลิงเคน รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ได้ร่วมประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศกลุ่มเพื่อนแม่น้ำโขง (Friends of the Mekong) เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2564 กล่าวว่าสหรัฐฯ สนับสนุนให้ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงทั้งหลายมีความโปร่งใส ธรรมาภิบาล และความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ตก

ได้กับประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้อนุภูมิภาคนี้อยู่รอด มั่นคง เปิดกว้าง และผ่านกรอบความร่วมมือหุ้นส่วนแม่โขง-สหรัฐฯ (Mekong-US Partnership) ซึ่งแสดงว่าอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงมีความสำคัญต่อความมั่นคงของกลุ่มอาเซียน ซึ่งความพยายามเหล่านี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สำคัญยิ่ง ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเปี่ยมล้นด้วยศักยภาพ แต่ก็ยังต้องเผชิญกับความท้าทายมากเป็นประวัติการณ์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนเช่นกัน โดยมีทั้งความท้าทายต่อความมั่นคงทางทรัพยากรน้ำ อันเป็นผลจากบรรดาเขื่อนขนาดใหญ่ที่ต้นน้ำ ความท้าทายต่อความมั่นคงทางกายภาพ อันเป็นผลจากเครือข่ายอาชญากรรมที่เชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ความท้าทายต่ออำนาจอธิปไตย อันเป็นผลจากแนวปฏิบัติทางธุรกิจที่เอารัดเอาเปรียบและหนี้ที่เกิดจากโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนความท้าทายต่อสุขภาพและความยั่งยืน อันเป็นผลจากการลักลอบค้ายาเสพติด มนุษย์ สัตว์ป่าและไม้ ซึ่งมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น (U.S. Embassy & Consulate in Thailand, 2021)

มุมมองของจีน มองว่าแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหลักของอนุภูมิภาคและร้อยละ 44 ของแม่น้ำไหลผ่านดินแดนของจีน การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงของจีนจึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ระดับน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางน้ำของประเทศปลายน้ำ โดยเฉพาะไทย กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งประเทศเหล่านี้มักแสดงความกังวลกับฝ่ายจีนและขอความร่วมมือให้จีนแบ่งปันข้อมูลน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ ต่อการบริหารจัดการน้ำของประเทศปลายน้ำ ขณะที่ส่งเสริมให้มหาอำนาจอื่น ๆ เข้ามาปฏิสัมพันธ์และร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในอนุภูมิภาค เพื่อลดการพึ่งพิงจีน โดยเฉพาะการส่งเสริมความร่วมมือภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyarwady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) และกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS) ทั้งนี้ด้วยอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่ทางการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกา กับจีน โดยสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญแก่ประเด็นการบริหารจัดการน้ำของจีนในลุ่มแม่น้ำโขงในฐานะหนึ่งในประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ ในการปฏิสัมพันธ์กับอนุภูมิภาค และได้โจมตีจีนในประเด็นดังกล่าวเพื่อบั่นทอนความน่าเชื่อถือของจีนในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ประเทศมหาอำนาจขนาดกลาง เช่น อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ได้เข้ามาขยายบทบาทด้านเศรษฐกิจผ่านการลงทุนในสาขาต่าง ๆ รวมถึงพลังงานในอนุภูมิภาคมากขึ้น เช่น การลงทุนด้านโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ โรงไฟฟ้าพลังงานลมและพลังงานหมุนเวียน (ธนิษฐา สุกกล้า, 2564, น.9-11)

ท่าทีของอาเซียนต่อการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ในภาพรวมอาเซียนใช้ "Hedging strategy" ในการแข่งขันเชิงอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน แต่มีท่าทีแตกต่างกัน ดังนี้ (1) กลุ่มที่สนับสนุนสหรัฐอเมริกายอย่างชัดเจนคือ เวียดนามและสิงคโปร์ (2) กลุ่มที่ระมัดระวังท่าทีเนื่องจากมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีน ได้แก่ กัมพูชา และ สปป. ลาว และ (3) กลุ่มที่วางสถานะเป็นกลางและพิจารณาตามผลประโยชน์แห่งชาติเฉพาะเรื่อง ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และเมียนมา ทั้งนี้การดำเนินยุทธศาสตร์ Free

and Open Indo-Pacific (FOIP) ของสหรัฐอเมริกา มีเป้าหมายเพื่อกลับมาเข้ามา มีบทบาทและรักษาผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง และภูมิภาคเพื่อรับมือกับการขยายอิทธิพลของจีน โดยใน ค.ศ. 2021 สหรัฐอเมริกาและเวียดนามได้ยกระดับความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของอนุภูมิภาคให้อยู่ในระดับเทียบเท่ากับทะเลจีนใต้ โดยเวียดนามมองว่า ปัญหาในลุ่มแม่น้ำโขงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเฉพาะเวียดนามแต่เป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ของทั้งภูมิภาค และจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของการเป็นประชาคมอาเซียนด้วย นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกามองว่า BRI เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจต่อรองและผลักดันผลประโยชน์ของจีน โดยเฉพาะการลงทุนด้านพลังงาน ซึ่งสหรัฐอเมริกาแสดงความห่วงกังวลต่อการจัดตั้งบริษัทร่วมทุนระหว่างลาว ไฟฟ้า สปป. ลาว กับบริษัท China Southern Grid ภายใต้ชื่อ EDL-Transmission (EDL-T) เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ทางการเงินและปัญหาหนี้ต่างประเทศของ สปป. ลาว โดยสหรัฐอเมริกามองว่าโครงการความช่วยเหลือของจีนจะทำให้ประเทศผู้รับตกอยู่ภายใต้กับดักหนี้สิน และเสียเปรียบด้านอำนาจอธิปไตย และเมื่อวันที่ 13 มกราคม ค.ศ. 2021 สหรัฐอเมริกาและเวียดนามภายใต้กรอบความร่วมมือหุ้นส่วนลุ่มน้ำโขง-สหรัฐอเมริกา (Mekong-U.S. Partnership: MUSP) ได้จัดการประชุมกลุ่ม Friends of Mekong (FOM) ภายใต้ FOM Policy Dialogue เป็นครั้งแรก ประกอบด้วยประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสหภาพยุโรปเพื่อหารือเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคในมิติต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความเชื่อมโยง โดยเชิญประเทศบรูไน (ในฐานะประธานอาเซียน) และอินเดียเข้าร่วมด้วย ซึ่งการประชุมได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนในอนุภูมิภาคด้วย

มุมมองของอินเดีย มีความต้องการพลังงานไฟฟ้าจำนวนมาก และมีการนำเข้าไฟฟ้าจากภูฏานประมาณ 1,200 เมกะวัตต์ต่อปี หากอินเดียสามารถอาศัยโครงการ APG เพื่อเชื่อมโยงสายส่งไฟฟ้าให้ครอบคลุม ทั้งอนุภูมิภาคและอาเซียนได้สำเร็จ จะทำให้อินเดียเชื่อมต่อเครือข่ายพลังงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านเมียนมา เพื่อนำเข้าไฟฟ้าจากอนุภูมิภาคได้ นอกจากนี้ อินเดียอยู่ระหว่างการปรับปรุงการเชื่อมต่อด้านพลังงานกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เนปาล และบังกลาเทศ รวมถึงภูมิภาคเอเชียใต้ผ่านความร่วมมือด้านพลังงานภายใต้ กลไกความร่วมมือของสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation: SAARC) ด้วย

มุมมองของญี่ปุ่น เป็นมหาอำนาจที่มีบทบาทในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงมายาวนาน และเป็น “ผู้เล่นที่มาก่อน (First comer)” ประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ โดยมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอนุภูมิภาค ให้เจริญรุ่งเรือง ผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเชื่อมโยงทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคีผ่านกรอบความร่วมมือ GMS และกรอบความร่วมมือลุ่มน้ำโขง-ญี่ปุ่น (Mekong-Japan Cooperation) โดยมี Japan International Cooperation Agency (JICA) Japan Bank for International Cooperation (JBIC) และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asia Development Bank: ADB)

เป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา และแหล่งเงินทุน โดยญี่ปุ่นอยู่ระหว่างการดำเนินหลายโครงการทางด้านพลังงานในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงเพื่อส่งเสริมความเชื่อมโยงทางกายภาพ เช่น (1) โครงการในไทยเพื่อส่งเสริมจ่ายกระแสไฟฟ้าและพลังงานข้ามพรมแดน (2) โครงการในเมียนมาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจ่ายไฟและระบบผลิตไฟฟ้าที่เสถียร (3) โครงการในกัมพูชา เพื่อพัฒนาขยายระบบสายส่งและสถานีไฟฟ้าย่อย และ (4) โครงการใน สปป. ลาว เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ในภาคการผลิตไฟฟ้าผ่านการให้ความช่วยเหลือทางเทคนิค (Greater Mekong Subregion, 2020)

ดังนั้นคำถามสำคัญของงานวิจัยนี้ จุดแห่งความร่วมมือและการแข่งขัน ผลประโยชน์ต่างๆของแต่ละประเทศที่ตั้งอยู่บนกลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ มีการสร้างเชื่อมโยง (Connectivity) มีการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) และ มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) ในเรื่องใดบ้าง เพราะอะไรทำไม

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทจุดริเริ่มของความร่วมมือของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง
2. เพื่อวิเคราะห์จุดเชื่อมโยงเชิงผลประโยชน์ร่วมของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program : GMS Program) ขวาระบุและดำเนินการโครงการที่มีความสำคัญของอนุภูมิภาคในหลากหลายสาขา โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank, 2015) หรือ เอดีบี และหุ้นส่วนการพัฒนาต่างๆ เพื่อสร้างอนุภูมิภาคที่บูรณาการเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความโปร่งใส และความมั่นคงตามวิสัยทัศน์ แผนงาน GMS ได้กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน 3 ด้าน ดังนี้

สร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) ระหว่างกันให้มากขึ้นผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่ยั่งยืนและยกระดับโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เป็นแนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridors)

เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) ผ่านการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้คนและสินค้าข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมบูรณาการของตลาด กระบวนการผลิต และห่วงโซ่มูลค่า

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) ผ่านโครงการและแผนงานที่ตอบสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม

4.วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของภาครัฐและภาคเอกชน บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ และสื่อออนไลน์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประกอบด้วย Asian Development Bank Report, 2015; Eyler & Weatherby, 2020; Greater Mekong Subregion, 2020 ;U.S. Energy Information Administration (2020), U.S. Embassy & Consulate in Thailand, 2021; ธนิชฐา สุกกล้า (2564), เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์ (2559, 2558) นอกจากนี้ยังใช้วิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Research) โดยผู้วิจัยเข้าเข้าร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการชุดต่างๆ ของกระทรวงต่างประเทศ และรัฐสภา ประเด็นเกี่ยวกับอาเซียนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงในช่วงต่างๆที่ผ่านมาได้นำข้อมูลดังกล่าวนี้มาประมวลวิเคราะห์ และสังเคราะห์ สรุปผลการวิจัยตามกรอบการวิจัยข้างต้น

5.บริบทจุดริเริ่มของความร่วมมือของประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

มีสองประเด็นพิจารณา คือ บริบทของการใช้น้ำและบริบทสงครามและสันติภาพในบริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ดังนี้

5.1 บริบทของการใช้น้ำของประเทศที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขง

ได้มีการสำรวจการมีส่วนร่วมในแม่น้ำโขงที่แต่ละประเทศมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประเทศจีนซึ่งตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำโขงนั้นในบริเวณน้ำที่ไหลจากแม่น้ำโขง เป็นอัตราร้อยละ 16 มีที่ตั้งอยู่บนบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงร้อยละ 21

ประเทศเมียนมา : มีส่วนร่วมของน้ำในแม่น้ำโขงน้อยที่สุด คือ มีน้ำไหลผ่านเพียงร้อยละ 2 เมียนมาตั้งอยู่บนเขตบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงเพียงร้อยละ 3 เท่านั้น

ประเทศลาว : มีส่วนร่วมเขตแม่น้ำโขงใหญ่ที่สุด คือ มีน้ำไหลออกจากแม่น้ำโขงถึงร้อยละ 35 ลาวตั้งอยู่บนเขตบริเวณแม่น้ำโขงถึงร้อยละ 25

ประเทศไทย : มีน้ำจากแม่น้ำโขงไหลผ่านร้อยละ 18 และมีที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำแม่น้ำโขงร้อยละ 23

ประเทศกัมพูชา : มีบริเวณน้ำไหลจากแม่น้ำโขงร้อยละ 18 และมีที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำแม่น้ำโขงร้อยละ 20

ประเทศเวียดนาม : มีบริเวณน้ำไหลจากแม่น้ำโขงร้อยละ 11 และมีที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำ แม่น้ำโขงร้อยละ 8

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของน้ำในแม่น้ำโขง

ประเทศ	จีน	เมียนมา	ลาว	ไทย	กัมพูชา	เวียดนาม	รวม
บริเวณลุ่มน้ำ (Km ²)	165,000	24,000	202,000	184,000	155,000	65,000	795,000
ร้อยละของ บริเวณน้ำไหล	21	3	25	23	20	8	100
ปริมาณน้ำไหล	16	2	35	18	18	11	100

ที่มา : Mekong River Commission, 2005

จากสัดส่วนที่แต่ละประเทศบนลุ่มแม่น้ำโขงดังที่แสดงไว้ข้างต้นทำให้เห็นลักษณะเด่นสำคัญหนึ่งในทางภูมิรัฐศาสตร์ คือ การมีแหล่งพลังงานน้ำ (Hydro Power) ดังจะเห็นได้จากภาพแผนที่แสดงไว้ข้างล่างนี้ นับเป็นจุดแข็งเชิงผลประโยชน์และสร้างความเป็นกังวลประเด็นหนึ่งในกรณีลุ่มน้ำแม่โขงแห่งนี้

แม่น้ำโขงแห่งนี้ เป็นแม่น้ำในเขตมรสุมที่มีฝนตกชุกตามฤดูกาลหล่อเลี้ยงน้ำในแม่น้ำโขงตลอดเวลา ทำให้แม่น้ำโขงอุดมด้วยทรัพยากรต่างๆมากมายจากในน้ำ ทางด้านบนของแม่น้ำโขงเป็นบริเวณที่เป็นภูเขาและป่าไม้อยู่มาก การดำรงชีวิตที่อยู่กันตามธรรมชาติ ในขณะที่บริเวณของแม่น้ำโขงตอนล่างเป็นที่ราบส่วนใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมากอยู่อาศัยตามบริเวณริมแม่น้ำโขง ดำรงชีวิตตามธรรมชาติ อยู่กับทรัพยากรในแม่น้ำโขงด้วยดีตลอดมา ในแม่น้ำโขงที่ยาวเหยียดนี้ ประมาณว่ามีพืชขนาดใหญ่ต่างๆขึ้นงอกงามถึงประมาณ 20,000 กว่าชนิด มีสัตว์ประเภทต่างๆอีกประมาณถึง 430 ชนิด นกชนิดต่างๆอีก 800 ชนิด และยังมีสัตว์หรือพืชที่เกิดในน้ำอีกถึง 850 ชนิด

สภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ในบริเวณลุ่มน้ำโขง กลายเป็นทั้งจุดเชื่อมโยงและจุดของการแย่งชิงผลประโยชน์แม่น้ำโขงของบรรดาประเทศที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขงแห่งนี้ นอกจากการแย่งชิงผลประโยชน์กันเองของประเทศอาเซียนที่ตั้งอยู่บนลุ่มน้ำโขงแห่งนี้แล้ว ยังเป็นการแย่งชิงผลประโยชน์จากแม่น้ำโขงกับประเทศอื่นอีกด้วย ที่น่าสนใจยิ่งกว่านั้นคือ การที่อินเดียเริ่มขับเคลื่อนนโยบายของตนเชื่อมโยงเข้ามาในบริเวณลุ่มน้ำโขงแห่งนี้อีกด้วย เท่ากับเป็นการขยายความร่วมมือให้ขยายกว้างออกไปเชื่อมต่อมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยิ่งขึ้นและนั่นย่อมคาดการณ์ได้ว่าการปะทะสังสรรค์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจะเป็นได้ทั้งในความร่วมมือบูรณาการต่อกัน และอาจขัดแย้งแย่งชิงผลประโยชน์ต่อกันได้

5.2 บริบทสงครามและสันติภาพในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

แม้ประวัติศาสตร์การดำรงชีวิตร่วมกันของผู้คนบนลุ่มน้ำโขงจะเป็นไปในลักษณะเอื้ออารีต่อกัน ประนีประนอม และประสานประโยชน์ร่วมกัน ฯลฯ หลายทศวรรษที่ผ่านมาจนเข้าสู่ยุคของการทำสงครามและสันติภาพ ความขัดแย้งและความร่วมมือ

ประวัติศาสตร์ยังคงเป็นสิ่งที่ไม่สื่มนกันก็คือว่า บรรดาประกาศที่ตั้งอยู่บนภาคพื้นแผ่นดินของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ล้วนเคยตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกมาก่อนแล้วด้วยกันทั้งสิ้น นอกจากประเทศไทยที่ยังไม่เคยตกเป็นอาณานิคมของชาติใดมาก่อน จนเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลงแล้วนั้น การเมืองโลกกลับพลิกผันเข้าสู่ยุคสงครามเย็นต่อมา ทั้งในยุโรปและในเอเชีย โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศที่ตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ เช่น กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนามนั้น ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษกับฝรั่งเศส มาแต่ก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่สองดังที่ทราบกันแล้ว แต่เมื่อเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงแล้ว เจ้าอาณานิคมเดิมของประเทศเหล่านี้ ซึ่งเป็นฝ่ายชนะสงคราม ยังย้อนกลับมายึดประเทศเหล่านี้กลับคืนไปเป็นอาณานิคมของตนอย่างเดิมอีก ทำให้ประเทศเหล่านี้ดิ้นรนต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชและอิสรภาพของประเทศเป็นกลับมาของตน ช่วงเวลาของการต่อสู้ปลดแอกของขบวนการชาตินิยมในประเทศอาณานิคมเหล่านี้เอง คือส่วนหนึ่งที่นำมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในภาคส่วนที่เรียกว่า เขตแดนอินโดจีนนั้นเอง ก้าวเข้าสู่ยุค สงครามเย็น ดังจะเห็นได้ว่า ยุคของสงครามเย็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในภาคส่วนของอินโดจีนล้วนเป็นประเทศที่ตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำโขงภาคพื้นแห่งนี้ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2558, น. 104-144) ดังสรุปสงครามอินโดจีนทั้งสามครั้งให้เห็นโดยย่อข้างล่างนี้

1. สงครามอินโดจีนครั้งแรก ค.ศ. 1945-1954

เป็นสงครามต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมเพื่อปลดแอกออกมาเป็นอิสรภาพ นำโดยกองกำลังคอมมิวนิสต์ชาตินิยมเวียดนาม ทำสงครามต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งจบลงด้วยข้อตกลงสนธิสัญญากรุงเจนีวา ค.ศ. 1954 (The 1954 Geneva Accord) ซึ่งนำไปสู่การแบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนด้วยกัน

2. สงครามอินโดจีนครั้งที่สอง ค.ศ. 1961-1975

เกิดสงครามภาคพื้นดินในเวียดนามใต้ และสงครามทางอากาศสู้กับฝ่ายเวียดนามเหนือ จนขยายตัวทำสงครามเข้าไปในลาวกับกัมพูชา ฝ่ายสหรัฐเข้าทำการต่อสู้รบเพื่อต่อต้านการรวมเวียดนามเพื่อไม่ให้กลับเข้าไปอยู่ในการครอบครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งนับว่าเป็นยุทธศาสตร์ของฝ่ายอเมริกันในการใช้การปิดล้อมการแพร่ขยายลัทธิคอมมิวนิสต์ สงครามที่อเมริกันเข้าร่วมด้วยนี้สิ้นสุดลงตามข้อตกลงสันติภาพกรุงปารีสในปี ค.ศ. 1973 (The 1973 US-DRV: Paris Peace Agreement) ซึ่งสงครามอินโดจีนครั้งนี้จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ในลาวและในกัมพูชาในปี ค.ศ. 1975

5.3 สงครามอินโดจีนครั้งที่สาม ค.ศ. 1978-1991

กลุ่มชาตินิยมเขมร ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอาเซียน จีนและสหรัฐต่างต่อต้านเวียดนามที่ไม่ยึดครองกัมพูชาในสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง เมื่อ ค.ศ. 1978 ซึ่งนำไปสู่จุดจบการทำสงครามในสงครามอินโดจีนครั้งที่สาม โดยข้อตกลงสันติภาพอย่างครอบคลุมกว้างขวางในปี ค.ศ. 1991 โดยให้มีการจัดตั้งคณะผู้เปลี่ยนถ่ายอำนาจในกัมพูชาขึ้น ภายใต้การจัดการขององค์การสหประชาชาติ (The United Nations transitional authority in Cambodia : UNTA)

ในสงครามอินโดจีนทั้งสามครั้งนี้เอง ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงในบริเวณที่เรียกว่าอินโดจีนที่มีสามประเทศตั้งอยู่ คือ กัมพูชา ลาว และเวียดนาม ล้วนได้รับผลกระทบจากสงครามทั้งสามครั้งมากที่สุด ซึ่งแม้ว่าประสบชัยชนะในการสู้รบ และกลับไปฟื้นฟูประเทศด้วยนโยบายใหม่ในแนวทางสังคมนิยม ตามแบบอย่างที่ได้รับอิทธิพลจากสหภาพรัสเซีย ลาวประกาศใช้นโยบาย “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Mechanism)

ในปี ค.ศ. 1986 และก็เช่นเดียวกันกับเวียดนามในปี ค.ศ. 1986 นั้นเอง ที่ประกาศนโยบาย “โดยมัย” (The Daimio policy) เพื่อปฏิรูปประเทศหลังการต่อสู้ปลดแอกตนเองให้หลุดพ้นจากอาณานิคมตะวันตก และสามารถรวมเวียดนามใต้เข้ามารวมกับเวียดนามเหนือเป็นประเทศหนึ่งเดียวกันในปี ค.ศ. 1975 นโยบายโดยมัยของเวียดนามก็มีลักษณะเช่นเดียวกับของลาว ซึ่งล้วนได้รับอิทธิพลรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่รวมศูนย์ไว้ส่วนกลางและค่อนข้างไปในทางเปิดประเทศ การปรับเปลี่ยนนโยบายดังกล่าวนี้ เป็นส่วนหนึ่งจากสถานการณ์ความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและการฟื้นฟูหลังสงครามของกลุ่มประเทศที่อยู่ภายใต้การครอบครองของสหภาพสังคมนิยมสหภาพโซเวียตที่เข้าสู่จรัลล่มสลายมากขึ้น อันมีผลส่วนหนึ่งของการสงครามสหภาพโซเวียตในอัฟกานิสถานในช่วง 1979-1989 ไม่บรรลุเป้าหมายนั้นด้วยการปฏิวัติที่ล้มเหลวต่อกอร์บาเชฟ นั้นด้วยที่นำมาซึ่งการล่มสลายของจักรวรรดิสังคมนิยมสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991

การปรับเปลี่ยนนโยบายของทั้งลาวและเวียดนามนี้เอง บ่งชี้ถึงความร่วมมือพัฒนาต่อกันมากขึ้น แม้ว่าในขณะนั้นกัมพูชาเองยังมีปัญหาการต่อสู้รบอยู่ในประเทศก็ตาม แต่พัฒนาการของเหตุการณ์ทางการเมืองหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1989 แล้วนั้น แนวโน้มในแนวความคิดภูมิภาคนิยมมีมากขึ้นต่อการรวมตัวและร่วมมือต่อกัน ด้วยเห็นได้ว่าองค์การสมาคมความร่วมมือของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนที่สร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1967 นั้น ในที่สุดแล้วก็สามารถรวมประเทศต่างๆตามลุ่มแม่น้ำโขงนี้ รวมเข้ามาเป็นประเทศอาเซียน 10 ในปี ค.ศ. 1999 นั้นเอง

5.4 จุดเริ่มต้นและแนวคิดในการพัฒนาอาณานิคมแม่น้ำโขง

ภายหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นใน ค.ศ. 1989 แล้วนั้น นับแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา จะเห็นพัฒนาการด้านนโยบายที่มีความร่วมมือกันมากขึ้นในกลุ่มประเทศที่ตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำโขงและกับจีนซึ่งล้วนตั้งอยู่บนบริเวณแม่น้ำโขงด้วยกัน จากนั้นโครงการพัฒนาร่วมกันที่เกิดขึ้นบนแม่น้ำโขงนี้ ยังมีอินเดียซึ่งไม่ได้ตั้งอยู่บนบริเวณแม่น้ำโขงเข้ามารวมกันโครงการต่างๆของแม่น้ำโขงนี้อีกด้วย เขตลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งขาดการฟื้นฟูและไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างจริงจังมานาน เมื่อภูมิภาคนี้สงบสันติหลังสงครามจึงสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจขึ้นใหม่ที่นานาชาติได้ให้ความสนใจต่อการพัฒนาอาณานิคมแม่น้ำโขงอย่างจริงจัง นับแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ก็คือ เพื่อสร้างหลักประกันให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน และเกิดความมั่นคงในภูมิภาค เป็นความพยายามอันแน่วแน่ของประเทศลุ่มแม่น้ำโขงที่จะร่วมมือกัน ทั้งที่มีความแตกต่างกันทางการเมือง และกับการเผชิญชะตากรรมอันเกิดจากความขัดแย้งที่มีต่อกัน

จุดน่าสนใจเป็นจุดริเริ่มโครงการต่างๆในการพัฒนาลุ่มแม่โขงให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นนี้ มีมาก่อนจากการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1957 แล้ว เพื่อที่จะสร้างรูปแบบเชิงสถาบัน เพื่อการวางแผนอย่างกว้างขวางครอบคลุมทุกด้านในการพัฒนาแม่น้ำโขง โดยการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาตินี้เอง ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานในการทำการตรวจสอบบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง (The committee for coordination of Investigations on the lower Mekong river basin) ในปี ค.ศ. 1957 นั้น โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วย ประเทศลาว กัมพูชา ไทย และเวียดนาม

ในปี ค.ศ.1977 สถานการณ์การเมืองในกัมพูชายุ่งยาก ซับซ้อนและเกิดการสู้รบในระหว่างสงครามอินโดจีนครั้งที่สาม ทำให้กัมพูชาถอนตัวออกจากการการคณะนี้ จึงต้องแต่งตั้งกรรมการชั่วคราวของแม่น้ำโขงขึ้น โดยมีเพียงลาว ประเทศไทย เวียดนาม สามประเทศเป็นคณะกรรมการ แต่อย่างไรก็ตามต่อมาในวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1995 ทั้งกัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนามก็ได้ลงนามเซ็นต์สัญญาความร่วมมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกลุ่มแม่น้ำโขง (Cooperation for sustainable development of the Mekong river basin) ซึ่งก็มีการลงนามข้อตกลงกันที่จังหวัดเชียงรายของประเทศไทยนั่นเอง ได้ทำข้อตกลงโดยให้จัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขงโดยให้มี “สำนักงานเลขาธิการ” อยู่ที่กรุงเวียงจันทน์ ประเทศลาว เพื่อให้เป็นสำนักงานบริหารของคณะกรรมการในปีเดียวกันนั่นเอง

แม่น้ำแม่โขงได้รับความสนใจที่จะต้องพัฒนาร่วมกันระหว่างประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง แม้ ในขณะที่ประเทศเหล่านี้จะยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียนก็ตาม แต่หลังจากที่ได้มีการตั้งคณะกรรมการความร่วมมือการพัฒนาอย่างยั่งยืนในลุ่มแม่น้ำโขงจากการสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติแล้วในปี ค.ศ. 1992 นั้นเอง ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ได้ให้ความสนับสนุน ริเริ่มโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) ซึ่งมี 6 ประเทศเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน

ความร่วมมือในส่วนของการใช้ประโยชน์จากลำนํ้าในลุ่มน้ำแม่โขงนี้ ยังมีที่มาจากนานาประเทศอีกด้วยที่ในปี ค.ศ. 1997 ต่อมานั้น สมาชิกขององค์การสหประชาชาติร่วมกันลงนามในข้อตกลงของสหประชาชาติในการห้ามใช้การคมนาคมทางน้ำระหว่างประเทศ (Un Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Water Courses) สนธิสัญญาดังกล่าวนี้นี้ จัดได้ว่าเป็นเครื่องมือกำกับกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากน้ำ ซึ่งแต่ละที่มีผลกระทบต่อการใช้น้ำในแม่น้ำโขงในบรรดาประเทศต่างๆที่ตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำโขงนี้ด้วย โดยให้คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากการคมนาคมทางน้ำที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศอื่นๆด้วยที่จะต้องได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน โดยจะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายๆด้าน เช่น ขนาดของประชากร และการใช้น้ำด้านต่างๆด้วยในขณะเดียวกัน

5.5 โครงการต่างๆที่มีบูรณาการและดำเนินการในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

ประเด็นที่น่าสนใจในวิวัฒนาการของโลกที่เป็นไปทั้งในทางบวกและในทางลบนั้น เป็นวิวัฒนาการอันเกิดจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) นี้เอง ที่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่การเชื่อมโยงติดต่อ (Connectedness) ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันนั้น เห็นมาได้จากการเชื่อมโยงภาคพื้นดิน เช่น เส้นทางสายไหม สงครามครูเสด และการขยายอาณาจักรมองโกล เป็นต้น หรือการเชื่อมโยงทางภาคพื้นทะเล เช่น การเดินทางสำรวจโลกในศตวรรษที่ 15 เป็นต้น ความเชื่อมโยงเหล่านี้เองเป็นไปในทางบวก เช่น การสร้างไมตรี ทำมาค้าขายระหว่างกัน และหรืออาจเป็นไปในทางลบที่นำมาซึ่งการล่าอาณานิคมของการสร้างความเป็นจักรวรรดินิยมต่อมา

ความเชื่อมโยงเช่นว่านี้ เห็นได้ชัดเช่นกันกับกรณีของแม่น้ำแม่โขง ที่เราจะเห็นว่า สายน้ำของแม่น้ำแม่โขงนี้เองที่เชื่อมโยงประเทศต่างๆบนลุ่มแม่น้ำโขง บูรณาการเข้ามาในหลายโครงการร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากแนวความคิดข้อตกลงและสนธิสัญญาในลักษณะของการสร้างบูรณาการร่วมกันเป็นพันธกิจของชุมชนนานาชาติต่ออาณานิคมบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่โขง แนวความคิดที่สร้างพันธกิจต่อปฏิบัติการใดในแม่น้ำโขงนี้เอง นำมาซึ่งโครงการต่างๆที่มีลักษณะบูรณาการต่อกันในหลายๆลักษณะด้วยกัน เราอาจสรุปลักษณะของโครงการความร่วมมือต่างๆในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงออกได้เป็นสองลักษณะด้วยกัน

1) คือ ลักษณะของความร่วมมือต่อกันโดยมีสายน้ำของแม่น้ำโขงเชื่อมโยงติดต่อกันระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่บนบริเวณแม่น้ำโขง อันได้แก่ จีน เวียดนาม ไทย ประเทศลาว และกัมพูชา เช่น โครงการพัฒนาอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เป็นต้น

2) คือ ลักษณะของความร่วมมือต่อกันเฉพาะประเทศสมาชิกอาเซียนบนลุ่มแม่น้ำโขง เช่น โครงการที่บูรณาการต่อกันในการพัฒนาร่วมกันของห้าประเทศอาเซียน

3) คือ ลักษณะของความร่วมมือของอาเซียนกับประเทศนอกอาเซียน เสริมให้กับความร่วมมือพัฒนาร่วมกัน เสริมให้กับการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง เช่น โครงการแม่โขง-คงคา หรือโครงการความร่วมมือพัฒนาของประเทศรอบอ่าวเบงกอล เป็นต้น

5.6 โครงการต่างๆที่ริเริ่มดำเนินการในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง มีดังนี้

1) โครงการอนุภูมิภาคในอาณานิคมมาหนที่แม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-Region = GMS) โครงการนี้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1992 จากความตกลงร่วมกันระหว่าง กัมพูชา ลาว จีน เวียดนาม และประเทศไทย เพื่อขยายความสัมพันธ์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งภายหลังข้อตกลงนี้แล้ว ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียได้เป็นองค์กรกลางในการประสานงาน ส่งเสริม และให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นทางการด้านการวางแผนยุทธศาสตร์และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ การประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่สิบ ได้มีการทำความตกลงแผนยุทธศาสตร์พัฒนาบริเวณมาหนที่แม่น้ำโขงภายใน 10 ปี เรียกว่า “หกเหลี่ยมความเติบโตทางเศรษฐกิจ

(Growth Hexagonan) ซึ่งจะมีการดำเนินการต่างๆในเรื่อง การคมนาคมขนส่ง พลังงาน คมนาคม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ การค้า การลงทุนท่องเที่ยว และการลงทุนภาคเอกชนและการเกษตร ใน ปลายปี ค.ศ. 2008 มีการลงทุนถึง 6.8 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในโครงการก่อสร้าง พื้นฐานถึง 26 โครงการด้วยกัน โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนในการสร้างถนน สะพาน เพื่อเชื่อมแต่ละประเทศให้เกิดเครือข่ายคมนาคมการขนส่งร่วมกัน (เกียรติชัย พงษ์ พาณิชัย, 2559, น.165-189)

2) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี – เจ้าพระยา - แม่โขง (Ayeyarwadee - Chao Phraya- Mekong = ACMECS) ริเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1993 เป็นโครงการเพื่อสร้างความสมดุลของการพัฒนาระหว่าง 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา ไทย และเวียดนาม และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรุ่งเรือง อย่างยั่งยืนในระดับอนุภูมิภาคแห่งนี้ โครงการนี้จัดได้ว่าเป็นโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เศรษฐกิจต่างประเทศในแนวทาง “Thailand Plus” แต่เดิมที่ฝ่ายไทย กำหนดขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 ซึ่งฝ่ายไทยริเริ่มโครงการร่วมกับจีน ลาว และเมียน มาใน “แผนความร่วมมือทางเศรษฐกิจสี่ฝ่าย” (Quadrangle Economic Cooperation Plan) ซึ่งนิยมเรียกกันว่า “สี่เหลี่ยมทองคำ” ACMECS นี้ มีการ ประชุมครั้งแรกระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมา และประเทศไทย ในวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 2003 ที่เมืองพุกาม ในเมียนมา ซึ่งทั้งสี่ผู้นำตกลงและออก “แถลงการณ์พุกาม” (Bagan declaration) ยืนยันพันธกิจความร่วมมือต่อกัน ในอันที่จะพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเร่งด่วนร่วมกัน

โครงการยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี – เจ้าพระยา – แม่โขงนี้ทำความตกลงความร่วมมือในเรื่องอันเป็นความเร่งด่วน 5 เรื่องด้วยกัน คือ 1) การอำนวยความสะดวกในการค้าการลงทุน 2) ความร่วมมือด้านการเกษตรและ อุตสาหกรรม 3) ความเชื่อมต่อด้านการขนส่ง 4) ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และ 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในการประชุมสุดยอดครั้งที่สองและ ครั้งที่สามของ โครงการ ACMECS นั้น ประเทศสมาชิกในโครงการนี้ได้ให้ความเห็นชอบโครงการ ความร่วมมือใหม่เพิ่มขึ้นมาอีก เพราะฉะนั้นขอบข่ายความร่วมมือของโครงการ ACMECS นี้จึงเพิ่มโครงการเป็น 6) ความร่วมมือด้านการสาธารณสุข 7) การร่วมมือ ด้านอุตสาหกรรมและพลังงาน 8) ความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม

ในการประชุมสุดยอดครั้งที่ 8 ของ ACMECS ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน ประเทศสมาชิกได้ตกลงยอมรับ “ACMECS Masterplan 2019-2023” โดยดำเนินการตามเป้าหมายหลักสามประการ คือ

(1) Seamless ACMECS: ส่งเสริมความเชื่อมโยงอย่างราบรื่น ไร้รอยตะเข็บในการเชื่อมต่อด้านการคมนาคมขนส่งในกรอบพหุภาคี

(2) Synchronized ACMECS: ขยายความเชื่อมโยงด้าน Software เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ความร่วมมือด้านการลงทุน การอุตสาหกรรม และด้านการเงิน

(3) Smart and Sustainable ACMECS: ส่งเสริม และ พัฒนาการสร้างทุนมนุษย์ให้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง โดยจะต้องดำรงไว้ซึ่งโครงการความร่วมมือต่างๆของ ACMECS ที่ตกลงทำร่วมกันไว้

3) โครงการความร่วมมือ กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม (Cambodia-Lao-Myanmar- Vietnam=CLMV) โครงการนี้เกิดจากการประชุมสุดยอดของผู้นำกัมพูชา ลาว เมียนมา และ เวียดนามในปี ค.ศ. 2004 และตกลงที่จะจัดให้มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการนอกรอบในการประชุมสุดยอดอาเซียนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในปี ค.ศ. 2005 เพื่อจัดให้มีแผนปฏิบัติการของกัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม (CLMV) เพื่อขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ ต่อมา ในการประชุมสุดยอดครั้งที่สามในปี ค.ศ. 2006 ก็ได้กำหนด กลไกร่วมกันทางด้านความร่วมมือ และการประสานงาน เป้าหมายของความร่วมมือนี้ ก็เพื่อช่วยลดช่องว่าง ของการพัฒนาของทั้งสี่ประเทศให้แคบลง และ ดึงเข้ามาเป็นคู่ร่วมพัฒนาในอาเซียนให้มากขึ้น (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559,น.210)

4) สามเหลี่ยมพัฒนาระหว่าง กัมพูชา ลาว เวียดนาม (Cambodia, Lao, Vietnam Development Triangle) โครงการนี้จัดเป็นโครงการระดับย่อยในโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงโดยได้รับความช่วยเหลือ โดยตรงผ่าน Overseas Development Agency ของญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศคู่ร่วมเจรจาทางยุทธศาสตร์กับอาเซียนที่สำคัญมากที่สุดของโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้ให้ความช่วยเหลือในโครงการของ อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงนี้แล้วถึง 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2004 และอีกถึง 40 ล้านเหรียญสหรัฐผ่านหน่วยงานความช่วยเหลือโพ้นทะเลของญี่ปุ่น (ODA) กับอีก 20 ล้านเหรียญสหรัฐในการให้ความช่วยเหลือ โครงการสามเหลี่ยมพัฒนาระหว่าง กัมพูชา ลาว กับเวียดนามนี้ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559,น. 211)

6.วิเคราะห์จุดเชื่อมโยงเชิงผลประโยชน์ร่วมของประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

6.1 ประเทศจีนกับโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขง

การเข้ามามีส่วนร่วมของจีนในโครงการพัฒนาภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงนี้มีจุดนำพิจารณาเริ่มมาแต่การจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong River Commission) ซึ่งริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1957 โดยองค์การสหประชาชาติ โดยมีประเทศที่ร่วมเป็นคณะกรรมการ ในช่วงแรก ประกอบด้วย ไทย กัมพูชา และ เวียดนามใต้ ต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วย ไทย ลาว กัมพูชา สามประเทศนี้ขึ้นมา และได้มีการลงนามทำความตกลงความร่วมมือดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืนของลุ่มแม่น้ำโขง (Cooperation for Sustainable Development of the Mekong River Basin) และตกลงให้จัดตั้งสำนักงานใหญ่ของคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงขึ้นที่กรุงเวียงจันทน์ในปี ค.ศ. 1995

ในปี ค.ศ. 1996 เมียนมากับประเทศจีนได้เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขง ในฐานะผู้สังเกตการณ์ จุดมุ่งหมายของคณะกรรมการลุ่มแม่น้ำโขงนี้ คือ

“เพื่อส่งเสริมและประสานงานในการจัดการ และ พัฒนาอย่างยั่งยืนด้านน้ำและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ของประเทศที่อยู่รอบอาณาบริเวณแม่น้ำโขง” อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการแม่น้ำโขงถูกวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง และโดยเฉพาะจากหน่วยงานองค์กรภาคประชาสังคม (NGOs) ว่า คณะกรรมการแม่น้ำโขงทำงานอย่างไรประสิทธิภาพ และไม่ได้มีบทบาทอะไรมากมายจริงจึงมักนึกกับการพัฒนาอาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง

อาการอันตึงตัวแข่งขันและอาจจริงอาจังมากขึ้นกับแนวทางในการพัฒนาโครงการลุ่มแม่น้ำโขงนี้ นอกจากเป็นความริเริ่มของอาเซียนในการดำเนินการโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขง ขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่ ค.ศ. 1992 ยังเกิดจากประเทศจีนเองด้วยที่มีนโยบายและวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนามณฑลยูนนานของจีนให้เข้ามาเชื่อมโยงเสริมความเข้มแข็งให้กับโครงการอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงแห่งนี้ จุดเชื่อมโยงนี้แท้จริงจีนเริ่มมาแต่ปี ค.ศ. 1989 ที่สงครามเย็นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุติลง และจีนวางยุทธศาสตร์ การเชื่อมโยงเริ่มมาแต่ปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาโดยประสานกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียนที่มีจุดเริ่มต้นสำคัญในเรื่องข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับจีนในปี ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา โดยมีการลงนามระหว่างจีนกับอาเซียนในกรอบ “ข้อตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง” (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation) ในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ข้อตกลงการเป็น “คู่ร่วมทางยุทธศาสตร์เพื่อสันติภาพและความรุ่งเรือง” (Strategic Partnership for Peace and Prosperity) ในปี ค.ศ. 2003 รวมเอาเรื่องการค้าเสรี จีนกับอาเซียนพัฒนาความร่วมมือใน ด้านต่างๆเข้ามาอยู่รวมในโครงการพัฒนาในลุ่มแม่น้ำโขงด้วย และจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับจีนในปี ค.ศ. 2010 ต่อมา (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559, น.191-195)

โครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงนี้ นับว่าเป็นโครงการที่จีนมองว่าสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีนในการพัฒนามณฑลยูนนานที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือที่ขาดทางออกสู่ทะเล จีนจึงวางยุทธศาสตร์ขยายตัวทางเศรษฐกิจในมณฑลยูนนานให้เชื่อมโยงติดต่อกับบรรดาประเทศอาเซียนที่ตั้งอยู่บน ภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตั้งอยู่บนอาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ มณฑลยูนนานเองนั้น มีเมืองชนถ่ายสินค้า (ในระดับประเทศ) อยู่ถึงสิบหัวเมืองที่จัดเป็นแหล่งขนถ่ายสินค้าชั้นหนึ่ง และยังมี ท่าเรือขนถ่ายสินค้าชั้นสองในระดับจังหวัดอีกสิบแห่ง นับเป็นแหล่งค้าขายชายแดนกับเมียนมา ลาว และ เวียดนาม กับแนวแม่น้ำสี่สาย (คือ แม่น้ำ ตูหล่งแม่น้ำอิระวดี แม่น้ำสาละวิน ลานช้าง แม่น้ำโขง และแม่น้ำแดง) ซึ่งมีน้ำไหลจากยูนนานผ่านแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของยูนนานที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับประเทศบนลุ่มแม่น้ำโขงเหล่านี้เองที่ทำให้จีนเกิดความสนใจอย่างจริงจังวางยุทธศาสตร์ของยูนนานในอันที่จะเข้าร่วมพัฒนาภูมิภาคอาณาบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียน จีนต้องการพัฒนาโครงการนี้ของตนขึ้นมาด้วยมองเห็นว่าจะเป็นโครงการเสมือนกระดูกสันหลังของข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างอาเซียนกับจีน จุดเชื่อมสำคัญนี้พัฒนาขึ้นเป็นสองแนวทางของภูมิเศรษฐศาสตร์

ด้านหนึ่ง คือ เส้นทางน้ำ อีกด้านหนึ่ง คือ เส้นทางภาคพื้นดิน โดยเส้นทางน้ำนั้น เริ่มแต่แม่น้ำโขงในเขตล้านช้างที่ติดต่อกับยูนนาน ลาว เวียดนาม และ ไทย ส่วนเส้นทางด้านพื้นดิน จะมีการสร้างถนนไฮเวย์จากคุนหมิงลงมาเชื่อมกับประเทศต่างๆในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และต่อเชื่อมไป ถึงสิงคโปร์ โดยมีอีกเส้นทางหนึ่งเริ่มแต่เมืองมอญมิงในเวียดนามพาดผ่านจังหวัดต่างๆเข้ามาในประเทศไทยไป จรดเมืองท่าดานังของเวียดนาม ทั้งสองเส้นทางถนนดังกล่าวนี้ จัดตั้งขึ้นเป็น "ระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ขึ้นเป็นสองระเบียง คือ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559, น.207-209)

1) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้ (North-South Economic Corridor NSEC) เริ่มจากจังหวัดคุนหมิงใน มณฑลยูนนานในประเทศจีนโดยการสร้างถนนสาย R 3a เริ่มการก่อสร้างตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 และสร้างเสร็จใน ปี ค.ศ. 2008 ใช้เงินก่อสร้างทั้งหมด 97 ล้านเหรียญสหรัฐ เป็นเงินลงทุนร่วมระหว่างจีน ไทย และ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย มีความยาว 228 กิโลเมตร เริ่มต้นจากเมืองก่วนเล่ย์ในมณฑลคุนหมิงของจีนผ่านลงมาเชื่อม กับลาวที่เมืองห้วยขวางถึงบ่อเตง จากนั้นเชื่อมต่อมาที่ไทยที่อำเภอเชียงแสนกับอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงรายของประเทศไทย ถนนอีกสายหนึ่งสร้างจากคุนหมิงของจีน คือ ถนนสาย R 3 b ผ่านเข้าเชื่อมกับเวียดนามเข้ามายังอำเภอเชียงของที่ประเทศไทย โดยถนนทั้งสองสาย R 3 a และ R3b จะผ่านเข้าสู่ถนนสายหลักจากเชียงรายผ่าน จังหวัดต่างๆในไทยถึงกรุงเทพฯไปทางใต้จนถึงสิงคโปร์

2) เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor-EWEC) เริ่มต้นมาแต่เมื่อ มอญมิงในเวียดนาม ผ่านเชื่อมเข้ามาที่อำเภอแม่สอดของจังหวัดตากของประเทศไทยเส้นทางสายนี้เชื่อมไปทางตะวันออก ตรงจุดนี้เรียกว่า "สี่แยกอินโดจีน" ในจังหวัดพิษณุโลกและสี่แยกอินโดจีนนี้เอง เส้นทางสายนี้จะเชื่อมไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือและผ่านจังหวัดอื่นๆในไทยไปสิ้นสุดที่อำเภอมุกดาหารของไทยจากนั้นข้ามสะพานไทยลาวแห่งที่ 2 เข้าเชื่อมต่อที่เมืองสวันเขตของลาว เข้าสู่ถนนสายที่ 9 (ซึ่งเริ่มสร้างมาแต่ปี ค.ศ. 1998) เข้าสู่ภาคใต้ของเวียดนามไปสุดที่ท่าเรือสินค้าที่เมืองดานังของเวียดนาม

ต่อจากจังหวัดตากเป็นจุดเชื่อมต่อของ NSEC กับ EEC เข้าสู่ถนนสายหลักของไทยเรื่อยไหลเชื่อมเข้ากรุงเทพฯ ซึ่งจะทำให้การขนส่งสินค้าสู่ท่าเรือแหลมฉบังและท่าเรือสำคัญของไทยสะดวกขึ้น ซึ่งถนนสองสายที่มารวมในไทยนี้เองจะผ่านเข้าสู่ถนนสายหลักที่เชื่อมลงไปทางใต้ที่ปาดังเบซาร์ และเชื่อมต่อไปถึงสิงคโปร์

นอกเหนือจากระเบียงเศรษฐกิจของถนนสายต่างๆดังกล่าวนี้แล้ว จีนยังได้สร้างทางรถไฟความเร็วสูงมีความยาว 1037 กิโลเมตรเริ่มต้นจากมณฑลคุนหมิงมายังเมืองบ่อเตงในลาวเชื่อมยาวลงมาถึงกรุงเวียงจันทน์ เริ่มเปิดใช้ตั้งแต่วันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ. 2021 เป็นการเปิดเส้นทางเศรษฐกิจจากยุทธศาสตร์พัฒนาเขตเมืองทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน คือ ที่คุนหมิง เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆในภูมิภาคบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและกับประเทศใน อาเซียน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยเองก็ริเริ่มโครงการรถไฟความเร็วสูงจากกรุงเทพ-อุตะเภ-นครราชสีมา หนองคาย-เวียงจันทน์ เข้าสู่มณฑล คุนหมิงของจีน ด้วยเช่นกัน

การบูรณาการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ถนน ไฟฟ้า การคมนาคม เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบาย และกระบวนการหลักที่เป็นแนวทางนำไปสู่การค้าและการลงทุนร่วมกันเพื่ออำนวยความสะดวกการพัฒนาความร่วมมือด้านการผลิต และเป็นศูนย์กลางการค้ากับเชื่อมโยงข้ามเขตแดนทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีอยู่ร่วมกัน (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559, น.248-249)

สำหรับจีนมองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นทวีป (Mainland Southeast Asia) เป็นพื้นที่อิทธิพลหลังบ้าน (Backyard) ที่มีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีน โดยได้ริเริ่มนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ Going Out Policy ตั้งแต่ ค.ศ. 2014 และตามด้วย BRI ผ่านความช่วยเหลือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าก่อให้เกิดปัญหากับดักหนี้ (Debt Trap) จากการที่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาภาคเอกชนจีน ธนาคาร และหน่วยงานรัฐบาลได้ลงทุนในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและอุตสาหกรรมเหมืองแร่ จีนมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่มากกว่า 50 แห่งในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยส่วนใหญ่เป็นโครงการในกัมพูชา สปป. ลาว (เขื่อน 16 แห่ง กำลังการผลิตติดตั้ง 2,256 เมกะวัตต์) และเมียนมา โดยมีการก่อสร้างเขื่อนเพื่อผลิตไฟฟ้าแบบขั้นบันไดมากกว่า 11 แห่ง[18] บริเวณต้นน้ำแม่น้ำล้านช้างในประเทศจีน จากเขื่อนที่ก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งหมด 26 แห่ง ดังภาพที่ 1 โดยการกักเก็บน้ำของเขื่อนภายในประเทศทำให้จีนถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องการแบ่งปันข้อมูลน้ำ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงระดับน้ำและระบบนิเวศ รวมถึงปัญหาภัยแล้งในประเทศปลายน้ำ โดยเมื่อพฤศจิกายน ค.ศ. 2020 จีนยินยอมแบ่งปันข้อมูลน้ำตลอดทั้งปีให้แก่กลไกคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC) ทั้งนี้จีนจะสอดแทรกความร่วมมือด้านพลังงานอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ดังนี้

ประเทศ สปป. ลาว ผ่านกรอบ China-Laos Economic Corridor โครงการไฟฟ้าพลังน้ำน้ำอู (เขื่อนแบบกักเก็บน้ำรวม 7 เขื่อน ล่าสุด บริษัท EDL รัฐวิสาหกิจไฟฟ้าลาวได้ลงนามข้อตกลงร่วมกับบริษัท China Southern Grid (CSG) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจจีนในการจัดตั้งบริษัทร่วมทุน EDL-T เพื่อพัฒนาระบบสายส่งไฟฟ้า (Transmission Line) และเก็บค่าบริการจากผู้ใช้ไฟฟ้าในประเทศ ซึ่งมีการวิเคราะห์ว่ารูปแบบการชำระหนี้ของ สปป. ลาวโดยใช้วิธีการแปลงหนี้เป็นทุน (Debt-for-equity swap) จะทำให้ สปป. ลาวเสี่ยงต่อการติดกับดักหนี้ของจีน

ประเทศเมียนมา ผ่านกรอบ China-Myanmar Economic Corridor โครงการไฟฟ้าพลังน้ำมิตโซน (Myitsone)

รูปที่ 1 การพัฒนาเขื่อนผลิตไฟฟ้าของจีนบนลำน้ำแม่โขง
ที่มา: Eyler & Weatherby, 2020

6.2 ประเทศอินเดียกับโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียน

จุดเชื่อมโยงของอินเดียกับอาเซียนนั้นมีลักษณะไม่ต่างกันมากกับกรณีความเชื่อมโยงของจีนกับอาเซียนในกรณีโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียน กล่าวคือ ในกรณีของจีนนั้น เริ่มต้นจากนโยบายของจีนที่ต้องการพัฒนามณฑลด้านตะวันตกของจีนจากยูนนานลงมาเชื่อมกับโครงการอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงด้วยโครงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านภาคพื้นดิน ลงมาเชื่อมโยงกับโครงการทางน้ำในแม่น้ำโขงดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในกรณีของอินเดียก็ไม่ต่างกับที่อินเดียนั้นเริ่มนโยบาย “มุงตะวันออก” (Look-East) ในปี ค.ศ. 1991 และต่อเนื่องจากนโยบาย “ปฏิบัติการด้านตะวันออก” (Act-East) ในปี ค.ศ. 2014 จุดเริ่มของการเชื่อมโยงในนโยบายดังกล่าวนี้ มีพัฒนาการที่สร้างพันธมิตรและพันธกิจของอินเดียต่ออาเซียนมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 แล้วนั้น อินเดียได้รับสถานะ Sectoral Partner of ASEAN ในปี ค.ศ. 1992 , Dialogue Partner ในปี ค.ศ. 1996, Summit Level Partner ในปี ค.ศ. 1992, Strategic Partnership ในปี ค.ศ. 2012 และ Comprehensive Strategic Partnership ในปี ค.ศ. 2022

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของอินเดียเข้ามายังอาเซียนนั้นไม่ได้สุราบรึนมาก่อนเลย ตั้งแต่ช่วงยุคสงครามเย็นในอาเซียน และโดยเฉพาะในช่วงที่เกิดสงครามอินโดจีนครั้งที่สาม ในกรณีที่เวียดนามยกกำลังบุกรุกกัมพูชา ปรากฏว่ารัฐบาลอินเดียในช่วงนั้นให้การรับรองรัฐบาลเอง สัมริน ยังความไม่พอใจให้กับประเทศต่างๆ ในอาเซียน และนั่นทำให้ความสัมพันธ์ของอาเซียนกับอินเดีย มีลักษณะที่เฝินเฉยห่างเหินต่อกันไม่น้อย (Bingen neclat) จนเมื่อหลังสงครามเย็นยุติแล้วนั้นเอง อินเดียจึงริเริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายมาเป็น “มุงตะวันออก” เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับประเทศ

ต่างๆ ในอาเซียนอย่างกลมเกลียวยิ่งขึ้น นโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียนั้นมีหลักสำคัญกำหนดว่า ดำเนินการให้มีการปฏิรูปและเปิดให้มีความนโยบายเสรียิ่งขึ้น สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจให้ยั่งยืน สร้างบูรณาการทางเศรษฐกิจกับภูมิภาค และสร้างการพัฒนาบนฐานของความเสมอภาค โดยนโยบายนี้อินเดียยึดถือว่าจะสร้างความสัมพันธ์กับอาเซียนเป็นพิเศษ (Lipi, 2009) และอินเดียมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงนโยบายดังกล่าวนี้กับปัจเจกรัฐในภูมิภาคอาเซียนและกับอาเซียนโดยรวม (Ministry External Affairs Government of India, 1993, p.27)

พิจารณานโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดียดังกล่าวนี้ในกรอบการมีส่วนร่วมภูมิภาค ก็จะเห็นความริเริ่มกรอบงานในบริบทของความร่วมมือรวมตัวกันในอนุภูมิภาค ซึ่งหากพิจารณาในแง่ภูมิรัฐศาสตร์แล้วพื้นที่น้ำทะเลอันยาวกว้างของอ่าวเบงกอลกับทะเลจีนใต้แล้ว ก็ทำให้มองได้ว่าบริเวณดังกล่าวนี้เป็นเขตภูมิเศรษฐกิจและจุดได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ที่จะสร้างโอกาสให้นโยบาย มุ่งตะวันออกของอินเดียคืบหน้าไปได้อย่างยาวไกล ความปลอดภัยและประเด็นความมั่นคงในการคมนาคมที่ช่องแคบมะละกามีความสำคัญกับเรื่องการทหารในภาคพื้นทะเล ซึ่งจะต้องมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังมากขึ้น ภูมิทัศน์ดังกล่าวนี้จะอำนวยให้อินเดียได้เข้ามามีส่วนในการเป็นคู่ร่วมทางการเมือง มีการติดต่อเชื่อมโยงด้านกายภาพ เช่น ถนน การเชื่อมต่อทางราง และการค้าเสรี อินเดียตระหนักชัดถึงความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังกล่าวนี้ต่อการที่จะพัฒนาความร่วมมือภูมิภาคกับประเทศเพื่อนบ้านที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน อินเดียเองนั้นมีความกระตือรือร้นมากน้อยต่อการให้ความสนับสนุนการรวมกลุ่มกันทั้งในกรอบทวิภาคีและกรอบอนุภูมิภาค ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนนโยบายของอินเดียในการส่งเสริมความร่วมมือในมิติทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

ด้วยแนวคิดดังกล่าวนี้เองที่อินเดียเริ่มตระหนักว่าบูรณาการทางเศรษฐกิจของอินเดียทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ากับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นจะช่วยยกระดับการบูรณาการทางเศรษฐกิจและการเมืองให้แน่นแฟ้นแข็งแกร่งขึ้นของทั้งสองฝั่งสองภาค จุดนี้เองนำไปสู่ความริเริ่มโครงการใหม่ระหว่างอาเซียนกับอินเดีย ในปี ค.ศ. 1997 คือ “โครงการความร่วมมือในกรอบพหุภาคีด้านวิชาการและเศรษฐกิจอ่าวเบงกอล” (Bay of Bengal Initiative Multi Sectoral Technological and Economic Cooperation : BIMSTEC) เป็นกลไกหนึ่งในการส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ตั้งอยู่บนอ่าวเบงกอล คือ ไทย เมียนมา บังคลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และมัลดีฟส์ สร้างความร่วมมือด้านการประมง การท่องเที่ยว พลังงาน เทคโนโลยี การค้าและการลงทุน การขนส่ง และการคมนาคม โครงการนี้มีลักษณะเป็นโครงการในกรอบอนุภูมิภาค ซึ่งรวมเอาหกประเทศในเอเชียใต้บูรณาการกับสองประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ห้าประเทศในเอเชียใต้นั้นอยู่ในองค์การความร่วมมือภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation: SAARC) อีกสองประเทศอยู่ในอาเซียนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 ภูฏานกับเนปาลก็ขอเข้าร่วมอยู่ในโครงการนี้ด้วย รวมประเทศในโครงการนี้ 8 ประเทศ

อีกโครงการหนึ่งในลักษณะเดียวกันกับโครงการความร่วมมือในกรอบพหุภาคีด้านวิชาการ และเศรษฐกิจอ่าวเบงกอล ก็คือโครงการความร่วมมือแม่น้ำโขง-คงคา

(The Mekong-Ganga Cooperation : MGC) เป็นโครงการที่เชื่อมโยงอินเดียติดต่อกับประเทศในอาเซียนบนลุ่มแม่น้ำโขง คือ เมียนมา ประเทศไทย กัมพูชา ลาว และเวียดนาม เป้าหมายของโครงการคือ การสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างอินเดียนับอาเซียนและยังเป็นโครงการที่พัฒนาการขนส่งภาคพื้นดินเชื่อมต่อระหว่างอินเดียนับประเทศที่ตั้งอยู่รอบฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการข้ามเขตแดนถึงกันได้ (Mohan, 2006) อินเดียเข้าร่วมโครงการนี้ในปี ค.ศ. 2000 โดยมีโครงการพัฒนาด้านต่างๆทั้งการเชื่อมโยงที่สร้างโอกาสในทางเศรษฐกิจและการเป็นคู่ร่วมทางการเมือง การเชื่อมโยงทางกายภาพที่เขตแดนจะช่วยให้การเชื่อมโยงทางถนนและเส้นทางขึ้นมาสริมข้อตกลงการค้าเสรีอีกด้วย

โครงการที่เชื่อมโยงติดต่อกันระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียนับประเทศต่างๆในอาเซียนนี้ เห็นได้ชัดเจนจากการสร้างถนนเชื่อมโยงเข้าหากัน โดยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย ภายใต้โครงการความช่วยเหลือ South Asian-Regional Economic Cooperation (SAREC) Road Connectivity Investment Program โดยมีโครงการสร้างถนนจากเมืองมานิเปอร์ ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ไปเชื่อมกับเมืองอิมพัล และเมืองโมเรห์ ที่ชายแดนอินเดียนับ ซึ่งติดกับชายแดนเมียนมา เป็นถนนไฮเวย์สี่เลนส์ดังจะเห็นเส้นทางถนนเชื่อมต่อกันดังนี้

1. จากเมืองมานิเปอร์-โมเรห์-มณฑลเลย แม่สออด ระยะทางยาว 1,360 กิโลเมตร
2. จากเมือง มานิเปอร์-อิมพัล-มณฑลเลย ระยะทางยาว 584 กิโลเมตร
3. จากเมืองมณฑลเลย-กรุงเทพ ระยะทางยาว 1,397 กิโลเมตร

อินเดียนับเสนอที่จะขยายถนนทั้งสามสายนี้ไปเชื่อมกับกัมพูชา ลาว และเวียดนามโดยเริ่มต้นจากอินเดียนับไปถึงเวียดนาม โดยเชื่อมกับระเบียบเศรษฐกิจตะวันตกตะวันออกของไทยไปถึงด่านของเวียดนาม ซึ่งเส้นทางถนนสายนี้จะไปเชื่อมกับท่าเรือกาเลย์ (Kalay) หรือที่ รู้จักกันทั่วไปว่า กาเลย์เมียว (Kalayrnyo) และเชื่อมต่อกับท่าเรือโมนิวา (Monywa) บนแม่น้ำชินวินในเมียนมา ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 แผนที่ระเบียบเศรษฐกิจตะวันตก

เพราะฉะนั้น ทั้งสองโครงการความร่วมมือและการติดต่อเชื่อมโยงทั้งสองโครงการระหว่างอาเซียนกับอินเดียนับเอง เห็นได้ว่าเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจและ

การค้าระหว่างอินเดียนับกับเขตประเทศต่างๆที่ตั้งอยู่ใน โครงการพัฒนาอนุภูมิภาค
มหานทีแม่น้ำโขงด้วยกันทั้งสิ้น

6.3 ประเทศไทยกับโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขง

ความเชื่อมโยงทางด้านโครงสร้างพื้นฐานในโครงการพัฒนาอนุภูมิภาค
มหานทีแม่น้ำโขงดังกล่าวข้างต้นเหล่านี้ จะเห็นได้ประการหนึ่งว่า มีศูนย์รวมสำคัญของการ
เชื่อมโยงมายังประเทศไทยต่อการ เชื่อมโยงไปยังส่วนต่างๆของประเทศอื่นๆใน
อาเซียนด้วยกัน จุดอันยังประโยชน์ทางเศรษฐกิจนี้เอง ช่วยให้ไทย จะเป็นศูนย์กลาง
ของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียนได้อย่าง
เข้มแข็ง ขึ้นมา

ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2006 สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้
กำหนด “แผนพัฒนาการขนถ่ายสินค้าของประเทศไทย” (Thailand Logistic
Development Planning) เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ เป็น Logistic Center ใน
บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงเข้าร่วมในโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของ
อาเซียน

จุดมุ่งหมายสำคัญของแผนการดังกล่าวนี้ ก็คือ การปรับปรุงบริการด้านการ
ขนถ่ายสินค้าให้ดีขึ้น โดยใน ภาคกลางของประเทศไทย จะมีการขยายท่าเรือแหลม
ฉบังที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งจัดเป็นท่าเรือที่คับคั่งที่สุดอันดับ ที่ 20 ของโลก จะมีการ
ปรับปรุงขยายเขตการลงทุนด้านตะวันออก (Eastern Sea Board) และจัดเส้นทาง
การคมนาคมทางรางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมสนามบินสุวรรณภูมิ สนามบินที่อู่ตะเภา
หนองคาย ข้ามไปเชื่อมที่เวียงจันทน์ เพื่อสร้างสมรรถนะประเทศไทยในการเชื่อมโยง
ด้านการค้า การขนถ่ายสินค้า ระหว่างไทยกับเขตอินโดจีนและกับประเทศจีนด้านใต้
ซึ่งตามแผนการนี้ จะทำให้ช่วยการทำการค้าระหว่างไทย-จีน และญี่ปุ่น ด้าน โครงสร้าง
พื้นฐานในการขนถ่ายสินค้า (Infra-Structure Logistic) มีประสิทธิภาพดีขึ้น ดังจะ
เห็นได้ว่า นับแต่ ปี ค.ศ. 2004 เป็นต้นมา มีการขยายที่ทำการของรัฐบาลในเขต
การค้าชายแดน เช่น ที่ แม่สาย เชียงแสน และที่เชียงของในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเริ่ม
ดำเนินการมาแต่ปี ค.ศ. 2006 จนถึงปี ค.ศ. 2014 เป็นต้นมา มีการจัดตั้งเมืองแปด
ชายแดนด้านของไทยเพื่อปรับปรุงการขนถ่ายสินค้าให้ดีขึ้นจากทางด้านประเทศไทย
ไปยังประเทศเพื่อนบ้าน (ตัวอย่างเช่น เมืองเมียวดีด้านเมียนมากับอำเภอแม่สอดที่
จังหวัดตากของประเทศไทย) พัฒนาการเมืองแปดชายแดนนี้เองที่นำไปสู่เขตการค้า
ชายแดนของไทยเกิดขึ้นถึง 10 แห่งด้วยกัน ใน ขณะเดียวกันทางด้านโครงสร้างเสริม
การค้าชายแดนของเขตต่างๆที่เกิดขึ้นนี้เอง ได้มีการก่อสร้างสะพานข้าม แม่น้ำโขง
จากฝั่งประเทศไทยถึง 5 แห่งเชื่อมติดต่อกับประเทศลาวและแต่ละประเทศในเขต
บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ทั้ง ลาว กัมพูชา และ เวียดนาม ก็สร้างเส้นทางเชื่อมโยงถึงกัน
ทุกด้าน ที่ทำให้เส้นทางขนถ่ายสินค้าในบริเวณ ลุ่มแม่น้ำโขงทำได้สะดวกและรวดเร็ว
ขึ้น ควบคู่กับโครงการเหล่านี้ ยังได้มีการพัฒนาและปรับปรุงเรื่องภาษี ศุลกากรสินค้า
การขนถ่ายสินค้า และการให้บริการเสร็จสมบูรณ์จุดเดียว (One Stop Service) กับ
การพัฒนาโครงการค้าชายแดนอื่นๆให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นอีกด้วย

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่าโครงสร้างพื้นฐานในระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้กับระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เป็นโครงสร้างพื้นฐานสายหลักสำคัญมากในอาเซียนภาคพื้นดิน และจะเป็นเส้นทาง ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงติดต่อกันได้อย่างมีพลวัตยิ่งขึ้น เฉพาะประเทศไทยเองแล้ว รองรับต่อระเบียงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนี้ นำไปสู่การสร้างเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนขึ้นมาหลายแห่ง ซึ่งได้ประกาศจัดตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) โดยแบ่งเป็นสองระยะ (เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, 2559, น.247)

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรก ได้แก่

1. จังหวัดตาก
2. จังหวัดมุกดาหาร
3. จังหวัดสระแก้ว
4. จังหวัดตราด
5. จังหวัดสงขลา

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะที่สอง ได้แก่

1. จังหวัดกาญจนบุรี
2. จังหวัดเชียงราย
3. จังหวัดหนองคาย
4. จังหวัดนครพนม
5. จังหวัดนราธิวาส

จะเห็นได้ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหล่านี้ เป็นผลส่วนหนึ่งที่เกิดจากการเชื่อมโยงพื้นฐานต่างๆในระเบียงเศรษฐกิจของอาเซียนและหากกล่าวโดยสรุปแล้วเส้นทางในระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้จากคุนหมิง-สิงคโปร์นั้น ถือเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมที่มีความสำคัญเชื่อมโยงอยู่ใน 7 ประเทศอาเซียน คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน ลาว เมียนมา เวียดนาม กัมพูชา ไทย มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยในเบื้องต้นเพื่อให้โครงการนี้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จะยังมีเส้นทางสำคัญเป็นเส้นทางหลักอีก 4 ช่องเกิดขึ้น คือ (สำนักนโยบายการขนส่งและจราจร กระทรวงคมนาคม, 2555)

1. ไทย-อรัญประเทศ-คลองลึก (6 กม.)
2. กัมพูชา-ปอยเปต-ศรีโสภณ (48 กม.)
3. กัมพูชา-พนมเปญ-ล๊อคนิน (24 กม.)
4. เวียดนาม-ล๊อคนิน-โฮจิมิน (129 กม.)

โครงสร้างพื้นฐานนอกเหนือจากรถไฟความเร็วสูงและระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้และตะวันออก-ตะวันตก รวมถึงเส้นทางสำคัญเชื่อมโยงระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนามดังกล่าวแล้วเส้นทางในโครงการทวายก็อยู่ในระหว่างก่อสร้างเชื่อมเมียนมากับไทยด้วยความยาวถึง 236 กิโลเมตร นอกจากนั้นโครงสร้างพื้นฐานระหว่างไทยกับลาว ยังจะเห็นได้จากการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงนับแต่ ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา มีการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเชื่อมลาวกับไทยถึง 5 สะพานแล้วด้วยกัน เป็นส่วนหนึ่งที่รวมอยู่ในกรอบดำเนินงานของโครงการพัฒนาในอนุภูมิภาคมหานทีแม่โขง (GMS) นั่นเอง สะพานทั้ง 5 แห่ง มีดังนี้

สะพานแห่งแรกเก่าที่สุด คือ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว ก่อสร้างเมื่อปี ค.ศ. 1994 สะพานแห่งนี้เชื่อมระหว่างหนองคายกับนาเกลิงฝั่งลาวซึ่งอยู่ห่างจากเวียงจันทน์ 20 กิโลเมตร

สะพานแห่งที่สอง อยู่ที่เมืองปากเซของลาว (Pakse) สร้างเสร็จ ค.ศ. 2000 เชื่อมเข้ามายังฝั่งไทยความยาว 38 กิโลเมตรเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี

สะพานแห่งที่สาม สร้างเสร็จในปี ค.ศ. 2006 เชื่อมสะพานะเขตของลาวเชื่อมเมืองท่าแขกของลาวกับจังหวัดนครพนมของไทย

สะพานแห่งที่สี่ สร้างวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2013 เชื่อมเมืองห้วยขวางของลาวกับอำเภอเชียงที่จังหวัดเชียงรายของไทย

สะพานแห่งที่ห้า กำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง เชื่อมบ่อคำใส่กับจังหวัดบึงกาฬของไทย

โดยลักษณะของโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวนี้เองจะเห็นได้โดยปริยายว่าเป็นเส้นทางคมนาคมที่ไหลเลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด ที่ทำให้การเชื่อมโยงติดต่อดังกล่าวนี้ นำไปสู่การบูรณาการต่อกัน และสร้างความร่วมมือต่อกันในมิติต่างๆของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในสมาชิกอาเซียนบนผืนแผ่นดินใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยตนเอง และกับประเทศนอกภูมิภาคบนปริมาตรของกลุ่มแม่น้ำโขง โครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวนี้จะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางของการส่งถ่ายสินค้า (Logistic Hub) ที่สำคัญของอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และที่จะเชื่อเชียวให้เกิดความเชื่อมโยงกับภูมิภาคนอกอาเซียนไปด้วย

แผนงานต่างๆกับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงติดต่อกองฝ่ายไทยดังกล่าวนี้ ช่วยให้การค้า ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีนเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น และเชื่อมโยงการขนถ่ายสินค้ามากเส้นทางหลากหลายขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า นอกจากเส้นทางขนถ่ายสินค้าทางภาคพื้นดินเหล่านี้แล้ว ในปี ค.ศ. 2000 ได้มีการตกลงที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งระหว่างประเทศบนลุ่มแม่น้ำโขงมี จีน ลาว เมียนมา และไทยทำ "ข้อตกลงการค้าทางน้ำ ด้านแม่น้ำโขงตอนบน" (Upper Mekong Commercial Navigation Agreement) ซึ่งตกลงร่วมกันให้เรือขนส่งสินค้าเดินทางได้อย่างอิสระระหว่างท่าเรือกว๋นเล่ย์ของจีน และท่าเรือหลวงพระบางของลาว ข้อตกลงนี้ เริ่มต้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2001 ซึ่งทำให้การค้าขายระหว่างกันกับประเทศใน ข้อตกลงนี้ ขยายตัวและก้าวหน้ามากขึ้นทันที โดยที่ตามข้อตกลงนี้ ตกลงยอมให้จีนดำเนินการทำลายเกาะแก่งต่างๆในแม่น้ำโขงถึง 5 แห่ง เพื่อให้เรือบรรทุกสินค้านำหนัก 500 ตันสามารถเดินเรือในแม่น้ำโขงได้สะดวกมากขึ้น ผ่านท่าเรือของประเทศคู่ตกลงตามสัญญา นี้ ดังนี้ คือ

ท่าเรือในประเทศจีน มี ท่าเรือ สีมา จิ่งหงษ์ หม่งฮั่น และ ก่วนเล่ย์

ท่าเรือในประเทศลาว บ้านเสือ เชียงก๊ก เมืองมอม บ้านควน ห้วยทราย และ หลวงพระบาง

ท่าเรือในประเทศเมียนมา วังเส่ง วังป่ง

ท่าเรือในประเทศไทย เชียงแสน เชียงของ

ตามข้อตกลงนี้ ยืนยันถึง

1. สถานะของชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์มากที่สุด
2. ให้ความเคารพต่อกฎหมายแห่งชาติ
3. ให้การยอมรับต่อสัญญาบัตร
4. ให้ความช่วยเหลือแก่เรือที่ประสบภัย
5. ห้ามมิให้มีการขนถ่ายสินค้าที่เป็นอันตราย
6. ให้การยอมรับความห่วงใยเรื่องสิ่งแวดล้อม
7. ให้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานร่วมด้านการค้าทางน้ำ (Joint Coordination Committee of Commercial Navigation=JCCCN) เพื่อ ให้จัดการบำรุงรักษาการขนส่ง และกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ร่วมกัน

ทั้งนี้ จุดศูนย์รวมของโครงการพัฒนาอนุภาคภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงของอาเซียนเหล่านี้ มองได้น่าจะเป็นศูนย์กลางการแก่ประเทศไทยอยู่มาก ที่กลายเป็นศูนย์กลางรวมไหลให้เกิดการไหลต่อการพัฒนาเข้าสู่ประเทศไทย และยังเป็นยุค “ความเชื่อมโยงติดต่อ” (Connectively) (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาकरไทยพาณิชย์, 2556) และยิ่งเชื่อมโยงต่อสินค้า (Logistic center) ไปยังสมาชิกอาเซียนด้วยกัน พิจารณาในแง่ภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยในที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตั้งอยู่ดังเป็นศูนย์กลางของอาเซียนและของภูมิภาคโดยรวมเลยก็ว่าได้ นับเป็นจุดได้เปรียบสำคัญ อันเนื่องจากการที่ประเทศไทยมีที่ตั้งติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและในอาเซียนด้วยกัน ประเทศไทยมีจังหวัดชายแดนถึง 33 จังหวัดที่ติดกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้านด้วยเห็นได้จากตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จังหวัดชายแดนของประเทศไทย 33 จังหวัด

จังหวัดชายแดนของประเทศไทย 33 จังหวัด		
ชายแดนไทยประเทศเพื่อนบ้าน	ความยาวเส้นเขตแดน (กม.)	จังหวัด
พม่า	4001	ระนอง ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย
ลาว	1,754	อุบลราชธานี อำนาจเจริญ มุกดาหาร นครพนม บึงกาฬ หนองคาย เลย พิชญ์โลก อุดรดิตถ์ นาน พะเยา และเชียงราย
กัมพูชา	803	ตราด จันทบุรี สระแก้ว บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี
มาเลเซีย	506	นราธิวาส ยะลา สงขลา และสตูล

ที่มา : เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2555

เพราะฉะนั้นภาพที่เห็นได้จากโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมขนส่งในอาเซียนเหล่านี้จะสร้างศักยภาพอย่างสูงแก่ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้า (Logistic Center) ของอาเซียนที่สำคัญต่อไป

ทั้งนี้โครงการดังกล่าวยังตอบสนองต่อโครงการพัฒนาต่างๆ ในอาเซียน และโดยเฉพาะโครงการพัฒนาอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงดังกล่าวนี้ ได้มีมติคณะรัฐมนตรีของประเทศไทยลงวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2557 อนุมัติแผนยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่งปี พ.ศ. 2558-2565 เป็นนโยบายสำคัญหนึ่งของการเตรียมพร้อมประเทศไทยบูรณาการเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะในเสาด้านด้านเศรษฐกิจ จะมีโครงการสำคัญ 5 โครงการเกิดขึ้น คือ

1. การพัฒนาโครงข่ายระหว่างเมือง
2. การพัฒนาโครงข่ายขนส่งสาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. การเพิ่มขีดความสามารถทางหลวงเชื่อมโยงการผลิตของประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน
4. การพัฒนาโครงข่ายการส่งทางน้ำแหลมฉบัง ท่าเรือชุมพร แม่น้ำป่าสัก

5. การเพิ่มขีดความสามารถให้กับบริการขนส่งทางอากาศ ขณะเดียวกัน กรุงเทพฯซึ่งตั้งอยู่บนแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเกี่ยวข้องเชื่อมโยงติดต่อกับโครงการพัฒนาแม่โขง – อีรวดี – เจ้าพระยา ได้มีการวางแผนยุทธศาสตร์เข้าสู่ประชาคมอาเซียนด้วย 5 ยุทธศาสตร์เช่นกัน คือ (ศูนย์อาเซียนศึกษา, 2556)

1. กรุงเทพมหานคร: เป็นการบริหารท้องถิ่นของเมืองหลวงของประเทศให้เป็นที่รู้จักของสังคมโลก
2. กรุงเทพมหานคร: เป็นการบริหารท้องถิ่นที่มีความพร้อมด้านต่างประเทศ
3. กรุงเทพมหานคร: เป็นการบริหารท้องถิ่นที่จะช่วยให้เข้าใจสังคมโลก
4. กรุงเทพมหานคร: เป็นการบริหารท้องถิ่นที่ไม่ซ้ำซ้อนกับรัฐบาล

กลาง

5. กรุงเทพมหานคร: ต้องการสร้างสันติสุขร่วมกับชุมชนโลก

7.สรุปและอภิปรายผล

ความร่วมมือและการแข่งขันผลประโยชน์ต่างๆของแต่ละประเทศที่ตั้งอยู่บนกลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ มีการสร้างเชื่อมโยง (Connectivity) มีการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) และ มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) มีความเชื่อมโยงผ่านการบูรณาการของโครงการต่างๆ ที่มุ่งเข้าสู่อาเซียนผ่านและเสริมโครงการที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณแม่น้ำโขงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเริ่มต้นการเชื่อมโยงจากจีนหรืออินเดียนั้นจะเห็น ได้ว่าถนนทุกสายของการเชื่อมโยงติดต่อในความร่วมมือกับบรรดาประเทศในอาเซียนบนกลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ ไหลเลือนมารวมศูนย์อยู่ที่ประเทศไทยเป็นสำคัญที่จะส่งผ่านการติดต่อเชื่อมโยงไปสู่รัฐสมาชิกอื่นๆในอาเซียนด้วยกัน โครงการและกิจกรรมโครงการพัฒนาเหล่านี้ เป็นโครงการอันมีจุดมุ่งหมายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดกว้างแนวทางทางของการพัฒนาให้เป็นนโยบายเสริมยิ่งขึ้นเป็นความพยายามสร้างการพัฒนาบนฐานรากแห่งความเสมอภาคต่อกัน แม้จะเห็นลักษณะของความเชื่อมโยงและบูรณาการความร่วมมือที่ดูจะให้

ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่การติดต่อเชื่อมโยงในอาเซียนยังมองเห็นได้ในหลายรูปแบบ คือเป็นความเชื่อมโยงในแง่คุณค่าปทัสถาน เชื่อมโยงในกรอบงานร่วมมือของอาเซียน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการสื่อสาร การผสมผสานทางวัฒนธรรม การติดต่อเชื่อมโยงของประชาชน ที่มองได้ว่าเป็นลักษณะการทูตของประชาชน โดยเฉพาะลักษณะความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงที่เน้นหนักไปทางด้านกายภาพของโครงสร้างพื้นฐาน เป็นฐานหลักหนึ่งของความเชื่อมโยงติดต่อดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้เข้มข้นและแนบแน่นยิ่งขึ้น

สร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) ระหว่างกันให้มากขึ้นผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่ยั่งยืนและยกระดับโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เป็นแนวกึ่งทางเศรษฐกิจ (Economic corridors) แม้ว่าประเทศในอนุภูมิภาคตระหนักถึงการขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนมาทางใต้และความเสี่ยงที่จีนจะผูกขาดทางเศรษฐกิจในบางสาขา เช่น โครงสร้างพื้นฐานพลังงาน โลจิสติกส์ และการกระจายสินค้า ขณะเดียวกันก็มองเห็นโอกาสสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว และคาดหวังให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคด้วยเช่นกัน เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิรูปกิจการไฟฟ้า (Power sector reform) การเปิดตลาดเสรีด้านพลังงานไฟฟ้า (Liberalization power market formation) โครงการแปลงก๊าซเป็นพลังงานไฟฟ้า (Gas-to-power project) การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน (Energy efficiency) การบูรณาการการใช้พลังงานทดแทน (Integration of renewable energy) การปรับโครงสร้างองค์กรกำกับดูแลให้ทันสมัย (Modernization of regulatory bodies)

เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) ข้อตกลงดังกล่าวนี้ ช่วยสร้างเสริมสมรรถนะของแต่ละประเทศในการดำเนินกิจการด้านการค้าร่วมกันระหว่าง ประเทศบนบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ช่วยให้มีบูรณาการในระดับภูมิภาคให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น และช่วยให้โครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงยกระดับการพัฒนาประเทศบนภาคพื้นเหล่านี้ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทยแล้ว การเชื่อมโยงด้านการขนส่งสินค้าเหล่านี้ ช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับการค้าและเศรษฐกิจของไทยได้อย่างเป็นผลดียิ่งขึ้น แผนพัฒนาการขนส่งสินค้าของประเทศไทยนี้เอง ขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงด้านการค้าและเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าในอาณานิคมลุ่มแม่น้ำโขงที่เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกอาเซียนด้วยกันบนภาคพื้นดินกับประเทศจีนด้านตะวันตกเฉียงใต้ อย่างมีอนาคตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป โดยผ่านการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้คนและสินค้าข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมบูรณาการของตลาด กระบวนการผลิต และห่วงโซ่มูลค่าการลงทุนในสาขาพลังงานมีความสำคัญสำหรับประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้น จีนได้เข้าไปลงทุนด้านพลังงานใน สปป. ลาว กัมพูชาและเมียนมาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี เนื่องจากมีเงื่อนไขการลงทุนที่ยืดหยุ่น ประกอบกับ สปป. ลาว และกัมพูชาต่างมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ จึงมีข้อจำกัดในทางเลือกการรับการลงทุน ขณะที่สหรัฐอเมริกามีบทบาทในการเสริมสร้างขีด

ความสามารถให้แก่ประเทศในอนุภูมิภาค ในขณะที่ไทยมีนโยบายเป็นศูนย์กลางด้านพลังงานของอาเซียนภายใต้แผนพัฒนาด้านพลังงานของประเทศ (Thailand Power Development Plan: PDP) พ.ศ. 2561-2580 ศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่าย/การซื้อขายไฟฟ้าในภูมิภาค (Grid Connectivity Hub หรือ Regional Energy Trading Hub โดยเป็นทั้งผู้รับซื้อและผู้ขายไฟฟ้าต่อให้แก่ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง จึงควรติดตามและประเมินสถานการณ์การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในด้านพลังงานในอนุภูมิภาคอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายด้านพลังงานของประเทศและความร่วมมือด้านพลังงานในอนุภูมิภาค โดยแผนการดำเนินโครงการใน ค.ศ. 2019-2020 ประกอบด้วย 11 โครงการใน 4 ประเทศ ได้แก่ ไทยจำนวน 5 โครงการ เช่น การพัฒนาสายส่งข้ามพรมแดน การจำหน่ายไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน และการส่งเสริมการลงทุนโรงไฟฟ้าพลังงานก๊าซ เวียดนาม 3 โครงการ เช่น การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการค้าส่งและปลีก พลังงานหมุนเวียนด้านแสงอาทิตย์ สปป. ลาว 2 โครงการ และเมียนมา 1 โครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสายส่งและคุณภาพการผลิต

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) ผ่านโครงการและแผนงานที่ตอบสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าประเทศในอนุภูมิภาคมีท่าทีและนโยบายการมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในประเทศและผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินการความร่วมมือ การที่สหรัฐอเมริกาและบางประเทศมหาอำนาจเชื่อมโยงประเด็นด้านประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนกับการให้ความร่วมมือ ขณะที่จีนไม่ได้เชื่อมโยงประเด็นเหล่านี้กับความร่วมมือทำให้ประเทศในอนุภูมิภาคโน้มเอียงดำเนินการความร่วมมือได้อย่างสะดวกใจมากกว่า

จึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงติดต่อในรูปแบบต่างๆ ในอาเซียน และแน่นอนว่า โครงการต่างๆ ที่บูรณาการเข้ามาด้วยกัน โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เสริมฐานการพัฒนาอาณานิคมกลุ่มแม่น้ำโขงกับโครงการทั้งหลายนั้น ในยุค “ความเชื่อมโยงติดต่อ” (Connectively) ด้านการคมนาคมขนส่ง (Transportation connectively) เป็นกลไกเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค (Cross border trade Mechanism) การเชื่อมโยงออนไลน์ (Virtual connectively) ความเชื่อมโยงด้านเงินลงทุน (Capital connectively) และอีกหลายความเชื่อมโยงอื่นๆ ทั้งหมดทั้งหมดนี้ไหลรวมมาอยู่ในจุดศูนย์กลางที่ประเทศไทย ที่จะส่งผ่านเข้าสู่ความร่วมมือของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บูรณาการความสัมพันธ์ภาพในความเป็นอาเซียนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” ความร่วมมือรูปแบบต่างๆ ที่เสริมเข้ามาทั้งจีนและอินเดียนั้น ประเทศไทยคือจักรกลสำคัญหนึ่งในวันที่จะสร้างเสริมอุดมการณ์แนวความคิดและความพยายามของอาเซียนโดยรวมในความร่วมมือของภูมิภาคบรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของความเป็นอาเซียนได้ดียิ่งขึ้นเข้มแข็งยิ่งขึ้น และรวมทั้งความร่วมมือกับภูมิภาคอื่นๆ ในระยะต่อจากนี้ไป

8. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ความร่วมมือและการแข่งขันผลประโยชน์ต่างๆของแต่ละประเทศที่ตั้งอยู่บนกลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ มีการสร้างเชื่อมโยง (Connectivity) มีการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) และ มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) มีความเชื่อมโยงผ่านการบูรณาการของโครงการต่างๆ ที่มุ่งเข้าสู่อาเซียนผ่านและเสริมโครงการที่เกิดขึ้นในอาณาบริเวณแม่น้ำโขงทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเริ่มต้นการเชื่อมโยงจากจีนหรืออินเดียนั้นจะเห็น ได้ว่าถนนทุกสายของการเชื่อมโยงติดต่อในความร่วมมือกับบรรดาประเทศในอาเซียนบนกลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ ไหลเลื่อนมารวมศูนย์อยู่ที่ประเทศไทยเป็นสำคัญที่จะส่งผ่านการติดต่อเชื่อมโยงไปสู่รัฐสมาชิกอื่นๆในอาเซียนด้วยกัน โครงการและกิจกรรมโครงการพัฒนาเหล่านี้ เป็นโครงการอันมีจุดมุ่งหมายปฎิรูปเศรษฐกิจและเปิดกว้างแนวทางทางของการพัฒนาให้เป็นนโยบายเสริมยิ่งขึ้นเป็นความพยายามสร้างการพัฒนาบนฐานรากแห่งความเสมอภาคต่อกัน แม้จะเห็นลักษณะของความเชื่อมโยงและบูรณาการความร่วมมือที่ดูจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่การติดต่อเชื่อมโยงในอาเซียนยังมองเห็นได้ในหลายรูปแบบ คือเป็นความเชื่อมโยงในแง่คุณค่าปทัสถาน เชื่อมโยงในกรอบงานร่วมมือของอาเซียน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการสื่อสาร การผสมผสานทางวัฒนธรรม การติดต่อเชื่อมโยงของประชาชน ที่มองได้ว่าเป็นลักษณะการทูตของประชาชน โดยเฉพาะลักษณะความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นในบริเวณกลุ่มแม่น้ำโขงที่เน้นหนักไปทางด้านกายภาพของโครงสร้างพื้นฐาน เป็นฐานหลักหนึ่งของความเชื่อมโยงติดต่อดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นได้เข้มแข็งและแนบแน่นยิ่งขึ้น

สร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) ระหว่างกันให้มากขึ้นผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพที่ยั่งยืนและยกระดับโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เป็นแนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic corridors) แม้ว่าประเทศในอนุภูมิภาคตระหนักถึงการขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนมาทางใต้และความเสี่ยงที่จีนจะผูกขาดทางเศรษฐกิจในบางสาขา เช่น โครงสร้างพื้นฐาน พลังงาน โลจิสติกส์ และการกระจายสินค้า ขณะเดียวกันก็มองเห็นโอกาสสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว และคาดหวังให้สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคด้วยเช่นกัน เช่น การให้ความช่วยเหลือด้านการปฏิรูปกิจการไฟฟ้า (Power sector reform) การเปิดตลาดเสรีด้านพลังงานไฟฟ้า (Liberalization power market formation) โครงการแปลงก๊าซเป็นพลังงานไฟฟ้า (Gas-to-power project) การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน (Energy efficiency) การบูรณาการการใช้พลังงานทดแทน (Integration of renewable energy) การปรับโครงสร้างองค์กรกำกับดูแลให้ทันสมัย (Modernization of regulatory bodies)

เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness) ข้อตกลงดังกล่าวนี้ ช่วยสร้างเสริมสมรรถนะของแต่ละประเทศในการดำเนินกิจการด้านการค้าร่วมกันระหว่าง ประเทศบนบริเวณกลุ่มแม่น้ำโขง ช่วยให้มีบูรณาการในระดับภูมิภาคให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น และช่วยให้โครงการพัฒนาอนุภูมิภาคมหานทีแม่น้ำโขงยกระดับการพัฒนาประเทศบนภาคพื้นเหล่านี้ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะสำหรับประเทศไทย

แล้ว การเชื่อมโยงด้านการขนส่งสินค้าเหล่านี้ ช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับการค้าและเศรษฐกิจของไทยได้อย่างเป็นผลดียิ่งขึ้น แผนพัฒนาการขนส่งสินค้าของประเทศไทยนี้เอง ขับเคลื่อนประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงด้านการค้าและเป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้าในอาณานิคมกลุ่มแม่น้ำโขงที่เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆที่เป็นสมาชิกอาเซียนด้วยกันบนภาคพื้นดิน กับประเทศจีนด้านตะวันตกเฉียงใต้ อย่างมีอนาคตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป โดยผ่านการอำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายผู้คนและสินค้าข้ามพรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมบูรณาการของตลาด กระบวนการผลิต และห่วงโซ่คุณค่าการลงทุนในสาขาพลังงานมีความสำคัญสำหรับประเทศต่าง ๆ ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการใช้พลังงานเพิ่มขึ้น จีนได้เข้าไปลงทุนด้านพลังงานใน สปป. ลาว กัมพูชา และเมียนมา มาเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี เนื่องจากมีเงื่อนไขการลงทุนที่ยืดหยุ่น ประกอบกับ สปป. ลาว และกัมพูชาต่างมีความเปราะบางทางเศรษฐกิจ จึงมีข้อจำกัดในทางเลือกการรับการลงทุน ขณะที่สหรัฐอเมริกามีบทบาทในการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศในอนุภูมิภาค ในขณะที่ไทยมีนโยบายเป็นศูนย์กลางด้านพลังงานของอาเซียนภายใต้แผนพัฒนาด้านพลังงานของประเทศ (Thailand Power Development Plan: PDP) พ.ศ. 2561-2580 ศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่าย/การซื้อขายไฟฟ้าในภูมิภาค (Grid Connectivity Hub หรือ Regional Energy Trading Hub โดยเป็นทั้งผู้รับซื้อและผู้ขายไฟฟ้าต่อให้แก่ประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง จึงควรติดตามและประเมินสถานการณ์การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในด้านพลังงานในอนุภูมิภาคอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายด้านพลังงานของประเทศและความร่วมมือด้านพลังงานในอนุภูมิภาค โดยแผนการดำเนินโครงการใน ค.ศ. 2019-2020 ประกอบด้วย 11 โครงการใน 4 ประเทศ ได้แก่ ไทยจำนวน 5 โครงการ เช่น การพัฒนาสายส่งข้ามพรมแดน การจำหน่ายไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน และการส่งเสริมการลงทุนโรงไฟฟ้าพลังงานก๊าซ เวียดนาม 3 โครงการ เช่น การเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการค้าส่งและปลีก พลังงานหมุนเวียนด้านแสงอาทิตย์ สปป. ลาว 2 โครงการ และเมียนมา 1 โครงการ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสายส่งและคุณภาพการผลิต

สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Community) ผ่านโครงการและแผนงานที่ตอบสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ถึงแม้ว่าประเทศในอนุภูมิภาคมีท่าทีและนโยบายการมีปฏิสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในประเทศและผลประโยชน์ที่จะได้รับการดำเนินการความร่วมมือ การที่สหรัฐอเมริกาและบางประเทศมหาอำนาจเชื่อมโยงประเด็นด้านประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนกับการให้ความร่วมมือ ขณะที่จีนไม่ได้เชื่อมโยงประเด็นเหล่านี้กับความร่วมมือทำให้ประเทศในอนุภูมิภาคโน้มเอียงดำเนินการความร่วมมือได้อย่างสะดวกใจมากกว่า

จึงสรุปได้ว่า ความสำคัญของการสร้างความเชื่อมโยงติดต่อในรูปแบบต่างๆในอาเซียน และแน่นอนว่า โครงการต่างๆที่บูรณาการเข้ามาด้วยกัน โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เสริมฐานการพัฒนาอาณานิคมกลุ่มแม่น้ำโขงกับโครงการทั้งหลายนั้น ในยุค “ความเชื่อมโยงติดต่อ” (Connectively) ด้านการคมนาคมขนส่ง

(Transportation connectively) เป็นกลไกเชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค (Cross border trade Mechanism) การเชื่อมโยงออนไลน์ (Virtual connectively) ความเชื่อมโยงด้านเงินลงทุน (Capital connectively) และอีกหลายความเชื่อมโยงอื่นๆ ทั้งหมดทั้งหมดนี้ไหลรวมมาอยู่ในจุดศูนย์กลางที่ประเทศไทย ที่จะส่งผ่านเข้าสู่ความร่วมมือของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บุคลากรความสัมพันธ์ในความเป็นอาเซียนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” ความร่วมมือรูปแบบต่างๆ ที่เสริมเข้ามาทั้งเงินและอินเดีย นั้น ประเทศไทยคือจักรกลสำคัญหนึ่งในวันที่จะสร้างเสริมอุดมการณ์แนวความคิดและความพยายามของอาเซียนโดยรวมในความร่วมมือของภูมิภาคบรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของความเป็นอาเซียนได้ดียิ่งขึ้นเข้มแข็งยิ่งขึ้น และรวมทั้งความร่วมมือกับภูมิภาคอื่นๆ ในระยะต่อจากนี้ไป

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2558). *อาเซียน: ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (แปลพิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์. (2559). *อาเซียน-จีนทั้งปีนเกลียวทั้งเกี่ยวก้อย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ธนิษฐา สุกกล้า. (2564). *การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กรณีศึกษาภูมิทัศน์ด้านพลังงานในอนุภูมิภาคสุมาตรา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2558). *คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ศูนย์อาเซียนศึกษา. (2556). *แผนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของกรุงเทพมหานคร ในปี 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผลกรุงเทพมหานคร.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์. (2556). *Insight: ปรับปรุงมุมมองสองธุรกิจในยุคConnectivity*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักนโยบายการขนส่งและจราจร. (2555). *รายงานภาพรวมการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงรวมการคมนาคมขนส่งของไทยและความเชื่อมโยงในอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2555). *บูรพาภิวัฒน์: ภูมิ-รัฐศาสตร์และเศรษฐกิจโลกใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.
- Government of India, New Delhi. (1993). *Annual Report 1992-1993*. Ministry External Affairs.
- Eyler, B., & Weatherby, C. (2020). *Mekong Mainstream Dams*. Retrieved from <https://www.stimson.org/2020/mekong-mainstream-dams/>
- Mohan, C.R. (2006). *India's New Foreign Policy Strategy*. In Seminar in Beijing by China Reform Forum and the Carnegie Endowment for International Peace, Beijing, May 26, 2006. (pp.1-9).

- Lipi, G. (2009). *Connectivity and Beyond, Indo-Thai Relations Through Ages*. The Saraswathi Printing Works: Kolkata, India.
- Mekong River Commission. (2005). *Overview of the teleology of the Mekong basin*. MRC Vientiane Laos. Retrieved from <https://lccn.loc.gov/2007442350>
- Greater Mekong Subregion. (2020). *12th Mekong-Japan Summit Highlights How Cooperation Enhances Connectivity in the Subregion*. Retrieved from <https://greatermekong.org/12th-mekong-japan-summit-highlights-how-cooperation-enhances-connectivity-subregion>
- U.S. Energy Information Administration. (2023). *South Korea*. Retrieved from <https://www.eia.gov/international/analysis/country/KOR>
- U.S. Embassy & Consulate in Thailand. (2021). *Towards a Resilient and Connected Mekong*. Retrieved from <https://th.usembassy.gov/th/towards-a-resilient-and-connected-mekong-th/>

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษา ศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชนเขตสายไหม

Community Participation in Probationers Rehabilitation of Department of Probation: A Case Study of SAIMAI Probation Office (Community Centre)

ปนัดดา แสงอภัย¹, นวภัทร ณรงค์ศักดิ์² และ อารณีย์ วิวัฒนาภรณ์³

วันรับ: 28 มิถุนายน 2567 วันแก้ไข: 31 กรกฎาคม 2567 ยอมรับ: 11 สิงหาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมกับการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 14 คน ที่คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร ผู้บริหารระดับกลาง บุคลากรกรมคุมประพฤติ นักวิชาการด้านคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤติ ภาคประชาชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน คือ (1) คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของพื้นที่ต่ำ (2) ขาดการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ (3) ได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนิน โครงการ และ (4) ขาดการพัฒนา ศักยภาพ ของอาสาสมัครคุมประพฤติ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด จึงมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนตลอดจนภาคเอกชนบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณ

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, คณะอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม, มหาวิทยาลัยรังสิต

ที่เพียงพอในการดำเนินงาน และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรควบคู่กันไปด้วย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ภาคประชาชน, แก้ไขฟื้นฟู, ผู้กระทำผิด, เขตสายไหม

Abstract

This research aimed to study the problems and obstacles related to the participation of the public sector in rehabilitating offenders in the community of the Probation Department SAIMAI Probation Office (Community Centre) to obtain recommendations for solving the obstacles to promote and support public participation in rehabilitating offenders in the communities. This is a qualitative study conducted through documentary research and in-depth interviews with 14 key informants chosen by purposive sampling. These key informants consisted of central executives, probation officers, probation academics, volunteer probation officers, and police officers. The research tool was an interview form, and the data were analyzed through content analysis. The research revealed that problems and obstacles of public participation in rehabilitating offenders in the communities of the Probation Department in SAIMAI Probation Office (Community Centre) were (1) the characteristics of the population in the Bangkok area, there is a large number of latent populations, causing people in the area to have a low sense of ownership of the area. (2) the lack of integration of partner agencies in the area, (3) Insufficient budget has been allocated to establish and implement the project., (4) Lack of development of volunteer probation officers' potential to rehabilitate offenders. The suggestion from the research is that the Department of Probation should work iteratively with related organizations and allocate a budget along with the development of personnel potentiality for a control and surveillance.

Keywords: Public Sector Participation, Rehabilitation, SAI MAI District

1. บทนำ

การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นหนึ่งในมาตรการในการยับยั้งป้องกันการกระทำ ความผิด แนวคิดการลงโทษผู้กระทำความผิดของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ไปตามยุคสมัย ตามจารีตประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คนสังคม ซึ่งแต่เดิมเป็น มาตรการการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนให้สาสมกับความผิดตามหลัก “ตาต่อตา ฟัน ต่อฟัน” (An Eye for an Eye, A Tooth for a Tooth) ต่อมาเมื่อสังคมมีความเจริญ ทางวัฒนธรรม สติปัญญา ตลอดจนสภาพสังคม จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นการ ลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Rehabilitation) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้ โอกาสผู้กระทำความผิดได้แก้ไขปรับปรุงตัว โดยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความ ผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคม ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลกระทบทางลบในเรือนจำ และสามารถกลับไปใช้ชีวิต ในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่ก่อปัญหาสังคมในอนาคต (นที จิตสง่าง, 2541)

การคุมประพฤติ หรือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน เป็นมาตรการปฏิบัติ ต่อผู้กระทำความผิดโดยการเลี้ยงโทษจำคุก แต่จะกำหนดเงื่อนไขเพื่อการควบคุมความ ประพฤติไว้ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขโดยไม่เป็น อันตรายต่อสังคม การคุมประพฤติจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่เน้นการลงโทษมา เป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเสีย และใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกแทนการลงโทษจำคุก โดยมี พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ควบคุมดูแล และช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขปรับปรุง นิสัยและความประพฤติของตนได้ภายใต้ความช่วยเหลือของชุมชน

แม้ว่ากรมคุมประพฤติจะเปิดให้อาสาสมัครคุมประพฤติเข้ามามีส่วนร่วมในการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 อาสาสมัครคุมประพฤติได้รับการ คาดหมายให้มีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤติในการออก สอดส่อง เยี่ยมเยียน แก้ไขฟื้นฟู และสงเคราะห์ผู้ที่อยู่ระหว่างการถูกคุมความประพฤติ ติดตามสงเคราะห์ภายหลังปล่อย รวมทั้งช่วยเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ภารกิจ ของกรมคุมประพฤติในปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 19,898 คน (กรมคุมประพฤติ, 2566) แต่ที่ผ่านมามีพบว่ากรมคุมประพฤดียังใช้ประโยชน์จากช่องทางความร่วมมือนี้ไม่มาก เท่าที่ควร เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วม ยังมีอยู่อย่างจำกัด และทำได้เพียงส่วน น้อยของงานคดี โดยยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ทั้งใน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการประเมินผล (กรกช นาควิเชตร และคณะ, 2555) ดังปรากฏในผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของอาสาสมัครคุมประพฤติ มีผลการปฏิบัติงานด้านสืบเสาะข้อเท็จจริง จำนวน 316 คดี การปฏิบัติงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จำนวน 89,832 คดี และการติดตาม ผล/ช่วยเหลือผู้พ้นการคุมความประพฤติ จำนวน 6,430 คดี รวมจำนวนทั้งสิ้น 96,578 คดี ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรมคุมประพฤติต้องดำเนินการคุมความ ประพฤติผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น 483,303 คดี โดยเป็นคดีที่รับมาจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 255,593 คดี และเป็นคดีรับใหม่ในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 227,710 คดี นอกจากนี้ยังมีภารกิจการแสวงหาข้อเท็จจริงและการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ภูมิหลังทางสังคมและพฤติกรรมคดีของผู้กระทำความผิด จำนวน 81,866 คดี (กรมคุม ประพฤติ, 2566) รวมคดีทั้งหมดที่กรมคุมประพฤติจะต้องรับผิดชอบในปีงบประมาณ

พ.ศ. 2566 ทั้งสิ้น 565,169 คดี ผลการดำเนินงานของอาสาสมัครคุมประพฤติคิดเป็นร้อยละ 17.08 เท่านั้น ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาอาสาสมัครคุมประพฤติจะมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้และประชาสัมพันธ์ภารกิจของกรมคุมประพฤติ แต่อย่างไรก็ตาม กรมคุมประพฤติควรมีการตั้งศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤตินำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ด้วยเหตุจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการคืนคนดีสู่สังคม คือ การขาดการบูรณาการการทำงานในทุกภารกิจไว้ด้วยกันแบบ ศูนย์รวม จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กรมคุมประพฤติจึงได้จัดตั้งศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการการทำงานในทุกภารกิจ แบ่งภารกิจออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ภารกิจด้านการประสานคดี ภารกิจด้านการจัดกิจกรรม และภารกิจด้านการติดตาม โดยมีคณะกรรมการที่มาจากภาคประชาชนจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานในภารกิจต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ และเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ ได้มีโอกาสปรับตัวในการอยู่ร่วมกับชุมชน สามารถกลับตนเป็นคนดี ลดการกระทำผิดซ้ำ และเป็นการสะท้อนการกระจายบริการในพื้นที่ ประชาชนได้รับความสะดวก ลดความเหลื่อมล้ำ และกระจายความยุติธรรมแก่ประชาชน ปัจจุบันกรมคุมประพฤติมีการจัดตั้งศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน จำนวน 254 ศูนย์ ทั่วประเทศมีคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ร่วมกันขับเคลื่อนภารกิจ (กรมคุมประพฤติ, 2566) ตัวอย่างที่ผ่านมาของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนที่มีการดำเนินงานด้านการบูรณาการงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ ได้แก่ ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เขตหนองแขม ที่ร่วมกับโครงการพัฒนาศักยภาพศูนย์การเรียนรู้กองทุนแม่ ชุมชน กองขยะหนองแขม “ก้าวใหม่ (หนองแขม) โมเดล ก้าวไปด้วยกันเพื่อชุมชนปลอดภัย และสุขภาพดีแบบยั่งยืน” โดยวัตถุประสงค์เพื่อการเฝ้าระวังปัญหาในชุมชนและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ประกอบไปด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติเขตหนองแขม สำนักงานเขตหนองแขม สำนักอนามัย สถานีตำรวจในพื้นที่ สมาคมสตรีคาทอลิก กิจกรรมประกอบไปด้วยการสร้างการรับรู้สู่สาธารณะ การเปิดร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะได้ชัดเจนว่า ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตหนองแขมนั้น มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมจากหลายภาคส่วน คือ อาสาสมัครคุมประพฤติเขตหนองแขม สำนักงานเขตหนองแขม สำนักอนามัย สถานีตำรวจในพื้นที่ สมาคมสตรีคาทอลิก โดยเฉพาะในส่วน of อาสาสมัครจากภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก ซึ่งสะท้อนเห็นถึงความสำคัญของการขยายความร่วมมือในการนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของกรมคุมประพฤติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากขึ้น

จากความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตหนองแขมที่กล่าวถึงในข้างต้น ทำให้มีความน่าสนใจว่า หากมีการส่งเสริมศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนทั่วประเทศสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมทำให้สังคมไทยมีโอกาสมากขึ้นที่จะมีคนดีคืนสู่สังคมได้มากขึ้น การก่ออาชญากรรมในชุมชนลดลง ผู้คนในชุมชนต่างๆ สามารถอาศัยอยู่อย่างปลอดภัย และปกติสุขมากขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ โดยในการศึกษานี้ ทำการศึกษา ณ ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ซึ่งมีความน่าสนใจ คือ จากระายงานจำนวนประชากรและความหนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานคร ปี 2564 พบว่าเขตสายไหมมีประชาชนพักอาศัยอยู่สูงที่สุดในเขตกรุงเทพมหานคร เขตสายไหมประกอบไปด้วยสถานศึกษา จำนวน 25 แห่ง ชุมชน จำนวน 79 ชุมชน แบ่งเป็น ชุมชนเมือง 68 ชุมชน ชุมชนชานเมือง 6 ชุมชน ชุมชนอาคารสูง 1 ชุมชน และชุมชนแออัด 4 ชุมชน (กรุงเทพมหานคร, 2564) ด้วยเหตุที่พื้นที่ดังกล่าวมีประชาชนพักอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น จึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรมขึ้นได้เช่นกัน โดยจะเห็นได้จากสถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565 ของสถานีตำรวจนครบาลสายไหม ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของสถานีตำรวจนครบาลสายไหม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565

ประเภทความผิด	2561			2562			2563			2564			2565		
	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา	รับแจ้ง	จับกุม	ผู้ต้องหา
ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ	42	31	46	55	52	62	59	54	72	68	65	71	49	41	47
ฆ่าผู้อื่น	3	3	11	3	2	3	2	2	2	0	0	0	1	1	1
ทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตาย	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	3
พยายามฆ่า	2	2	3	1	1	3	0	0	0	2	2	3	0	0	0
ทำร้ายร่างกาย	34	23	29	42	40	44	39	35	49	33	32	33	45	37	42
ข่มขืนกระทำชำเรา	2	2	2	4	4	4	6	6	6	8	8	8	1	1	1
อื่น ๆ	1	1	1	5	5	8	12	11	15	25	23	27	0	0	0

ที่มา : สถานีตำรวจนครบาลสายไหม, 2566 (ข้อมูลในระบบ CRIME ณ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2566)

จากตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในขณะที่สถิติคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มลดลง แต่สถิติคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ของเขตพื้นที่สายไหมกลับมีปริมาณคดีที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแม้กระทั่งในช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด 19 อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าว จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่นี้ อีกทั้งจากการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในเขตสายไหมนั้น ยังไม่มีงานวิจัยเล่มใดมีการทำศึกษามาก่อน จากความน่าสนใจในเรื่องของจำนวนการก่ออาชญากรรมในพื้นที่สายไหม ร่วมกับสภาพพื้นฐานของประชากรในพื้นที่ ที่มีจำนวนประชากรแฝงสูง ทำให้รูปแบบในการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ มีความผูกพันต่อสังคมที่อาศัยต่ำ ประกอบกับการยังไม่มีการวิจัยเรื่องใดที่เคยศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ไว้ ทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน

การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ กรณีศึกษา ศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชนเขตสายไหม เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลอดจน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ การวางแผนการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเพื่อจะดำเนินกิจกรรม เพื่อจะแก้ไขปัญหที่ประสบอยู่และร่วมกันดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (ประทีป เรืองมาลัย, 2541) โดยในการเข้าร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ นั้น ต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้อันจะเกิดเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล สังคม และส่วนรวม โดยผ่านกระบวนการที่ประชาชนจะต้องเป็นคนตัดสินใจด้วยตนเอง และร่วมกันรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น (สุนทร กองทรัพย์, 2548) ซึ่งกิตติศักดิ์ ปลาทอง และวิภาวี กฤษณะภุติ (2556) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญมากสำหรับการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งนี้เพราะประการแรก การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการส่งเสริมสิทธิขั้นพื้นฐานของธรรมชาติของทุกคนที่ควรเคารพให้การยอมรับยกย่อง

ดังนั้น ประชาชนสามารถทำได้โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเอง และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกและวางแผนจะทำให้สามารถเข้าใจและรู้ถึงปัญหา และความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมในการบริหารนั้นยังมีผลในเชิงจิตวิทยา กล่าวคือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง และก่อให้เกิดการยอมรับมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งผลดีให้กับผู้บริหาร สำหรับผลดีต่อผู้ร่วมงานก็คือการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้ใช้ความสามารถและทักษะของตนในการทำงานซึ่งจะทำให้งานนั้นมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย คือ การมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีและมีน้ำใจต่อกันระหว่างเพื่อนร่วมงานและก่อให้เกิดความผูกพันกับองค์กรอีกด้วย

โดยที่ บัญชร แก้วสอง (2539) ได้จำแนกรูปแบบหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ว่าประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ รวมถึงการคัดเลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ชั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงาน และประสานงาน การให้ความช่วยเหลือด้านแรงงานหรือข้อมูล เป็นต้น

ชั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ การมีส่วนร่วมในการได้ผลประโยชน์ทั้งด้านดี และด้านลบจากการดำเนินการตามแผนในชั้นที่ 1 และ 2

ชั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต ก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความสมัครใจตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการสิ้นสุด โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อาจเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือครบทุกขั้นตอนก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาและเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน ทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนด้วย

3.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน

การที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นสังคมหรือชุมชนนั้น จึงต้องมีกฎระเบียบหรือกฎหมายเพื่อใช้ควบคุมสมาชิกในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข หากมีการฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้เป็นความผิดก็จะต้องมีการลงโทษ โดยรัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับแก่บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายนั้น แต่การลงโทษผู้กระทำความผิดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้ จำต้องหามาตรการอื่นมาใช้เป็นทางเลือกเพื่อช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคมอย่างเป็นปกติสุขด้วย (สรนันท์ สรนาคมน์, 2553) โดยการแก้ไขผู้กระทำผิดในชุมชนนั้นต้องอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดทั้งในรูปแบบของอาสาสมัครคุมประพฤติ ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา หรือองค์กรเอกชน โดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนอาจมีขึ้นได้ทั้งก่อนที่ผู้กระทำผิดจะถูกจำคุกในเรือนจำ หรืออาจจะมีขึ้นภายหลังจากที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจำคุกในเรือนจำแล้วก็ได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนสามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะคือ 1) การบำบัดทางจิตใจและพฤติกรรม 2) การให้ความรู้พื้นฐานในการครองตนในสังคม และ 3) การฝึกทักษะวิชาชีพ โดยตั้งอยู่บนจุดมุ่งหมายสำคัญคือ

เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก (กฤต จิราสพงศา, 2552)

โดยจากการศึกษา พบว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เชื่อว่าการคุมขังผู้กระทำความผิดไว้โดยไม่มีการอบรมแก้ไขฟื้นฟูไม่อาจช่วยให้ผู้กระทำความผิดเกิดความสำนึกในผิดชอบชั่วดีได้ ดังนั้นภารกิจการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดจึงมีความสำคัญและจำเป็นในการช่วยเหลือให้ผู้กระทำความผิดกลับเข้าสู่สังคม และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก โดยทฤษฎีที่มุ่งต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดประกอบไปด้วยทฤษฎี ดังนี้ (สุพจน์ สุโรจน์, 2552)

1. ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงาน (Rehabilitation by The Official Theory) ทฤษฎีดังกล่าวเป็นการปฏิรูปการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนมาเป็นการลงโทษแบบมีมนุษยธรรม และให้ใช้การลงโทษจำคุกแทนการลงโทษเนรเทศ ประหารชีวิต หรือการทรมานร่างกาย แต่จะเน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษและต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพเฉพาะทางมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องใช้การให้คำปรึกษา แนะนำให้การเยียวยาทางจิต การสอนวิชาการ ตลอดจนการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ผู้กระทำความผิดด้วย (ลาวัลย์ หอนพรัตน์, ม.ป.ป.)

2. ทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยประชาชนและชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน (Reintegration Theory) เชื่อว่า ชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด กระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด จะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัวและชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การเปิดใจยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ด้วยการช่วยประคับประคองผู้พ้นโทษให้ดำเนินชีวิตในช่วงหลังพ้นโทษไปได้ด้วยดีและไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งชุมชนและประชาชนต้องเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีความสามารถยืนหยัดและพึ่งพาตนเองได้

กล่าวโดยสรุป จากทฤษฎีเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดของภาคประชาชน และชุมชน ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนใน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในลำดับต่อไปในส่วนของผลการศึกษาค้นคว้า

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับยุติธรรมชุมชน

“ยุติธรรมชุมชน” เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนในการสร้างความเข้มแข็งในรูปของพลังเครือข่ายเพื่อควบคุมอาชญากรรมในชุมชน โดยการดำเนินงานของยุติธรรม ชุมชนมีจุดเน้นเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่าย และกระตุ้นให้ ชุมชนพัฒนาศักยภาพ หรือความสามารถในการพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชนโดยการระดมพล และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพบนฐานคิดให้ชุมชนแก้ปัญหาของชุมชนเองเพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือความสมานฉันท์อย่างยั่งยืนของชุมชน (กิตติพงษ์

กิตยารักษ์ และคณะ, 2550) ซึ่งยุทธธรรมชุมชน เป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการป้องกันอาชญากรรมของกระบวนการยุติธรรมที่มีการทำงานร่วมกับชุมชนในทุกกระบวนการของกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป้าหมายที่สำคัญ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ผ่านมามีความพยายามในการทำกิจกรรมของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ เช่น การทำศาลประชาชน ตำรวจชุมชน การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทโดยประชาชน อาสาสมัครคุมประพฤติ อาสาสมัครป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือน (ชนวนทอง ธนสุกาญจน์ และคณะ, 2548) โดยที่ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2550) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของยุทธธรรมชุมชนจากประสบการณ์ในการทำงานกับชุมชนในสังคมไทยน่าจะมีหลักการสำคัญ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เป็นการดำเนินการในระดับชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน
2. เป็นการดำเนินโดยชุมชนเอง หรือโดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับชุมชนในรูปแบบ “หุ้นส่วน”

3. กรอบการดำเนินกิจกรรมมีรูปแบบที่ยืดหยุ่นหลากหลาย โดยจะมีลักษณะเป็นการระดมทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการสร้างความปลอดภัยจากอาชญากรรม ความเป็นธรรม ความยุติธรรม และความสงบสุขในสังคม โดยไม่ยึดติดอยู่กับกรอบของกฎหมายและกฎระเบียบแห่งรัฐเท่านั้น โดยอาจเป็นการดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันปัญหา หรือดำเนินการร่วมกับกระบวนการ ยุติธรรม กระแสหลักหรือดำเนินการเป็นเอกเทศโดยชุมชนเองก็ได้

กล่าวโดยสรุป “ยุทธธรรมชุมชน” เป็นยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติการในรูปของมาตรการหรือ วิธีการหรือกระบวนการที่กระทำในชุมชนระดับรากหญ้า โดยมีชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วน และมีภารกิจหลัก ๆ คือ การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ เยียวยาความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมและส่งคืนผู้กระทำผิดกลับสู่ชุมชน

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธารินี แสงสว่าง (2558) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำผิดในชุมชน ในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค 7 พบว่า กรมคุมประพฤติควรพัฒนาความรู้ของอาสาสมัครคุมประพฤติเพื่อให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับสำนักงาน คุมประพฤติในการวิเคราะห์ปัญหาผู้กระทำผิด ส่งเสริม การมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานเชิงรุก ด้วยการมอบหมายให้เป็นผู้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน สนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ในการทำงานให้เพียงพอ และส่งเสริมให้ อาสาสมัครคุมประพฤติบริหารจัดการศูนย์ประสานงานอาสาสมัครคุมประพฤติด้วยตนเอง

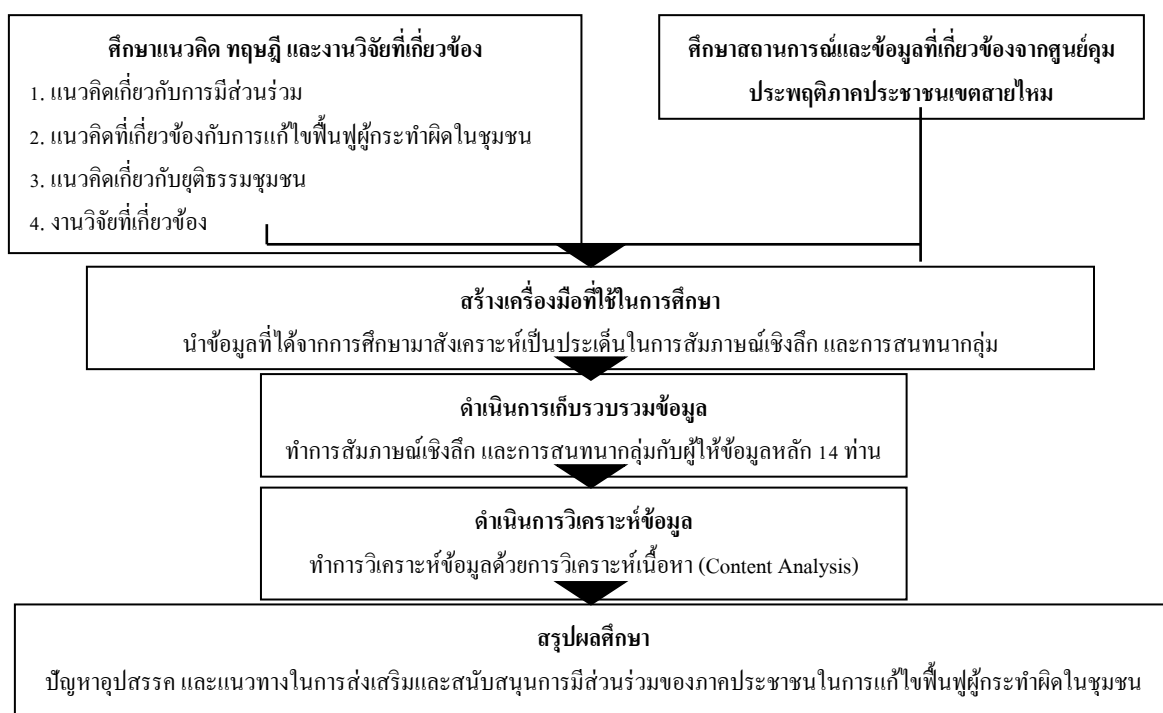
ธนิดา หิรัญคา (2558) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าปัญหาการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่แท้จริงของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ปัญหาด้านสถานที่ตั้งของศูนย์ยุติธรรมชุมชนการย้ายที่ตั้งทำให้เกิดปัญหาการเมือง

ขึ้น เนื่องมาจากการแข่งขันอำนาจกันระหว่างกัน การเมืองในห้องที่ซึ่งมี 2 ฝ่าย ซึ่งส่งผลต่อระบบการดำเนินงาน และอุปสรรคด้านการที่กันการเมืองผู้มีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงการดำเนินงานของยุติธรรมชุมชน

สุวิมล ดำสุวรรณ และ พิพัฒน์ ไทยอารี (2559) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรี พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของอาสาสมัครคุมประพฤติในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากที่สุดและอาสาสมัครคุมประพฤติในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรีที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังรูปภาพที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาใช้ในการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ โดยทำการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) โดยทบทวนจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ รายงาน สถิติ กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติงาน และเอกสารที่มี

การพิมพ์เผยแพร่หรือมีการบันทึกในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและมุมมองจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยรายละเอียดการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม จำนวนทั้งสิ้น 4 คน โดยทำการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้กำหนดนโยบายระดับกรมคุ้มครองสิทธิ จำนวน 1 คน
2. ผู้บริหารระดับกลางของกรมคุ้มครองสิทธิ จำนวน 1 คน
3. ผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้างานสำนักงาน จำนวน 2 คน
4. ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 1 คน
5. ประธานคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิ จำนวน

1 คน

6. ประธานศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม จำนวน 1 คน
7. ประธานชุมชน จำนวน 1 คน
8. เจ้าหน้าที่ตำรวจ จำนวน 1 คน
9. อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิ จำนวน 3 คน
10. นักวิชาการด้านคุ้มครองสิทธิ จำนวน 2 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นมาจากการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น ทัศนคติ มุมมองจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประเด็นคำถามหลัก คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูล โดยใช้การกำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญแทนการระบุชื่อสกุล ตำแหน่ง หมายเลขโทรศัพท์ และ อีเมล 2) ข้อมูลอื่น ได้แก่ วัน เวลา และสถานที่ที่ดำเนินการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น ทัศนคติ และมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายกรมคุ้มครองสิทธิ ผู้บริหารระดับกลางของกรมคุ้มครองสิทธิและนักวิชาการด้านการคุ้มครองสิทธิ มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการทำงานในลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายคุ้มครองสิทธิ

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าสำนักงาน และผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการมีประเด็น ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนของกรมคุ้มครองสิทธิ ในศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในชุมชนของกรมคุ้มครองสิทธิ

3) กลุ่มประธานคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครคุมประพฤติ ประธานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ประธานชุมชน อาสาสมัครคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีประเด็น ได้แก่ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมที่ผ่านมา รวมทั้งข้อเสนอแนะรูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดขอบเขต และประเด็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยทบทวนเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ ค้นคว้าเอกสารสำรวจแหล่งฐานข้อมูลที่สามารถเข้าถึงเอกสารที่ให้ข้อมูลเพื่อสามารถศึกษาในรายละเอียดต่อไป

2) ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากห้องสมุดกรมคุมประพฤติ รวมทั้งดำเนินการสืบค้นข้อมูลในระบบสารสนเทศของกรมคุมประพฤติและแหล่งฐานข้อมูลอื่น เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิจัยต่อไป

3) วิเคราะห์เนื้อหา สรุปสาระสำคัญ และจัดบันทึกข้อมูล รวมทั้งเก็บสำเนาเอกสารพร้อมทั้งจัดแหล่งที่มาเพื่อความสะดวกในการนำไปใช้และจัดทำบรรณานุกรมต่อไป

4.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดความชัดเจนของวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดรูปแบบแนวคำถามแบบบันทึก และอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ที่มีความเหมาะสม

2) ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังกรมคุมประพฤติ โดยแนบเอกสารโครงการวิจัย แบบสัมภาษณ์ พร้อมหนังสือให้ความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยตามมาตรฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

3) ดำเนินการประสานงานผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย เพื่อกำหนดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

4) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มของผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายระดับกรมคุมประพฤติ ผู้บริหารระดับกลาง ผู้ปฏิบัติงานระดับหัวหน้าสำนักงาน ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการ ประธานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนประธานชุมชนในพื้นที่เขตสายไหมเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลสายไหม และนักวิชาการด้านคุมประพฤติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวความคิด นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการทำงานในลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายคุมประพฤติ ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดใน

ชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม การจัดการกับปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้น ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม โดยใช้ชุดคำถามที่แยกเอาไว้ของแต่ละกลุ่ม ขณะสัมภาษณ์แต่ละคน ผู้วิจัยจะจดบันทึกย่อ และขออนุญาตใช้อุปกรณ์ในการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ และเขียนข้อสรุปที่ได้ของแต่ละคนหลังจากสัมภาษณ์ทันที ในระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความมั่นใจของผู้ให้ข้อมูลว่าข้อมูลที่ให้มามีประโยชน์ต่อการทำวิจัยมากน้อยเพียงใดและเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด

5) จัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครคุมประพฤติในเขตพื้นที่สายไหม จำนวน 3 คน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมที่ผ่านมา ข้อเสนอแนะรูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติ ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการและจดบันทึกด้วย และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกตลอดการสนทนากลุ่มเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยการสนทนากลุ่มผู้วิจัยเริ่มจากการสัมภาษณ์ที่อยู่กึ่งกลางระหว่างการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ด้วยการกำหนดประเด็นคำถามไว้ชัดเจนส่วนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็จะสร้างคำถามขึ้นมาใหม่ ๆ ตลอดเวลาตามคำตอบจากผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละคนในกลุ่มนั้น โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกันและใช้วิธีการตรวจสอบแบบหลักสามเส้า (Triangulation)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

4.4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจำแนกเนื้อหา ถ้อยคำ หรือข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นออกเป็นหมวดหมู่ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นนำมาตีความวิเคราะห์ และสรุปตามประเด็นคำถามในการศึกษาโดยใช้วิธีการตีความข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Content Analysis)

4.4.3 สรุปผลงานและเรียบเรียงงานวิจัย

4.5 การตรวจสอบข้อมูล

การวิจัยนี้ได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ในด้านการตรวจสอบสามเส้า

ด้านข้อมูล (Data Sources Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

ผลการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

5.1.1 คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นเขตพื้นที่พิเศษที่มีประชากรแฝงจำนวนมากและหลากหลายที่มา ทำให้ลักษณะของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพฯ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ คือ เขตสายไหม มีอยู่ด้วยกันหลากหลายรูปแบบ ตลอดจนความผูกพันต่อสังคม (Social Bonds) ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน โดยพบว่า คนท้องถิ่นที่กำเนิดในเขตพื้นที่สายไหมโดยเฉพาะมักจะมีความผูกพัน และมีแนวโน้มในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานมากกว่า ในขณะที่ประชากรแฝง ซึ่งเป็นประชาชนส่วนมากในพื้นที่สายไหม มักมุ่งในเรื่องของการทำงาน ประกอบอาชีพมากกว่า ทำให้มีความผูกพัน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานน้อยตามไปด้วย จึงทำให้รูปแบบการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติในเขตสายไหมมีการดำเนินงานที่ยาก และแตกต่างจากศูนย์คุมประพฤติในจังหวัดอื่น

5.1.2 ความยากลำบากในการการบูรณาการของหน่วยงานภาคีในเขตพื้นที่สืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนในพื้นที่สายไหม เป็นประชากรแฝงจำนวนมาก ประกอบกับปัญหาการจัดการข้อมูลประชากรในพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐเอง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ซึ่งทำให้ในเขตสายไหมนั้นประชาชนบางส่วนยังประสบกับปัญหาการเข้าถึงบริการภาครัฐ ปัญหาด้านสาธารณสุขมูลฐานที่ควรได้รับตามความเหมาะสมด้วย ดังนั้นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ย่อมดำเนินการอย่างยากลำบาก เพราะขาดความร่วมมือจากคนในชุมชนที่เพียงพอเนื่องจากกระบวนการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเอง เช่น บริการภาครัฐ สาธารณสุขมูลฐาน พบว่า ยังไม่ได้มาตรฐานจนทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดเป็นความผูกพัน สำนักรักในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ย่อมเป็นเรื่องที่ยากตามไปด้วย นอกจากนั้นจากปัญหาที่หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดด้วย เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแต่ละคน ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาฟื้นฟู บำบัดร่วมกันอย่างเหมาะสม ซึ่งปัญหาที่พบในสายไหม คือ เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ในพื้นที่ก็ยังมีการบริหารจัดการงานในหน้าที่ของตนเองไม่ทั่วถึง ส่งผลทำให้ในการปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

5.1.3 การขาดงบประมาณที่เพียงพอ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในเขตพื้นที่สายใหม่นั้น นอกจากจะมีอุปสรรคในด้านของสภาพพื้นฐานของประชากรที่พบว่าเป็นประชากรแฝงจำนวนมาก ทำให้ขาดความผูกพันต่อสังคม และมีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานที่น้อยแล้ว ยังพบว่าเขตสายใหม่ยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนงบประมาณในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ทั้งนี้ในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติโดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการด้านต่างๆ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ล้วนต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งสิ้น แต่ปัจจุบันพบว่า ไม่มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานจัดตั้ง และทำกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่แต่อย่างใด

5.1.4 การขาดศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยถึงแม้ว่าในปัจจุบันศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ จะมีอาสาสมัครจากภาคประชาชนเข้ามาทำงานร่วมกับกรมคุมประพฤติบ้างบางส่วน แต่เนื่องจากการขาดงบประมาณที่เพียงพอในการสนับสนุนการทำงานของอาสาสมัคร ทำให้การดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่มีศักยภาพในการดำเนินการที่น้อยกว่าที่ควร

5.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่

จากปัญหาและอุปสรรคในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ที่พบ สามารถนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนได้ดังนี้

5.2.1 ปลุกฝังการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นกรมคุมประพฤติ ควรหาแนวทางร่วมกับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ในการให้ความรู้ และรณรงค์โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงข้อดีของการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายใหม่ โดยจะต้องเน้นในเรื่องของการนำเสนอสิ่งที่ประชาชนจะได้รับหากการดำเนินงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนประสบความสำเร็จ เช่น ทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น สามารถอยู่อาศัยได้อย่างปกติสุข ลูกหลานปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรมต่างๆ ในชุมชนด้วยการร่วมกันสอดส่อง ทำงาน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามที่ตนเองสะดวก เช่น ร่วมเป็นอาสาสมัคร ร่วมสนับสนุนด้านงบประมาณ เป็นต้น

5.2.2 การส่งเสริมการบูรณาการทำงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสาน

กับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่น หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการส่งเสริมช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านต่างๆ กระทรวงแรงงานในการช่วยเหลือด้านอาชีพเพื่อให้ผู้กระทำผิดสามารถมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ ดังนั้นนอกจากการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้นแล้ว หน่วยงานภาครัฐเอง ยังต้องให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้กระทำผิดในแต่ละคนอย่างจริงจัง โดยผ่านการวิเคราะห์ และพิจารณาแนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันอย่างบูรณาการ ทั้งกับหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง รวมถึงภาคประชาชนด้วย

5.2.3 พัฒนาด้านการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานหรือผลประโยชน์อื่นให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ

พื้นฐานในการดำเนินงานของทุกหน่วยงานที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการที่เพียงพอ และมียุทธศาสตร์ส่วนหนึ่งสำหรับเป็นผลตอบแทนให้กับอาสาสมัครที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และขวัญกำลังใจให้กับอาสาสมัคร ดังนั้นในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมควรได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ และเอกชนด้วย

5.2.4 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร

ในการดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับตนเป็นคนดีมีอาชีพเลี้ยงดูตนเองเพื่อไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำนั้น จะต้องมีการพัฒนาผู้ถูกคุมประพฤติทั้งในด้านของจิตใจ และทัศนคติให้ห่างไกลจากความผิด ความเชื่อผิดๆ เช่น การขายยาเสพติดได้เงินง่ายกว่า มากกว่าทำงานปกติ เป็นต้น ร่วมกับการพัฒนาทักษะความรู้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นการที่จะทำให้ผู้ถูกคุมประพฤติเหล่านี้มีความคิด และทัศนคติที่ดี มีทักษะในการประกอบอาชีพติดตัวจนสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ บุคลากรผู้ดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในการด้านสื่อสารเพื่อปลูกฝังทัศนคติ และความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมด้านการงานอาชีพต่างๆ ที่เพียงพอด้วย ดังนั้นในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมก็ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และอาสาสมัครด้วยอย่างต่อเนื่อง

6. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถอภิปรายผลการศึกษาที่พบได้ดังนี้

6.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

6.1.1 คุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นอุปสรรคในการการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นประชากรแฝงสูง ทำให้มีจิตสำนึกของความเป็นเจ้าของพื้นที่ต่ำ การไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน และหน่วยงานภาครัฐจึงต่ำตามไปด้วย ทำให้คนในชุมชนไม่มีความรู้สึกผูกพัน และ

ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมเท่าที่ควร ซึ่งผลการศึกษาที่พบสอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของ Hirschi (1969) ที่กล่าวว่าบุคคลมีความผูกพันกับสังคมน้อยอาชญากรรมจะเกิดมาก การอพยพย้ายถิ่นฐานทำให้ไม่รู้สึกรเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อาศัย สอดคล้องกับงานวิจัย ของนิพันธ์ จำเริญพันธ์ (2551) ซึ่งที่ผ่านมาการดำเนินงานของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหม ทำได้เพียงมิติของการรับรายงานตัวเท่านั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อประชาชนไม่รู้สึกรถึงการมีส่วนร่วมในชุมชน ไม่รู้สึกรถึงการมีปัญหาของตน ก็จะมีส่วนร่วมเพียงแค่เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ดังนั้นความสำเร็จของการดำเนินงานศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชนจึงไม่เกิดขึ้น เช่นเดียวกับ อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์ (2553) ที่ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนซึ่งพบว่ามีโครงการจำนวนมากที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในรูปแบบของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชนในขณะเดียวกันก็มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเช่นกัน ดังนั้น ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จึงไม่ค่อยตระหนักถึงสภาพปัญหาหรือผลกระทบของอาชญากรรมในพื้นที่ของตนเองเท่ากับประชาชนในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด

6.1.2 การขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ ส่งผลทำให้การดำเนินงานของกรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมยังไม่เป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทหน้าที่ หรือ ประโยชน์ของศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทำให้การขอความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมใดๆ จึงเป็นไปได้ยาก เพราะส่วนหนึ่งหน่วยงานภาครัฐเองก็ยังไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างบูรณาการ ก็ยังเป็นเรื่องที่ยากเข้าไปอีกหากต้องการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วย ซึ่งเมื่อเขตสายไหมมีอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิที่ไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีของชุมชน หรือไม่สามารถเป็นโซ่ข้อกลาง ให้กับชุมชน และสำนักงานคุ้มครองสิทธิได้ การดำเนินการประสานความร่วมมือก็ย่อมเป็นเรื่องที่ยากตามไปด้วย สอดคล้องกับปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งคือองค์ประกอบด้านนักพัฒนา โดยนักพัฒนาต้องศึกษาชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของกระบวนการมีส่วนร่วม ค้นหาผู้นำที่มีศักยภาพ รวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหาเป็นผู้สนับสนุนในทุก ๆ ด้าน มีความจริงใจและมีความผูกพันกับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา ดำเนินงานพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

6.1.3 งบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคที่กรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเขตสายไหมพบ ซึ่งส่งผลทำให้การทำงานในทุกขั้นตอนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านของคุณภาพของการดำเนินงานฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับอาสาสมัครให้เสียสละในการเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานถึงแม้ว่าอาสาสมัครเหล่านั้นจะเข้ามาทำงานด้วยจิตอาสาไม่ได้เข้ามาด้วยการ

หวังผลประโยชน์ตอบแทนก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับอรรถัย กักพล (2548) ที่ได้กล่าวถึงการร่วมรับผลประโยชน์ของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับประโยชน์ร่วมกันซึ่งอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงินหรือวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การดำเนินงานกับชุมชนทุกวันนี้ ล้วนมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเดินทางออกจากบ้านไปยังบ้านของผู้กระทำผิดหรือไปยังศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ดังนั้น หากกรมคุมประพฤติยังคงไม่มีงบประมาณที่จะสนับสนุนเพียงพอ ย่อมจะสรรหาบุคคลที่มีความพร้อมทางด้านจิตใจในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยแท้จริงแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ไม่ได้ โดยกรมคุมประพฤติจะมีเพียงแต่ผู้ที่ประสงค์เข้ามาเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติที่เป็นผู้ที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อหวังผลประโยชน์ด้านอื่น เช่น การเมืองท้องถิ่น หรือต้องการได้รับการยอมรับจากสังคมเท่านั้น สุดท้ายแล้วผู้กระทำผิดในชุมชนก็จะไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูแต่อย่างใด

6.1.4 ศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งพบว่า การดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนในเขตสายไหม โดยอาสาสมัครคุมประพฤติหรือภาคีภาคประชาชนยังขาดความเข้าใจในหลักการและเหตุผล ขาดความเร็ว ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดตามที่สำนักงานฯ ได้จำแนกไว้ ซึ่งเมื่อบุคลากรผู้ดำเนินการเองยังขาดความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม ย่อมเป็นไปได้ยากที่ผู้ถูกควบคุมจะสามารถได้รับการฟื้นฟู แก้ไขที่เหมาะสม เพียงพอต่อการพัฒนาตนเองตามไปด้วย สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ธนิตา หิรัญคา (2558) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอบัวโพธิ์ จังหวัดราชบุรี พบว่า อุปสรรคอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นการดำเนินงานของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนคือ สมาชิกยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่แท้จริง ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมหรือโครงการที่สำนักงานฯ ได้วางแผนไว้อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการหรือทรัพยากรของชุมชนนั้น ๆ ที่อาจแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้

6.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

6.2.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน โดยปัจจัยที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน คือ การนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ตามที่ธนิตา หิรัญคา (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน พบว่า ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อเมื่อรับรู้และตระหนักถึงปัญหาในชุมชน จากนั้นจึงจะเกิดการรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ต่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การระดมความร่วมมือจากบุคคลในชุมชนในการแก้ปัญหาร่วมกันต่อไป โดยการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม ซึ่งเป็นเขตที่มีประชากรแฝงมากที่สุดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีความผูกพันทางสังคม ของทราวิส เฮอร์ชี่ (Hirschi, 1969 อ้างถึงใน นิพนธ์

จำเนียรพันธุ์, 2551) ที่ว่าสังคมและชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของตัวบุคคล การที่บุคคลไม่มีความผูกพันต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมในทางอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีชุมชนที่คอยให้อาสาจะทำให้อาชญากรรมในพื้นที่ลดน้อยลงได้

6.2.2 การดำเนินการเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสานกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ โดยผ่านการวิเคราะห์ และพิจารณาแนวทางในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันอย่างบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเอง เพื่อให้เป็นสารตั้งต้นที่ดีในการทำงานร่วมกับภาคประชาชนในลำดับต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของทวิตรา เจริญ (2560) เรื่อง การเสริมสร้างแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้บริบทของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้สรุปว่า กลไกทางสังคมสามารถเป็นพื้นที่เพื่อในการขับเคลื่อนความยุติธรรมในสังคมเพื่อหารูปแบบความยุติธรรมในสังคมให้มากที่สุด ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเพื่อพัฒนาไปสู่ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับการมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดครอบคลุมผู้กระทำผิดมากพอที่จะครอบคลุมทุกสภาพปัญหาและความต้องการ และมีทะเบียนรวบรวมหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมที่เป็นปัจจุบัน

6.2.3 พัฒนาการด้านการจัดสรรงบประมาณ ในการดำเนินงานหรือผลประโยชน์อื่นให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ โดยควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ และงบประมาณสำหรับการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของอาสาสมัครจากภาคประชาชนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับธนิดา หิรัญคา (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่พบว่าด้านแรงจูงใจจะได้รับประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโครงการพัฒนาต้องสนองต่อความต้องการของประชาชนเป็นอีกปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ชุมชนตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

6.2.4 พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ทั้งนี้ในการดำเนินการเพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติกลับตนเป็นคนดี มีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ บุคลากรผู้ดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในการด้านสื่อสารเพื่อปลูกฝังทัศนคติและความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมด้านงานอาชีพต่างๆ ที่เพียงพอด้วยเพื่อส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมประพฤติรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนี้ ได้รับการยอมรับจากสังคมนี้ และพร้อมที่จะกลับเป็นเป็นคนดีในสังคม ตามแนวคิด Shaming Theory ที่มีแนวคิดที่ว่า ผู้ที่ก่ออาชญากรรมในชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เขาเหล่านั้นมีความรู้สึกผูกพันทางสังคมที่ลดน้อยลง พวกเขาไม่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงไม่รู้สึกว่าการทำให้คนอื่นในสังคมเดือดร้อนเป็นความผิด ดังนั้นการแก้ไขปัญหามาตรการหนึ่งเพื่อลดอาชญากรรมก็คือ การทำให้อาชญากรรู้สึกผูกพันกับสังคม

ต้องสร้างการยอมรับและนำผู้กระทำผิดกลับเข้าสู่สังคม (Braithwaite, 1989) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของธารินี แสงสว่าง (2558) เรื่องการมีส่วนร่วมของอาสาสมัคร คุมประพฤตินในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติ ภาค 7 ที่พบว่าแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม คือ กรมคุมประพฤติควร พัฒนาองค์ความรู้ของอาสาสมัครคุมประพฤติให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับ สำนักงานคุมประพฤติ ตั้งแต่กระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหาผู้กระทำผิด การกำหนดแผนงานเชิงรุกด้วยการที่สำนักงานฯ มอบหมายให้เป็นผู้ดำเนินการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้อาสาสมัครคุมประพฤติบริหารจัดการศูนย์ ประสานงานอาสาสมัครคุมประพฤติซึ่งเป็นต้นแบบของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะ ที่กล่าวไว้ว่า สมรรถนะหลัก และสมรรถนะหน้าที่ของบุคลากรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ การทำงานในเชิงบวกของบุคลากร ดังนั้นการที่จะพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์ คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการ พัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะการทำงานที่เกี่ยวข้องของอาสาสมัครและบุคลากรใน ศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหมด้วย

7. บทสรุป

7.1 สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการ แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาค ประชาชนเขตสายไหม

สามารถจำแนกได้ 4 สภาพปัญหาดังต่อไปนี้

1) ปัญหาด้านคุณลักษณะของประชากรในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร เป็นสภาพปัญหาของสำนักงานคุมประพฤติในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร เนื่องจาก ผู้ถูกคุมความประพฤติในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วน ใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ โดยเข้ามาพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อการศึกษาและการ ประกอบอาชีพ และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้นำชุมชนบางคนจะไม่ให้ความ ร่วมมือโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดียาเสพติด จะไม่ให้ความร่วมมือเลย ทั้งนี้เป็นเพราะ ความผูกพันในชุมชนนั้นไม่มากเหมือนต่างจังหวัด

2) ปัญหาด้านการบูรณาการของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ จากสภาพปัญหาข้างต้น เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีประชากรแฝงมากที่สุดในประเทศ ไทย เมื่อมีประชากรมาก สภาพปัญหาจึงมากตามไปด้วย การบริหารจัดการทรัพยากร ร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการแก้ไขปัญหาก็เป็นไปอย่างยากลำบาก นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษ มีหน่วยงานราชการเป็นจำนวนมาก แต่ละ หน่วยงานมีตัวชี้วัดเป็นของตนเอง การบูรณาการด้านต่างๆ จึงต้องอาศัยการ ประชาสัมพันธ์บทบาทและภารกิจหน้าที่อย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ คุมประพฤติภาคประชาชนขึ้น การจะดำเนินการหรือกิจกรรมใดๆเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู จะต้องผ่านการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานภาคีในพื้นที่อย่างทั่วถึง

3) ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดตั้งและดำเนินโครงการศูนย์คุมประพฤติ ภาคประชาชน กรมคุมประพฤติไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งหรือดำเนินการจัดตั้งหรือดำเนินการของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ซึ่งการดำเนินการภายในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เป็นธรรมดาที่จะต้องมีการใช้จ่าย ไม่ว่าจะเป็นค่าสาธารณูปโภคต่างๆ หรือแม้แต่ค่าเดินทาง ซึ่งเป็นปัญหาที่กรมคุมประพฤติจะต้องบริหารจัดการงบประมาณต่อไป

4) ปัญหาด้านศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของอาสาสมัครคุมประพฤติ กรมคุมประพฤติดังขาดการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤติ ยังเป็นการใช้โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูแบบเดิม ไม่มีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบของการกระทำผิดหรืออาชญากรรมซับซ้อน ดังนั้น กรมคุมประพฤติควรมีการอบรมพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครคุมประพฤติหรือแม้แต่นักงานคุมประพฤติเพื่อรองรับการปฏิบัติงานรูปแบบใหม่โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางดังเช่นศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

7.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนของกรมคุมประพฤติในศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเขตสายไหม

ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า การจะดำเนินการศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วย การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลอดจนภาคเอกชน ภายใต้การบูรณาการทำงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด แต่อย่างไรก็ตาม กรมคุมประพฤติต้องมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เนื่องจากเป็นการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดแบบใหม่ โดยต้องอบรมทั้งในส่วนของพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติไปพร้อมกัน

8. ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เป็นการดำเนินงานที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งเป็นทิศทางของการคุมประพฤติในระดับสากลและนโยบายของกระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนเป็นการดำเนินงานที่เพิ่งเริ่มดำเนินการในประเทศไทย ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยกระดับต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมคุมประพฤติ ควรรณรงค์ให้มีการเสริมสร้างบทบาทภารกิจของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมความร่วมมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีสำนึกส่วนรวม มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่โดยกรมคุมประพฤติต้องเป็นแกนหลักในการสร้างความเชื่อมั่นในชุมชนก่อน

2) กรมคุมประพฤติควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการดำเนินการศูนย์คุมประพฤติ ตลอดจน งบประมาณตอบแทนการดำเนินงานหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นใดให้แก่อาสาสมัครคุมประพฤติ เนื่องจากเป็นการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ และกรมคุมประพฤติควรมีการรณรงค์จัดตั้งกองทุนพัฒนางานคุมประพฤติ เพื่อเป็นส่วนช่วยด้านงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

3) กรมคุมประพฤติ ควรจัดให้โครงการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติงานเพื่อการสื่อสารกับหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน และคัดเลือกอาสาสมัครคุมประพฤติที่มีสมรรถนะสูงมาเป็นพี่เลี้ยงให้กับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน และอาสาสมัครในพื้นที่ต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานคุมประพฤติ

1.1 จัดประชุมเพื่อนิเทศหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยรูปแบบศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน ตลอดจนอบรมพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงาน

1.2 สำนักงานคุมประพฤติ ต้องเป็นแกนนำในการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครคุมประพฤติในการเชื่อมโยงผู้กระทำผิดกับชุมชน ให้กับหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชนได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การบูรณาการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดร่วมกันต่อไป

1.3 พนักงานคุมประพฤติ ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมีความไว้วางใจให้กับอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินการด้วยการเริ่มมอบหมายบทบาทหน้าที่เช่นคดีที่ไม่มีความซับซ้อนให้กับอาสาสมัครคุมประพฤติดำเนินการเป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับอาสาสมัครคุมประพฤติ

2.1 อาสาสมัครคุมประพฤติ ควรมีการประชุม แลกเปลี่ยน หรือพัฒนาศักยภาพร่วมกันระหว่างอาสาสมัครคุมประพฤติในการดำเนินงานศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน

3.1 มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานในแต่ละด้าน เช่น ด้านการแก้ไขฟื้นฟู ด้านบริหารจัดการงานคดี ด้านประชาสัมพันธ์ และจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชน พร้อมทั้งผลักดันการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 มีการขยายเครือข่ายทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อที่จะสามารถดูแลผู้กระทำผิด ผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้กระทำผิดซ้ำภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน คือ การติดตามประเมินผลเชิงเปรียบเทียบอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ถูกคุมความประพฤติที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบศูนย์คุมประพฤติภาคประชาชนกับผู้กระทำผิดที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบสำนักงานคุมประพฤติ

เอกสารอ้างอิง

- กรกช นาควิเชตร และคณะ. (2555). *การศึกษารูปแบบการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.
- กรมคุมประพฤติ. (2566). *รายงานประจำปี 2566 กรมคุมประพฤติ*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติ.
- กรุงเทพมหานคร. (2564). *ตัวชี้วัดพัฒนาเมือง*. สืบค้นจาก https://data.bangkok.go.th/dataset/pop_2563
- กฤต จิราสพงศา.(2552). *แนวทางในการนำมาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนมาใช้ในการทำความผิดโดยเด็กในประเทศไทย* (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2550). *ยุติธรรมชุมชน : บทบาทการอำนวยความสะดวกโดยชุมชนเพื่อชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กิตติศักดิ์ ปลาทอง และวิภาวี กฤษณะภู่. (2556). *รายงานการวิจัยชุมชนเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาวะมหาอุทกภัยปี 2554 : เรียนรู้จากชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชนวนทอง ธนสุกาญจน์. (2548). *การพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม.
- ทวิตรา เจริญ. (2560). *การเสริมสร้างแนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชนภายใต้บริบทของกฎหมายรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนิดา หิรัญคา. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในเครือข่ายยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษายุติธรรมชุมชน ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี* (Unpublished Master's thesis). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธาริณี แสงสว่าง. (2558). *การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติภาค 7* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.
- นัทธี จิตสว่าง. (2541). *หลักทฤษฎีวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชบัณฑิต.

- นิพนธ์ จำเนียรพันธ์. (2551). *แนวทางการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีเสพยาบ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา* (Unpublished Independent study). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.
- บัญชา แก้วสอง. (2539). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนของมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. ขอนแก่น: กองแผนงานมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประทีป เรืองมาลัย. (2541). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานของโครงการแม่ทองดีในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถานีตำรวจนครบาลสายไหม. (2566). *สถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2561 - วันที่ 31 ธันวาคม 2565*. สืบค้นจาก <https://crimes.police.go.th/>
- สุนทร กองทรัพย์. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกรณีศึกษาตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี* (Unpublished Master's thesis). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2552). *แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล ดำสุวรรณ และพิพัฒน์ ไทยอารี. (2559). *การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครคุมประพฤติในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนในสังกัดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรี*. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*, 4(3), 675-682.
- อภิศักดิ์ อีระวิสิทธิ์. (2553). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อรรถ กักพล. (2548). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- Braithwaite, J. (1989). *Crime. Shame and Reintegration*. Melbourne: Cambridge University Press.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley, CA: University of California Press.

นวัตกรรมจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินชุมชน

Financial Innovation Management for Debt Solve Community Problem

ศุภกร จงนภาศิริกร¹, เอกพจน์ คงกะเรียน²

วันรับ: 24 เมษายน 2566 วันแก้ไข: 8 มิถุนายน 2566 ยอมรับ: 21 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานวัตกรรมจัดการทางการเงินในชุมชน 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการทางการเงินเพื่อแก้ปัญหาชุมชนโดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 15 คน ในสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 3 แห่งคือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดตราด สถาบันการเงินหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี และ สถาบันการเงินชุมชนบ้านหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า สถาบันการเงินชุมชนมีรูปแบบกลไกการทำงานที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่โดยสถาบันการเงินชุมชนหาดเจ้าสำราญใช้โมเดลแก้หนี้รายวัน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดตราดใช้หลักความเอื้อเพื่อแผ้วผาช่วยแก้ปัญหาหนี้สิน ส่วนทางสถาบันการเงินชุมชนหนองสาหร่ายก็ใช้ธนาคารความดีมาใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหาหนี้สิน แต่มีแนวคิดร่วมกัน คือ การแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบอย่างยั่งยืนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และเป็นความพยายามของชาวบ้านในการลดการพึ่งพาแหล่งทุนจากภายนอก องค์ประกอบสถาบันการเงินชุมชนคือ มีผู้นำที่โปร่งใส การบริหารจัดการองค์กรการเงินที่เข้มแข็ง และการมีอัตราดอกเบี้ยที่เข้าถึงประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนนวัตกรรมการเงินชุมชนนั้นสถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทในการช่วยลดช่องว่างการบริการทางการเงินให้กับประชาชนนอกเขตเมืองและมีรายได้น้อย ทั้งในด้านเงินฝากและในด้านสินเชื่อก็มีความยืดหยุ่นสูงกว่าแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือการบริการทางการเงินได้และเป็นการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบได้ ส่วนระดับขั้นของนวัตกรรมสังคม (โมเดลกันหอย) ยังอยู่ในระดับที่ 4 และ 5 คือ มีองค์ความรู้พอที่จะถ่ายทอดในเรื่องภูมิปัญญาได้เป็นแรงบันดาลใจให้แก่กลุ่มการเงินอื่นๆได้แต่ยังไม่ได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานมากนัก และยังไม่ถึงขั้นที่ 6 คือ ยังไม่สามารถเปลี่ยนสังคมและยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติ ค่านิยมได้

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² อาจารย์ที่ปรึกษา, อาจารย์ประจำ, วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต

คำสำคัญ: นวัตกรรมการเงิน, สถาบันการเงินชุมชน, นวัตกรรมสังคม

Abstract

The purpose of this study were to study components, problems, obstacles and limitations of successful community financial institution operations. and to study community finance innovations for the purpose of resolving poverty and household debt. This was a qualitative study using in-depth interviews with 15 people in 3 successful community financial institutions: the Sajja Savings Group at Trat Province. Nong Sarai Financial Institution, Kanchanaburi Province and Baan Hat Chao Samran Community Financial Institution Phetchaburi Province. The results of the study revealed that community financial institutions have different working mechanisms according to the context of the area. The Hat Chao Samran community financial institutions use the daily debt settlement model. The Sajja Savings Group in Trat uses the principle of generosity to help solve debt problems. As for the Nong Sarai Community Financial Institutions, they use the bank of goodness to solve debt problems. But there is a common idea that is to solve the problem of informal debt in a sustainable way and to improve the quality of life of the people in the area and is an effort of the villagers to reduce their dependence on external funding sources. The components of community financial institutions are: Have a transparent leader management of a strong financial organization and having interest rates accessible to the public and public participation. As for community finance innovation, community financial institutions play a role in helping to reduce the financial service gap for people outside the city and have low incomes. Both in terms of deposits and in terms of credit, it is more flexible than other sources of funding, allowing people to access funding sources or financial services and solving the problem of informal debt. As for the level of social innovation (spiral model), it is still at level 4 and 5, meaning that there is enough knowledge to transfer wisdom to be inspired to other financial group but has not brought much technology to help in the work and still haven't reached the 6th step, that

is, still unable to change society and unable to change thoughts, attitudes, values.

Keywords: Financial Innovation, Community Financial Institutions, Social Innovation

1. บทนำ

จากการพัฒนาประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ผ่านมา ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับ “ทุนทางสังคม” ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้เคยเป็นภูมิคุ้มกันอันแข็งแกร่งของสังคมในชุมชน ได้ล่มสลายลงไปอย่างน่าเสียดาย จึงทำให้สภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เต็มไปด้วยลูกหนี้ของสถาบันการเงินทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ยังไม่รวมแหล่งปล่อยเงินกู้นอกระบบ หนี้สินของครัวเรือนที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ นี้ ถึงแม้จะเป็นปัญหาระดับครัวเรือน แต่เป็นตัวสะท้อนให้เห็นเศรษฐกิจของประชาชน และความเป็นอยู่ของประชาชนที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไทยได้เช่นกัน กล่าวคือ หากครัวเรือนสะสมหนี้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่สูงแล้ว ความสามารถในการใช้จ่ายของครัวเรือนจะลดลง ส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพต่ำลง เกิดปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ผลที่ตามมาคือ ความเครียด ปัญหาครอบครัว เกิดอาชญากรรมการฆ่าตัวตาย ฯลฯ ดังนั้นในระยะยาวหากยังไม่มีกรพยายามลดภาระหนี้สินต่อครัวเรือนให้ลดลงนั้นประเทศไทยอาจประสบปัญหาขาดสภาพคล่องภายในประเทศ ปัญหาหนี้สินครัวเรือนนั้น หากปล่อยให้ปัญหานี้เป็นปัญหาในระยะยาวชุมชนต่าง ๆ ที่มีปัญหาหนี้สินครัวเรือนในระยะยาวหากไม่มีการแก้ไขปัญหาก็จะหมดไป ปัญหาที่ตามมาคือชุมชนจะประสบกับปัญหาความยากจน เช่นเดียวกันกับในระดับมหภาคหากขาดการจัดการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพแล้วในระยะยาวประเทศไทยจะเข้าสู่ปัญหาความยากจน ความยากจนเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่สำคัญของโลก ซึ่งแม้ว่าจะมีการศึกษาถึงสาเหตุและวิธีการแก้ไขอย่างกว้างขวาง แต่ก็พบว่าความยากจนนั้นเป็นปัญหาที่ซับซ้อนเกี่ยวโยงกับปัจจัยหลายด้าน เช่น ในแง่สังคม วัฒนธรรม โครงสร้างเศรษฐกิจ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การถือครองที่ดินของผู้มีอำนาจ ฯลฯ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าปัญหาความยากจนเป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างระดับชาติ ที่ส่งสมกันมานาน ซึ่งหลายรัฐบาลและหลายหน่วยงานได้พยายามแก้ไข จนกระทั่งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติในการแก้ปัญหาความยากจน ขณะที่สภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ส่งผลให้ปัญหาความยากจนมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบแบบเป็นองค์รวม (Holistic) โดยอาศัยการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เนื่องจากการจัดการพื้นที่แบบแยกส่วน การพัฒนาเมืองและชนบทออกจากกัน ทำให้การเติบโตของเมืองไม่ได้เกื้อหนุนการพัฒนาชนบทเท่าที่ควร ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน รวมทั้ง

เป็นปัจจัยบั่นทอนความเข้มแข็งฐานรากของสังคมไทยอย่างมาก (สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2562)

การพัฒนาตามทิศทางตะวันตกได้ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มนายทุนที่เป็นคนร่ำรวยกับ กลุ่มคนยากจนเกิดความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันด้านรายได้ไปจนถึงโอกาส และการเข้าถึงทรัพยากรการพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งพาตลาดต่างประเทศ ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจการตลาดทำให้เกิดการทำลายเศรษฐกิจแบบยังชีพ ทำให้ต้องตกอยู่ภายใต้ระบบพึ่งพาตลาดเทคโนโลยี และปัจจัยการผลิตจากต่างชาติ เกิดภาวะหนี้สินสูญเสียชีวิตทำกิน อพยพแรงงานและเกิดภาวะว่างงานในที่สุด จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มชุมชนในประเทศไทยจำนวนมากขาดโอกาสในการเข้าถึง และไม่ได้รับการคุ้มครองจากหลักประกันความมั่นคงทางสังคมที่มีอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาส ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทขยายตัวมากขึ้น จากสถานการณ์หนี้สินครัวเรือนและความเหลื่อมล้ำและการแก้ปัญหาความยากจนและการไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการแก้ไขปัญหาหนี้สินในระดับครัวเรือนที่มีการดำเนินงานกันในชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศไทย โดยเป็นการถอดบทเรียนความสำเร็จ โดยเฉพาะการศึกษาขององค์ประกอบของสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ในด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำของประธานและกรรมการ เพื่อศึกษาสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ การศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินงานสถาบันการเงินชุมชนและศึกษานวัตกรรมการเงินชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขความยากจนและการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่มีรูปแบบวิธีการบริหารจัดการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนและดอกเบี้ยราคาต่ำได้ง่าย ซึ่งการศึกษาศาสนาการเงินชุมชนที่มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จ จะสามารถนำมาเป็นตัวแบบในการเป็นนวัตกรรมทางการเงินแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาระบบการเงินของแต่ละชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน และทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนของตนเองได้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศาสนาการเงินชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสถาบันการเงินชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินงานสถาบันการเงินชุมชน
4. เพื่อศึกษานวัตกรรมการเงินชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือน

3. ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย แนวคิดสถาบันการเงินชุมชน แนวคิดธนาการกรามีน แนวคิดธนาการเพื่อสังคมในประเทศไทยและต่างประเทศ แนวคิดการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย แนวคิดการแก้ปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน ได้แก่

2.1 พระสุบิน ปณีโต ที่ปรึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จ.ตราด

2.2 นายสิริโรฒ จิตนิยม ประธานสถาบันการเงินชุมชนตำบลหนอง
สำหรับ

2.3 นายณัฐนันท์ สุรภาอรธวิชัย ประธานสถาบันการเงินชุมชน
หาดเจ้าสำราญ

2.4 กรรมการหรือสมาชิกสถาบันการเงินชุมชนแห่งละ 2 คน

2.5 เจ้าหน้าที่สถาบันการเงินชุมชนแห่งละ 1 คน

2.6 ชาวบ้านที่ได้รับการกู้เงิน แห่งละ 2 คน

2.7 นักวิชาการ จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จ 3
แห่งคือ

3.1 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ จังหวัดตราด

3.2 สถาบันการเงินหนองสำหรับ จังหวัดกาญจนบุรี

3.3 สถาบันการเงินชุมชนบ้านหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา ช่วงเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือน มีนาคม 2566

4. คำถามการวิจัย

นวัตกรรมทางการเงินของสถาบันการเงินชุมชนที่ประสบความสำเร็จ มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของการดำเนินงานสถาบันการเงินชุมชนมีอะไรบ้างและนวัตกรรมการเงินชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินครัวเรือนเป็นอย่างไร

5. กรอบแนวคิด

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การวิเคราะห์เชิงแนวคิด (Conceptual Analysis) ด้วยทฤษฎีแนววิพากษ์ (Critical Theory) จะใช้การสำรวจ และตีความเอกสาร (Documentary Research/ Textual Interpretation) เป็นหลัก โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ในแนวสหวิทยาการ (Multi-Disciplinary Approach) กรอบแนวคิดในการศึกษานี้จะใช้การอธิบายแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ที่มักจะใช้ตอบคำถามเกี่ยวกับความหมาย เพื่อทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ในชีวิตตามความเข้าใจของคนทั่วไป ซึ่งได้ประสมมาด้วยตนเอง ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยเป็นคณะทำงานกรมการวิจัย

ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จึงมีข้อมูลทั้งเชิงลึกและข้อมูลทั่วไปที่จะสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เป็นจริงจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านและสถาบันการเงินชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ยังอาศัยการวิเคราะห์แบบกระบวนทัศน์ (Paradigm) ทำให้มองเห็นข้อเท็จจริงในธรรมชาติแยกย่อยเป็นสาขาหรือแขนงต่างๆ ได้มากมาย และในแต่ละมุมมองหรือแต่ละกระบวนทัศน์ก็จะสามารถเจาะลึกลงไปเพื่อค้นหาความจริงของธรรมชาติได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ความก้าวหน้าในทางความรู้และการค้นพบสิ่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสตร์แขนงใดก็ตามจะสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีการแหวกออกไปจากกระบวนทัศน์ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จึงเน้นไปที่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์และกระบวนทัศน์ในการทำให้เห็นข้อมูลเชิงปรากฏการณ์และการอธิบายแบบกระบวนทัศน์

6. วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยออกแบบการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้น แนวคิดทฤษฎีจากหนังสือวารสาร งานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์

ขั้นตอนที่ 2 นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์บทเรียนความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนทั้ง 3 แห่ง ปัญหา อุปสรรค และองค์ประกอบและการวิเคราะห์นวัตกรรมการเงินโดยใช้โมเดลกันหอย โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

7. ผลการศึกษา

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสำเร็จของทั้ง 3 สถาบันการเงินชุมชน จะเห็นว่า มีรูปแบบกลไกการทำงานที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ ถือเป็นนวัตกรรมทางการเงินของชุมชน โดยสถาบันฯ หาดเจ้าสำราญใช้โมเดลแก้หนี้รายวัน ในขณะที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดตราดใช้แนวทางพุทธในการแก้ปัญหานี้สิน ใช้หลักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มาช่วยแก้ปัญหานี้สิน ส่วนทางสถาบันการเงินชุมชนหนองสาหร่ายก็ใช้ธรรมาภิบาลความดีมาใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหานี้สิน แต่ทั้งหมดนั้นมีแนวคิดร่วมกัน คือ การแก้ปัญหานี้สินนอกระบบอย่างยั่งยืนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และสำหรับกลไกการขับเคลื่อนการเงินชุมชน ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐ ภาคีเครือข่าย และภาคเอกชน และ 2) คณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน ในส่วนของกระบวนการดำเนินงานมักดำเนินงานโดยส่งผ่านเป็นลำดับขั้นและเน้นการใช้ระบบชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้การเงินชุมชนสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจพบว่า เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนฐานรากหรือผู้ที่ไม่มีหลักประกันสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น สำหรับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อ

ความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการองค์การการเงินที่เข้มแข็ง และ 2) การมีอัตราดอกเบี้ยที่เข้าถึงประชาชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ การร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคี และองค์การการเงินรายย่อยอย่างเป็นระบบ สำหรับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเงินฝาก/เงินกู้/หนี้ค้างชำระ 2) การสมัครสมาชิกองค์การการเงินชุมชน 3) ระบบบัญชีขององค์การการเงินชุมชน และ 4) ระบบภายในขององค์การการเงินชุมชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์การการเงินชุมชน และนโยบายของภาครัฐ

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กระบวนการดำเนินการขององค์การการเงินชุมชนนั้นแตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มองค์การการเงินชุมชน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสะสมทรัพย์ หรือ เครือข่ายสวัสดิการ และมักดำเนินงานโดยส่งผ่านเป็นลำดับขั้นและเน้นการใช้ระบบชุมชนเป็นหลัก ในขณะที่รูปแบบการบริหารงานของแต่ละองค์การการเงินชุมชนจะถูกบริหารจัดการไปตามวัตถุประสงค์และบริบทแวดล้อมขององค์การการเงินชุมชนนั้นๆ เช่นกัน อาทิ ตามวัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืมเงินการส่งเสริมการออม การพัฒนาอาชีพ และการจัดสวัสดิการชุมชน ที่ตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรของชุมชน เป็นต้น การทำให้องค์การการเงินชุมชนเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนที่ยั่งยืน เพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงจะสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยรวมได้ การเข้าถึงการเข้าถึงบริการทางการเงินพื้นฐาน เช่น การออม การให้สินเชื่อ ให้แก่ประชาชนจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนด้านการประกอบอาชีพ ด้านความเป็นอยู่ให้สามารถสร้างรายได้ เพิ่มการออมเงิน และลดปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบได้

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคของสถาบันการเงินชุมชน พบว่า ปัญหาที่พบหลักๆ คือความโปร่งใสในการบริหารงานของผู้นำคือ ประธานและกรรมการและยังมีปัญหาที่เริ่มมาจากปัญหาที่ตัวบทกฎหมายตั้งแต่คำนิยาม เป็นต้น ทำให้กลุ่มออมทรัพย์บางแห่งไม่สามารถยกระดับขึ้นเป็นสถาบันการเงินได้เพราะติดปัญหาระเบียบ ข้อกำหนดและเอกสารประกอบ ทำให้ไม่สามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ แต่ทั้งนี้ ก็ยังมีปัญหาด้านคณะกรรมการและสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน หากมีความไม่โปร่งใสก็จะส่งผลอย่างมากต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชนในที่สุด

และผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 นวัตกรรมการเงิน พบว่า สถาบันการเงินชุมชนมีบทบาทในการช่วยลดช่องว่างการบริการทางการเงินให้กับประชาชนนอกเขตเมืองและมีรายได้น้อย ทั้งในด้านเงินฝากในกรณีที่มีเงินออมน้อยไม่คุ้มค่ากับการเดินทางไปสถาบันการเงินก็สามารถฝากเงินกับกลุ่มออมทรัพย์แทนได้ และในด้านสินเชื่อก็มีความยืดหยุ่นสูงกว่าแหล่งเงินทุนอื่น ๆ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับผู้กู้ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ ที่เกิดจากลูกหนี้ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้เนื่องจากการให้บริการทางการเงินในระบบยังไม่มีโครงสร้างที่เอื้อ เช่น ขาดหลักประกัน วงเงินที่ต้องการมีขนาดเล็กทำให้ไม่เป็นกลุ่มเป้าหมายของสถาบันการเงินในระบบหรือธนาคาร รวมถึงความ

รวดเร็วในการได้สินเชื่อ ทั้งนี้ ปัญหาส่วนหนึ่ง อาจเกิดจากการขาดวินัยทางการเงิน ทำให้หนี้สินล้นพ้นตัวจนไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบได้อีก ทั้งนี้ หากจำแนกนวัตกรรมของสถาบันการเงินชุมชน สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) นวัตกรรมทางด้านผลิตภัณฑ์หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบไปด้วยมุมมองทางด้านบริการขององค์กรการเงินชุมชน ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการออมเพื่อการสวัสดิการสงเคราะห์ต่าง ๆ ตามที่องค์กรการเงินชุมชนแต่ละแห่งสามารถดำเนินการได้ การปรับรูปแบบการจ่ายชำระเงินกู้ เงินออม ให้ยืดหยุ่นตามโครงสร้างวิถีการผลิตของชุมชนตนเองและสามารถตอบสนองความต้องการสมาชิกเป็นนวัตกรรมทางด้านแนวคิดในการบริหารจัดการการให้บริการ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางด้านเงินออม เงินกู้ให้มีความสอดคล้องกับชุมชนมากยิ่งขึ้น การขยายการจัดสวัสดิการสงเคราะห์เพิ่มเติม เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าจัดการศพ ค่าเยียวยา ภัยพิบัติต่าง ๆ แก่สมาชิก เป็นต้น

2) นวัตกรรมการดำเนินงาน การนำเทคโนโลยีมาพัฒนากระบวนการดำเนินงาน (แต่ยังไม่ไปถึงแนวคิด FinTech เพราะยังใช้ระบบเดิมเป็นหลัก) เช่น การจัดทำระบบบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์ในสถาบันการเงินชุมชนหาจดเจ้าสำราญในแบบประจำสำนักงาน การพัฒนาระบบบัญชีเดิมให้สามารถเชื่อมผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ในแบบเรียลไทม์ดังที่องค์กรการเงินชุมชนบ้านโจรนำมาใช้งาน เป็นนวัตกรรมที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้บริการของสมาชิกเองและการดำเนินงานของคณะกรรมการ ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นต่อองค์กร ลดต้นทุนการดำเนินงาน สามารถตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงานและรวบรวม เพื่อวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง การขยายการดำเนินงานเพื่อบริการสมาชิกให้ครบวงจรต่อเนื่องจากการพัฒนาส่งเสริมอาชีพ เช่น การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์สาธิตและจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเป็นจุดกระจายผลผลิตของสมาชิกในองค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ยังเป็นนวัตกรรมในการดำเนินงานเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ให้แก่สมาชิกในวงจรทางเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างพื้นฐานวงจรเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงขององค์กรการเงินชุมชนในระยะยาว

3) นวัตกรรมทางการเงิน ของสถาบันการเงินชุมชนนั้น ยังไม่ไปถึงระดับของ Fin Tech กล่าวคือ ยังไม่มีการนำเทคโนโลยีหรือ AI มาใช้ช่วยในการทำงานมากนัก ยกตัวอย่างเช่น สถาบันการเงินชุมชนหาจดเจ้าสำราญ มีแนวคิดในการออมเงินและปล่อยกู้ มีจุดเด่นในการเก็บหนี้รายวัน แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังใช้บุคลากรในการลงพื้นที่เก็บเงินรายวันเป็นหลัก เมื่อบุคลากรนำเงินมาเข้าระบบก็ยังเป็นระบบเงินสดและมีการบันทึกที่มีหลักฐานและเป็นระบบขั้นตอน ถึงแม้ว่าสถาบันการเงินชุมชนหาจดเจ้าสำราญจะมีพีซีเลี้ยง คือ ธนาคารออมสินมาแนะนำเรื่องระบบการเงินและบัญชี แต่ก็ยังใช้ระบบเดิมที่ใช้คนเป็นหลักในการทำงาน ยังไม่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากนัก แต่ในอนาคตหากภาครัฐมีการส่งเสริมและสนับสนุนการนำระบบ Fin Tech มาใช้กับสถาบันการเงินชุมชนก็น่าจะยังอีกนานเพราะมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ บุคลากร สถานที่และเงินทุน เพราะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กและยังมี

ระบบการทำงานแบบชาวบ้านและยังใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเสียจากภาครัฐจะสนับสนุนในเรื่องเทคโนโลยีก็อาจจะเป็นไปได้ในการนำมาใช้

4) นวัตกรรมทางสังคม พบว่า ระดับขั้นของนวัตกรรมสังคมของสถาบันการเงินชุมชนนั้น ยังอยู่ในระดับที่ 4 และ 5 นั่นคือ มีองค์ความรู้พอที่จะถ่ายทอดในเรื่องภูมิปัญญาได้เป็นแรงบันดาลใจให้แก่กลุ่มการเงินอื่นๆ ได้หรือเป็นแนวทางให้กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ เพิ่มสถานะขึ้นมาเป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ แต่ยังไม่ได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานมากนัก และยังไม่ถึงขั้นที่ 6 System Change นั่นคือ ยังไม่สามารถเปลี่ยนสังคม เปลี่ยนความคิด ทัศนคติ ค่านิยม การขับเคลื่อนทางสังคม นโยบาย กฎ ระเบียบ สร้างระบบการทำงาน/ ประเด็นใหม่ เพราะยังต้องอาศัยการทดลองในเรื่ององค์ประกอบของสถาบันการเงินชุมชน ในแง่ความโปร่งใสของผู้นำและระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและโปร่งใสและการตรวจสอบในระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

8. อภิปรายผลการศึกษา

สถาบันการเงินชุมชนนั้นมีแรงบันดาลใจและปัญหา เกิดจากการต้องการแก้ปัญหาหนี้สินและความยากจนของคนในชุมชนและรวมตัวกันแก้ปัญหา ดังนั้นคือกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด ได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน เพราะไม่มีทุนสำรองในการประกอบอาชีพ อีกทั้งยังต้องมีการใช้จ่ายประจำวันอื่น ๆ อีกทั้งทำให้ชุมชนขาดแคลนเงินทุน ทำให้ต้องไปกู้ยืมจากนายทุนที่มีอยู่บริเวณชุมชน ไม่ว่าจะเป็นนายทุนในลักษณะของสถาบันการเงิน อาทิ ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ หรือนายทุนในลักษณะของบุคคล กลุ่มบุคคลที่ตั้งตนเป็นผู้มีฐานะ (มีเงิน) แล้วปล่อยให้ชาวบ้านกู้ เพื่อนำเงินไปหมุนเวียนใช้จ่าย แต่กระนั้น การหมุนเวียนเงินของชาวบ้านนั้นได้สร้างผลกำไร ดอกผลมากมายให้แก่นายทุน โดยที่ชาวบ้านเองไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากพันธนาการนี้ได้ หากไม่รวมกลุ่มกัน ส่วนกรณีสถาบันการเงินชุมชนหาดเจ้าสำราญ จังหวัดเพชรบุรี มีเป้าหมายเพื่อสร้างวินัยการเงินการออมให้กับสมาชิก เพื่อช่วยให้สมาชิกได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยลดขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อน และช่วยแก้ปัญหาหนี้ในระบบให้สมาชิก ซึ่งปัจจุบันนี้ สถาบันการเงินชุมชนหาดเจ้าสำราญ ได้ออกพื้นที่ให้บริการสมาชิกในเขตจังหวัดเพชรบุรี 5 อำเภอ ปัจจุบันได้มีการบริหารจัดการเงินเป็นอย่างดีจนกิจการมีความเจริญก้าวหน้า ไม่มีหนี้ค้างชำระ และไม่มีเรื่องร้องเรียน จุดเด่นคือการให้ประชาชนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยแนวคิดการชำระหนี้รายวัน เป็นแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบอย่างยั่งยืน โดยมีหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อรายบุคคล แก่สมาชิกเดินบัญชีไม่น้อยกว่า 90 วัน หรือ 3 เดือนประเมินสมาชิกจากที่อยู่ อาชีพ และรายได้การค้า ประกันสินเชื่อใช้บุคคลค้า ประกัน ใช้สมุดบัญชีออมสัจจะค้า ประกัน หรือค้าประกันตนเอง ใช้เงินสดที่ดินค้าประกัน ใช้บัตร ATM ค้าประกัน หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ฝ่ายสินเชื่อเห็นสมควร ทั้งนี้สภาพปัญหาเดิมของการเงินชุมชนโดยส่วนใหญ่ คือ การดำเนินงานขององค์กรที่ยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เช่น พบปัญหาเรื่องการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน การเบี้ยวหนี้ การขาดระบบบัญชีที่เหมาะสม รวมไปถึงการแทรกแซงจากปัจจัยภายนอก

ในเรื่ององค์ประกอบนั้นสถาบันการเงินชุมชนมีรูปแบบกลไกการทำงานที่แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ กล่าวคือ สถาบันฯ หาดเจ้าสำราญใช้โมเดลแก้หนี้รายวัน ในขณะที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์จังหวัดตราดใช้แนวทางพุทธในการแก้ปัญหาหนี้สิน หรือใช้หลักความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มาช่วยแก้ปัญหาหนี้สิน ส่วนทางสถาบันการเงินชุมชนหนองสาหร่ายจังหวัดกาญจนบุรีก็ใช้ธนาคารความดีมาใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหาหนี้สิน แต่ทั้งหมดนั้นที่มีแนวคิดร่วมกัน คือ การแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบอย่างยั่งยืนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ถือเป็นนวัตกรรมทางการเงินในระดับฐานรากที่มีการแก้ปัญหาหนี้สินรายย่อยนอกระบบอย่างแท้จริง และสำหรับกลไกการขับเคลื่อนการเงินชุมชน ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ภาครัฐ ภาคีเครือข่าย และภาคเอกชน และ 2) คณะกรรมการองค์กรการเงินชุมชน ในส่วนของกระบวนการดำเนินงานมักดำเนินงานโดยส่งผ่านเป็นลำดับขั้นและเน้นการใช้ระบบชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้การเงินชุมชนสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจพบว่า เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ประชาชนฐานรากหรือผู้ที่ไม่มีหลักประกันสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น สำหรับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการองค์กรการเงินที่เข้มแข็ง และ 2) การมีอัตราดอกเบี้ยที่เข้าถึงประชาชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ การร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคี และองค์กรการเงินรายย่อยอย่างเป็นระบบ สำหรับปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการเงินฝาก/เงินกู้/หนี้ค้างชำระ 2) การสมัครสมาชิกองค์กรการเงินชุมชน 3) ระบบบัญชีขององค์กรการเงินชุมชน และ 4) ระบบภายในขององค์กรการเงินชุมชน ในส่วนของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเงินชุมชน ได้แก่ ความผูกพันต่อองค์กรการเงินชุมชน และนโยบายของภาครัฐ

วิเคราะห์นวัตกรรมการเงิน คือในเรื่องบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนที่สามารถลดช่องว่างการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนได้ และจากการถอดบทเรียนความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนทั้งสามแห่ง ที่พบว่า อุปสรรคสำคัญ คือ ความโปร่งใสของผู้นำและระบบการบริหารจัดการเงินทุนที่โปร่งใส แต่อย่างไรก็ตาม สถาบันการเงินชุมชนทั้งสามแห่งก็สามารถที่จะพัฒนาบทบาทของสถาบันการเงินชุมชนในการเอื้อและลดช่องว่างทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่ประชาชนได้ แต่ระบบการบริหารจัดการและแนวคิดของสถาบันการเงินชุมชนดังกล่าว หากจะนำมาพิจารณาถึงระบบของนวัตกรรมสังคมตามโมเดลกันหอย ซึ่งการวิเคราะห์นวัตกรรมทางสังคมนั้นเป็นการพยายามตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยสิ่งใหม่ ๆ ที่มาจากกระบวนการคิดและลงมือแก้ปัญหาเพื่อทำให้สังคมดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเชิงรูปธรรมหรือนามธรรมโดยอาจเป็นการแก้ปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญหรือพัฒนาปรับปรุงสังคมให้ดียิ่งขึ้นก็ได้ นอกจากนั้นนวัตกรรมยังต้องเกิดขึ้นบนฐานของแรงจูงใจทางสังคม มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยที่ส่วนสำคัญหนึ่งที่เกี่ยวพันกับนวัตกรรมสังคมอย่างแยกไม่ออก ก็คือ “การเป็นสิ่งใหม่” (Newness) แต่เนื่องจากนวัตกรรมสังคม มีลักษณะโดยทั่วไปที่ไม่อาจวัดคุณค่าเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนนักโดยเปรียบเทียบกับนวัตกรรมในด้านอื่น ๆ ซึ่งอิงอยู่กับบริบท (Context) ของพื้นที่นั้น ๆ

เป็นสำคัญ นวัตกรรมที่มีประโยชน์มากในสังคมหนึ่ง ๆ นวัตกรรมประเภทแรกจะเน้นถึงการเกิดขึ้นของนวัตกรรมที่เป็นการต่อเติมเสริมแต่ง ปรับปรุงขึ้นจากฐานของสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือสิ่งในบริบทนั้น ๆ ให้มีคุณค่าได้มากขึ้น หรือสามารถสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นได้มากขึ้น ในแง่นี้รวมถึงการนำสิ่งที่เคยสร้างคุณค่าเชิงบวกให้แก่พื้นที่ การวิเคราะห์นวัตกรรมสังคม 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 Rompts รับรู้ถึงปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและ ความต้องการได้ และมีไอเดียในการ แก้ไขปัญหาขั้นที่ 2 Proposal มีแผนการทำงาน และวิธีการทำงานที่เป็นวิธีการที่ทุกคนที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 3 Prototype ปฏิบัติงานตามแผนการทำงาน มีการวัดผล การประเมินผล ขั้นที่ 4 Sustaining มีแหล่งทรัพยากรที่สามารถทำงานได้ อย่างต่อเนื่อง มียุทธศาสตร์การทำงานที่ชัดเจน มีแผนการทำงานใน ระยะยาวที่ไม่จำเป็นต้องของงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ และมีโมเดลธุรกิจ ขั้นที่ 5 Scaling ขยายการทำงานโดยสามารถถ่ายทอด สร้างให้เกิดให้แรงบันดาลใจ มีเครือข่าย ที่เข้มแข็งในการขยายการทำงาน ใน ประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประเด็นการทำงาน อื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ผลิตเพื่อวางจำหน่าย (กรณีเป็น Product) ขั้นที่ 6 System Change เปลี่ยนความคิด ทัศนคติ ค่านิยม การขับเคลื่อนทางสังคม นโยบาย กฎ ระเบียบ สร้างระบบการทำงาน/ ประเด็นใหม่ จะเห็นวาระระดับขั้นของนวัตกรรมสังคมของสถาบันการเงินชุมชนนั้น ยังอยู่ในระดับที่ 4 และ 5 นั่นคือ มีองค์ความรู้พอที่จะถ่ายทอดในเรื่องภูมิปัญญาได้เป็นแรงบันดาลใจ ให้แก่กลุ่มการเงินอื่นๆ ได้หรือเป็นแนวทางให้กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ เพิ่มสถานะขึ้นมา เป็นสถาบันการเงินชุมชนได้ แต่ยังไม่ได้นำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานมากนัก และยังไม่ไปถึงขั้นที่ 6 System Change นั่นคือ ยังไม่สามารถเปลี่ยนสังคม เปลี่ยนความคิด ทัศนคติ ค่านิยม การขับเคลื่อนทางสังคม นโยบาย กฎ ระเบียบ สร้างระบบการทำงาน/ ประเด็นใหม่ เพราะยังต้องอาศัยการตักตวงใน เรื่ององค์ประกอบของสถาบันการเงินชุมชน ในแง่ความโปร่งใสของผู้นำและระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบและโปร่งใสและการตรวจสอบในระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

9. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากิจกรรมของสถาบันการเงินชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชน และให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมดำเนินการในกิจกรรมของสถาบันการเงินชุมชน

2) ควรมีการวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายสถาบันการเงินชุมชน ที่สามารถบูรณาการกองทุนชุมชน สถาบันการเงินชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มสวัสดิการในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นเครือข่ายสถาบันการเงินชุมชนที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *การธนาคารเพื่อความยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/Thai/SustainableBanking/Pages/Home.aspx>
- ธนาคารออมสิน. (2563). *แนวคิดธนาคารเพื่อสังคม*. สืบค้นจาก https://www.gsb.or.th/csr_gsb/csrhomepage/
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรமாக. (2551). *การบริหารสังคมศาสตร์แห่งศตวรรษเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2550). *การศึกษาด้านกิจการเพื่อสังคม*. สืบค้นจาก [urkhungbangkachao.com/Uploads/articles/กรณีศึกษาด้านกิจการเพื่อสังคม%20\(Social%20Enterprise\)%20ธนาคารกสิกรไทย](http://urkhungbangkachao.com/Uploads/articles/กรณีศึกษาด้านกิจการเพื่อสังคม%20(Social%20Enterprise)%20ธนาคารกสิกรไทย)
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2562). *รายงานความยากจนและปัญหาหนี้สิน*. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/poverty-and-inequality-2020/>
- นิพนธ์ พังพงศกร. (2551). *คุณภาพชีวิตคนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566-2570)*. สืบค้นจาก https://pa.bru.ac.th/2022/11/02/nesdp_13/
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สถิติหนี้สินครัวเรือนปี 2562*. สืบค้นจาก <http://www.nso.go.th/sites/2014>
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2564). *นวัตกรรมการเงิน*. สืบค้นจาก <https://www.nia.or.th/>
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2558). *รายงานสถิติความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ปี 2558*. <https://www.fpo.go.th/main/>
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2562). *สถาบันการเงินชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.villagefund.or.th/>
- Conroy, S.A. (2003). A Pathway for Interpretive Phenomenology. *International Journal of Qualitative Methods*. Retrieved from http://www.ualberta.ca/~iiqm/backissues/2_3final/pdf/conroy.pdf
- Rogers, E.M. (2003) *Diffusion of Innovations*. Free Press, New York.
- Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

- Mulgan G., Tucker S., Ali R., and Sanders, B. (2007). *Social Innovation: What Is It, Why It Matters, and How It can be Accelerated*.
Retrieve from
<http://www.youngfoundation.org/publications/reports/social-innovation-what-it-why-it-matters-how-it-can-be-accelerated-march-2007>
- Murrey, R., Mulgan, G., and Caulier-Grice, J. (2008). *Generating Social Innovation: Setting an Agenda, Shaping Methods and Growing the Field*. Retrieve from <http://www.socialinnovationexchange.org/node/1167>

แนวทางการพัฒนาและการปรับตัวด้านการตลาดออนไลน์ของ บริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ต่อการตัดสินใจซื้อ สินค้าผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปของผู้บริโภค ภายใต้สถานการณ์ โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019

The Development and Adaption of online Marketing of THAI-GERMAN Meat Product., Co,Ltd. To Consumers decision to Purchase Under the Epidemic of Corona Virus 2019

สหณัฐ ศรีสยาม¹, อภิรัตน์ กังสดารพร²

วันรับ: 27 เมษายน 2566 วันแก้ไข: 16 มิถุนายน 2566 ยอมรับ: 1 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบและการปรับตัวด้านการตลาดของบริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักส์ ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปผ่านระบบออนไลน์ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูป ผลการศึกษา พบว่า ก่อนสถานการณ์โควิด บริษัท TGM มีรูปแบบการตลาดตามแบบ 4P แต่ภายหลังสถานการณ์โควิดมีการปรับตัวเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ ตามพฤติกรรมลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการขนส่ง มีการปรับตัวเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เดลิเวอรี่ LINE OA, Line My Shop, เว็บไซต์, Shopee, Facebook, TikTok, Wongnai รวมไปถึงการส่งเสริม Influencer ทำคลิปสอนการทำอาหารและแนวทาง 6W1H ในการค้นหาลูกค้าในธุรกิจได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ซึ่งในส่วนของธุรกิจออนไลน์กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Who) สถานที่ที่ลูกค้าอยู่ (Where) และระยะเวลาที่ลูกค้าซื้อสินค้า (When) จึงเป็นโอกาสและความได้เปรียบที่ธุรกิจแบบออฟไลน์ไม่สามารถทำได้ เพราะมีฐานลูกค้าที่กว้างกว่า และระยะเวลาที่สามารถเปิดรับได้ตลอด 24 ชั่วโมงแม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้ซื้อก็ยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์ประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมด ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้โซเชียลเป็นหลัก

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

คำสำคัญ: การตลาดออนไลน์, การปรับตัวทางการตลาด, ไวรัสโคโรนา

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the impact and marketing adjustment of Thai-German Meat Products., Co.,Ltd. (TGM) under the situation of the Coronavirus 2019 2) to study consumer behavior of processed meat products through online system and 3) to present online marketing guidelines that influence the decision to buy processed meat products. The study found that before the COVID situation, TGM had a marketing model according to the 4P model, but after the COVID situation, there was Adaptation is an offline and online marketing mix. According to changing customer behavior, such as modifying products to be easier to transport There has been an increase in online sales channels through various platforms, whether delivery LINE OA, Line My Shop, website, Shopee, Facebook, TikTok, Wongnai, including promotion. Influencer making a cooking tutorial clip and 6W1H guidelines to find customers in the business accurately. In the online business, the target customers, the location of the customers and the duration of the purchase are opportunities and advantages that offline businesses cannot afford. because it has a wider customer base and the time that can be opened 24 hours a day, even though the current COVID situation is starting to subside but shoppers still buy online, about 20-30% of total sales. This is considered a marketing model that responds to the situation and behavior of consumers. The new generation who mainly uses social media and take advantage of online channels to increase sales.

Keywords: The Development and Adaption of online Marketing, Consumer decision, TGM

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบันความสะดวกสบายเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคนึกถึงใน ขณะที่ผู้บริโภคทำการเลือกซื้อสินค้าประเภทอาหาร (Quevedo-Silva, & Moreira, 2015) ด้วยผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการ สะหาคความสะดวกสบายที่เพิ่มมากขึ้น การสั่งซื้อสินค้าออนไลน์และทำการจัดส่งโดย ผู้ประกอบการจนถึงมือผู้บริโภคเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่ผู้บริโภคแสวงหา (Kurnia & Chien, 2003) จากผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีผลต่อผู้บริโภค ส่งผลไปถึงการบริโภคอาหารในรูปแบบใหม่หรือลักษณะการบริโภคที่แตกต่างออกไป (Quevedo-Silva, 2015) ผู้บริโภคไม่เพียงแต่ใช้อินเทอร์เน็ตในหลากหลาย วัตถุประสงค์ซึ่งแตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นการค้นคว้าข้อมูลสินค้าราคา การรื้อว การเลือกซื้อสินค้า การสั่งจอง การจ่ายเงิน (Sinha, 2010) การบอกต่อกันด้วย คำพูดเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความน่าเชื่อถือที่เพิ่มขึ้นและทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าผ่าน ช่องทางออนไลน์ (Moshrefjavadi & Asadollahi, 2012) อาหารแปรรูปเป็นอีก หนึ่งตัวอย่างของอาหารที่ขึ้นชื่อเรื่องของความสะดวกสบาย รวดเร็ว ประหยัดเวลา และ รสชาติดี (Wahlen, Van der Horst, and Pothoff, 2016) ซึ่งไส้กรอก หมูแฮม เบคอนเป็นหนึ่งในอาหารที่มีรสชาติดีและสะดวกสบายโดยสามารถนำไปทานและ เป็นส่วนประกอบในอาหาร ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยหรือตัวเลือกที่ ผู้คนมักจะให้ความสนใจ ในการเลือกซื้ออาหารอีกทั้งยังคงได้รับความนิยมและการ ตอบรับที่ดีมากขึ้นสะท้อนถึงการเติบโตของภาคธุรกิจอาหารแปรรูปและร้านค้าอาหาร ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้นเพิ่มสูงขึ้นส่งผลให้มีการใช้งานการ ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น โดยการเพิ่มขึ้นของการใช้งานนั้นไม่ได้ ถูกจำกัดอยู่ที่ระหว่างผู้ประกอบการและผู้ประกอบการด้วยกันเท่านั้นเพราะในด้านของ ผู้ประกอบการและผู้บริโภคจำนวนการใช้งานก็มีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่ง การที่มีผู้บริโภคใช้งานเพิ่มมากขึ้นนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกันกับการที่เมื่อผู้บริโภคที่ใช้ งานการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ถูกสังเกตหรือพบเห็นได้จากผู้บริโภคคนอื่นก็ จะส่งผลต่อการใช้งานของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้จากสถานการณ์การระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 ทางบริษัทได้รับ ผลกระทบเป็นอย่างมาก วิกฤตการณ์โควิด-19 นับเป็นจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น กะทันหัน และคาดเดาไม่ได้ทำให้ยากต่อการตั้งรับและจัดการความเสี่ยง ทำให้ ภาคธุรกิจได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก โดยเฉพาะบริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัดที่เน้นการขายปลีกภายในประเทศ ได้รับผลกระทบเป็นหอยดๆ คือ ร้านอาหาร ต้องปิดตัวลง เนื่องจาก Lockdown และการติดเชื้ทำให้ยอดขายจากร้านอาหาร ลดลง ผลผลิตทางการเกษตรจากทั่วโลกจำเป็นต้องปล่อยให้เน่าเสียไป เพราะแรงงาน ถูกสั่งห้ามทำงาน และไม่สามารถเดินทางมาทำงานได้การผลิตเนื้อเพื่อบริโภคใน ต้อง หยุดการผลิตและมีการทิ้งวัตถุดิบ มาตรการสั่งห้ามการเดินทางทำให้เกษตรกรไม่ สามารถส่งผลผลิตได้ บางประเทศสั่งห้ามการส่งออกสินค้าและผลิตภัณฑ์ไปยัง ต่างประเทศทำให้ขาดวัตถุดิบในการผลิต จนส่งผลให้ราคาอาหารเพิ่มสูงขึ้นจนคน บางกลุ่มไม่สามารถซื้อได้ แต่อย่างไรก็ตามแม้ในภาพรวม อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

ได้รับผลกระทบทางลบจากวิกฤตโควิด-19 จากการลดลงของอุปสงค์ทั้งในและต่างประเทศ แต่ถือว่าได้รับผลกระทบน้อยกว่าเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ เนื่องจากอาหารแปรรูปยังเป็นสินค้าจำเป็น และได้รับประโยชน์จากช่องทางการขายออนไลน์ โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ปรับตัวในช่วงวิกฤตด้วยการลดต้นทุนการผลิตให้สอดคล้องกับยอดขาย อาทิ ลดการจ้างงาน โดยเฉพาะแรงงานชั่วคราว ลดกิจกรรมการลงทุนต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการบางส่วนได้รับประโยชน์จากมาตรการช่วยเหลือแรงงานที่ถูกพักงาน และมาตรการทางภาษีจากภาครัฐ (ไทยโพสต์, 2564)

ดังนั้น ความสำคัญของการตลาดออนไลน์และช่องทางการตลาดออนไลน์จึงมีความสำคัญต่อการปรับตัวทางธุรกิจและยังสามารถทำให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้ ที่ผ่านมาสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ได้เข้ามาดิสรัปชั่นวิถีชีวิตของผู้คน เปลี่ยนโฉมแนวทางการทำกิจกรรมทางสังคมและธุรกิจไปสู่วิถีใหม่ (New Normal) อย่างสิ้นเชิง ภายใต้วิกฤติโรคระบาด เราเห็นภาพ คนทั่วโลกหันมาใส่ใจด้านสุขอนามัย ล้างมือกันบ่อยขึ้น ไม่กอด ไม่จับมือกัน “พฤติกรรมการซื้อขายของลูกค้า” ที่เน้นการซื้ออาหารแบบ Food Delivery เป็นหลักและมีหลายคนเลิกอาชีพเดิม เปลี่ยนไปสร้างสมดุลชีวิต (Work Life Balance) มากขึ้น รวมไปถึง ยึดติดกับการติดต่อสื่อสารทางออนไลน์เป็นหลัก และที่มาแรงสุดขีดคือ การตลาดผ่านออนไลน์ที่เติบโตขึ้นมากนั่นเอง ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้บริโภคในช่วงโควิดพบผู้บริโภคกดค้นหาสินค้า หรือ ค้นหาผ่านออนไลน์มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าที่มีความจำเป็นต่อชีวิตประจำวัน และจำเป็นต้องหาซื้อเพิ่ม เช่น อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า เครื่องสำอาง และเครื่องใช้ในครัวเรือนต่างๆ โดยผู้ซื้อมีอัตราค้นคว้าหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อมากขึ้น (ไทยรัฐ, 2564) แต่อย่างไรก็ตาม การตลาดออนไลน์ที่เติบโตมากในช่วงเวลาอันสั้นทำให้เกิดปัญหากับบริษัทที่ต้องการการปรับตัวด้านการตลาด ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีคำถามถึงภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 บริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ได้รับผลกระทบด้านการตลาดและมีการปรับตัวด้านการตลาดอย่างไรบ้าง และแนวทางการตลาดออนไลน์ที่ตรงตามลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคและความต้องการของผู้บริโภคควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปประเภทไส้กรอก หมูแฮม เบคอนผ่านระบบออนไลน์และแนวทางการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปประเภทไส้กรอก หมูแฮม เบคอน และการปรับตัวทางธุรกิจภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว

2. คำถามการวิจัย

ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโควิด-19 บริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ได้รับผลกระทบด้านการตลาดและมีการปรับตัวด้านการตลาดอย่างไร และแนวทางการตลาดออนไลน์ที่ตรงตามลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคและความต้องการของผู้บริโภคควรมีลักษณะอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบและการปรับตัวด้านการตลาดของบริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด ภายใต้สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูปผ่านระบบออนไลน์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการตลาดออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูป

4. ขอบเขตการวิจัยและวิธีการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การทบทวนเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1) ทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาและ นำข้อสรุปจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคและ ส่วนผสมทางการตลาดของการทำการตลาดแบบออนไลน์ในกลุ่มสินค้าผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูป

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์หลัก (Key Informants) จำแนกตามพื้นที่และหน้าที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างของบริบทการศึกษามาใช้เป็นกรอบในการศึกษา โดยการบันทึกในกระดาษและมีการบันทึกเทป และในส่วนของการศึกษาด้านเอกสาร ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประชากรแฝงที่ใช้การสืบค้นผ่าน เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และการสืบค้นผ่านเว็บไซต์ที่ปรากฏเป็นข้อมูลสาธารณะ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 2 ชุดในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบกันคือส่วนแรกได้จากข้อมูลจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาถอดบทสัมภาษณ์สรุปเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์และอีกส่วนคือส่วนที่สองนำข้อมูลจากการค้นคว้า จาก สื่อ สิ่งพิมพ์และการสืบค้นผ่านเว็บไซต์ที่ปรากฏเป็นข้อมูลสาธารณะ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ได้คำตอบหรือตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามหลัก 6W1H

3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 13 คน ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่

3.1 ผู้อำนวยการตลาดบริษัท ไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด จำนวน 1 คน

3.2 ผู้จัดการการตลาดออนไลน์ของบริษัทฯ จำนวน 1 คน

3.3 ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายตลาดธุรกิจค้าส่งของบริษัทฯ จำนวน 1 คน

3.4 ลูกค้าที่ซื้อสินค้าของบริษัททางออนไลน์และสาขาด้วยการสุ่มแบบสมัครใจ จำนวน 10 คน

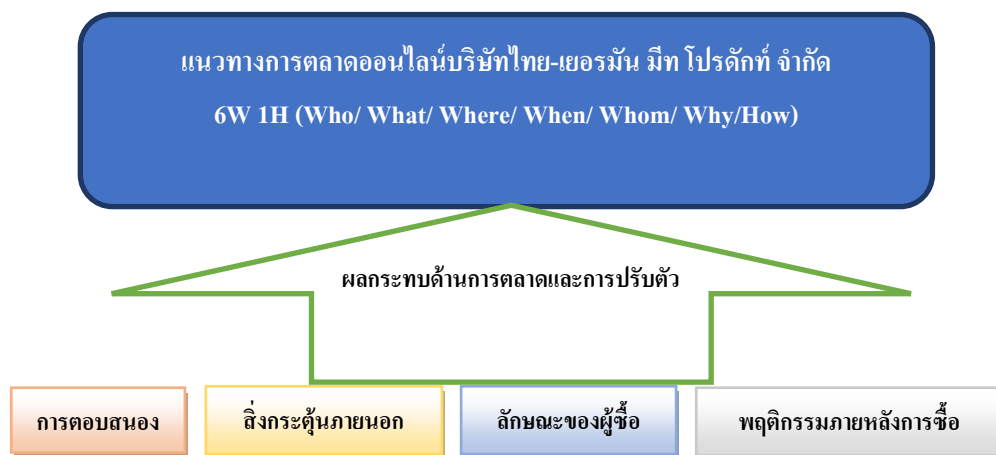
4) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาข้อมูลด้านการตลาดออนไลน์ของบริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ จำกัด

5) ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาและเก็บข้อมูล ระหว่างเดือนกันยายน 2565- มกราคม 2566

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาแนวทางการตลาด 6W 1H ผลกระทบด้านการปรับตัวประกอบด้วยการตอบสนองผู้ซื้อ สิ่งกระตุ้นภายนอก ลักษณะของผู้ซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. ผลการศึกษา

7.1 ผลกระทบและการปรับตัวด้านการตลาดของบริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์

ผลกระทบบริษัทไทย-เยอรมัน มีท โปรดักท์ หรือ TGM ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด พบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดค่อนข้างส่งผลกระทบต่อธุรกิจค่อนข้างมาก กล่าวคือ แต่เดิมเป็นขายผ่านตัวแทนต่างๆ สาขา หรือเป็นการขายตรงแก่ลูกค้า แต่หลังจากมีสถานการณ์โรคระบาด พฤติกรรมการเลือกซื้อของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงแรกของการระบาดมีการกักตุนสินค้า แต่ผ่านไปสักระยะเริ่มเป็นการซื้อผ่านออนไลน์ ทำให้บริษัทก็ต้องปรับตัวตาม เช่น ปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการขนส่ง หรือ การปรับตัวเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น ทั้งนี้ก่อนสถานการณ์โควิด ทางบริษัทจะดำเนินธุรกิจแบบครอบครัวและองค์กรไม่ได้ใหญ่โตอะไร แต่เน้นไปที่ตัวสินค้าที่มีคุณภาพ กลุ่มลูกค้าจะมีทั้งขายส่งและขายปลีก ขายส่งจะจัดส่งไปตามตัวแทน ห้างร้าน ธุรกิจร้านอาหาร หรือ โรงแรม ส่วนขายปลีกเราก็จะมีสาขาหรือตู้แช่เย็นขายตามห้างร้านหรือสถานที่ต่างๆ เนื่องจากเนื่องจากเราเป็นสินค้าอาหาร สินค้าของเรามีข้อจำกัดเรื่องการแช่เย็นทำให้มีลักษณะเฉพาะของการขนส่ง และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่เน้นให้

ลูกค้าจำเป็นต้องสินค้ามากขึ้น หรือเปลี่ยนการหีบห่อเป็นขนาดเล็กแบบสุญญากาศ เพื่อให้ลูกค้าจำเป็นต้องสินค้าน้อยที่สุดและสะดวกมากขึ้น นอกจากนี้เรายังมาเน้นไปที่บริการหลังการขายและเน้นการขนส่งแบบเดลิเวอรี่มากขึ้น

จะเห็นว่า บริษัทมีการปรับตัวให้ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หีบห่อ ให้ขนส่งง่าย เป็นแบบสุญญากาศ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของธุรกิจแบบออฟไลน์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ามากขึ้น การปรับตัวทางธุรกิจนั้น โดยรูปแบบการตลาดก่อนสถานการณ์โควิดจะเป็นแบบการตลาดแบบ 4P คือ

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) ที่มีหลากหลายกว่า 150 ชนิด เน้นไปที่คุณภาพสินค้า

2) ราคา (Price) ราคาจะเน้นไปที่ขายไม่แพงแต่คุณภาพเทียบเท่าใส่กรอกเยอรมัน ให้ลูกค้าทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่ายและราคาจับต้องได้

3) สถานที่ (Place) เน้นการขายแบบผ่านตัวแทน สาขา ห้างร้าน โรงแรม หรือร้านอาหารต่างๆ แบบ มีตู้สินค้าและมีพนักงานแนะนำเป็นการขายแบบขายตรงตัวลูกค้า

4) ส่งเสริมการขาย (Promotion) คือการออกแคมเปญเป็นระยะตามเทศกาล เช่น 1 แคม 1 เป็นต้น

ภายหลังสถานการณ์โควิดบริษัทมีการปรับตัวเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ ตามการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ

1) รูปแบบการตลาดออฟไลน์ บริษัทมีการปรับตัวให้ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป มากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หีบห่อ ให้ขนส่งง่าย เป็นแบบสุญญากาศ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของธุรกิจแบบออฟไลน์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ามากขึ้น

2) รูปแบบการตลาดแบบออนไลน์ จะเป็นตามการปรับตัวตามพฤติกรรมการเลือกซื้อของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บริษัทก็ต้องปรับตัวตาม เช่น ปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการขนส่ง หรือ การปรับตัว เพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เดลิเวอรี่ LINE OA โดยใช้ชื่อเป็นทางการคือ @TGM_official ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยถามตอบในช่วงเวลาทำการ บริษัท Line My Shop, Shopee, Facebook ,TikTok, Wongnai

ทางบริษัทฯ ได้นำกลยุทธ์ 5A เป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในยุค 4.0 โดย Phillip Kotler ภายในหนังสือ "Marketing 4.0" เป็นกลยุทธ์ที่ว่ารูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่อาศัย 5 ปัจจัย อันได้แก่ 1. Aware: การรู้จักผลิตภัณฑ์ 2. Appeal: ความชอบชื่นชอบผลิตภัณฑ์ 3. Ask: ถามและตอบ 4. Act: การตัดสินใจซื้อ และ 5. Advocate: การบอกต่อและการแนะนำสินค้าจากผู้อื่น

นอกจากนี้ทางบริษัทยังส่งเสริม Influencer ต่างๆ ทั้งมีอาชีพและมีสมัครเล่น มาทำคลิปหรือทำคลิทำอาหารด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆของ TGM ปรากฏว่าได้รับการตอบรับมากมายโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งที่เพิ่มยอดขายและเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

ทั้งนี้ บริษัทได้รับผลกระทบจากโรคระบาด แต่ก็มีปรับตัวทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ เป็นส่วนประสมทางการตลาด และด้วยการเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น แม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้ซื้อก็ยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์เป็นบางส่วน โดยพบว่า การซื้อผ่านออนไลน์มีตัวเลขประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้โซเชียลเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์มาเพิ่มยอดขายได้

7.2 พฤติกรรมผู้บริโภคเมื่อแปรรูปออนไลน์

พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปโดยพิจารณาจากสิ่งกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ การตอบสนองของผู้ซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ การวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดของบริษัท ประกอบด้วย สิ่งกระตุ้น (สิ่งกระตุ้นทางการตลาด สิ่งกระตุ้นอื่นๆ) ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ การตอบสนองของผู้ซื้อ พฤติกรรมภายหลังการซื้อ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่กระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคอาจเกิดจากแรงกระตุ้นภายในร่างกายของผู้บริโภคเอง เช่น ความหิวความกระหาย หรืออาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นที่อยู่ภายนอกซึ่งได้แก่ สิ่งกระตุ้นทางการตลาด และสิ่งกระตุ้นอื่น ๆ ดังนั้น โปรโมชันต่างๆ ที่ออกมาเป็นระยะ ทั้งช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น 1 แถม 1 หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ออกมาวางขายก็ล้วนเป็นการกระตุ้นผู้บริโภคให้เลือกซื้อสินค้ามากขึ้น โปรโมชัน ดังกล่าวจะส่งผลต่อการตอบสนองของผู้ซื้อ หรือการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผู้บริโภคจะมีการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ การเลือกผลิตภัณฑ์ที่จะมาตอบสนองความต้องการ เช่น การเลือก ตราสินค้า การเลือกผู้ขาย การเลือกเวลาในการซื้อ การเลือกปริมาณในการซื้อ เป็นต้น เมื่อผ่านขั้นตอนของการประเมินทางเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้บริโภคจะได้สินค้าตราหือที่ตรงกับความต้องการของตนเองมากที่สุดที่ตั้งใจจะซื้อ นั่นคือผู้บริโภคจะเกิดความตั้งใจที่จะซื้อ) ขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาที่จะทำการซื้อจริง ๆ อาจมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามามีผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้อีก ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น ช่วงสถานการณ์โรคระบาดที่ยอดขายลดลง แต่ขายปลีกกลับพุ่งสูงขึ้น หรือ ภาวะเศรษฐกิจภาคครัวเรือนที่มีรายได้ลดลง อาจทำให้ผู้บริโภคปรับตัวซื้อผลผลิตที่น้อยลงเป็นต้น และส่งผลต่อพฤติกรรมของลูกค้าในการกลับมาซื้อ และมีการบอกต่อปากต่อปากในคุณภาพของสินค้า จะทำให้เป็นผลดีต่อธุรกิจในการวางแผนการผลิตและการตลาดต่อไป

7.3 แนวทางการตลาดออนไลน์ที่มีผลการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เนื้อแปรรูป

รูปแบบการตลาดแบบออนไลน์ จะเป็นตามการปรับตัวตามพฤติกรรม การเลือกซื้อของลูกค้าเปลี่ยนแปลงไป ทำให้บริษัทก็ต้องปรับตัวตาม เช่น ปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ให้ง่ายต่อการขนส่ง หรือ การปรับตัวเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น เดลิเวอรี่ กล่าวคือ

- LINE OA โดยใช้ชื่อเป็นทางการคือ @TGM_official ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยถามตอบในช่วงเวลาทำการบริษัท

- Line My Shop
- https://tgm.co.th/e-commerce/our_products.ph
- Shopee
- Facebook
- TikTok
- Wongnai

ทางบริษัทฯ ได้นำกลยุทธ์ 5A เป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในยุค 4.0 โดย Phillip Kotler ภายในหนังสือ "Marketing 4.0" เป็นกลยุทธ์ที่วางรูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่อาศัย 5 ปัจจัย อันได้แก่ 1. Aware: การรู้จักผลิตภัณฑ์ 2. Appeal: ความชอบชื่นชอบผลิตภัณฑ์ 3. Ask: ถามและตอบ 4. Act: การตัดสินใจซื้อ และ 5. Advocate: การบอกต่อและการแนะนำสินค้าจากผู้อื่น

นอกจากนี้ทางบริษัทยังส่งเสริม Influencer ต่างๆ ทั้งมีอาชีพและมีสมัครเล่น มาทำคลิปหรือทำคลิปทำอาหารด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆของ TGM ปรากฏว่าได้รับการตอบรับมากมายโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งที่เพิ่มยอดขายและเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

ภายหลังสถานการณ์โควิดบริษัทมีการปรับตัวเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ ตามการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ รูปแบบการตลาดออฟไลน์ บริษัทมีการปรับตัวให้ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หีบห่อ ให้ขนส่งง่าย เป็นแบบสุญญากาศ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของธุรกิจแบบออฟไลน์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ามากขึ้น

จะเห็นว่า บริษัทได้รับผลกระทบจากโรคระบาด แต่ก็มีปรับตัวทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ ด้วยการเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น แม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้บริโภคยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์เป็นบางส่วน โดยพบว่า การซื้อผ่านทางออนไลน์มีตัวเลขประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้โซเชียลเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์มาเพิ่มยอดขายได้

8. อภิปรายผลการศึกษา

ทั้งนี้ บริษัทได้รับผลกระทบจากโรคระบาด แต่ก็มีปรับตัวทั้งทางออฟไลน์และออนไลน์ เป็นส่วนประสมทางการตลาด และด้วยการเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น แม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้ซื้อก็ยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์เป็นบางส่วน โดยพบว่าการซื้อผ่านออนไลน์มีตัวเลขประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อโซเชียลเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์มาเพิ่มยอดขายได้

การปรับตัวทางธุรกิจในการเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป การทำตลาดแบบดั้งเดิมแบบ 4ย จึงไม่เพียงพอ จึงต้องอาศัยส่วนประสมทางการตลาดมาใช้ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดหลังจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด ไม่ว่าจะเป็น การปิดโรงแรม การปิดร้านอาหาร ทำให้แหล่งขายหรือตัวแทนเดิมไม่สามารถจัดจำหน่ายสินค้าได้ดังปกติ ดังนั้น การเพิ่มช่องทางการขายออนไลน์จึงเป็นการปรับตัวทางธุรกิจอีกทางหนึ่งซึ่ง แม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้ซื้อก็ยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์เป็นบางส่วน โดยพบว่าการซื้อผ่านออนไลน์มีตัวเลขประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อโซเชียลเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์มาเพิ่มยอดขายได้

แนวทางการตลาดออนไลน์ 6W1H

รูปที่ 2 แนวทางการตลาดออนไลน์ 6W1H

1) ใคร (Who) หรือ ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ของ TGM จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคและจากบทสัมภาษณ์ลูกค้าทั้งออฟไลน์และออนไลน์ จะพบว่าเน้นไปที่กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มคนทำอาหาร

2) จะทำอะไร (What) หรือ อะไรคืออะไรคือสิ่งที่ลูกค้าต้องการ กรณีของ TGM ลูกค้ามีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ หลังสถานการณ์โควิดมีการต้องการซื้อขายออนไลน์มากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ผู้จัดการฝ่ายขายว่า กลุ่มขายปลีกจะโตขึ้นกลุ่มขายส่งในช่วงสถานการณ์โควิด และส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ที่ขายปลีกก็ยังมียอดขายมากขึ้น ดังนั้น พฤติกรรมผู้บริโภคที่เน้นการใช้โซเชียลและการขายผ่านช่องทางออนไลน์และเดลิเวอรี่จึงจะเป็นทางออกให้กับการปรับตัวของบริษัท ด้วยการเพิ่มช่องทางการขายผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ Wongnai ทั้งนี้ทางบริษัทฯ ได้นำกลยุทธ์ 5A เป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในยุค 4.0 โดย Phillip Kotler ภายในหนังสือ "Marketing 4.0" เป็นกลยุทธ์ที่วางรูปแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่อาศัย 5 ปัจจัย อันได้แก่ 1. Aware: การรู้จักผลิตภัณฑ์ 2. Appeal: ความชอบชื่นชอบผลิตภัณฑ์ 3. Ask: ถามและตอบ 4. Act: การตัดสินใจซื้อ และ 5. Advocate: การบอกต่อและการแนะนำสินค้าจากผู้อื่น

3) ที่ไหน (Where) ช่องทางออนไลน์ต่างๆ ผ่านแพลตฟอร์มและบริการ หลังการขายคือ LINE OA โดยใช้ชื่อเป็นทางการคือ @TGM_official ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยถามตอบในช่วงเวลาทำการบริษัท Line My Shop ทางเว็บไซต์ https://tgm.co.th/e-commerce/our_products.php Shopee Facebook TikTok แต่ช่องทางการขายเดิม เช่น สาขาผ่านตัวแทน ห้างร้านต่างๆ ก็ยังมีการวางขายตามปกติ

4) เมื่อไหร่ (When) หรือ เมื่อไหร่ที่ลูกค้าต้องการซื้อ เนื่องจาก TGM เป็นสินค้าด้านผลิตภัณฑ์อาหาร ดังนั้น เรื่องเวลาในการซื้อจึงไม่ใช่สิ่งสำคัญในการพิจารณาเพราะลูกค้าจะซื้ออาหารตลอดเวลาอยู่แล้ว หรือ ทางออนไลน์ตามสถิติอาจจะซื้อช่วงหัวค่ำเป็นจำนวนมากแต่ก็ไม่ได้มีผลกระทบต่อยอดขาย ดังนั้น เรื่องเวลาจึงไม่ได้มีส่วนสำคัญแต่ประการใด

5) ทำไม (Why) หรือ ทำไมเขาต้องซื้อผลิตภัณฑ์ TGM ต้องย้อนกลับไปที่ตัวผลิตภัณฑ์และคุณภาพสินค้าที่ทำให้ถูกใจผู้บริโภคและตัดสินใจเลือกซื้อการมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย ผลิตภัณฑ์ของบริษัทมีกว่า 150 ชนิด ได้แก่ บาโลนา โบโลญญา บาโลนาไก่ บาโลนาพริก ไส้กรอกเยอรมัน แฮมเยอรมัน เบคอนเยอรมัน แฮมเบคอน อาหารเยอรมัน ซาลามี TGM ไส้กรอกไทย แฮมเบคอน สเต็ก สเต็กหมู สเต็กหมูพริกไทยดำ เป็นต้น ทั้งนี้จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ภายใต้สโลแกน "รสชาติมีระดับ ต้นตำรับเยอรมัน โดยได้รับรางวัลคุณภาพอาหารระดับสากล รวมทั้งช่องทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ การมีเดลิเวอรี่ก็เป็นการเพิ่มช่องทางการความสะดวกสบายในการเข้าถึงสินค้า ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจง่ายขึ้น

6) กับใครบ้าง (Whom) หรือ เขาเชื่อใคร ใครบ้างที่มีผลต่อการซื้อในกรณี TGM ที่ผู้จัดการฝ่ายขายให้สัมภาษณ์ถึงการใช้ Influencer ต่างๆ ทั้งมืออาชีพและมือสมัครเล่น มาทำคลิปหรือทำคลิปทำอาหารด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆของ TGM ปรากฏว่า ได้รับการตอบรับมากมายโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ก็เป็นการส่งเสริมการขายช่องทางหนึ่งที่เพิ่มยอดขายได้และทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อง่ายขึ้น

7) และอย่างไร (How) หรือ ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้าอย่างไร การตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้าอาจต่างกันออกไปในสินค้าแต่ละประเภท โดยอาจตัดสินใจด้วยราคา ชื่อเสียงความอร่อย หรือโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจไม่เหมือนกันในแต่ละครั้ง ทั้งนี้จากบทสัมภาษณ์ของลูกค้า ที่ซื้อสินค้าจากทางออฟไลน์และออนไลน์ จะเห็นว่า ตัดสินใจซื้อจากคุณภาพและราคาไม่แพง รวมทั้งช่องทางการขายที่หลากหลายและสามารถซื้อหาได้ง่าย

ดังนั้น 6W1H จึงเป็นแนวทางสำหรับการใช้ค้นหาลูกค้าในธุรกิจได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ที่ TGM นำมาใช้ในการปรับตัวทางธุรกิจ ซึ่งในส่วนของธุรกิจออนไลน์กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Who) สถานที่ที่ลูกค้าอยู่ (Where) และระยะเวลาที่ลูกค้าซื้อสินค้า (When) อาจเป็นไปได้หลายความน่าจะเป็น ดังนั้นจึงเป็นโอกาสและความได้เปรียบที่ธุรกิจแบบออฟไลน์ไม่สามารถทำได้ เพราะมีฐานลูกค้าที่กว้างกว่า และระยะเวลาที่สามารถเปิดรับได้ตลอด 24 ชั่วโมง การวิเคราะห์หาฐานลูกค้าที่ให้นำหนักไปในทาง อะไรคือสิ่งที่ลูกค้าต้องการ (What) ทำไมเขาต้องซื้อสินค้าของเรา (Why) และใครมีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้า (Whom) จะทำให้เห็นภาพได้ชัดกว่าว่าจะดำเนินธุรกิจแบบออนไลน์อย่างไรให้เข้าถึงลูกค้า กลุ่มเป้าหมาย และขายสินค้าบริการที่มีได้อย่างตรงใจและเข้าถึงคนกลุ่มนั้น

ทั้งนี้ลักษณะผู้ซื้อ จะมีทั้งลูกค้าทั่วไป และลูกค้ากลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มคนทำอาหาร ดังจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมการขายด้วยการทำคลิปทำอาหารออกมาทางช่องทางออนไลน์ต่างๆ ส่งเสริม Influencer ต่างๆ ทั้งมืออาชีพและมือสมัครเล่น มาทำคลิปหรือทำคลิปทำอาหารด้วยผลิตภัณฑ์ต่างๆของ TGM ปรากฏว่าได้รับการตอบรับมากมายโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางออนไลน์อีกช่องทางหนึ่งที่เพิ่มยอดขายและเป็นไปตามพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะส่งผลไปถึงกระบวนการตัดสินใจซื้อและการตอบสนองของผู้ซื้อ

ทั้งนี้การปรับตัวทางธุรกิจให้มีส่วนประสมทางการตลาดส่วนประสมและด้วยการเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น แม้ปัจจุบันสถานการณ์โควิดจะเริ่มซาลง แต่ผู้ซื้อก็ยังมีการซื้อผ่านทางออนไลน์เป็นบางส่วน โดยพบว่าการซื้อผ่านออนไลน์มีตัวเลขประมาณ 20-30% ของยอดขายทั้งหมดเลยทีเดียว ซึ่งก็ถือว่าเป็นรูปแบบการตลาดที่ตอบสนองต่อสถานการณ์และพฤติกรรมของผู้บริโภค คนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อโซเชียลเป็นหลัก และใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์มาเพิ่มยอดขายได้

9. ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงบริษัทเดียวซึ่งถือเป็นการวิเคราะห์ธุรกิจภายในที่มีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอดหลังสถานการณ์โควิด ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปหากมีการเปรียบเทียบกับคู่แข่งทางธุรกิจ หรือเปรียบเทียบกับบริษัทที่ทำธุรกิจเหมือนกัน แต่มีองค์กรใหญ่กว่าหรือมีทุนมากกว่า เช่น CP ก็จะมีประโยชน์ในการเปรียบเทียบการปรับตัวของธุรกิจขนาดเล็กกับทุนธุรกิจขนาดใหญ่เป็นบทเรียนให้กับธุรกิจอื่นๆได้

2) ข้อเสนอแนะทางนโยบาย ด้วยธุรกิจอาหารแบบ TGM มีผลต่อประชาชนคนไทยหรือผู้บริโภคจำนวนมาก มีผลต่อเศรษฐกิจครัวเรือน การจับจ่ายซื้ออาหารของประชาชน หากเป็นไปได้หรือมีการศึกษาครั้งต่อไป ภาครัฐควรต้องทำการศึกษากลยุทธ์ทางด้านราคาของธุรกิจและการตั้งราคาผลิตภัณฑ์ที่ไม่ให้เอาเปรียบผู้บริโภคจนเกินไป ดังนั้น ควรมีการศึกษาด้านราคาของธุรกิจอาหารแปรรูปต่างๆและมีราคาที่ผู้บริโภคเข้าถึงได้

เอกสารอ้างอิง

- ชิษณุพงศ์ สุกง่ำ. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสื่อออนไลน์ของผู้บริโภคใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม* (Master's thesis). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ดิจิตอลทิปดอทคอม. (2565). *กลยุทธ์การทำการตลาดดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ*. สืบค้นจาก <https://thedigitaltips.com/>
- ไทยโพสต์. (2564). *ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ไทยรัฐ. (2564). *รายงานสถานการณ์โควิด*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/event_corona
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). *คำปลีกปรับตัวไว รอดได้ในยุค Online ขยายตัว*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกสิกรไทย.
- Belch, G. E. and Belch, M. A. (1993). *Introduction to Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective* (2nd ed.). Boston: Richard D. Irwin, Inc.
- Buckley, J. P., Kim, H., Wong, E., & Rebholz, C. M. (2019). Ultra-processed food consumption and exposure to phthalates and bisphenols in the US National Health and Nutrition Examination Survey, 2013–2014. *Environment International*, 131, 105057. doi: 10.1016/j.envint.2019.105057
- Quevedo-Silva, F., Freire, O., Lima-Filho, D. D., Brandão, M. M., Isabella, G., & Moreira, L.B. (2015). *Intentions to purchase food through the internet: Developing and testing a model*. *British Food Journal*, 118(3), 572-587.

- Kotler, P. (2000). *Marketing Management*. The Millennium ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.,
- Kramer, R.M. (1999). Trust and distrust in organizations: Emerging perspectives, enduring questions. *Annual Review of Psychology*, 50, 569-598.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. NY: Harper & Row Publishers.

จุดบรรจบของกระบวนการคิดเชิงออกแบบ พุทธธรรม และ นวัตกรรมสังคม เส้นทางสู่ความมั่งคั่งของมนุษย์ ในมิติประสาทวิทยา

The intersection of design thinking, Buddha-dhamma and social innovation as informed by Neuroscience, the way forward to human flourishing

สุธาสนิ แสงขำ¹, อภิชัย พันธเสน²

RECEIVED: 2 MAY 2023 REVISED: 29 JUNE 2023 ACCEPTED: 11 JULY 2023

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างคำสอนทางพุทธศาสนา กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และนวัตกรรมทางสังคม โดยให้ความสำคัญที่คุณค่าร่วมของศาสตร์ทั้งสาม คือ ความเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของบุคคลอื่น การศึกษาสำรวจความสัมพันธ์ของความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นจากมิติด้านประสาทวิทยา ที่มีต่อพฤติกรรมสนับสนุนสังคม ความไว้วางใจทางสังคม และสุขภาวะหรือความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ วัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอและความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะในการเข้าใจและใส่ใจในความรู้สึกของบุคคลอื่นของพลเมืองโลก เพื่อรับมือกับปัญหาและเคสท้าทายซึ่งมนุษย์ต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบันซึ่งจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามของมนุษย์ การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพครอบคลุมการวิเคราะห์แก่นสาระ การสังเคราะห์และการตีความอภิमानผล การศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นเป็นพื้นฐานและคุณค่าร่วมกันของพุทธธรรม กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และนวัตกรรมสังคม ซึ่งความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นเป็นปรากฏการณ์และกระบวนการซึ่งสามารถสังเกตและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ผ่านเทคนิคการสร้างภาพทางการแพทย์ คือ ภาพวินิจฉัยระบบประสาท ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของ ความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น ฐานพฤติกรรมสนับสนุนสังคมซึ่งส่งผลให้เกิด ความไว้วางใจทางสังคมและความเจริญงอกงามของมนุษย์ การศึกษาชี้ให้เห็นว่าการปลูกฝังและพัฒนาสมรรถนะ ความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่น ผ่านเมตตาภาวนาตามหลักพุทธธรรม

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคมมหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² ศาสตราจารย์, ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ หรือกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมด้วย ใจหทัย เื้อนไข หรือปัญหาซึ่งเป็นตัวกระตุ้น สามารถนำไปสู่การสร้างพลังที่เป็นหนึ่ง เดียวกันของพลเมืองโลกเพื่อจัดการกับความท้าทายเร่งด่วนที่มนุษยชาติกำลังเผชิญ ร่วมกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความยากจน และการแบ่งแยกข้ามทาง การเมืองอย่างรุนแรง โดยสรุป การศึกษานี้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ให้เห็นว่าการ พัฒนาความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นของพลเมืองโลกผ่าน แนวทางต่างๆมีแนวโน้มในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหา เร่งด่วนและส่งเสริมสุขภาวะของมนุษย์ การศึกษาแสดงให้เห็นความสำคัญของ ความเห็นอกเห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นและศักยภาพของการพัฒนา มิติดังกล่าวซึ่งสามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม

นอกจากนี้การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่การนำเสนอสมรรถนะความเห็นอก เห็นใจและความใส่ใจในความรู้สึกของผู้อื่นไปใช้ และประสิทธิผลของวิธีการปลูกฝัง และพัฒนาสมรรถนะความเห็นอกเห็นใจด้วยวิธีการต่างๆ ในการส่งเสริมพฤติกรรม สนับสนุนสังคมและก่อให้เกิดความไว้วางใจทางสังคม

คำสำคัญ: เมตตาภาวนา, กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, นวัตกรรมสังคม, ประสาทวิทยา, พฤติกรรมสนับสนุนสังคม, ความเจริญงอกงามของมนุษย์

Abstract

This study examines the connection between Buddhist teachings, design thinking, and social innovation, with an emphasis on the shared value of empathy. It investigates empathy from a neuroscientific standpoint and its relationship with prosocial behavior, social trust, and human well-being. The ultimate objective is to suggest that global citizens develop empathy to address urgent issues and promote human flourishing. The research employed a combination of meta-synthesis, thematic analysis, and meta-interpretation. The findings revealed that empathy is the common ground between Buddhist teachings, design thinking, and social innovation. Empathy can be observed through neuroimaging, and there is a link between empathy and prosocial behavior that results in social trust and human flourishing. The study suggests that cultivating empathy through Buddhist loving-kindness compassion meditation, design thinking, or social innovation processes with prompts can create a united force among global citizens to tackle the pressing challenges facing humanity, such as climate change, poverty, and political polarization. In

conclusion, this study provides evidence that developing empathy in global citizens through various means is a promising approach to addressing urgent issues and promoting human flourishing. It emphasizes the importance of empathy in different fields and its potential impact on society. Future research should concentrate on the implementation and effectiveness of various empathy cultivation methods in promoting prosocial behavior and fostering social trust.

Keywords: Loving kindness compassion, Design thinking, Social innovation, Neuroscience, Pro social behavior, Human flourishing

1. Introduction

The world we live in today is characterized by increased speed of disruption, competition, and complexity (Schwab, 2017). We are confronted with a range of global challenges that threaten our planet and its inhabitants, such as resource depletion (Rockström et al., 2009), climate change (IPCC, 2021), and the potential for global conflict (Huntington, 1996). This is further compounded by a clash of civilizations that is growing more pronounced, as we strive to find common ground on topics ranging from politics, economics, and society. The developments we create and the globalization we promote have both positive and negative impacts on ourselves, society, and nature, which is our foundation.

Global Risk Report 2023 compiled by the World Economic Forum (WEF) provides an overview of global risk trends and their potential impacts on five broad categories: environmental, economic, technological, geopolitical, and societal concerns. These include “cost-of-living crisis” ranked as the most severe global risk over the next two years, “Biodiversity loss and ecosystem collapse”, “Goeconomic confrontation” and “Erosion of social cohesion and societal polarization”, alongside two new entrants to the top rankings: “Widespread cybercrime and cyber insecurity” and “Large-scale involuntary migration”. The report states that “we stand on the edge of a low-growth and low-cooperation era, tougher trade-offs risk eroding climate

action, human development and future resilience.” (“Global Risks Report 2023 | World Economic Forum”) (“Global Risks Report 2023 | World Economic Forum”) Following the COVID-19 pandemic and war in Ukraine, we face the continued economic downturn, inflation, natural disaster, extreme weather change that lead to flood and drought directly impact the middle class income cost of living while severely impacting the marginal group life quality and survival. We are witnessing the debt distress on a global scale which will continue into the decade. The repercussions of this era of low growth and investment will be felt by vulnerable populations across the world, causing poverty, hunger and political instability. Governments are presented with a difficult balancing act between mitigating cost-of-living crises while avoiding inflationary consequences amidst rising debt servicing costs. Geopolitical divisions will lead to an increase in economic warfare and heighten the possibility of conflicts that involve multiple aspects. Economic strategies are being used both defensively, to create independence from other nations, and offensively, to keep others from rising. This weaponization of economics amplifies security problems caused by reliance on trade, finance, and technology between international economies, leading to a cycle of distrust and separation. Military spending is increasing, and technologies are becoming more accessible to different groups which could result in a global arms race. Without proper control mechanisms in place, this situation could cause destructive escalation of accidental or intentional conflicts across many domains. The deployment of technology and industrial policies is expected to increase over the next decade, bringing advancements in artificial intelligence (AI), quantum computing and biotechnology. Nevertheless, this technological progression carries with it a range of risks from widening misinformation to direct threats against critical infrastructure. It brings along the gap between those nations that can afford these technologies and those that cannot thus further exacerbate inequality. Cybersecurity will be a constant concern due to the increasing intertwining of technology with societal functioning, with attempts to disrupt essential resources and services

becoming more frequent. The Global Risk Report highlights the crucial importance of recognizing global interconnectedness, as events in one part of the world have a significant impact on others far away. To tackle these systemic challenges effectively, we need more collective action than ever before from governments, civil society organizations, businesses, and other stakeholders at all levels. Local communities and individuals must also play a part in any solution for lasting success globally, allowing us to flourish once again.

To address complex and interconnected problems, we need a delicate and intertwined approach capable of harmonizing human forces positively in times of low trust and cooperation. We require a joint force that transcends disciplinary boundaries, as opposed to the interstate conflicts we face. Now is the time to establish and locate the intersection of knowledge and wisdom to overcome risks that could potentially lead to the destruction of ourselves; the human race and our root; the nature.

The intersection of Buddhist, design thinking, and social innovation presents a promising opportunity for interdisciplinary collaboration to tackle pressing issues. This study aims to explore the shared values among these three realms, with a specific focus on identifying common values which holds the potential to foster social innovation and promote human flourishing. Drawing on empirical evidence from neuroscience, the study will examine the brain behind empathy, the relationship between empathy, prosocial behavior, social trust, and human flourishing. Additionally, the study will explore how empathy has been translated into the design of products, services, and policies that promote human well-being. Ultimately, the study will propose the cultivation of empathy via educational institutions, governments, and interstate organizations in Buddhist teachings, design thinking, and social innovation, and any additional realm sharing the value of empathy. By equipping global citizens with the necessary characteristics, it will shape our new reality and achieve continued human flourishing, this training has the potential to combat severe global risks in an era marked by low trust and cooperation we are facing.

2. Objectives

1. To examine Buddhist teachings, design thinking, and social innovation with a specific focus on the common value of empathy.
2. To investigate empathy from a neuroscientific perspective and its relationship with prosocial behavior, social trust, and human flourishing
3. To propose the cultivation of empathy in global citizens

3. Methods

The intersection of Design Thinking, Buddhadharma, and Social Innovation presents a unique opportunity to address pressing societal issues through interdisciplinary collaboration. With a focus on the concept of empathy, this study aims to explore the common values shared among these three realms and how they can be applied to foster social innovation and human flourishing. To achieve this, a qualitative research methodology that allows for the identification of themes and patterns across multiple data sources is necessary. Thematic Analysis and Meta-synthesis and Meta-interpretation are methodologies that will be employed in this paper.

Thematic Analysis is a widely used qualitative research methodology that involves identifying and analyzing patterns within data. It is an iterative process that involves a systematic approach to data analysis, allowing for the identification of common themes and patterns across multiple sources of data (Braun & Clarke, 2006). The process typically involves the following six stages: (1) familiarization with the data, (2) generating initial codes, (3) searching for themes, (4) reviewing themes, (5) defining and naming themes, and (6) producing a final report (Braun & Clarke, 2006). Thematic Analysis allows for the identification of themes and patterns within a dataset, enabling researchers to explore and gain a deeper understanding of the phenomena being studied. This approach will be particularly useful in identifying common values across the fields of Design Thinking, Buddha-dhamma, and Social Innovation, as well as examining how empathy can be applied in the design of products, services, and

policies that promote human well-being. The study will utilize an inductive approach to coding and labeling themes and categories for the analysis. In the context of this study, Thematic Analysis will be used to identify common values shared among Buddhist teachings, design thinking, and social innovation regarding the concept of empathy.

Meta-synthesis is a qualitative research methodology that involves the synthesis of qualitative research findings across multiple studies. It is a systematic approach to reviewing and synthesizing findings from multiple qualitative studies to develop a new understanding of a particular topic (Noblit & Hare, 1988). The process typically involves the following six stages: (1) formulating a research question, (2) conducting a systematic search, (3) selecting relevant studies, (4) appraising the quality of the studies, (5) synthesizing the findings, and (6) presenting the findings (Britten et al., 2002). Meta-synthesis, on the other hand, is a methodology that enables the synthesis of findings from multiple studies to develop a new and more comprehensive understanding of a phenomenon. This approach will be particularly useful in the study of the intersection of Design Thinking, Buddha-dhamma, and Social Innovation as it will allow for the integration of findings from multiple sources of data, such as academic literature, news articles, and expert opinions. The study will utilize a systematic approach to search and retrieval of relevant literature, followed by a meta-narrative synthesis approach to analyze and synthesize findings across multiple studies. In the context of this study, Meta-synthesis will be used to examine the empirical evidence from neuroscience on the relationship between empathy, prosocial behavior, social trust, and human flourishing. By synthesizing findings from multiple qualitative studies, this methodology will provide a comprehensive understanding of the current state of research in this area. This will enable the identification of common themes and patterns across these studies and provide valuable insights into how empathy can be used to foster social innovation and human flourishing.

Meta-interpretation is a research methodology that is used in qualitative research to provide a deep understanding of the various perspectives and

interpretations of a phenomenon across different studies. It involves an analysis and synthesis of the interpretations, meanings, and themes of multiple qualitative studies. Meta-interpretation allows for the development of a new interpretation or perspective on a particular phenomenon that integrates and extends the existing knowledge base. In the study of the intersection of Design Thinking, Buddha-dhamma, and Social Innovation, meta-interpretation will be used to provide a comprehensive understanding of the various interpretations and meanings of empathy as a shared value among these realms. This methodology will involve analyzing and synthesizing the findings and interpretations from multiple qualitative studies that explore the concept of empathy in the context of Design Thinking, Buddha-dhamma, and Social Innovation. By utilizing meta-interpretation, this study will provide a nuanced and comprehensive understanding of empathy as a shared value across different realms, enabling researchers to identify patterns and common themes in the interpretation of empathy across these fields. This, in turn, will enable the development of new insights and perspectives on how empathy can be utilized to foster social innovation and human flourishing, and how institutions can train global citizens to cultivate empathy as a core value.

In conclusion, the combination of Meta-synthesis, Thematic Analysis, and Meta-interpretation can significantly benefit the study of the intersection of Design thinking, Buddha-dhamma and social innovation as informed by Neuroscience. Each methodology has its unique strengths, and when used together, they can provide a comprehensive and detailed understanding of complex phenomena. Thematic Analysis is useful for identifying patterns and themes within a dataset, allowing for the identification of common values across the three fields and examining how empathy can be applied to design products, services, and policies that promote human well-being. Meta-synthesis is helpful in synthesizing findings from multiple studies, providing a comprehensive understanding of the current state of research and identifying common themes and patterns across studies. Meta-interpretation can help in interpreting and synthesizing findings from different disciplines, allowing for a broader and more

nuanced understanding of the topic. By utilizing these methodologies together, this study can provide insights into the potential for interdisciplinary collaboration to address pressing societal issues and promote human flourishing. Ultimately, the findings from this study can help inform the training of global citizens to possess empathy as a core value, contributing to a more harmonious and cooperative world.

4. Results

The examination of the intersection of Buddhist teachings, design thinking, and social innovation focuses on the common value of empathy. In recent years, there has been a significant increase in research related to Buddhist teachings and practices. According to a study published in the Journal of Global Buddhism, the number of academic publications on Buddhism has increased significantly over the past few decades. In the United States alone, the number of academic publications on Buddhism has increased from 168 in 1970 to 3,048 in 2010 (Prebish & Tanaka, 2013). Furthermore, according to a report by the Pew Research Center, the number of Americans who identify as Buddhist has grown from 0.7% in 2007 to 1.2% in 2014 (Pew Research Center, 2015). This increase in popularity can be attributed to several factors, including the rise of mindfulness meditation practices, the influence of prominent Western Buddhist teachers such as Thich Nhat Hanh and the Dalai Lama, and the growing interest in Buddhism as a philosophy and way of life that can offer a sense of meaning and purpose. As the interest in Buddhism continues to grow, so does the scientific study of its effects on the human mind and body. Researchers have conducted numerous studies on the benefits of mindfulness meditation, which is a central practice in Buddhism. These studies have shown that mindfulness meditation can help reduce stress and anxiety, improve mood, increase focus and attention, and even enhance immune function and lower inflammation in the body (Davidson et al., 2003; Tang et al., 2015). The result of the convergence of traditional Buddhist teachings with modern scientific and philosophical thought began in the late

19th century when Buddhism came to the attention of Western scholars and thinkers. As Buddhism spread from Asia to the West, it encountered new cultural and intellectual contexts led to the reinterpretation of Buddhist teachings in light of contemporary scientific and philosophical understandings. For example, the development of neuroscience and psychology provided new insights into the workings of the mind, leading to the exploration of mindfulness meditation as a tool for emotional regulation and stress reduction. It is a contemporary approach to Buddhist teachings and practices that have been adapted to fit into modern lifestyles and cultures. According to Harvey (2013), modern Buddhism is "an attempt to bridge traditional Buddhism with contemporary Western thought and practice." It incorporates the core principles of Buddhism, such as mindfulness, compassion, and wisdom, into everyday life and activities. According to McMahan (2008), modern Buddhism is "an ongoing cultural translation of the classical traditions of Buddhism into contemporary Western idioms and values." It involves the reinterpretation of traditional Buddhist teachings and practices to make them relevant and applicable to modern societies. This process of translation and adaptation involves a dialogue between the Buddhist tradition and modern science realm.

In this study, we will explore the definition and significance of a small part of the vast body of Buddhist teachings, namely the four "divine abidings" (brahmavihara) with specific interests in the first two teachings - loving-kindness (metta) and compassion (karuna), (Buswell & Lopez Jr., 2013 along with the six virtues conducive to communal life (Sārāṇīya-dhamma), and the four bases of social solidarity (saṅgaha-vatthu). All of which possess one common theme – metta both as spiritual quality and the translation into living practice. The source selected for the examination is an authoritative and contemporary source; Buddha-dhamma, composed by Somdet Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto), a highly respected scholar recognized for his contributions to peace education and sustainable development. He was awarded the UNESCO Prize for Peace Education in 1994, the title of Tipitaka Archaraya from Nava Nalanda Institute in 1995, and "The Most Eminent Scholar" as a guru of Theravada Buddhism by The

World Buddhist University in 2005. Additionally, he was appointed as a research fellow and visiting scholar at Harvard University's Divinity Faculty, University of Pennsylvania, and Swarthmore College. Then, we will explore how modern science interprets the concepts of *Mettā* and *Karuṇā* as empathy and compassion and their contribution to individual and social flourishing.

Buddha-dhamma stated "the Buddha gave great importance to social happiness... happiness has many aspects one of which is happiness on a social level we need to also look at those principles pertaining to a more active engagement in society we can begin by asking the question when someone feels kindness and wishes to make others happy or feels compassion and wishes for others to be freed from suffering what is the most fundamental expression of this wholesome mind states? this is connected to a related question what quality did the Buddha most often speak about in relation to householders?..."

"...Both in respect to the monastic community and to the lay community, the basic foundation for social happiness rests with the same group of spiritual qualities: lovingkindness (*mettā*), compassion (*karuṇā*), sympathetic joy (*muditā*), and equanimity (*upekkhā*) – the four divine abidings (*brahmavihāra*). In the context of lay society, the four divine abidings are expressed as principles of practical application in the teaching of the four bases of social solidarity (*sangaha-vatthu*) while the six virtues conducive to communal life (*sārāṇīya-dhamma*), which are applied directly for sustaining the stability of the monastic community. This is a teaching for practical application. For example, one accesses the internal spiritual virtue of lovingkindness and expresses it outwardly in daily life..."

Table 1 Buddhist teaching for social happiness

Brahmavihāra	Sārāṇīya-dhamma	Saṅgaha-vatthu
Mettā / Maitrī: loving-kindness)	Mettā-kāyakamma: Physical acts of lovingkindness, acting out of mutual consideration and cooperation	Dāna: Generosity giving with lovingkindness, consideration and well-wishing, giving with appreciative joy, offer assistance, giving with compassion, offer support and encouragement.
Karuṇā: compassion	Mettā-vacīkamma: Verbal acts of lovingkindness, speaking out of kindness and well-wishing	Piya-vācā: Kindly speech A. One speaks kind, polite, and courteous words, speech with lovingkindness
Muditā: sympathetic joy	Mettā-manokamma: Thinking of others with lovingkindness, maintaining thoughts of well-wishing and concern for others; remaining in good spirits	Atthacariyā: Acts of service: A. One helps others and provides support, by wishing them well. These are acts of service with lovingkindness.

Brahmavihāra	Sārāṇīya-dhamma	Saṅgaha-vatthu
Upekkhā: equanimity	Sādhāraṇabhogī The sharing of gains, sharing one's material gains, say of requisites or food, with others so that everyone can partake of them, eating or consuming things as public, common goods, for the benefit of all	Samānattatā: Even and equal treatment: fair and just treatment of others, non favouritism, non-discrimination, refraining from disparaging or exploiting others, just behaviour, integrating oneself and living in harmony with others
	Sīla-sāmaññatā / Vinaya Keeping equal moral standards, keeping equal standards in light of the formal rules of conduct (Vinaya); refraining from making oneself objectionable or disagreeable to one's community	
	Diṭṭhi-sāmaññatā: Being endowed with right views along with one's companions	

Mettā, a Pali term, embodies a range of qualities including benevolence, loving-kindness, friendliness, amity, good will, and an active interest in others. It is regarded as the first of the four sublime states (Brahmaviharas) and one of the ten pāramīs in the Theravāda school of Buddhism. The cultivation of benevolence through mettā bhāvanā is a popular form of Buddhist meditation and is a part of the four immeasurables in Brahmavihara. Metta is then followed with compassion which means the wish to help the others out of sufferings. It is evident that Mettā is imminent in Buddhist teachings especially for the development of individual and social happiness or flourishing. It is used as the object of meditation in Metta bhavana, which promotes conciliation (sārāṇīya dhamma) for fraternal living that engenders love, respect, welfare, non-conflict, concord, and unity. The English version of Buddha-dhamma, along with the Princeton dictionary of Buddhism, translates Mettā as loving kindness. The practice of Metta leads to external actions in social interactions and is translated into loving kindness thoughts, speech, and actions, as seen in Sārāṇīya-dhamma and Saṅgaha-vatthu. karuṇā, on the other hands being referred to and defined as, "compassion," or "empathy"; as appear in the Princeton dictionary of Buddhism. It is described as the wish that others be free from suffering, As three of the forty topics of meditation (P. KAMMATTHĀNA), loving kindness, compassion and empathetic joy are used for the cultivation of tranquillity (ŚAMATHA). They are capable of producing the first three of the four stages of meditative absorption (DHYĀNA).

In the realm of modern science Mettā karuṇā have been well adopted in the psychology, science of happiness yield studies which attest the Buddha-dhamma teaching in multifaceted empirical data. We shall start the journey to explore metta as loving kindness and karuna as compassion in the light of modern science here. Harvey (2012), posits that "Metta is a mode of empathic resonance, in which one's own feelings of kindness and care are extended outwards towards others" Compassion (karuna) is the emotion in which one feels overwhelmed by the suffering of others and the desire arises to do something

about it, for their sake. Scientific research by Lutz et al. (2008) has also explored the relationship between loving kindness compassion meditation and empathy brain area. The study was conducted using fMRI to assess brain activity in novice and expert meditation practitioners while they generated a loving-kindness-compassion meditation state. Emotional and neutral sounds were presented during the meditation and comparison periods to assess affective reactivity. Participants were asked to practice loving-kindness-compassion meditation, during which they were instructed to generate feelings of loving-kindness towards themselves and others. The study found that during meditation, experienced meditators showed increased activity in brain regions associated with empathy and emotional regulation, including the insula and the anterior cingulate cortex. During meditation, activation in insula was greater during presentation of negative sounds than positive or neutral sounds in expert than it was in novice meditators. The strength of activation in insula was also associated with self-reported intensity of the meditation for both groups. These results support the role of the limbic circuitry in emotion sharing. The comparison between meditation vs. rest states between experts and novices also showed increased activation in amygdala, right temporo-parietal junction (TPJ), and right posterior superior temporal sulcus (pSTS) in response to stimuli. These brain regions are involved in emotional processing and regulation, as well as in the ability to understand and share the feelings of others. The study informs that mediation practices such as loving-kindness-compassion could cultivate empathy brain and impact emotional intelligence.

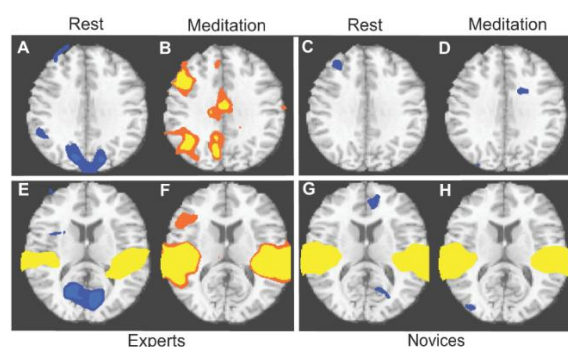

Figure 1 Directionality of the brain activation.

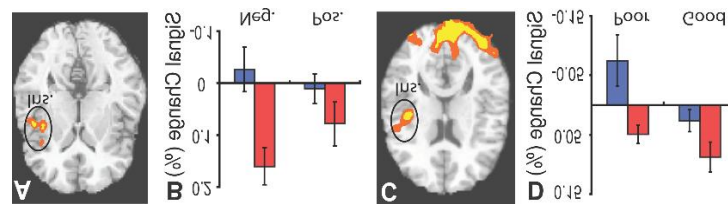

Figure 2 Meditation modulates right insula response to emotional sounds.

Fulton (2012) conducted a study to investigate the links among mindful awareness, mindful compassion, empathy, and anxiety in 131 Master's level counseling students. In this study, quantitative analysis was employed, and the results revealed that mindful compassion had a substantial effect on affective empathy, cognitive empathy, and anxiety. This impact was greater than that explained by mindful awareness alone. Notably, mindful compassion had the most significant influence on affective empathy. Siegel and Germer (2012) suggest that while previous meditation research has mainly focused on techniques such as focused attention on the breath or open awareness mindfulness, there is now a growing interest in compassion meditation practices such as metta and karuna. This interest is coming from both clinicians and scientists, as evidenced by the increasing attention being given to compassion meditation in research.

Bibeau, M. et al (2015) discussed if compassion meditation could contribute to the development of psychotherapists' empathy. The article discussed the impact of loving-kindness and compassion meditation on the development of psychotherapists' empathy. It reviews the scientific literature on these meditative practices and their potential impact on empathy-related variables such as positive regard, prosocial behavior, and affective empathy. Studies have shown that loving-kindness and compassion meditation can change the brain in areas associated with positive emotions and empathy. Furthermore, these meditative practices can reduce negative effects associated with empathy for pain, thereby reducing the risk. Overall, the article suggests that loving-kindness and compassion meditation can be useful tools for

psychotherapists to improve their capacity for empathy, and that further research is warranted in this area.

A meta-analysis by Kirby et al. (2017) examined the effects of compassion-based interventions, including Metta meditation, on empathy and related outcomes. The analysis included 28 studies with a total of 3,110 participants. The results showed that practicing compassion-based interventions led to significant increases in both cognitive and empathic concern, which are important components of empathy. Cognitive empathy involves understanding the perspective of others, while empathic concern involves feeling and responding to the emotions of others. The meta-analysis suggested that Metta meditation and other compassion-based interventions may help to overcome barriers that prevent individuals from experiencing empathy towards others.

Emma M. Seppälä discusses that the brain is shaped by our activities. "Regularly practicing loving-kindness Meditation activates and strengthens areas of the brain responsible for empathy and emotional intelligence." ("18 Science-Backed Reasons to Try Loving-Kindness Meditation") The benefits of loving-kindness meditation, a form of meditation that focuses on developing feelings of kindness, goodwill, and warmth towards others. The benefits of this meditation range from increased positive emotions and decreased negative emotions, to relief from physical and mental illnesses, and improved emotional intelligence. The practice also activates and strengthens areas of the brain responsible for empathy and emotional intelligence. Furthermore, it has been found to increase social connection, decrease bias towards others, and even have a positive impact on self-love. This meditation has both immediate and long-lasting effects, making it an effective coping strategy.

Based on the landscape of the modern science study we can safely conclude that Buddhist Metta -loving kindness and Karuna compassion Buddha-dhamma are closely related, correlate, and intersect with empathy, sharing partial aspect which involves the ability to understand and share the feelings of others. While loving kindness, compassion, and empathy are distinct constructs, they share several key aspects that make them powerful tools for promoting

well-being and fostering positive social interactions. All three constructs involve an orientation towards others, as opposed to a self-centered perspective, and require a degree of mindfulness and awareness to cultivate. Loving kindness involves cultivating positive feelings of warmth, kindness, and goodwill towards oneself and others. It can lead to increased feelings of positive affect, social connectedness, and reduced negative emotions such as anger and anxiety. Compassion involves a deep concern for the suffering of oneself and others and a desire to alleviate that suffering. It can lead to increased prosocial behavior, greater social connectedness, and reduced negative emotions such as shame and guilt. Empathy involves the ability to understand and share the feelings of others. It can lead to increased social connectedness, better communication, and improved relationships. These constructs also share common neural networks and cognitive processes. For example, all three involve activation of the insula, anterior cingulate cortex, and ventromedial prefrontal cortex. They also rely on the ability to engage in perspective-taking and mentalizing, or the ability to understand the thoughts and feelings of others. Overall, the cultivation of loving kindness, compassion, and empathy can have numerous benefits for both individuals and society as a whole. By promoting greater social connectedness, reducing negative emotions, and improving communication and relationships, these constructs can help create a more positive and compassionate world.

The conclusion that Metta loving kindness and Karuna compassion correlate and intersect with empathy is particularly relevant in the world of design thinking, where empathy serves as the starting point and springboard for the design process. In this context, it is meaningful to explore the definition, critical role of empathy in design thinking, its process and how it contributes to social innovation. The role of empathy in design thinking and social innovation is intertwined and crucial. According to the Stanford Design School, empathy is the process of understanding people's emotions, needs, and experiences to inform design solutions (Brown, 2008). IDEO views empathy as the foundation of human-centered design that creates solutions meeting users' needs (IDEO, n.d.). Empathy is used at the beginning of the design process to gain insights into

users' experiences and identify their pain points (Brown, 2008), allowing designers to develop a deeper understanding of users' needs and design more effective solutions. Empathy involves understanding and valuing the emotional and physical needs of others. It allows us to gain a deeper understanding of how people perceive, comprehend, and interact with their surroundings. By considering the contexts in which people live, we can better understand how their lives are affected. Empathic research goes beyond simply what people say and seeks to uncover their underlying motivations and thoughts. It is a subjective process that focuses on understanding rather than just facts. To gain the right insights through empathy, you have several options. These include observing real users and asking questions to understand their motivations; conducting photo or video studies in natural environments; having users keep personal photo or video journals; interviewing users with open-ended questions; engaging with extreme users to understand the full scope of problems; using analogous empathy to draw parallels with other fields; sharing inspiring stories within the team; bodystorming to gain first-hand experience; using empathy maps and customer journey maps to understand users' perspectives; and creating personas to accurately represent users (Interaction Design Foundation, n.d.). Empathy is critical to social innovation as it helps designers create solutions that are more sustainable, equitable, and effective by understanding the needs of those they are designing for.

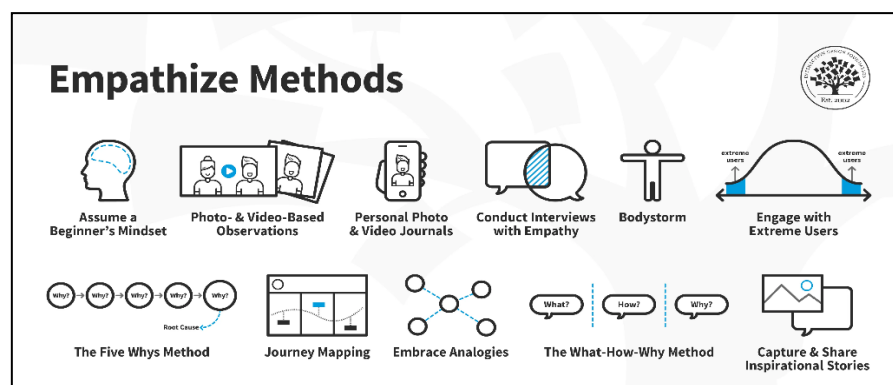

Figure 3 Empathize method, Interaction Design Foundation, n.d.

In the field of social innovation, design thinking and empathy play crucial roles. These concepts may be expressed using different terminology, such as the Buddhist teachings of metta and karuna. Research in the field has demonstrated that empathy is an integral component of the social innovation process.

Tim Brown & Jocelyn Wyatt discusses Design Thinking for Social Innovation (2010) where the process took place by inspiration which identical to empathy by describing design process typically begins with the inspiration space, where a brief is constructed to provide a framework for the project team. However, simply asking people what they want through focus groups and surveys rarely yields important insights. Instead, design thinkers should observe people's actual experiences and behaviors to gain valuable clues about their unmet needs. Working with local partners and becoming embedded in people's lives through "homestays" and shadowing locals can also be beneficial. Design thinking techniques, such as ideo's Human Centered Design toolkit, can help in understanding people's aspirations.

Bennett, E. E., & McWhorter, R. R. (2019). Discusses Social Movement Learning and Social Innovation: Empathy, Agency, and the Design of Solutions to Unmet Social Needs in Advances in Developing Human Resources that the relationship between social innovation (SI) and social movement learning (SML), employ design thinking specifically empathy stage as a fundamental process for the SI movement, with implications for Human Resource Development (HRD). Social innovation is a critical factor in producing effective solutions that meet unaddressed social needs across various social movements throughout history, and has evolved into a movement in itself. Collaborative partnerships across different sectors engage in creative work that challenges societal norms and promotes innovative solutions. The article emphasizes that empathy is a crucial component of design thinking and is embedded in Social innovation. HRD professionals can leverage design thinking in corporate social responsibility projects, innovation initiatives, and social organization partnerships by cultivating empathy as a crucial skill for developing effective solutions.

According to Mulgan (2006), the importance of generating ideas by understanding needs and identifying potential solutions is crucial in social innovation process. The process involves understanding the needs of different communities and developing solutions that address those needs in an effective and sustainable way. This process involves engaging with communities to understand their needs and challenges, as well as identifying potential solutions that can help address those needs. By taking a collaborative and empathetic approach to problem-solving, social innovators can develop solutions that are more likely to be effective and sustainable over the long term. Murray, Caulier-Grice, and Mulgan (2010) develop the model of the six stages of social innovation process. The spiral starts with prompts, which is the stage where the problems is being noticed aware and realize. It's pertaining to the notice of the pain the problems the feelings the context which can be observed that it is closely related to empathy.

From these reviews, it could be drawn that Buddhist teaching, design thinking and social innovation points to empathy as the intersection and common value of the three realms as informed by neuroscience. It is the capacity to understand the feeling of the others, realizing and being aware of the situations, scenarios and context in order to derive the solutions to address the pressing problems of oneself and others.

At this stage, empathy would be investigated from a neuroscientific perspective and its relationship with prosocial behavior which leads to social trust, and human flourishing.

A study conducted by Claus Lamm, Markus Rütgen, and Isabella C. Wagner from the Social, Cognitive and Affective Neuroscience unit at the University of Vienna, titled "Imaging empathy and prosocial emotions." This study explored the associations between different types of empathy, emotion regulation, and prosocial behavior in a sample of healthy adults". The study found that both affective and cognitive empathy predicted self-reported prosocial tendencies, and that cognitive reappraisal moderated the association between affective empathy and prosocial tendencies. These findings suggest

that empathy is generally associated with prosocial behavior, but the specific nature of the association depends on individual differences in emotion regulation strategies. Affective empathy refers to the ability to feel and share the emotions of others, while cognitive empathy involves the ability to understand and take the perspective of others. This suggests that both types of empathy play a role in motivating prosocial behavior. Furthermore, the researchers found that cognitive reappraisal, a type of emotion regulation strategy that involves reinterpreting the meaning of a situation to change one's emotional response, moderated the association between affective empathy and prosocial tendencies. People who have a low or average tendency to reappraise their emotions showed a strong positive relationship between their empathy and prosocial behavior. However, this relationship was not present in individuals with a high tendency to reappraise their emotions. These findings suggest that empathy is generally associated with prosocial behavior, but the specific nature of the association depends on individual differences in emotion regulation strategies. Emotion regulation may play a crucial role in determining whether empathy leads to prosocial behavior or not, as those who are better able to regulate their emotions may be more likely to engage in prosocial behavior in response to empathic feelings.

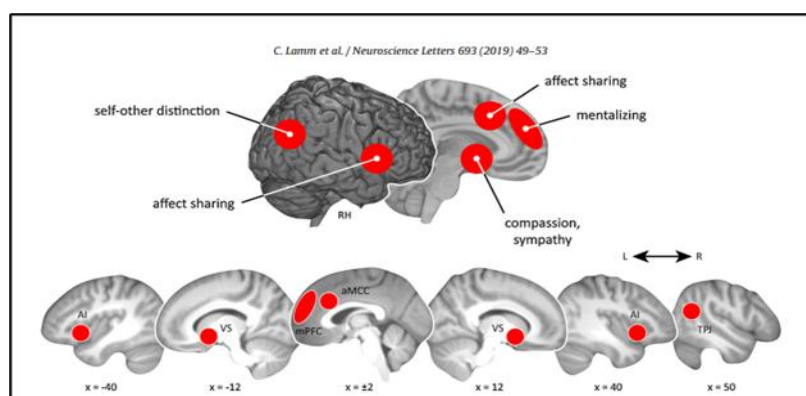

Figure 4 Schematic overview of brain regions associated with imaging empathy and prosocial emotions from Imaging empathy and prosocial emotions." This study explored the associations between different types of empathy, emotion regulation, and prosocial behavior in a sample of healthy adults 2017

The study by Lockwood, Seara-Cardoso, and Viding (n.d.) explored the associations between different empathic processes and pro-social behavior, as well as whether different types of emotion regulation strategies (e.g. cognitive reappraisal and expressive suppression) moderate these associations. The results showed that both affective and cognitive empathy predicted self-reported pro-social tendencies. Additionally, cognitive reappraisal moderated the association between affective empathy and pro-social tendencies. Specifically, there was a significant positive association between empathy and pro-social tendencies for individuals with a low or average tendency to reappraise but not for those with a high tendency to reappraise. The findings suggest that empathy is generally positively associated with pro-social behavior.

Empirical research consistently demonstrates that empathy is positively associated with prosocial behavior. Individuals with high level of empathy tend to engage in more prosocial behaviors, such as helping, sharing, and cooperating, than those who score low in empathy. Therefore, it is safe to say that there is a strong correlation between empathy and prosocial behavior.

Empathy is a key motivator for prosocial behavior, which in turn can lead to increased social trust and human flourishing (Lockwood et al., 2013). Empathy allows individuals to understand the feelings and needs of others, which can then lead to acts of kindness and generosity. When individuals engage in prosocial behavior, they create a positive impact on their communities, which can foster greater trust and connection between individuals. These positive relationships can then lead to a greater sense of social trust, which is essential for building strong and healthy communities. Prosocial behavior has also been shown to lead to greater personal well-being and flourishing, as individuals experience a sense of purpose and fulfillment when helping others (Aknin et al., 2013). In addition to fostering a sense of community and personal well-being, social trust has also been shown to be an important index for measuring national happiness. The World Happiness Report, which measures happiness levels in countries around the world, includes social trust as one of its key indicators

(Helliwell et al., 2019). Countries with higher levels of social trust tend to rank higher in overall happiness, suggesting that social trust is a crucial component of a thriving society. By promoting empathy and prosocial behavior, individuals can contribute to the creation of a society that is not only kinder and more compassionate, but also happier and more fulfilling for everyone involved. In summary, empathy is a key driver of prosocial behavior, which can lead to increased social trust and human flourishing, ultimately contributing to the creation of a healthier and more connected society.

5. Discussion and conclusion

Empathy is the intersection of Buddhist teaching, design thinking, and social innovation, and neuroscience confirms its importance in our daily lives. It is important to note that empathy is not just about understanding the feelings of others, but it also involves a deep sense of compassion and the desire to help others. In Buddhism, empathy is one of the four Brahma Viharas, or divine abodes, which are loving-kindness, compassion, sympathetic joy, and equanimity. Empathy, along with compassion, is considered the cornerstone of Buddhist ethics and is believed to be essential for cultivating inner peace and happiness. Buddhist teachings emphasize the importance of cultivating empathy through meditation and mindfulness practices to develop a deep understanding of the interconnectedness of all beings. In design thinking, empathy is a critical element in the human-centered design process. Designers seek to understand the needs and desires of the users they are designing for by putting themselves in their shoes and immersing themselves in their experiences. Empathy helps designers to identify the key pain points of users and to design solutions that meet their needs and improve their experiences. In social innovation, empathy is crucial for developing solutions that address the root causes of social problems. Social innovators seek to understand the experiences and perspectives of marginalized and disadvantaged groups, and to design interventions that empower these groups to create positive social change. Empathy is essential for building trust and relationships with these groups and for co-creating solutions

that are meaningful and effective. Neuroscience has confirmed the importance of empathy in our lives. Neuroscientists have identified specific regions of the brain that are involved in empathy, including the insula, anterior cingulate cortex, and mirror neurons. These regions are responsible for processing emotions and social cues, and for simulating the experiences of others. By activating these brain regions, empathy can lead us to take harmonized action to address the ongoing challenges that human beings are confronting. Through empathy, we can derive loving-kindness actions, generosity, creative designs, and social innovation that are severely needed in this critical time. Empathy allows us to connect with others on a deeper level and understand their perspectives, experiences, and needs, which is essential for creating meaningful solutions that can make a positive impact on individuals and communities.

In conclusion, the strong correlation between empathy and prosocial behavior is evident in empirical research. Individuals with higher levels of empathy are more likely to engage in prosocial behaviors such as helping, sharing, and cooperating. Prosocial behavior, in turn, can lead to increased social trust and human flourishing. Empathy allows individuals to understand the feelings and needs of others, which can lead to acts of kindness and generosity, creating a positive impact on communities. Positive relationships fostered by prosocial behavior can lead to a greater sense of social trust, essential for building strong and healthy communities. Additionally, prosocial behavior has been shown to promote personal well-being and happiness. The World Happiness Report recognizes social trust as a crucial component of a thriving society and includes it as a key indicator in measuring national happiness. By promoting empathy and prosocial behavior, individuals can contribute to the creation of a kinder, more compassionate, and happier society.

Empathy is a crucial quality that needs to be cultivated among global citizens to counteract the pressing challenges that humanity faces today. The cultivation could be via loving-kindness and compassion meditation practices in Buddhist practice. Design thinking with empathy as the starting point which could fostered social innovation and through the social innovation process that

pay attention to prompt and seek to empathize by understanding the experiences and perspectives of marginalized and disadvantaged groups, and to design interventions that empower these groups to create positive social change. Empathy is essential for building trust and relationships with these groups and for co-creating solutions that are meaningful and effective. Through these various realms, individuals can develop a deep sense of empathy and a desire to take positive action to counteract the pressing challenges that humanity faces today. Empathy promotes harmonious cooperation and enhances human flourishing by allowing individuals to connect with others on a deeper level and understand their perspectives, experiences, and needs. By promoting empathy and cultivating it in global citizens, we can create a kinder, more compassionate, and more resilient society that is better equipped to tackle the complex problems of the 21st century.

References

- Aknin, L. B., Dunn, E. W., Sandstrom, G. M., & Norton, M. I. (2013). Happiness runs in a circular motion: Evidence for a positive feedback loop between prosocial spending and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 14(6), 1621-1639.
- Bennett, E. E., & McWhorter, R. R. (2019). Social Movement Learning and Social Innovation: Empathy, Agency, and the Design of Solutions to Unmet Social Needs. *Advances in Developing Human Resources*, 21(2), 224-249. <https://doi.org/10.1177/1523422319827939>
- Bibeau, M., Dionne, F. & Leblanc, J. (2016). *Can Compassion Meditation Contribute to the Development of Psychotherapists' Empathy? A Review. Mindfulness* 7, 255-263 <https://doi.org/10.1007/s12671-015-0439-y>
- Dam, R. F., & Siang, T. Y. (n.d.). *Design thinking: Getting started with empathy. Interaction Design Foundation*. Retrieved from <https://www.interaction-design.org/literature/article/design-thinking-getting-started-with-empathy>

- Davidson, R. J., Kabat-Zinn, J., Schumacher, J., Rosenkranz, M., Muller, D., Santorelli, S. F., Urbanowski, F., Harrington, A., Bonus, K., & Sheridan, J. F. (2003). Alterations in Brain and Immune Function Produced by Mindfulness Meditation. *Psychosomatic Medicine*, 65(4), 564-70.
- Eisenberg N., Eggum N.D., Di Giunta L. (2010). Empathy-Related Responding: Associations with Prosocial Behavior, Aggression, and Intergroup Relations. *Soc Issues Policy*, 4(1), 143–180.
- Fulton, C. L. (2012). *Mindful awareness and compassion, and empathy and anxiety in counsellor trainees* (Doctoral dissertation, The University of North Carolina, Greensboro) Retrieved from ProQuest dissertations and theses database, UMI 3525758.
- Greater Good Science Center at UC Berkeley. (n.d.). *What is empathy*. Retrieved from <https://greatergood.berkeley.edu/topic/empathy/definition>
- Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Hoffman, M.L. (2008) Empathy and prosocial behavior. In *Lewis M, Haviland-Jones JM, Barrett LF, editors. Handbook of Emotions, Third Edition. Guilford Publications*. 440–455.
- Hölzel, B. K., Lazar, S. W., Gard, T., Schuman-Olivier, Z., Vago, D. R., & Ott, U. (2011). How does mindfulness meditation work? Proposing mechanisms of action from a conceptual and neural perspective. *Perspectives on psychological science*, 6(6), 537-559.
<https://doi.org/10.1177/1745691611419671>
- Human Flourishing: A Multidisciplinary Perspective on Neuroscience, Health, Organizations and Arts. (n.d.). *SpringerLink*. Retrieved from <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-09786-7>
- IDEO. (n.d.). *A lesson in empathy*. Retrieved from <https://designthinking.ideo.com/blog/a-lesson-in-empathy>
- IDEO. (n.d.). *IDEO design thinking*. Retrieved from <https://designthinking.ideo.com/>

- Interaction Design Foundation. (n.d.). *Stage 1 in the design thinking process: Empathize with your users*. Retrieved from <https://www.interaction-design.org/literature/article/stage-1-in-the-design-thinking-process-empathise-with-your-users>
- Interaction Design Foundation. (n.d.). *What is Empathize*. Retrieved from <https://www.interaction-design.org/literature/topics/empathize>
- Kirby, K. A., Neufeld, R. W., & Shaver, P. R. (2017). Loving-kindness meditation increases cognitive and emotional empathy: Evidence from functional magnetic resonance imaging. *NeuroImage*, 154, 109-118. doi: 10.1016/j.neuroimage.2017.04.009
- Lamm, C., Rütgen, M., & Wagner, I. C. (2017). *Imaging empathy and prosocial emotions*. Retrieved from https://cognitivescience.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/p_cogsci/Literature/Lamm_etal_2019_Imaging_empathy_and_prosocial_emotions.pdf
- Lockwood, P.L., Seara-Cardoso, A., & Viding, E. (2016). Emotion Regulation Moderates the Association between Empathy and Prosocial Behavior. *Frontiers in Psychology*, 7, 1-11. doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00116
- Luders, E., Clark, K., Narr, K. L., & Toga, A. W. (2011). Enhanced brain connectivity in long-term meditation practitioners. *NeuroImage*, 57(4), 1308-1316.
- Lutz A., Brefczynski-Lewis J., Johnstone T., Davidson R.J. (2008) Regulation of the Neural Circuitry of Emotion by Compassion Meditation: Effects of Meditative Expertise. *PLoS ONE*, 3(3), e1897. doi.org/10.1371/journal.pone.0001897
- Mulgan, G. (2006). The Process of Social Innovation. *Innovations: Technology, Governance, Globalization*, 1(2), 145-162. doi: 10.1162/itgg.2006.1.2.145
- Payutto, P.A. (1995). *Buddha-dhammama: Natural Laws and Values for Life*. Albany, NY: State University of New York Press.

- Prebish, C. S., & Tanaka, K. (1998). *The faces of Buddhism in America*. University of California Press.
- Robert, E., Buswell, Jr., Donald, S. & Lopez, Jr. (2013). *The Princeton Dictionary of Buddhism*. Princeton University Press.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2019). *Empathy*. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/empathy/>
- Stanford Graduate School of Business. (n.d.). *Ideas & empathy: How to design and communicate with others in mind*. Retrieved from <https://www.gsb.stanford.edu/insights/ideas-empathy-how-design-communicate-others-mind>
- Tang, Y. Y., Lu, Q., Fan, M., Yang, Y., & Posner, M. I. (2012). Mechanisms of white matter changes induced by meditation. *In Proceedings of the National Academy of Sciences*, 109(26), 10570-10574. doi.org/10.1073/pnas.1207817109
- The Neuroscience of Happiness and Well-Being: What Brain Imaging Can Tell Us. (n.d.). *PubMed*. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30832948/>
- The Neuroscience of positive emotions and affect: Implications for cultivating happiness, wellbeing, and resilience. (n.d.). *ScienceDirect*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0149763420306801>
- Van Lange, P.A.M. (n.d.). *Prosociality and trust* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/sVsXjDGA4qc>

แนวทางการพัฒนาธุรกิจ บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่แผงลอย (กรณีศึกษาตึกตอก)

Business development research on social media platform for the successful of hawker business (Case study of TikTok)

จินต์สุภาวงศ์ คณาสุข¹, อภิรัตน์ กังสดารพร²

วันรับ: 24 พฤษภาคม 2566 วันแก้ไข: 12 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 24 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ในปัจจุบัน สู่ความคิดที่จะนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก 2) เพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก 3) เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีการที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ บนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก 2) ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ที่กำลังนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก ผลการวิจัยจะพบว่า แนวทางการพัฒนาธุรกิจ บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย (ตึกตอก) มีความสอดคล้องกันกับคุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจออนไลน์ มีเทคนิควิธีการดำเนินการ เช่น 1) วิธีการดำเนินขายสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok 2) การทำคอนเทนต์ 3) เทคนิคการทำวิดีโอคอนเทนต์ 4) เทคนิคการ Live สด ซึ่งเป้าหมายในการดำเนินการต่าง ๆ นั้นผู้วิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดความสำเร็จในการทำธุรกิจบนแอปพลิเคชัน TikTok คือ 1) ยอดขาย/กำไร 2) การมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม 3) การทำงานภายใน 4) การพัฒนา เพื่อความต่อเนื่องอย่างมั่นคง โดยรวมของผู้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ ต้องไม่หยุดที่จะเรียนรู้ นำเทคนิคในการทำธุรกิจบนแอปพลิเคชัน TikTok ที่ได้มาใช้เป็นแนวทาง นำไปสู่ความสำเร็จในการทำธุรกิจของตนเองได้ดียิ่งขึ้นและสอดคล้องกับ

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย จะส่งผลให้การทำธุรกิจบนแอปพลิเคชัน TikTok เกิดรายได้และความสำเร็จเพิ่มขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: ความสำเร็จของผู้ประกอบการ, ธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์, แอปพลิเคชัน TikTok

Abstract

This qualitative research aims to 1) Study the problem of hawker business conditions in the present number one market and bring business into the TikTok platform. 2) To study the qualifications of a successful hawker business on the TikTok platform. 3) Study techniques and methods of successful street vendor businesses on the TikTok platform. The informants divide into two groups such as 1) The successful hawker businesses in the number one market, which bring business into the TikTok platform. 2) The hawker business is in the number one market, which will bring the business into the TikTok platform. The author collects data through in-depth interviews. The result found that business development in the social platforms (TikTok) is consistent with the qualification of successful online businesses with techniques and methods such as 1) Selling products on TikTok, 2) Creating content, 3) Creating video content, 4) live streaming techniques. The author found that objectives are related to measuring success in the business on TikTok application, such as 1) Sales/profit, 2) Participation of followers, 3) Internal working 4) Sustainable development. Those who succeed in business on an online platform must continue learning and bringing the ideas to do business on the TikTok application for better success and consist of the benefit of the research that impacts doing business on the TikTok application with increased income and successful growth.

Keywords: Successful business owner, Business on an online platform, TikTok application

1. บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญที่มีแหล่งความพร้อมทางเศรษฐกิจมากที่สุดในประเทศไทย จึงทำให้มีธุรกิจและอาชีพหลากหลายด้านได้มาสร้างรากฐานและเติบโตกันอย่างมากมาย หนึ่งในนั้นเองคือธุรกิจอย่าง หาบเร่-แผงลอย ซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของคนกลุ่มหนึ่งที่ผู้อพยพย้ายถิ่นนิยมเป็นอาชีพทางเลือก เนื่องจากมีการลงทุนต่ำ ใช้พื้นที่น้อย ตั้งกิจการได้ง่าย มีการจับกลุ่มผู้บริโภคได้หลากหลายพื้นที่ เน้นจำหน่ายสินค้าที่เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องแต่งกาย อาหารสำเร็จรูป เป็นต้น มักพบตามเส้นทางที่มีการสัญจรของคนจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่เศรษฐกิจที่มีความเจริญหรือตลาดนัดน้อยใหญ่ตาม ปริมาณผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและแหล่งที่พักปักหลักในพื้นที่ต่าง ๆ (พรณิสัย นิติโรจน์, 2551, น.2)

บทบาทการค้าแบบหาบเร่แผงลอย เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญต่อเศรษฐกิจที่ผ่านมาของประเทศไทยมาถึงช่วงปีพ.ศ. 2563 โดยภายหลังนั้นธุรกิจรายย่อยอย่างหาบเร่แผงลอยได้พบเจอปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ การแข่งขันด้านราคาอย่างไม่เป็นธรรม ราคาสินค้าที่ต้องตั้งอาจมีราคาสูงเนื่องจากต้องบวกต้นทุนด้านค่าเช่าและการขนส่งเพิ่มเข้าไป ปัญหาที่พบชัดเจนช่วงเวลาที่ผ่านมานั้นคือไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่ทำให้รัฐบาลต้องออกมาตรการปิดตลาดและธุรกิจการค้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อหยุดยั้งการแพร่กระจายของเชื้อ จึงทำให้ธุรกิจหาบเร่แผงลอยขาดรายได้จากการค้าขายเป็นระยะเวลาหลายเดือนซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการมุ่งหาทางออกให้กับอาชีพของตนเอง ซึ่งในขณะนั้น ได้มีช่องทางการทำธุรกิจใหม่เกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการขายสินค้าผ่านแพลตฟอร์ม เฟสบุ๊ก อิน스타그램 ซอปปี้ ลาซาด้า เรียกว่าการขายสินค้าออนไลน์ (เปรมกมล หงษ์ยนต์, 2562, น.4)

ปัจจุบันนี้ การทำธุรกิจการค้าได้เริ่มเข้าสู่การใช้ระบบดิจิทัล (E-Marketplace) แบบเต็มรูปแบบ เนื่องด้วยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ขึ้น โดยสถิติพบว่า การใช้โซเชียลมีเดียของคนไทยในปี 2022 กำลังบอกให้รู้ว่าคนไทยกว่า 69.68 ล้านคน คิดเป็น 81.2% หรือ 56.85 ล้านคนที่ใช้งานโซเชียลมีเดียแล้ว ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 3.4% หรือ 1.9 ล้านคน และคนไทยก็ใช้เวลากับโซเชียลมีเดียเฉลี่ยวันละเกือบ 3 ชั่วโมง ซึ่งก็เพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึง 6.5 รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ (Content) ที่ต้องมีการสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่เรื่อย ๆ เพื่อผลักดันยอดติดตาม เป็นกระแสทำให้ได้มีตัวตนในสังคมออนไลน์มากขึ้น (ลักษมี พันธุ์ธน โสภณ, 2562, น.2)

หนึ่งในแอปพลิเคชันที่เติบโตได้รวดเร็วและเข้าถึงง่าย จนนักการตลาดได้ให้ความสนใจในพฤติกรรมของผู้บริโภคเติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก ได้แก่ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. 2019 แนวโน้มของแอปพลิเคชันที่เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทคโนโลยีในยุคสมัยดิจิทัล โดยสร้างความแตกต่างไปจากแอปพลิเคชันอื่น ๆ โดยได้มีการปรับปรุงระบบเข้าสู่อีคอมเมิร์ซด้วย TikTok Shop ซึ่งเป็นอีกหนึ่งพื้นที่บนโลกออนไลน์ที่มีการซื้อขายสินค้ากันเป็น

จำนวนมากและผู้บริโภคเข้าถึงได้โดยง่าย หากพิจารณาถึงการเติบโตในขายสินค้าต่างบนแพลตฟอร์ม ผู้บริโภคสามารถซื้อของใน พบว่า ผู้ใช้ TikTok มีส่วนร่วมกับโฆษณาในแพลตฟอร์มมากขึ้น 1.7 เท่า ผู้ใช้งาน 86% มองว่าโฆษณา TikTok ให้ความบันเทิงและเข้าถึงการมีส่วนร่วมกับผู้บริโภคได้ง่าย โดยในทุก ๆ 1 นาที จะมีส่วนร่วมไม่ว่าจะ like, share หรือ comment เกิน 10 ครั้งนอกจากนี้ ผู้ใช้ 67% เห็นด้วยว่า TikTok ช่วยให้พวกเขาค้นพบและรับแนวคิดเกี่ยวกับแบรนด์ที่พวกเขาไม่เคยนึกถึงมาก่อน (สิรินธิ์ ธีรยศิริ, 2565, น.2)

ถึงแม้ว่าในยุคสมัยนี้นั้นจะมีเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการทำธุรกิจให้ง่ายขึ้น แต่ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายที่ทุกคนจะสามารถประสบความสำเร็จได้แน่นอนว่าการปรับตัวและการค้นหาแนวทางทำธุรกิจออนไลน์ในแพลตฟอร์มต่างๆเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันยังคงมีประชากรส่วนหนึ่งที่มีลักษณะการดำเนินการค้าแบบง่าย ๆ มีการลงทุนการค้าแบบแผงลอยตามตลาดนัดอย่างเดียวเป็นหลักและยังไม่มีการพัฒนาธุรกิจเพราะยึดติดในการทำการค้าหรือธุรกิจแบบเดิม ซึ่งนั่นอาจไม่ใช่ความคิดของผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบันที่การค้าค้านั้นได้เข้าสู่โลกออนไลน์ไปอย่างเต็มรูปแบบ หากผู้ประกอบการที่มีการค้าขายแบบเดิมไม่มีการปรับเปลี่ยนและเรียนรู้เพิ่มเติมก็จะขาดแนวทางและทักษะในการทำธุรกิจออนไลน์ ผลที่ตามมาคืออาจไม่ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจการค้าในยุคปัจจุบัน

ทั้งนี้ ตลาดนัดนมเบอร์วันราม 2 ซึ่งเป็นสถานที่ให้เขาพื้นที่ขายสินค้ารูปแบบหาบเร่แผงลอย นับกว่า 1,000 ล้อค มีกลุ่มผู้ประกอบการที่กำลังให้ความสนใจใช้แอปพลิเคชัน TikTok ในการทำธุรกิจเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงเป็นการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาระบบการขายสินค้าทางออนไลน์บนแอปพลิเคชัน Tiktok ของแม่ค้า ณ ตลาดนัดนมเบอร์วันราม 2 สามารถนำแนวทางจากงานวิจัยนำไปสร้างรายได้มากยิ่งขึ้นในอนาคต

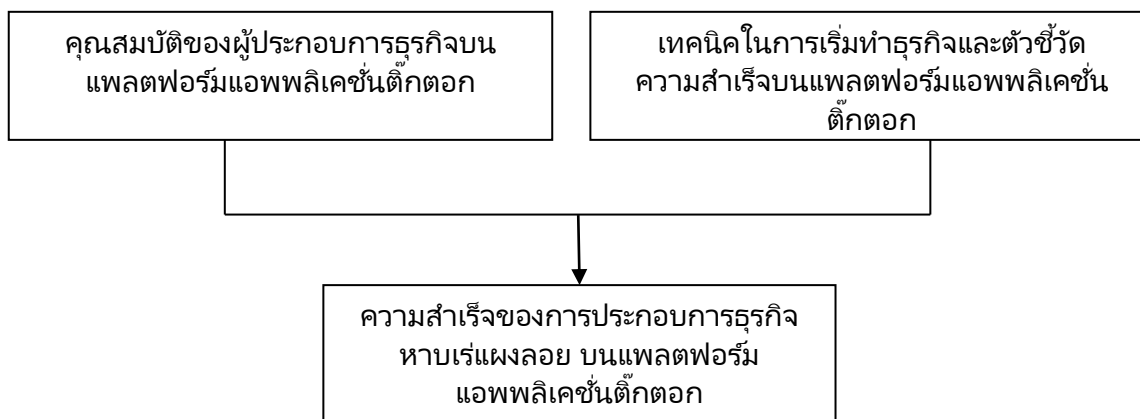
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมองเห็นโอกาสในการมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย (ตึกตอก) เพื่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่แผงลอย และศึกษาถึงคุณสมบัติของผู้ประกอบการ ที่จะนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์มแอปพลิเคชันตึกตอกนั้น ประสบความสำเร็จได้จากเทคนิค วิธีการดำเนินการใดมีปัญหา อุปสรรคใดบ้าง และศึกษากลุ่มผู้ประกอบการหาบเร่แผงลอยในปัจจุบันที่เผชิญสภาพปัญหาของธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดนมเบอร์วันราม 2 จนมีการตัดสินใจที่จะนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ตลาดนัดนมเบอร์วันราม 2 ในปัจจุบันที่นำไปสู่ความคิดการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก
2. เพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก
3. เพื่อศึกษาเทคนิคในการเริ่มทำธุรกิจและตัวชี้วัดความสำเร็จบนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1) ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีกตอก รวม 5 คน

ผู้วิจัยเลือกเข้าสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์จะต้องเคยมีประสบการณ์ การทำธุรกิจหาบเร่แผงลอย และพลิกผันมาเป็นเจ้าของร้านบนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีกตอก มีระยะเวลาการขายอย่างน้อย 1 ปี มียอดการติดตามบนช่องดีกตอกมากกว่า 1 หมื่นผู้ติดตามขึ้นไป และมียอดขาย/ผลกำไรจากการขายสินค้าบน ดีกตอก เพิ่มขึ้นภายใน 1 ปี (ดูจากสถิติยอดขายในแอปพลิเคชัน) เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ จำนวน 5 คน โดยจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทางผู้วิจัยมองว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสม สามารถนำข้อมูลโดยรวมมาอภิปรายเป็นผลการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ

2) ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ที่กำลังนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีกตอก รวม 5 คน

ผู้วิจัยเลือกเข้าสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์จะต้องเป็นเจ้าของร้านค้าหาบเร่-แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม2 และมีระยะเวลาการขายอย่างน้อย 1 ปีขึ้นไป เพื่อสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม2 ในปัจจุบัน และเป็นสาเหตุในการริเริ่มความคิดจะนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีกตอก ได้อย่างชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จำนวน 5 คน โดยจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทางผู้วิจัยมองว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสม สามารถนำข้อมูลด้วยรวมมาอภิปรายเป็นผลการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยมีการวัดผลข้อมูลการสัมภาษณ์โดยเน้นการใช้เครื่องมือในวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ ได้นำวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในการเก็บข้อมูล โดยซักถามข้อเท็จจริง

(Facts) เกี่ยวกับประสบการณ์ ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจะเป็นการสนทนาตามธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) และรูปแบบไม่เป็นทางการภายใต้บรรยากาศที่เป็นส่วนตัวเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารถเจาะลึกเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการได้ อย่างละเอียด รวมทั้งสามารถเข้าถึงทัศนคติ ความต้องการความเชื่อต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเองกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกราย เนื่องจากผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีความสำคัญในการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ต้องอาศัยความสามารถพิเศษในการค้นหารายละเอียดในแต่ละประเด็นที่ศึกษาอย่างลึกซึ้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีอิสระในการตอบ และขยายความในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งอาจอยู่นอกเหนือจากการคาดคะเนของผู้วิจัย เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความแม่นยำ ตามสภาพการณ์จริง

ทั้งนี้ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยในฐานะผู้สัมภาษณ์จะสามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าเรื่อง ข้อเท็จจริงและ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ร่วมการใช้ วิธีการซักถามเพิ่มเติม (Probe) ในประเด็นที่ต้องการรายละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากที่สุด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและรายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดสื่อประสมทางการตลาด และแนวคิดโครงสร้างของตลาด พฤติกรรมทางการตลาดและการดำเนินงานของแพลตฟอร์มออนไลน์ใน สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีความครอบคลุม ตรงประเด็นในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัย เกี่ยวกับการซื้อขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อศึกษาโครงสร้าง การตลาด พฤติกรรมทางการตลาด และการดำเนินงานของแพลตฟอร์มออนไลน์ในสื่อสังคมออนไลน์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยออกแบบแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นคำถาม ปลายเปิด โดยการวางแผนคำถามในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าให้สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ผู้วิจัยได้ข้อเท็จจริงที่ละเอียด ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษามากที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ข้อเท็จจริงจากบทความวารสารวิชาการ รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับแนวคิดตัวชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ เพื่อพัฒนาแนวทางวิจัยและสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย

3.4.2 ผู้วิจัย ศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎี แนวคิดธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในประเทศไทย แนวคิดและทฤษฎีผู้ประกอบการ แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ แนวคิดการตลาดออนไลน์ แนวคิดสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดตัวชี้วัด ความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ ข้อมูลทั่วไปของแอปพลิเคชันติ๊กต็อก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

3.4.3 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรอบรอบ แนวคิดทฤษฎี แนวคิดธุรกิจหาบเร่ แผงลอยในประเทศไทย แนวคิดและทฤษฎี ผู้ประกอบการ แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ แนวคิดการตลาดออนไลน์ แนวคิดสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดตัวชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจออนไลน์ ข้อมูลทั่วไป ของแอปพลิเคชันติ๊กต็อก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ ข้อมูล สำคัญ ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์บนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก

3.4.4 ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือก แบบเจาะจง (Purposive sampling) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติ๊กต็อก และผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอรรี่วันราม 2 ที่นำธุรกิจเข้าสู่ แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติ๊กต็อก ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อติดต่อผู้ให้ข้อมูล สำคัญในส่วนของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อย (หาบเร่แผงลอย) เพื่อขออนุญาต เข้า สัมภาษณ์ จำนวน 10 ราย โดยก่อนเข้าสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทราบถึง โครงร่างสารนิพนธ์ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยและแนวคำถามในการ สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูล สำคัญมีความเข้าใจ และเกิดความไว้วางใจในการให้ ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3.4.5 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และสนทนา (Moderator) กับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญเพียงคนเดียว และจะสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญขณะทำการ สัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้รับทราบให้ความ ยินยอมและอนุญาตให้มีการบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ เพื่อถอดเทปประกอบการ วิเคราะห์คำให้ สัมภาษณ์ และมีการจดบันทึกในการสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถเก็บ ข้อมูลได้ครบถ้วน ทั้งนี้ ข้อคำถามจะมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ จริงในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งอย่างน้อย 30 นาที ผู้วิจัยจะเลือกสถานที่ที่มีบรรยากาศสบายๆ มีความเป็นส่วนตัว เพื่อสร้างความ ผ่อนคลาย และเพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ตึงเครียด ก่อให้เกิด ความรู้สึกเชื่อใจกัน (Trust)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะแจ้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญว่าอาจจะมีการเปิดเผยข้อมูล ส่วนตัวบางส่วน เช่น ข้อมูลส่วนตัว รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า การผลิต และ คุณลักษณะทางประชากรเช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ เพื่อเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.4.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาตรวจสอบความ น่าเชื่อถือ ความถูกต้องแม่นยำของข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความ น่าเชื่อถือ ก่อนนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และจัดทำรายงาน ผลการศึกษาในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อ ตอบปัญหาการวิจัย และวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

3.4.7 การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำ ข้อมูลที่ได้ จากเหตุการณ์ต่าง ๆ มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปของเรื่องนั้น ๆ ด้วยการนำ ข้อมูลเชิงรูปธรรมในหลาย กรณีมาวิเคราะห์เพื่อลด ตัดทอน เพื่อให้ได้ข้อสรุป เป็นประเด็นจากการศึกษาวิจัยที่มีความชัดเจน ยิ่งขึ้นนำไปสู่การอธิบายความหมาย ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการนำข้อมูลข้อมูลจาก งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และข้อมูลจากการ สังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมมาสรุปอุปนัย และนำเสนอในลักษณะการ พรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย ที่ตั้งไว้

3.4.8 การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เป็น การนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงเหตุ และผลที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ต่าง ๆ

4. ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบ คำถามปลายเปิด(Open-end Question) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำ ธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก รวม 5 คน เพื่อศึกษาคุณสมบัติของ ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่ แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก และศึกษาเทคนิคและวิธีการทำธุรกิจที่ประสบ ความสำเร็จบนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก และผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ที่นำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน ตึก ตอก รวม 5 คน ทางผู้วิจัย มีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษาจน สำเร็จได้เป็นผลสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 สภาพปัญหาธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในปัจจุบัน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ที่จะนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก

การค้าหาบเร่-แผงลอยสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอร์วันราม 2 ที่กำลังนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันตึกตอก มองว่าแต่ก่อนตลาดนัด เคยเป็นสถานที่แหล่งเศรษฐกิจให้พ่อค้าแม่ค้าหรือ ผู้ประกอบการเสมอมา แต่ ณ ตอนนี้ธุรกิจได้พบเจอปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความไม่ แน่นนอนของสภาพอากาศ การแข่งขันด้านราคาอย่างไม่เป็นธรรม ค่าเช่าที่แพงมาก ขึ้น ผู้ให้เช่าพื้นที่ไม่มีการปรับปรุงและพัฒนาสถานที่ ราคาสินค้าที่ต้องตั้งอาจมีราคา สูงเนื่องจากต้องบวกต้นทุนด้านค่าเช่าและการขนส่งเข้านำสินค้ามาขายเพิ่มเข้าไป จนทำให้ผู้บริโภคอาจหันไปซื้อสินค้าทางออนไลน์มากขึ้น เริ่ม ตั้งแต่ช่วงเวลาที่ผ่าน

มานั้นคือโควิด-19 ทางผู้ประกอบการมีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาเหล่านี้ที่เกิดด้วยจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้การทำธุรกิจบนพื้นที่ตลาดนัด นัมเบอร์วันราม 2 หรือการค้าหาเบรแวงลอย อาจไม่ใช่แหล่งเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองได้เหมือนแต่ก่อน และมีช่องทางหลักในการที่จะหารายได้ของผู้ประกอบการหาเบรแวงลอยทางเดียวอีกต่อไป ด้วยตามการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทำให้ด้านผู้บริโภคมีความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอยได้เพิ่มมากขึ้น โดยการที่ไม่ต้องออกมาหาซื้อของที่ตลาดนัดด้วยตนเอง นั่นคือสื่อโซเชียลมีเดีย หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ต่าง ๆ ที่ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนเป็นการสั่งซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์แทน เพราะมีความสะดวก เพียงแค่ค้นหาซื้อสินค้าที่ต้องการ ก็สามารถจะกดสั่งซื้อได้เลย โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินดูสินค้าในตลาดนัด

4.2 คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในแพลตฟอร์มติ๊กต็อก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจหาเบรแวงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติ๊กต็อก

1) ต้องมี Passion มุ่งมั่นทำตามเป้าหมายให้สำเร็จ เช่น มีเป้าหมายอยากจะซื้อบ้าน ซื้อรถ ราคาหลายล้านบาท ผู้ประกอบการในTikTok ส่วนใหญ่พยายามมองหาแนวทางในการสร้างเงินเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการเป็นผู้ประกอบการร้านค้าหาเบรแวงลอย อาจจะสร้างรายได้ให้ได้ประมาณหนึ่ง แต่ไม่สามารถที่จะพอใช้ในการซื้อบ้านได้ในราคาหลายล้านในเวลา 1-2 ปี ก็ต้องหาวิธีการตลาดออนไลน์เพื่อสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น ควบคู่กันไป เพื่อสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2) กล้าที่จะเสี่ยง เช่น การที่จะเป็นผู้ประกอบการ TikTok ต้องการเผชิญในสิ่งที่ตัวเองไม่เคยมีประสบการณ์ผ่านมาในชีวิต การตลาดออนไลน์อย่าง TikTok เป็นช่องทางการค้าขายที่ใหม่มาก สำหรับผู้ประกอบการร้านค้าหาเบรแวงลอย ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ย่อมเป็นความเสี่ยงในจุดเริ่มต้น ที่ต้องมีการลองลงมือทำ ถึงแม้ว่าจะไม่มีเทคนิควิธีการ แต่ด้วยสมัยนี้มีอินเทอร์เน็ตที่สามารถค้นหาวิธีการขายในช่องทางออนไลน์และผู้แนะนำการขายในยูทูปมากขึ้น อาจเป็นความเสี่ยงที่เกิดเป็นผลสำเร็จได้ในอนาคตของผู้ประกอบการหาเบรแวงลอย

3) ชอบทำในสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยมีใครทำ จะดึงดูดมากกว่าการทำในสิ่งที่มีคนเคยพบเห็นมาก่อนแล้ว ควรใช้เวลาการนำเสนอสินค้าผ่านวิดีโอสั้นๆ เพียงเวลาไม่ถึง 1 นาที และผู้ประกอบการควรนำความคิดจากการสำรวจพฤติกรรมจากกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักด้วย ว่าชื่นชอบสินค้านี้เพราะเหตุใด ควรมีเรื่องราวอย่างไรที่จะโชว์จุดเด่นของสินค้า Content ต้องสร้างสรรค์ในการทำให้สินค้า เป็นที่ต้องการ เกิดเป็นกระแส เมื่อกลุ่มผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมชื่นชอบสื่อที่ทางผู้ประกอบการทำวิดีโอออกไปนั้นได้พบเห็น ก็จะมีแนวโน้มซื้อสินค้าจากการสร้างสรรค์วิดีโอสั้นๆได้จากแนวความคิดใหม่ๆ โดยเกิดจากพฤติกรรมของผู้บริโภค

4) ไม่ห่ออะไรง่าย ๆ สำหรับผู้ที่เริ่มประกอบธุรกิจ ใน TikTok ช่วงแรก ๆ นั้นจะยังไม่ได้ยอดขายหรือผลตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากยังไม่มีเข้าร่วมกิจกรรมการขายตามแคมเปญที่ติ๊กต็อกสร้างขึ้น ฉะนั้นการที่ประสบความสำเร็จต้องก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ได้ มีความขยันในการสร้างกิจกรรมร่วมกับผู้บริโภค

ดีก็ต่อกจะเริ่มดันร้านค้าที่เราสร้างขึ้น และเปิดการมองเห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลจากความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจะทำให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านยอดขายขึ้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งเปรียบเทียบกันในตอนในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เป็นเหตุการณ์ที่ค่อนข้างทำให้ผู้ประกอบการขาดรายได้ อย่างหนักในการที่ไม่สามารถเปิดร้านค้าขายของได้ แต่ความท้อ ย่อมไม่ใช่ทางออก แต่ต้องพยายามหาแนวทางที่ตนเองจะสามารถมีรายได้เกิดขึ้นได้ แม้ว่าจะไม่มีการเปิดหน้าร้าน ซึ่งมีเพียงธุรกิจออนไลน์ที่สามารถทำให้ผู้ประกอบการยังคงขายของได้ดังเดิม เป็นสถานการณ์ที่โหดร้ายแต่ก็ผ่านมันมาได้ ฉะนั้นทางผู้ประกอบการเอง จะค่อนข้างมั่นใจในตนเองว่าแม้มีอุปสรรคใด ๆ เข้ามา

5) ต้องไม่หวั่นไหว ต่อคำสับประมาทของผู้อื่น อาทิเช่น คนรอบข้างเห็นว่าเรามีอายุค่อนข้างมาก ไม่น่าจะสามารถศึกษาซึ่งทางในการขายของในแพลตฟอร์มดีก็ต่อกที่วัยรุ่นนิยมได้ หรืออาจไม่สามารถไลฟ์สด พูดถึงดูใจผู้บริโภคได้เหมือนร้านค้าที่มีผู้ขายอายุน้อย ๆ คำเหล่านี้เป็นเพียงแค่คำดูถูก ผู้ประกอบการควรต้องปรับปรุงและพัฒนา นำในจุดบกพร่องของตนเอง มาปรับเปลี่ยน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง นำจุดดีในตนเองมาเป็นกลยุทธ์ในการขาย เพียงเท่านั้นก็จะต้องกลัวคำพูดใด ๆ ของผู้อื่นที่สับประมาทเราได้

6) ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สถานการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของผู้ประกอบการ จะเป็นตัวชี้เป้าหมายในผู้ประกอบการตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ เช่นในการเลือกสินค้าที่จะนำมาขาย หรือสินค้าใดกำลังเป็นกระแสนิยม ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งการตัดสินใจที่เกิดขึ้นมาจากการคิด วิเคราะห์ แยกแยะจากประสบการณ์ที่ผ่านมา บางสถานการณ์ที่เคยตัดสินใจผิดพลาดก็อาจจะไม่นำกลับมาทำซ้ำ หรือหากจะต้องการนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข ก็ต้องไตร่ตรองเหตุและผล พร้อมมีแนวทางใหม่ๆ ที่คิด วิเคราะห์มาดีแล้วก่อนจะมีการตัดสินใจในอีกครั้ง

7) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงให้ได้ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ บนแพลตฟอร์ม ดีก็ต่อกทุกคนมองว่า การมีสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมาเป็นเรื่องราวที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงชีวิต ทำให้กล้าเผชิญกับแนวทางใหม่ในการขายของ ซึ่งมีความเสี่ยงหลาย ๆ อย่าง จากที่ไม่เคยลงมือทำ ก็ต้องกล้าที่จะมาเรียนรู้สิ่งใหม่ ที่เป็นแนวทางในการสร้างรายได้ หากไม่ลองลงมือศึกษาหรือมีการเปลี่ยนแปลง ก็จะต้องย่ำอยู่กับที่ ซึ่งนั่นไม่ใช่คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่จะสำเร็จได้ในอนาคต

4.3 เทคนิคสื่อสารการตลาดและวิธีการลงขายสินค้าใน TikTok

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีก็ต่อก

1) วิธีดำเนินการเริ่มต้นขายสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok

1.1 ดาวนี่โหลดแอปพลิเคชันและลงทะเบียน TikTok Shop เพื่อให้ร้านค้าของตนเองขึ้นสถานะเป็น Seller ในส่วนของขั้นตอนนี้ ทางผู้ประกอบการมีการแนะนำเพิ่มเติม คือ ควรลงทะเบียนผ่านทางคอมพิวเตอร์ หรือ PC โดยเข้าที่เว็บไซต์ <https://seller-th.tiktok.com> เนื่องจากการเข้าผ่านทางหน้าแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์นั้น ผู้ที่จะลงทะเบียน TikTok Seller ได้ต้องมีผู้ติดตามเริ่มต้นอย่างน้อย 1,000 คนขึ้นไป จึงจะสามารถลงทะเบียนผ่านได้ หากผู้ประกอบการ

ต้องการลงทะเบียนทันที จำเป็นที่จะต้องดำเนินการผ่านเว็บไซต์ บนคอมพิวเตอร์หรือ PC

1.2 ลงสินค้าที่ตัวเองต้องการจะขาย (ดูข้อมูลสินค้าให้ดี และ ตรวจสอบสินค้าว่าเป็นสินค้าต้องห้ามหรือไม่ ขั้นตอนนี้ทางผู้ประกอบการหาบเร่ แผงลอย ที่เริ่มทำธุรกิจบนแพลตฟอร์ม อาจจะต้องคัดเลือกสินค้าที่ตนเองคิดว่า สามารถนำเสนอขายได้มาเพียง 1-2 อย่างในช่วงเริ่มต้น เพราะระบบของดีกดอก จะมีการคัดกรองจากการลงทะเบียนว่าสินค้าที่จะลงขาย เป็นสินค้าต้องห้ามหรือไม่ และ ควรแบ่งแยกชนิดสินค้าอย่างชัดเจน เช่น สินค้าแฟชั่น สินค้าเครื่องใช้ในบ้าน เพื่อการผลักดันหมวดสินค้าและเปิดการมองเห็น ให้กับร้านค้าบนดีกดอก

1.3 ทำวิดีโอคอนเทนต์ /วิดีโอรีวิวสินค้าได้ทันที เวลาลงสินค้า จะมีให้เพิ่มสินค้าที่กำลังขาย ให้เพิ่มเข้าไป เพื่อถ้าลูกค้าดูวิดีโอและสนใจจะสามารถ กดสั่งซื้อได้เลย

2) การสร้างคอนเทนต์ (Digital Marketing)

2.1 สร้างตัวตนด้วยคลิปวิดีโอสั้น ๆ คลิปวิดีโอที่สร้างในแต่ละ ครั้ง ไม่ควรเกิน 1 นาที เนื่องจากผู้บริโภคในแอปพลิเคชันดีกดอก ส่วนใหญ่จากที่ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้กล่าวไว้ คือจะชื่นชอบคลิปที่มีความเรียล ชัดเจน ผสมความบันเทิง และมีจุดสนใจที่ทำให้สินค้านั้นมีตัวตน เห็นถึงประโยชน์สินค้า ได้โดยไม่ต้องเป็นคลิปในรูปแบบทางการ

2.2 ติด HASHTAG (แฮชแท็ก) การสร้างแฮชแท็ก คือการกด เครื่องหมาย # บนโพสต์ และพิมพ์ข้อความสำคัญที่นิยมใช้เกี่ยวกับสินค้า เช่น # เสื้อผ้าแฟชั่น #ของใช้ในบ้าน ในการทำวิธีการนี้จะทำให้ดีกดอกดันคลิปวิดีโอที่เรา โพสต์ ไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่มีความสนใจ กดเข้าร่วมแฮชแท็กดังกล่าวบ่อยครั้ง เปิดการมองเห็นให้กับกลุ่มลูกค้าที่สนใจเกี่ยวกับสินค้าที่เราขาย

2.3 ใช้เพลงที่กำลังนิยมใน TikTok เนื่องจากดีกดอก เติบโต ขึ้นด้วยความบันเทิงและกระแสเพลงยอดนิยมต่าง ๆ โดยมีการถูกนำมา Cover อย่าง บ่อยครั้ง ฉะนั้นถ้ามีการเพิ่มเพลงที่เป็นกระแสหรือทำ Content Cover ตามเพลงที่เป็นกระแสและเกี่ยวข้องกับสินค้าของเรา จะยิ่งทำให้คลิปวิดีโอและสินค้าถูกเปิดการมองเห็นมากยิ่งขึ้น จะทำให้เกิดกลุ่มผู้บริโภค ที่เกิดจากเทรนด์กระแสในดีกดอก เพิ่มขึ้นอีกด้วย

2.4 ให้ Creators ช่วยขายสินค้าใน TikTok Shop ผู้ที่เป็น Creators ส่วนมากแล้วจะมีผู้ติดตามค่อนข้างมาก มีความน่าเชื่อถือจากกลุ่ม ผู้ติดตามในเบื้องต้น ฉะนั้นถ้าเรามีการทำการตลาดโดยให้กลุ่มนี้ช่วยนำเสนอสินค้าหรือ โพสต์คลิปวิดีโอ โดยมีการตอบแทนตามตกลงหรือคอมมิชชั่น อาจจะช่วยเพิ่ม ยอดขายบนดีกดอกได้ไวยิ่งขึ้น

2.5 เข้าร่วมแคมเปญบ่อย ๆ โดยผู้ที่เป็น TikTok Seller จะได้รับคำเชิญจาก TikTok ตามรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน เป็นเครื่องมือในการ กระตุ้นความต้องการซื้อของแอปพลิเคชัน และมีการแจ้งเตือนไปยังผู้บริโภคที่ติดตาม หากผู้บริโภคที่ติดตามพบเห็นว่าร้านค้าของเรา มีการเข้าร่วมแคมเปญบ่อยครั้ง โอกาสในการซื้อของผู้บริโภคก็จะมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.6 แจกคูปอง โค้ดส่วนลด ผู้บริโภคในดีกิตตอกเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบของถูก ลดราคา และจัดส่งฟรี กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีการนำราคาห้กส่วนลดแล้วเปรียบเทียบกับร้านค้าคู่แข่ง หากสินค้าของเรามีราคาถูกกว่า ย่อมทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสในการซื้อสินค้าของร้านเราเพิ่มมากขึ้น

2.7 ยิ่งแอด TikTok (TikTok Ads) เพิ่มยอดขาย วิธีนี้อาจต้องใช้การลงทุน แต่จะได้ผลกลับมาค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากการยิงแอด จะมีการให้เราเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ตรงกับสินค้าที่เราต้องการจะขาย ฉะนั้นคลิปวิดีโอหรือคอนเทนต์ที่เราโพสต์ลง จะเปิดการมองเห็นต่อผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับสินค้านั้นทันที โดยดีกิตตอกจะนำเสนอไปยังผู้ที่ค้นหาสินค้าที่เราขาย หรือจำนวนคลิกสินค้าชนิดดังกล่าวอย่างบ่อยครั้ง เป็นการเข้าถึงผู้บริโภคทางตรงมี โอกาสในการซื้อค่อนข้างมาก

3) เทคนิคการ Live สด

3.1 ระยะเวลาในการขึ้น Live ขายสินค้า ควรจัดอยู่ในช่วงเวลา 6.00-7.00 น., 12.00-13.00 น. และ 15.00-16.00 น., 18.00-20.00 น., 22.00-00.00 น. ผลวิจัยเพิ่มเติม พบว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเวลาที่ใช้ดีกิตตอกจะอยู่ในช่วงเวลาเดินทางทำงาน ช่วงพักทานข้าว ช่วงเบรกระหว่างวัน ช่วงกำลังเดินทางกลับหลังเลิกงาน และช่วงก่อนนอน จะเป็นเวลาที่มีผู้ใช้ TikTok เยอะมากที่สุด

3.2 แม้ช่วงแรก ๆ ที่ขาย จะไม่มีคนเข้ามาดูจำนวนมาก แต่ให้ไลฟ์ต่อเนื่อง 1 ชั่วโมง เพื่อดันร้านค้าขึ้นให้มีคนพบเห็นมากยิ่งขึ้น และทำติดต่อกันในทุกๆ วัน แพลตฟอร์มจะค่อยๆผลักดันร้านค้าให้ลูกค้ากลุ่มที่สนใจสินค้าเริ่มมองเห็นร้านค้าของเรา

4.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในแพลตฟอร์มดีกิตตอก

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันดีกิตตอก

1) ยอดขาย/กำไร

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบการ สิ่งสำคัญเลยคือ ยอดขายจากรายได้ทางออนไลน์ โดยการทำยอดขายนั้นต้องมีการห้กค่าใช้จ่ายต่างๆ จนออกเป็นกำไรสุทธิ จึงถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จอันดับ 1 อีกทั้งสำหรับผู้ประกอบการยอดขายยังเป็นตัวชี้วัดการทำการตลาดในดีกิตตอก ว่าเทคนิคหรือวิธีการขายที่ผ่านมา ทำได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่ได้ยอดขายและกำไรตามเป้าหมาย ทางผู้ประกอบการก็จะเปลี่ยนเทคนิคและวิธีการ เพื่อยอดขายที่สูงขึ้น ยอดขายที่ห้กจนเหลือเป็นกำไรสุทธินั้นจะทำให้มองเห็นได้ชัดว่า สินค้าที่กำลังขายในแพลตฟอร์มมีแนวโน้มดีหรือไม่อย่างไร ยอดขายเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจว่าผู้ประกอบการควรดำเนินการธุรกิจหรือขายสินค้าชนิดนี้ต่อไปหรือไม่ และควรมีแนวทางการพัฒนาให้ยอดขายมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) การมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม

การมีส่วนร่วมของลูกค้าหรือผู้ติดตามไว้ด้วย ไม่ว่าจะด้านเนื้อหาที่เรานำเสนอ หรือที่เราเรียกว่า Engagement เป็นการกด Like, Comment,

Share, การติดตามร้านค้าและรวมถึงยอด Video View การจะมียอดขายต่อเนื่อง นอกจากจะมีลูกค้ารายใหม่ ๆ ลูกค้าเดิมก็ต้องมีการซื้อซ้ำ การตอบข้อความที่ดี บริการจัดส่งที่ไว เป็นผลทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ติดตามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการบอกต่อ แชรร้านค้าแนะนำมีรีวิวสินค้าต่อกัน ทำให้เกิดเป็นยอดขายและผลกำไรได้ เป็นความสำเร็จ

3) การทำงานภายใน

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ยอดขาย กำไร การมีส่วนร่วมของลูกค้า ไม่ได้เกิดจากผู้ประกอบการที่ทำงานเพียงคนเดียว แต่เกิดจากการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว หรือเพื่อนที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกัน โดยติดต่อกันจะมี KPI ประสิทธิภาพการทำงานของร้านค้าเป็นตัววัดว่าการดำเนินการภายในทีมสำเร็จหรือไม่สิ่งสำคัญคือทีมงานต้องช่วยกันผลักดันสินค้า ให้สามารถขายได้บนแพลตฟอร์ม จนมียอดขาย กำไร ผู้ติดตามยอดไลค์ เป็นความสำเร็จร่วมกัน ภายใน ทีมงานบริการหลังการขายที่ดี คอยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้าการจัดการขนส่ง ต้องว่องไว ไม่ตกหล่น มีการรักษาลูกค้าโดยการตอบข้อความให้ได้ไวที่สุด เพื่อความประทับใจของลูกค้าโดยทีมงานทุกคนต้องช่วยกันทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

4) การพัฒนา เพื่อความต่อเนื่องอย่างมั่นคง

สิ่งที่ผู้ประกอบการแพร่ แผงลอยที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน TikTok นั้น เป็นการวัดความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำธุรกิจ ที่มีการพัฒนาหรือสามารถต่อยอดธุรกิจนี้ไปได้หรือไม่ ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนในการประกอบธุรกิจ เพื่อผลประกอบการ ยอดขาย กำไร การมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม และการทำงานภายในทีมได้ดียิ่งอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้กล่าวถึง แนวโน้มความเป็นไปได้ ที่ธุรกิจจะสามารถพัฒนาได้จากแนวทางและประสบการณ์ทำธุรกิจต่าง ๆ ที่ผ่านมามีการนำจุดบกพร่องหลากหลายรูปแบบมาเป็นตัวแปรสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นแสดงความคิดเห็นจากลูกค้า ในด้านบริการและคุณภาพสินค้า ในมุมมองทั้งด้านนี้ และติชม นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นการทำให้ลูกค้าเห็นความใส่ใจของผู้ประกอบธุรกิจ ว่าในความคิดเห็นของลูกค้า นั้นมีประโยชน์ต่อร้านค้ามีการนำไปปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจริง อีกทั้งการบริหารงานได้อย่างดีเยี่ยมจะทำให้ ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มใด โดยอาจใช้แนวทางที่เคยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การแสดงความคิดเห็นจากลูกค้า ในด้านบริการ และคุณภาพสินค้า มีทั้งมุมมองด้านด้านนี้ และติชมทางผู้ประกอบการต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อเป็นการทำให้ลูกค้าเห็นความใส่ใจ ว่าในความคิดเห็นของลูกค้า นั้นมีประโยชน์ต่อร้านค้าผู้ประกอบการ มีการนำไปปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจริง อีกทั้งการบริหารงานได้อย่างดีเยี่ยมจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถทำธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การอภิปรายผล แบ่งประเด็นออกเป็น 3 ส่วน คือ ปัญหาธุรกิจหาบเร่ แผงลอยตลาดราม2 ในปัจจุบันที่นำไปสู่ความคิดการทำธุรกิจบนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติดต่อกัน คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จและเทคนิคใน

การเริ่มทำธุรกิจพร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จบนแพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติดตอก มีรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

5.1 สภาพปัญหาของธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ตลาดนัดเบอรรันราม 2 ในปัจจุบันที่นำไปสู่ความคิดการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติดตอก

ผู้ประกอบการธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ในตลาดนัดเบอรรันราม 2 ได้เจอปัญหาต่าง ๆ ในการทำธุรกิจ จากผลการวิจัยพบว่า โดยทั่วไปเป็นเรื่องความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ การแข่งขันด้านราคา และค่าเช่าพื้นที่แพงมากขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน แต่ยังคงสามารถดำเนินการธุรกิจต่อไปได้ จนกระทั่งสถานการณ์การระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 รัฐบาลต้องสั่งปิดตลาดนัด ทำให้ธุรกิจหาบเร่ แผงลอย ที่เคยสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวของผู้ประกอบการ จะขาดรายได้โดยสิ้นเชิง ผู้ประกอบการหาบเร่ แผงลอย มองว่าปัญหาเหล่านี้ เกิดขึ้นด้วยจากความไม่แน่นอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะควบคุมได้ ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวคิดธุรกิจหาบเร่แผงลอยในประเทศไทย (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2538, 20) ที่กล่าวว่า การค้าหาบเร่ แผงลอยนั้น ผูกติดกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของผู้ค้า การหาส่วนแบ่งจากมูลค่าส่วนเกินของค่าเช่าคือรายได้และผลกำไร ผู้ประกอบการยังต้องเสียค่าเช่าที่สาธารณะและภาษี ให้กับเจ้าของที่ ถือเป็นการลงทุนทางธุรกิจขนาดย่อม ที่อยู่ภายใต้ความเสี่ยงในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ และความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้การทำธุรกิจหาบเร่แผงลอยจะเป็นธุรกิจที่คนอพยพถิ่นฐานเลือกมาตั้งหลักสร้างอาชีพนี้กัน ในกรุงเทพมหานคร แต่ในปัจจุบัน ย่อมมีปัญหามากหลายที่ไม่สามารถควบคุมได้ จนเป็นความเสี่ยงในการดำเนินการธุรกิจ หากไม่มีแผนการทำธุรกิจสำรอง จะส่งผลกระทบต่อเรื่องรายได้เป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นจุดริเริ่มความคิดของผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เริ่มหาแนวทางที่จะสามารถทำธุรกิจค้าขายได้ในยามสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งในขณะนี้ได้มองเห็นช่องทางการทำธุรกิจออนไลน์ ที่มีผู้ประกอบการเริ่มทำกันเป็นจำนวนมาก และค่อนข้างตอบโจทย์การแก้ปัญหาที่พบเคยเจอได้ เช่นเรื่องสภาพอากาศ คือแม้ว่าสภาพอากาศเป็นรูปแบบใด ฝนตกหนัก แดดจ้า ลมแรง ก็สามารถเปิดร้านทางออนไลน์ได้ และเป็นช่องทางที่ไม่ต้องมีการจ่ายค่าเช่าพื้นที่เพิ่มเติม ลดการสัมผัสใกล้ชิด และลดความเสี่ยงในการติดเชื้อโคโรนาไวรัสระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ทางด้านผู้ประกอบการ ยังมีความคิดเห็นว่า ได้ศึกษาช่องทางการทำธุรกิจออนไลน์ทุกแอปพลิเคชัน มีความสนใจแอปพลิเคชัน TikTok เป็นพิเศษ เนื่องจากได้มีการลองเข้าใช้งาน และรู้สึกถึงความเข้าถึงง่าย สนุก บันทึกลง และมียอดผู้บริโภคนิยมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการซื้อสินค้า ใช้งานติดตอกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการเริ่มดำเนินการธุรกิจออนไลน์เป็นเรื่องใหม่ และมีความยากอยู่ไม่น้อย เนื่องจากไม่มีประสบการณ์ และไม่มีความรู้เพียงพอ จึงต้องมีการศึกษาแนวทางจากผู้มีประสบการณ์ถึงจะสามารถเริ่มดำเนินธุรกิจบนแอปพลิเคชันติดตอกได้

5.2 คุณสมบัติของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในแพลตฟอร์มติ๊กต็อก

การเริ่มทำธุรกิจออนไลน์ บนแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันติ๊กต็อกนั้น ผู้ประกอบการควรจะต้องมีความพร้อมไปด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยจากผู้ประกอบการธุรกิจ ที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์มติ๊กต็อกพบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าสัมภาษณ์จะมีคุณสมบัติ ที่สอดคล้องกันกับทฤษฎีของผู้ประกอบการ ตามคุณสมบัติดังนี้

1) กระหายสู่ความสำเร็จ (Need for Achievement)

หากไม่มีความต้องการนี้ ก็จะไม่มีความผลักดันให้ผู้ประกอบการลุกขึ้นมาดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งความคิดผู้ประกอบการความสำเร็จก็จะแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่แล้วจะมี “เงิน” เป็นหัวใจหลักสำคัญ เพื่อหาเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวได้อย่างอยู่ดีมีสุข และอยากให้ครอบครัวกินอยู่สบาย ผู้ประกอบการจะมีความรู้สึกต้องการอย่างแรงกล้าในการทำธุรกิจ จึงจะรู้สึกมีแรงผลักดันที่อยากจะทำให้เป้าหมายนั้นมีความสำเร็จเกิดขึ้นได้

2) มีลักษณะนิสัยชอบเสี่ยง (Risk Taking)

“ธุรกิจ” กับ “ความเสี่ยง” เป็นของที่ควบคู่กัน และหากถ้ามีความเสี่ยงสูง อาจจะได้ผลจากการลงทุน กลับมาค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น ทางด้านผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีการคิดวิเคราะห์ในเรื่องการประเมินความเสี่ยงในแต่ละธุรกิจ และเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก กับผู้ประกอบการที่ต้องการจะประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจ เพราะถ้าหากเกิดไม่มีการคำนึงถึงจุดพลาด ไม่มีการนำมาคิด วิเคราะห์ อาจทำให้เกิดหายนะจากความเสี่ยงในเรื่องของการเงินการลงทุนก็เป็นได้

3) คิดอย่างสร้างสรรค์ และ สร้างฝันให้ยิ่งใหญ่ (To Walk again)

ด้านผู้ประกอบการมักจะมีคามริเริ่มคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งปัจจุบันการทำตลาดออนไลน์ TikTok จะต้องมีการสร้างสรรค์วิดีโอให้สินค้าที่อยู่ในโซเชียลมีเดีย มีตัวตน น่าเชื่อถือ และน่าซื้อ ได้โดยที่ยังไม่เคยได้สัมผัสของจริง สินค้าต้องดูน่าสนใจและตอบใจผู้บริโภค โดยผู้ประกอบการจะสร้างตัวตนให้สินค้าผ่านวิดีโอสั้นๆ เพียงเวลาไม่ถึง 1 นาที ผู้ประกอบการใช้วิธีศึกษาจากพฤติกรรมจากกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักด้วย ว่าชื่นชอบสินค้านี้เพราะเหตุใด จากนั้นนำมาริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำให้สินค้า เป็นที่ต้องการและกำลังเป็นที่นิยม เกิดเป็นกระแสเมื่อกลุ่มผู้บริโภคที่มีพฤติกรรมชื่นชอบสื่อที่ทางผู้ประกอบการทำวิดีโอออกไปนั้นได้พบเห็น ก็จะมีแนวโน้มซื้อสินค้าจากการสร้างสรรค์วิดีโอสั้นๆได้

4) ยึดมั่นไม่ย่อท้อ

ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จได้ผ่านประสบการณ์ช่วงสถานการณ์โควิด-19 มาอย่างค่อนข้างหนักในการที่ไม่สามารถเปิดร้านค้าขายของได้ นับว่าเป็นสถานการณ์ที่โหดร้ายแต่ก็ผ่านมันมาได้ ฉะนั้นทางผู้ประกอบการเองจะค่อนข้างมั่นใจในตนเองว่าแม้มีอุปสรรคใด ๆ เข้ามาระหว่างการทำธุรกิจบน TikTok ก็จะไม่มีการล้มเลิกโปรเจกต์หรือการทำธุรกิจจะไร้ภัย ๆ และทุกคนล้วนเคย

ล้มเหลวมาก่อน หรือผิดพลาดมาแล้วทั้งนั้น แต่ความผิดพลาดหรือความล้มเหลวดังกล่าวไม่ได้ทำให้เป้าหมายของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงไป

5) เชื้อมั่นในตนเอง

ผู้ประกอบการหลายคนเชื่อว่าวิธีสร้างความเชื่อมั่นโดยเรียนรู้จากการทำงานที่อื่นมาก่อนนั้นเป็นต้นทุนในการประกอบธุรกิจที่ราคาต่ำสุดและเปรียบเสมือนการเรียนทางลัดทั้งยังได้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าที่สุดในการประกอบธุรกิจ ในขณะที่บางคนมีจุดเริ่มต้นในการเป็นผู้ประกอบการมาจากศูนย์ ไม่มีแม้แต่เงินทุน ทรัพย์สิน เพื่อนฝูง หรือความรู้หรือเรียกได้ว่าไม่มีอะไรเลยนอกจากความเชื่อมั่น คิดเพียงแต่ว่าความเชื่อมั่นสามารถสร้างธุรกิจที่ตนรักและต้องการให้เกิดขึ้นได้ จึงเริ่มทำงานตามสิ่งที่ตนเองเชื่อ แล้วก็ฝ่าฟันไปยังเป้าหมายที่ต้องการจนได้

6) มีความสามารถในการตัดสินใจ

ผู้ประกอบการเป็นผู้ที่ต้องใช้ความสามารถในการตัดสินใจในการทำธุรกิจของตนเอง โดยส่วนใหญ่แล้วการตัดสินใจของผู้ประกอบการ จะมาจากการสังมประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาและการตรวจสอบจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั่นเอง โดยเฉพาะการตัดสินใจในภาวะวิกฤตเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการ ต้องมีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ว่าควรจะดำเนินการอย่างไรกับธุรกิจต่อไปหากมีการตัดสินใจไปแล้ว ก็ต้องศึกษาแนวทางให้ดีแล้วจะพบว่า กระบวนการของการตัดสินใจของผู้ประกอบการล้วนผ่านการกลั่นกรองด้วยดีมาแล้วอย่างสิ้นเชิง อาจมีผิด ถูก ตามสถานการณ์บางอย่างบ้าง แต่จะทำให้การตัดสินใจในครั้งต่อ ๆ ไปมีหลักการมากขึ้นจากความผิดพลาดในการตัดสินใจครั้งก่อน ๆ ที่ผ่านมา

7) กล้าเปลี่ยนแปลงถือเป็นโอกาส

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่หรือเรียกได้ว่าแทบทุกคนมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติซึ่งจะตรงกับบุคคลทั่วไปที่มองว่าการเปลี่ยนแปลงคือหายนะ เพราะมันสามารถพลิกชีวิตคนคนหนึ่งจากเคยมีชีวิตที่สุขสบายให้กลายเป็นยากได้ในพริบตา แต่สำหรับมุมมองของผู้ประกอบการถือเป็นเรื่องจำเป็นของชีวิต เพราะการเปลี่ยนแปลงถือเป็นโอกาสได้เสมอ ผู้ประกอบที่ประสบความสำเร็จการส่วนใหญ่ จะไม่มีความคิดอยากจะทำให้อยู่กับที่ หากธุรกิจมีแนวโน้มถึงทางตัน โดยส่วนมากก็จะมองถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต้องเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อปรับปรุงการดำเนินการธุรกิจในรูปแบบเดิม ๆ ให้ดีขึ้น

5.3 เทคนิคสื่อการตลาดออนไลน์และวิธีการดำเนินขายสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok

1) วิธีการดำเนินการเริ่มต้นขายสินค้าบนแพลตฟอร์ม TikTok

ผู้ประกอบการต้องมีการแสดงตัวตนของร้านค้าให้ชัดเจน มีการลงทะเบียนเป็นผู้ขายและลงสินค้าบนแพลตฟอร์มเป็นสาธารณะ เพื่อเปิดการมองเห็นให้ผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายของสินค้าได้รู้จักร้านค้าและตัวตนของสินค้ามากขึ้น โดยทำคอนเทนต์รูปแบบวิดีโอให้สินค้าดูมีตัวตน และลูกค้าสามารถเห็นประโยชน์ของมันได้ง่ายๆ จนคิดว่า ของมันต้องมี ต้องกดซื้อ ถ่ายมุมมองที่เห็นสินค้าชัดๆ หากเป็นสินค้ากระแสเป็นชื่อกำลังนิยม ให้ถ่ายให้เห็นแบรนด์สินค้าชัดๆ ด้วยการ

ใช้สินค้างานจริงถ่าย และทำการเพิ่มสินค้า จาก TikTok Shop ซึ่งสอดคล้องกันกับข้อมูลทั่วไปของแอปพลิเคชัน TikTok ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่มีการลงทะเบียนไว้สามารถนำสินค้าที่ลงทะเบียนใส่ลงในคอนเทนต์หรือวิดีโอที่กำลังโพสต์ได้ ลูกค้าที่มีความสนใจจะสามารถคลิกที่ตะกร้าและสั่งซื้อได้ง่ายๆ

2) การสร้างคอนเทนต์ (Digital Marketing) และเทคนิคการไลฟ์สด

ผู้ประกอบการหาเบเร-แพลงลอย ที่ประสบความสำเร็จ จะมีการโฆษณาและไลฟ์ขายสินค้าโดยใช้อุปกรณ์บนแพลตฟอร์มติดตอกในรูปแบบ คลิปวิดีโอคอนเทนต์ ซึ่งปัจจุบันการทำการตลาดโดยใช้ช่องทางบนสื่อโซเชียลมีเดีย คือ TikTok มีฟีเจอร์ที่สามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน การใช้ Effect เพลงต่าง ๆ ที่มีใน TikTok หรือเลือกผู้มีอิทธิพลที่มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์มากกว่าการใช้ศิลปินดารามีชื่อเสียง ซึ่งสอดคล้องกันกับข้อมูลทั่วไปของแอปพลิเคชัน TikTok กล่าวว่า เครื่องมือการทำการตลาดในแอปพลิเคชัน TikTok มีข้อดีในการตลาดดิจิทัล ด้านการขายสินค้าออนไลน์ เพราะในเวลาที่ร้านค้าของเรามีการทำโปรโมชั่น แจกคูปอง หรือส่วนลดสินค้า และจัดส่งของฟรี จะทำให้การมีส่วนร่วมของลูกค้าของเราเพิ่มมากขึ้นด้วย ลูกค้าจะมีการติดตามเราเพิ่มมากขึ้นบนหน้าเพจร้านค้า ยอดวิวขณะไลฟ์สดหากถ้าผู้ประกอบการมีตารางเวลาที่ชัดเจน โดยเน้นเวลาในช่วงที่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมใช้งานแอปพลิเคชัน เยอะมากที่สุด เช่น พักกลางวัน หรือก่อนนอน จะทำให้ประสิทธิภาพการไลฟ์ของร้านค้าดีขึ้น จนมีผู้เข้าชมและผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น และการกดไลค์ในวิดีโอคอนเทนต์ จะเพิ่มขึ้นตาม ๆ กัน รวมถึง Hashtag Challenge, Branded Effect สามารถสร้างการมีส่วนร่วมและให้ความบันเทิง ที่เป็นประโยชน์ในการทำการตลาดออนไลน์บนแอปพลิเคชัน TikTok และผู้ประกอบการสามารถรับฟังความคิดเห็น หรือรับรู้ความรู้สึกจากกลุ่มผู้บริโภค ได้โดยตรง (Two-way Communication) ผู้ประกอบการทำได้นำข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปพัฒนากลยุทธ์ในการทำการตลาดเพื่อให้ตอบโจทย์และสร้างความพึงพอใจต่อผู้บริโภคมากขึ้น ผลตอบรับของจำนวนคนดูที่ได้ใน การคอมเมนต์แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

5.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของผู้ประกอบการ ที่ประสบความสำเร็จในแพลตฟอร์มติดตอก

ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชันติดตอก ได้กล่าวถึงความสำเร็จ ที่สอดคล้องกับ ตัวชี้วัดและการวัดผล ความสำเร็จของการทำการตลาดออนไลน์ ดังนี้

1) ยอดขาย/กำไร

ความสำเร็จที่เกิดขึ้นของผู้ประกอบการ สิ่งสำคัญเลยคือ ยอดขายจากรายได้ทางออนไลน์ โดยการขายออนไลน์นั้นต้องมีการหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จนออกเป็นกำไรสุทธิ จึงถือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จอันดับ 1 อีกทั้งสำหรับผู้ประกอบการยอดขายยังเป็นตัวชี้วัดการทำการตลาดออนไลน์ ว่าเทคนิคหรือวิธีการขายที่ผ่านมา ทำได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่ได้ยอดขายและกำไรตาม

เป้าหมาย ทางผู้ประกอบการก็จะเปลี่ยนเทคนิคและวิธีการ เพื่อยอดขายที่สูงขึ้น ยอดขายที่หักจนเหลือเป็นกำไรสุทธินั้นจะทำให้มองเห็นได้ชัดว่า สินค้าที่กำลังขายในแพลตฟอร์มมีแนวโน้มดีหรือไม่อย่างไร ยอดขายเป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจว่าผู้ประกอบการควรดำเนินการธุรกิจหรือขายสินค้าชนิดนี้ต่อไปหรือไม่ และควรมีแนวทางการพัฒนาให้ยอดขายมากยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2) การมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม

ผู้ประกอบการได้ให้การมีส่วนร่วมของลูกค้าหรือผู้ติดตามไว้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมกับเนื้อหาที่เรานำเสนอ หรือที่เราเรียกว่า Engagement โดย KPI ที่ตั้งไว้จะเป็นการกด Like, Comment, Share, การติดตามร้านค้าและรวมถึงยอด Video View การจะมียอดขายต่อเนื่อง นอกจากจะมีลูกค้ารายใหม่ ๆ ลูกค้าเดิมก็ต้องมีการซื้อซ้ำ การตอบข้อความที่ดี บริการจัดส่งที่ไว เป็นผลทำให้การมีส่วนร่วมของผู้ติดตามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการบอกต่อ แชร์ร้านค้าแนะนำมีรีวิวสินค้าต่อกัน ทำให้เกิดเป็นยอดขายและผลกำไรได้เป็นความสำเร็จ

3) การทำงานภายใน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ยอดขาย กำไร การมีส่วนร่วมของลูกค้า ไม่ได้เกิดจากผู้ประกอบการที่ทำงานเพียงคนเดียว แต่เกิดจากการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว หรือเพื่อนที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกัน ช่วยกันทำหน้าที่ต่างกันแต่รวมเป็นผลที่ทำให้เกิดความสำเร็จเกิดขึ้นได้ หรือการสื่อสารให้เข้าใจถึงเป้าหมาย เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ทีมงานช่วยกันผลักดันสินค้าให้สามารถขายได้บนแพลตฟอร์ม จนมียอดขาย กำไร ผู้ติดตาม ยอดไลค์ เป็นความสำเร็จร่วมกันภายใน ทีมงานบริการหลังการขายที่ดี คอยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้า การจัดการขนส่ง ต้องรวดเร็ว ไม่ตกหล่น มีการรักษานโยบายลูกค้าโดยการตอบข้อความให้ได้ไวที่สุดเพื่อความประทับใจของลูกค้า โดยทีมงานทุกคนต้องช่วยกันทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ

4) การพัฒนา เพื่อความต่อเนื่องอย่างมั่นคง

สิ่งที่ผู้ประกอบการแพร่ แพลตฟอร์มที่ประสบความสำเร็จในการนำธุรกิจเข้าสู่แพลตฟอร์ม แอปพลิเคชัน TikTok นั้น เป็นการวัดความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการทำธุรกิจ ที่มีการพัฒนาหรือสามารถต่อยอดธุรกิจนี้ไปได้หรือไม่ ทั้งนี้ทั้งนั้นผู้ประกอบการต้องมีการวางแผนในการประกอบธุรกิจ เพื่อผลประกอบการ ยอดขาย กำไร การมีส่วนร่วมของผู้ติดตาม และการทำงานภายใน ทีมได้ต่อเนื่องอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังได้กล่าวถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ ที่ธุรกิจจะสามารถพัฒนาได้จากแนวทางและประสบการณ์ทำธุรกิจต่าง ๆ ที่ผ่านมา

6. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อเนื่อง

การวิจัยครั้งนี้เห็นผลได้ว่า ผู้ประสบความสำเร็จในการทำธุรกิจบนแพลตฟอร์มออนไลน์แอปพลิเคชัน TikTok ได้ ต้องมีคุณสมบัติแก้ไขปัญหและสถานการณ์ได้ ด้วยการไม่หยุดที่จะเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนเพื่อเป้าหมายที่มุ่งมั่นเอาไว้ นำเทคนิคในการทำธุรกิจบนแอปพลิเคชัน TikTok ที่ได้มาใช้เป็นแนวทาง นำไปสู่ความสำเร็จในการทำธุรกิจของตนเองได้ดียิ่งขึ้นและสอดคล้องคล้อยกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการ

วิจัย จะส่งผลให้การทำธุรกิจบนแอปพลิเคชัน TikTok เกิดรายได้และความสำเร็จเพิ่มขึ้นในอนาคต และงานวิจัยชิ้นนี้ยังสามารถขยายขอบเขตงานวิจัย แอปพลิเคชัน TikTok โดยขยายขอบเขตการศึกษาในเรื่อง อื่น ๆ ได้ เช่น การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด หรือการสื่อสารแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communications) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เปรมกมล หงษ์ยนต์. (2561). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอปพลิเคชันออนไลน์ (ลาซาด้า) ของผู้บริโภคยุคดิจิทัลในกรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.
- พรณิสัย นิตโรจน์. (2551). *การนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย กรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ลักษมี พันธุ์ธนโสภณ. (2553). การตลาดอิเล็กทรอนิกส์กับการดำเนินธุรกิจ. *วารสารมหาวิทยาลัยศรีสเทียณ*, 16(1).
- วรัญญา โพธิ์พรทอง. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าจากร้านค้าออนไลน์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สิรินธิ์ วิทยศิริ. (2565). *การศึกษาข้อมูลทั่วไปของแอปพลิเคชัน TikTok*. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2565, สืบค้นจาก <https://www.smethailandclub.com/startup-digitalmarketing/7964.html>

ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เชิงเศรษฐกิจและสังคม

Government savings bank, a bank to promote the better quality of life in economic and social conditions

กชกร อนุสรณ์พานิช¹, ชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 28 เมษายน 2566 วันแก้ไข: 13 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 1 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษานโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน 2) เพื่อศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการในนโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน 3) เพื่อสร้างนิยามความหมายใหม่ของธนาคารเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและตัวแบบธนาคารในการผลักดันเชิงนโยบายต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก วิธีการศึกษาจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) 5 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารออมสินเป็น Social Bank เต็มรูปแบบ มีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นกว่ากรามีนแบงก์และมีการวางหลักเกณฑ์ที่ตอบโจทย์การทำธุรกิจได้ด้วย เช่น การมีข้อกำหนดไม่พิจารณาสินเชื่อให้ธุรกิจที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การให้คนรายย่อยเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสามารถนำมาเป็นเครดิตให้รายย่อยได้ในอนาคต เป็นต้น การวางสถานะนี้ทำให้ธนาคารเป็นการดำเนินงานแบบ Development Bank คือ ธนาคารที่ทำธุรกิจเพื่อกำไรแต่ในขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาสังคมและตอบแทนสังคม และเป็นแนวทางหนึ่งของการประกอบธุรกิจแต่แนวทางและนโยบายมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเป็นการช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบฐานราก และ เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ ข้อเสนอแนะคือ แนวทางนี้ในฐานะที่เป็นธนาคารเฉพาะกิจสามารถนำผลการประกอบการและตัวอย่างการดำเนินงานของธนาคารออมสินที่เป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มาเป็นตัวแบบและโมเดลให้กับธุรกิจอื่นๆ ในการประกอบการและตอบแทนสังคม ได้ไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจจะมีการพัฒนาตัวแบบและการดำเนินงานของธนาคารตาม GABV Model ให้มีการดำเนินงานที่สูงกว่าการประเมิน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

ในระดับที่ 3 คือการพัฒนาให้มีการดำเนินงานธนาคารที่ยั่งยืนให้สูงถึงระดับที่ 4 และ 5 นั่นคือ มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการลดภาวะโลกร้อนในการประกอบธุรกิจไปพร้อมกันด้วย

คำสำคัญ: ธนาคารเพื่อสังคม, ธนาคารที่ยั่งยืน, เศรษฐกิจฐานราก

Abstract

The objectives of this study were: 1) to examine the Government Savings Bank's policy as a bank for society; 2) to study how this policy has improved customers' quality of life; and 3) to develop a new definition of an economic and social development bank and a banking model to guide policy toward the creation of grassroots economic development in accordance with the national economic and social development plan. The qualitative research involves reviewing documents, theoretical ideas, and related studies, as well as conducting in-depth interviews with a total of ten individuals from five different groups: executives, academics, officers, attorneys, and the general public. The results demonstrated that The Government Savings Bank is a fully-functioning social bank. It is more developed than Grameen Bank and has established criteria that can also meet the needs of conducting business, such as a requirement not to consider loans to businesses that are not environmentally friendly, providing small people with access to funding sources that can be used for retail credit in the future, etc. This positioning enables the bank to function as a development bank, i.e., a bank that does business for profit while also developing society and contributing to society. It is also a method of doing business, but the standards and principles emphasize decreasing social inequality and contributing to the development of a basic economic system. There may be development of the model and operation of the bank in accordance with the GABV Model to have operations that are higher than the assessment at level 3, i.e., developing a sustainable banking operation to levels 4 and 5 that simultaneously considers the environment and reduces global warming.

Keywords: Social bank, Sustainable bank, Grassroots economy

1. บทนำ

จากวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งประมาณปี 2540 ประเทศไทยมีประสบการณ์การเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจที่รุนแรงมาแล้วในสมัยนั้นมีคนตกงานจำนวนมากและสถาบันทางการเงินล้มไปหลายแห่ง ทำให้หลายคนกลับไปใช้ชีวิตที่ต่างจังหวัดและดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในวิกฤติไวรัสโคโรนา ในช่วงปี 2563-2565 ที่ผ่านมานี้คนไทยก็เผชิญกับภาวะเศรษฐกิจที่รุนแรงกว่าในครั้งต้มยำกุ้งเพราะมีการปิดสถานที่ต่างๆ ร้านอาหาร ห้างและกิจการหลายอย่าง ทำให้ทุกคนในสังคมได้รับผลกระทบและอยู่ในภาวะข้าวยากหามาแพงกันถ้วนหน้า จนบางคนอยู่ในภาวะไม่สามารถเอาตัวรอดได้เพราะหนี้สินล้นพ้นตัวและมีปัญหาสังคมตามมามากมายดังปรากฏที่เป็นข่าวจากวิกฤติหลายครั้งจนถึงปัจจุบันที่คนไทยเผชิญ และภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบบฐานรากที่ประชาชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งสถาบันการเงินก็เผชิญปัญหาอย่างหนักหน่วงไม่แพ้กัน ธนาคารออมสินผ่านร้อนผ่านหนาวมาหลายทศวรรษและเป็นธนาคารที่อยู่คู่กับคนไทยมาโดยตลอด โดยธนาคารได้เล็งเห็นถึงปัญหา "รายกระจุก จนกระจาย" ที่แสดงความเหลื่อมล้ำในสังคม และยังเป็นโจทย์ใหญ่ที่ทุกภาคส่วนพยายามช่วยกันแก้ไขมาตลอด โดยหนึ่งในองค์กรสำคัญที่ เข้ามาร่วมดูแลปัญหานี้ก็คือ "ธนาคาร" นั่นเอง ซึ่งในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นแค่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับชาติเพียงอย่างเดียว แต่ผนวกความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะ "ธนาคารเพื่อสังคม" หรือ "Social Bank" มากขึ้น ด้วยการสนับสนุนประชาชนให้สร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างวินัยทางการเงิน ให้หลุดพ้นจากภาระหนี้สิน ความยากจน และพึ่งพาตัวเองได้ในที่สุด (สฤณี อาชวานันทกุล, 2562)

ด้วยประเด็นปัญหาและผลกระทบในมิติต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น ทัวโลกทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักลงทุนและประชาชนได้หันมาให้ความสนใจและมีความคาดหวังให้ภาคธุรกิจต่าง ๆ ให้ ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจตามแนวคิดการเติบโตอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่เน้นการพัฒนาเชิงคุณภาพมากกว่า การเติบโตแบบก้าวกระโดดในเชิงปริมาณ และคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวและประโยชน์โดยรวมต่อสาธารณชน โดยจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันมุมมองของนักลงทุนได้เปลี่ยนไป การพิจารณาตัดสินใจลงทุนในด้านต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น ทั้งนี้ ความสนใจในเรื่องการพัฒนายั่งยืนดังกล่าวมีมากขึ้นเป็นลำดับ จนก่อให้เกิดการรวมตัวกันขององค์กรต่าง ๆ เพื่อการจัดตั้งเครือข่ายในเรื่องนี้ โดยมีสมาชิกจากประเทศต่าง ๆ ทัวโลก และมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

“ธนาคารออมสิน” ถือว่าเป็นสถาบันการเงินหนึ่งที่ยืนเคียงข้างคนไทยมานานกว่า 100 ปี ที่ได้พลิกบทบาทใหม่ก้าวสู่ “ธนาคารเพื่อสังคม” อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อสร้างผลเชิงบวกแก่สังคม “Making Positive Impact on Society” ที่เป็น

รูปธรรมที่ต้องการช่วยเหลือประชาชนฐานราก ไม่ว่าจะเป็นผู้มีรายได้น้อย ผู้ประกอบการรายย่อย อย่างแม่ค้า-พ่อค้า และองค์กรชุมชน แก้ปัญหาทางการเงิน ตั้งแต่ต้นเหตุ เพื่อยกระดับรายได้ คุณภาพชีวิต และลดความเหลื่อมล้ำของสังคม เพราะคนกลุ่มนี้ คือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่หากมีความเข้มแข็งในตัวเองก็จะเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทย ดังนั้น ที่ผ่านมา ธนาคารออมสินจึงเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันมาตรการต่าง ๆ ออกมาช่วยเหลือสังคมฐานราก ในภาวะวิกฤติอยู่เสมอ ดังเช่น โครงการดี ๆ เช่น พักชำระหนี้ สุ่วิกฤติโควิด 19, สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโควิด 19, GSB Street Food สานฝันพ่อค้า-แม่ค้าสายสตรีทฟู้ด, GSB SMART HOMESTAY โฮมสเตย์มีสไตล์, ออมสินเพื่อสมุย พลิกฟื้นเศรษฐกิจไทย, ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวธนาคารออมสินวางสถานะบทบาทของธนาคารเป็นธนาคารของคนไทย เพื่อความสุขที่ยั่งยืน ทุกย่างก้าวของธนาคารออมสิน (ธนาคารออมสิน, 2564)

นอกจากการทำหน้าที่สถาบันการเงินเพื่อการออมของประเทศแล้ว ยังคงมุ่งมั่นในการทำหน้าที่สืบสานสร้างสรรค์พัฒนาสังคมในทุกด้านเพื่อสร้างความสุขที่ยั่งยืนให้พี่น้องคนไทย โดยในปีที่ผ่านมาธนาคารได้เป็นเสาหลักสำคัญของรัฐบาลในการผลักดันมาตรการต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในหลากหลายโครงการ อาทิ สินเชื่อประชารัฐเพื่อประชาชน / สินเชื่อแก้ไขปัญหาหนี้ครูและบุคลากรทางการศึกษา / บ้านประชารัฐ / การอบรม เชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาอาชีพและสร้างความรู้ทางการเงินแก่ผู้ประกอบการรายย่อยฯ / National e-Payment / มาตรการประชารัฐเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินประชาชน (พักชำระหนี้) / มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ในระดับหมู่บ้าน / โครงการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบอย่างบูรณาการและเบ็ดเสร็จ ซึ่งนอกจากนี้ยังมีแผนงานที่ดำเนินมาตั้งแต่ปี 2559 ภายใต้แนวคิด ออมเศรษฐกิจออมสังคม ออมสิ่งแวดล้อม อาทิ กิจกรรมตลาดนัดประชารัฐสีชมพู โครงการประกวดชุมชนประชารัฐสีชมพู ซึ่งทุกกิจกรรม ทุกโครงการ ได้ดำเนินการสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ที่ทางรัฐบาลได้วางไว้ทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในระบบ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศให้เติบโตได้อย่างเข้มแข็ง และส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ SMEs ในเชิงบูรณาการได้อย่างยั่งยืน

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในธนาคารออมสินว่าการปรับตัวของธนาคาร ในช่วงปี 2562-2564 มีภารกิจในการยกระดับคุณภาพชีวิตในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเน้นศึกษาจากตัวอย่างธนาคารเพื่อสังคมในต่างประเทศมาเป็นตัวแบบ แนวทางที่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนนั่นก็คือ ธนาคารเพื่อคนจน หรือ กรามีนแบงก์ ของศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด ยูนุส ผู้ซึ่งได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพประจำปี พ.ศ. 2549 ซึ่งหน่วยการศึกษานี้ ผู้วิจัยสนใจนำตัวแบบมาศึกษาและเปรียบเทียบเพื่อการหาข้อสรุปในรูปแบบของธนาคารเพื่อสังคมที่จะเป็นประโยชน์ในการเป็นธนาคารที่สามารถช่วยเหลือสังคมและเป็นตัวลดช่องว่างในประชาชนทั่วไปได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนประกอบอาชีพและจะเป็นการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประเทศไทยในยามที่กำลังเผชิญปัญหาวิกฤติรอบด้านในปัจจุบันนี้ได้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน
2. เพื่อศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการในนโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน
3. เพื่อสร้างนิยามความหมายใหม่ของธนาคารเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและตัวแบบธนาคารในการผลักดันเชิงนโยบายต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

3. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการวิธีการวิจัย (Methodology) เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย

1) ทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น นำข้อสรุปจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

2) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้บริหาร บุคลากรธนาคารระดับปฏิบัติการ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปที่มาใช้บริการ จำนวน 11 คน คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร กล่าวคือผู้อำนวยการฝ่ายอาวุโส ผู้บริหาร การกำกับดูแลกิจการที่ดีและความรับผิดชอบต่อสังคม 1 คน 2) กลุ่มนักวิชาการ (ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์) จำนวน 1 คน 3) กลุ่มนักวิชาการ (องค์การภาคนอกภาครัฐ) จำนวน 1 คน 4) กลุ่มพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 3 คน 5) กลุ่มประชาชน ผู้ให้บริการ จำนวน 5 คน

จากนั้นจึงนำประเด็นหลัก (Major Themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (Sub-Themes) และหัวข้อย่อย (Categories) อันเป็นกระบวนการวิเคราะห์ โดยการเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นย่อยของกระบวนการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งและแม่นยำ (Rigor) เพื่อให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้ มีความเข้มข้น (Intensive Process) มากยิ่งขึ้นการวิเคราะห์นี้จะเป็นแนวทางที่เรียกว่า Profession DNA คือ วิเคราะห์ลึกไปถึงแนวคิดในระดับ DNA ของธนาคารออมสิน และการดำเนินงานแบบมืออาชีพ (ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้เป็น INPUT หรือปัจจัยนำเข้า) ซึ่ง Profession DNA GSB ดังกล่าว จะส่งผลไปถึงการวิเคราะห์ผลที่ได้หรือผลตอบแทนจากการลงทุน (ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้อยู่ในการวิเคราะห์ Process และ output) ทั้งนี้การวิเคราะห์ Profession DNA GSB จะส่งผลต่อ Return of Investment และจะส่งผลต่อการวิเคราะห์ Value Added ซึ่งเป็นมูลค่าเพิ่มที่ได้จากการดำเนินงานธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน ซึ่งผู้วิจัยใช้กำหนดตัวชี้วัดขึ้นมา (KPI) สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ คือ มูลค่าเพิ่มที่เป็นรูปธรรม คือ ผลประโยชน์

สำคัญธนาคารออมสินได้สร้างให้แก่สังคม อาทิ ความสามารถในการเพิ่มจำนวนผู้เข้าสู่ระบบ เป็นต้น ซึ่งผลประโยชน์สามารถพิจารณาได้จาก 1) ผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลลัพธ์ที่สามารถแปลงเป็นหน่วยเงิน หรือ 2) สัดส่วนระหว่าง ผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลลัพธ์ที่สามารถแปลงเป็นหน่วยเงิน เทียบกับเงินปริมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน นั่นคือ จำนวนลูกค้ารายย่อยที่เพิ่มอย่างมีนัยสำคัญในการเข้าสู่ระบบการเงิน

4. ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ว่าด้วย 1) เพื่อศึกษานโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน พบว่า ในประเทศไทยนั้นมีธนาคารเฉพาะกิจ หรือสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (Specialized Financial Institutions : SFIs) หมายถึง สถาบันการเงินของรัฐที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐในการพัฒนาส่งเสริมเศรษฐกิจ และสนับสนุนการลงทุนต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังซึ่งได้มอบหมายให้ ธนาคารแห่งประเทศไทยทำหน้าที่ตรวจสอบผลการดำเนินงานและความเสี่ยง ประกอบด้วย 1) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำหน้าที่เป็นธนาคารที่ให้บริการทางการเงินทั้งด้านเงินฝากและให้สินเชื่อ ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่ง คือ 1.1) ธนาคารออมสิน (Government Savings Bank) 1.2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (Bank for Agriculture and Agricultural Co-operatives) มีชื่อว่า ธกส.1.3) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (Government Housing Bank) 1.4) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (Islamic Bank of Thailand) และมีชื่อที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า ไอแบงก์ (iBank) 2) สถาบันการเงินเฉพาะกิจที่ทำธุรกิจตามขอบเขตที่กำหนด เช่น ให้สินเชื่อหรือรับประกันสินเชื่อให้แก่ลูกค้าเฉพาะกลุ่ม แต่ไม่รับเงินฝากจากประชาชนทั่วไป ซึ่งปัจจุบันมี 4 แห่งคือ 2.1) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (Export-Import Bank of Thailand) 2.2) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand) มีชื่อที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า เอสเอ็มอีแบงก์ (SME Bank) 2.3) บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (Thai Credit Guarantee Corporation) 2.4) บริษัทตลาดรองสินเชื่อที่อยู่อาศัย (Secondary Mortgage Corporation)

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ว่าด้วยเพื่อศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับบริการในนโยบายการเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน พบว่า Profession DNA GSB นั้น คือการมีนโยบายที่แนบแน่นในการช่วยเหลือคนจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นการช่วยเหลือคนฐานรากและสนองต่อนโยบายของรัฐบาล กล่าวคือ ยุทธศาสตร์การดำเนินงานปี 2562 - 2566 ที่เน้นการสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงขององค์กร กับการดำเนินงานที่คำนึงถึงสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล มีขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพาณิชย์ (Traditional Banking) ภายใต้ House of Strategy ภายใต้ยุทธศาสตร์หลัก 4 ด้าน จากแนวนโยบายดังกล่าวเมื่อนำมาสู่การปฏิบัติของผู้บริหารและบุคลากรของ

ธนาคารออมสิน ก็มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันในการดำเนินงานภายใต้แนวคิดธนาคารเพื่อสังคมและการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ได้แสดงความมุ่งมั่นอย่างชัดเจนในการเป็น “ธนาคารเพื่อสังคม” หรือ Social Bank อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อให้ธนาคารเข้ามามีบทบาทสำคัญ ในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคม ทำให้ประชาชนที่เป็นลูกค้ากลุ่มหลักของธนาคารเข้าถึงบริการทางการเงิน ลดภาระยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน และสร้างสังคมที่เป็นสุข การแสดงความมุ่งมั่นในการเป็น Social Bank ของธนาคารออมสินครั้งนี้ถือเป็นการรุกเข้าสู่ธุรกิจนอนแบงก์ (Non-Bank) หรือ “ผู้ให้บริการการเงินไม่ใช่ธนาคารพาณิชย์” ซึ่งสินเชื่อนอนแบงก์ถือเป็นสินเชื่อในระบบที่เป็นที่พึงปรารถนาของคนระดับฐานรากถึงคนชั้นกลาง ทั้งสินเชื่อบุคคล บัตรกดเงินสด บัตรเครดิต สินเชื่อจำนำ ทะเบียนรถ เป็นต้น

ทั้งนี้หากพิจารณาด้านผลตอบแทนจากการลงทุน จะเห็นว่า อันดับความน่าเชื่อถือของธนาคารที่จากสิ้นปี 2563 ที่ระดับ “AAA” ซึ่งจัดโดยสถาบันจัดอันดับเครดิต ทริสเรตติ้ง (TRIS Rating) โดยอันดับเครดิตสะท้อนถึงสถานภาพในทางกฎหมายของธนาคารที่เป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจ (SFIs) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรัฐบาลไทยในระดับสูงสุด และมีบทบาทหน้าที่สำคัญมากที่สุดต่อการดำเนินนโยบายของรัฐ นอกจากนี้ อันดับเครดิตยังสะท้อนถึงการได้รับการค้ำประกันจากรัฐบาลที่ครอบคลุมภาระผูกพันทางการเงินทั้งหมดของธนาคารตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 กำหนดไว้ว่า ข้อผูกพันต่างๆของธนาคารออมสินในส่วนของการชำระคืนเงินต้น เงินกู้ยืม ตลอดจนดอกเบี้ยเงินฝาก และการจ่ายชำระหนี้อื่นๆนั้น จะได้รับการค้ำประกันโดยรัฐบาลทั้งสิ้น มีธนาคารได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้านตามกรอบทิศทางการดำเนินงานและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การดำเนินงานของธนาคารออมสิน ปี 2564–2568 ภายใต้การมุ่งเน้นบทบาทการเป็นธนาคารเพื่อสังคม (Social Bank) อย่างเต็มรูปแบบ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยได้รับอนุมัติงบประมาณ เพื่อดำเนินงานตามภารกิจหลัก สนับสนุนยุทธศาสตร์และนโยบายธนาคาร ประจำปี 2564 เป็นเงิน 34,956 ล้านบาท ประกอบด้วย รายจ่ายดำเนินงาน เป็นเงิน 33,086 ล้านบาท รายจ่ายลงทุน เป็นเงิน 1,450 ล้านบาท และงบสำรองจ่าย ระหว่างปี เป็นเงิน 420 ล้านบาท แต่ผลการดำเนินงานในปี 2554 สามารถเพิ่มฐานลูกค้ารายย่อยได้ถึง 2,068,739 ราย ซึ่งถือเป็นฐานลูกค้าใหม่ที่ใหญ่มาก (ธนาคารออมสิน, 2564)

หากวิเคราะห์ทางด้านมูลค่าเพิ่มทางสังคม จะเห็นว่าจำนวนของผู้ที่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ รายย่อย / SMEs ที่สามารถเข้าถึง แหล่งเงินทุนได้ตามแผนงาน และนโยบายของผู้บริหารมากถึง 2,068,739 ราย คิดเป็นเงิน 69,546 ล้านบาท หากนำมาพิจารณาผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลลัพธ์ที่สามารถแปลงเป็นหน่วยเงิน หรือ สัดส่วนระหว่าง ผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลลัพธ์ที่สามารถแปลงเป็นหน่วยเงิน เทียบกับเงินประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน จะพบว่า จำนวนลูกค้าเพิ่มขึ้นและเทียบกับผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม นี้แสดงถึงการประสบความสำเร็จในการทำให้รายย่อยได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนมากขึ้น ซึ่งปัญหาที่พบจากรายย่อยที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ใน

ประเด็นที่ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน พิจารณา คือ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน การขาด หลักทรัพย์ค้ำประกัน ขาดความรู้และความเข้าใจในเงื่อนไขของการให้กู้จาก สถาบันการเงิน การทำระบบบัญชี ไม่ชัดเจน ไม่ครบถ้วน ไม่เป็นปัจจุบัน มีการ กำหนดวัตถุประสงค์ของการขอกู้ไม่ชัดเจน นั่นคือข้อจำกัดของธนาคารทั่วไป แต่จาก การดำเนินงานของธนาคารออมสินสามารถดึงลูกค้ารายย่อย พ่อค้าแม่ขายเข้ามาใน ระบบได้กว่า 2 ล้านคน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของธนาคารที่ ได้จากการดำเนินกิจเพื่อสังคม ก็คือ การเพิ่มฐานลูกค้ารายย่อยเพิ่มขึ้นได้สำเร็จอย่าง มีนัยสำคัญและฐานลูกค้ากลุ่มนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สามารถเอาไปประกอบ อาชีพและสามารถสร้างเครดิตให้ตนเองในการนำไปประกอบการกู้ยืมเงินในสถาบัน การเงินอื่นๆได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การวางตำแหน่ง (Position) ทางด้านแนวคิดของ ธนาคารออมสินเป็นการวางสถานะของธนาคารเป็นธนาคารเพื่อสังคมอย่างแท้จริง การวิเคราะห์ Profession DNA ของธนาคารออมสิน พบว่า การเป็น Social Bank เต็มรูปแบบ การวางสถานะนี้ทำให้ธนาคารต้องเป็นทั้งผู้ให้บริการทางการเงิน และมี บทบาทในการพัฒนาทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมให้ผู้มีรายได้น้อย การพัฒนาและยกระดับผู้ประกอบการรายย่อย การส่งเสริมการออมและสร้างวินัยทาง การเงิน และเป็นแหล่งเงินทุนให้ภาครัฐเพื่อการพัฒนาประเทศ รวมถึงการช่วยเหลือ สังคมในภาวะวิกฤติต่าง ๆ นอกจากนี้ ธนาคารออมสินในฐานะสถาบันการเงินชั้นนำ ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นำ แนวปฏิบัติและมาตรฐานสากลต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับต่อ การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของธุรกิจสถาบันการเงินมากำหนดเป็นกรอบ นโยบายการพัฒนาความยั่งยืนของธนาคารออมสิน เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) หลักการธนาคารที่รับผิดชอบของสำนักงาน โครตกรสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยข้อริเริ่มทางการเงิน (UNEP FI) และ นโยบายสนับสนุนการธนาคารเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Banking) ของ ธนาคารแห่งประเทศไทย

ผลการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างนิยามความหมายใหม่ของธนาคารเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและตัวแบบธนาคารในการผลักดันเชิง นโยบายต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน ราก จะเห็นว่า ธนาคารสามารถเลือกกลยุทธ์ได้หลากหลาย โดยอาศัยจุดอ่อนและจุด แข็ง ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะปัญหาและอุปสรรค จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพนักงาน ระดับปฏิบัติการ พบว่า ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาระดับนโยบายและการ ดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามแผนยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การระบาด ของโควิด-19 ทำให้ระดับปฏิบัติการค่อนข้างมีปัญหาความล่าช้า เพราะด้านนโยบาย มีเพิ่มออกผลิตภัณฑ์ต่างๆมากมายรวมทั้งการดำเนินงานเร่งด่วนตามนโยบายของ รัฐบาล เช่น โครงการสินเชื่อรายย่อย เป็นต้น ทำให้ฝ่ายปฏิบัติการที่มีจำนวนและ เครื่องมือจำกัดทำงานไม่ทันกับนโยบายที่เร่งด่วนส่งผลให้เกิดความล่าช้าขึ้น

นอกจากนี้ ว่าด้วยนิยามความหมาย และตัวแบบธนาคารเพื่อสังคมพบว่า จากการวิเคราะห์พันธะสัญญา 16 ข้อของกรามีนแบงก์ดังกล่าวที่สอดคล้องกับ นโยบายของธนาคารออมสิน จะเห็นว่ามีส่วนใหญ่ไม่ตรงและไม่สอดคล้องกันนัก เพียงแต่มีส่วนคล้ายกัน หลักการของกรามีนแบงก์นั้นส่วนใหญ่มุ่งเป็นนามธรรม

ผู้วิจัยเห็นว่า บางข้อไม่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แต่หลักการโดยรวมนั้นก็ยังมีส่วนคล้ายกับธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสินได้บ้าง ทั้งนี้ ธนาคารออมสินค่อนข้างพัฒนานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ได้ออกมาเป็นรูปธรรมและจับต้องได้มากกว่า สามารถประเมินได้ในทางเศรษฐศาสตร์และในทางธุรกิจได้อย่างมีนัยยะสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามตัวแบบกรามีนแบงก์ก็ถือเป็นแนวทางที่ดีในการดำเนินการธนาคาร เพื่อสังคมที่ยั่งยืนได้

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาว่าด้วยการวิเคราะห์บทบาทธนาคารเพื่อสังคม ต่อมาเป็นการวิเคราะห์บทบาทธนาคารเพื่อสังคมกรณีธนาคารออมสิน (Profession DNA) การวิเคราะห์บทบาทธนาคารออมสินเปรียบเทียบกับกรามีนแบงก์ การวิเคราะห์ตัวแบบธนาคารที่ยั่งยืน (GABV Model) และการนิยามความหมาย และตัวแบบธนาคารเพื่อสังคม ไปจนถึงการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานธนาคารเพื่อสังคม

ผู้วิจัยเห็นภาพหนึ่ง คือ จากตัวแบบธนาคารกรามีน และ GABV model รวมไปถึงนโยบาย Sustainable ของธนาคารโลก และนโยบายธนาคารที่ยั่งยืนของธนาคารแห่งประเทศไทย จะเห็นว่า ธนาคารออมสินมีการปรับตัวเพื่อสนองตอบนโยบายรัฐและปรับตัวเพื่อการทำธุรกิจที่ยั่งยืน ดังนั้นนโยบายของวิทย์ รัตนากร” ผู้อำนวยการธนาคารที่กล่าวว่า

“ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มธุรกิจเอสเอ็มอีและ ประชาชนระดับฐานราก เป็นหนึ่งในปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่ธนาคารออมสิน ภายใต้แกนนำของ” ตั้งเป้าหมายที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข”

วิกฤตไวรัสโคโรนาได้ทำให้กลายเป็นโอกาสที่ทำให้ธนาคารสามารถปรับองค์กรได้และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนขึ้น เพราะวิกฤตโควิดทำให้ทุกคนเดือดร้อน เอสเอ็มอีก็เดือดร้อน ผู้คนก็เดือดร้อน โดยเฉพาะคนฐานรากที่เดือดร้อนมาก ธนาคารได้เข้าไปช่วยคนในมิติต่างๆ ได้มากขึ้น เพราะการมาของโควิดทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำรุนแรงขึ้น จึงได้ดึงคนเข้าระบบด้วยต้นทุนที่เป็นธรรมมากขึ้น พร้อมกับสร้างประวัติทางเครดิตใหม่ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเอสเอ็มอีและกลุ่มคนฐานราก ขณะเดียวกัน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นทั้งหมด ทำให้ลักษณะการประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป เพราะธนาคารในรูปแบบเดิมจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป เพราะมีผู้เล่นรายใหม่เข้ามาตอบโต้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า ฉะนั้น ถ้าทำธุรกิจที่เหมือนเดิมก็จะแก้ปัญหาไม่ได้ ฉะนั้น สิ่งที่ธนาคารทำจะเน้นที่ผลลัพธ์ ด้วยความใหญ่โตของธนาคาร ซึ่งมีสาขาสีถึง 1,050 สาขา มีสินทรัพย์กว่า 3 ล้านล้านบาท มีเงินให้สินเชื่อ 2.2 ล้านล้านบาท เมื่อสามารถลดต้นทุนได้มาก ก็มีกำไรเพิ่มขึ้น ก็นำมาจุนเจือภารกิจเชิงสังคม ทำให้สามารถช่วยสังคมได้มาก เป้าหมายหลัก คือ พ่อค้าแม่ค้า เอสเอ็มอีฐานราก คนที่ได้รับผลกระทบจากโควิดเต็มๆ การดึงรากหญ้าเข้าระบบการเงินลดเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้ ปัญหาที่ว่านี้ เป็นครั้งหนึ่งของธุรกิจอยู่ในภาคบริการของ

ประเทศและ 60%-70% อยู่ในธุรกิจบริการและค้าขาย ซึ่งการที่สูญเสียนักท่องเที่ยว 40 ล้านคน และการที่คนไทยไม่สามารถเดินทางหรือใช้บริการได้ ภาคบริการก็ได้รับผลกระทบ คนเหล่านี้ ก็จะตกงานและกลับถิ่นฐาน ไม่มีรายได้ ค่าครองชีพ จะเห็นว่า ผลกระทบสูงมาก ทั้งนี้ธนาคารได้ออกโครงการเข้าไปช่วยเหลือเอสเอ็มอี และประชาชนฐานราก 45 โครงการ มีคนเข้ามาใช้กว่า 13 ล้านราย ถือว่าเป็นภารกิจของรัฐบาลที่มอบหมาย การตั้งเป้าสร้างเครดิตการเงินใหม่ให้คนจน คือ การดึงคนเข้าระบบ สามารถดึงคนฐานรากเข้าระบบสินเชื่อได้ถึงกว่า 5.7 ล้านราย ในจำนวนนี้เป็นกลุ่มที่ไม่มีประวัติทางการเงินถึง 2.7 ล้านราย ถ้าในอีก 1-2 ปีข้างหน้า เขายังสามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ อาจจะมี 1-2 ล้านคน ที่จะถูกดึงเข้าสู่ระบบทันที หมายความว่า เขาก็จะสามารถไปขอกู้จากสถาบันการเงินอื่นได้ เพราะเขามีประวัติการเงินที่ดีแล้ว ปัจจุบันธนาคารออมสินมีโมบายแอปพลิเคชันที่ชื่อว่า MyMo มีคนเข้ามาใช้บริการแล้ว 12 ล้านคน ได้เข้ามาใช้ผลิตภัณฑ์การเงินที่หลากหลาย เช่น การปล่อยสินเชื่อทำได้ 1.6 ล้านคน โดยไม่ต้องเข้าสาขา และปรับโครงสร้างหนี้ได้ประมาณ 6 แสนคน อย่างไรก็ตาม เป้าหมายที่ต้องการจากการเป็นธนาคารเพื่อสังคม คือ การเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ ปัญหาความยากจน บรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำ แต่ต้องเป็นความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและใช้เวลา

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรติ บันดาลสิน (2559) ได้ศึกษาลูกค้ำมีการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารออมสินในเขตพระนคร อยู่ในระดับดี ซึ่งลูกค้ำส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการรับรู้ภาพลักษณ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ และลูกค้ำมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธนาคารต่อสังคม โดยมองว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม และกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ลูกค้ำต้องการให้ธนาคารจัดขึ้น คือ กิจกรรมอาสาด้านการช่วยเหลือชุมชน การส่งเสริมการออม การให้ความรู้ การปลูกจิตสำนึกให้แก่เยาวชนและการบริจาคเงินหรือสิ่งของให้แก่ชุมชน

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการวางตำแหน่ง (Position) ทางด้านแนวคิดของธนาคารออมสินเป็นการวางสถานะของธนาคารเป็นธนาคารเพื่อสังคมอย่างแท้จริง ในฐานะธนาคารเฉพาะกิจ ซึ่งการวิเคราะห์ Profession DNA ของธนาคารออมสิน พบว่าการเป็น Social Bank เต็มรูปแบบ การวางสถานะนี้ทำให้ธนาคารต้องเป็นทั้งผู้ให้บริการทางการเงิน และมีบทบาทในการพัฒนาทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมให้ผู้มีรายได้น้อย การพัฒนาและยกระดับผู้ประกอบการรายย่อย การส่งเสริมการออมและสร้างวินัยทางการเงิน และเป็นแหล่งเงินทุนให้ภาครัฐเพื่อการพัฒนาประเทศ รวมถึงการช่วยเหลือสังคมในภาวะวิกฤติต่าง ๆ นอกจากนี้ ธนาคารออมสินในฐานะสถาบันการเงินชั้นนำ ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นำ แนวปฏิบัติและมาตรฐานสากลต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของธุรกิจสถาบันการเงินมากำหนดเป็นกรอบนโยบายการพัฒนาความยั่งยืนของธนาคารออมสิน

5.1 ข้อเสนอแนะทางด้านเนื้อหาในการศึกษาครั้งต่อไป

ด้วยผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าข้อมูลแล้วพบว่า มีงานวิจัยมากมายที่เป็น การศึกษาด้านความพึงพอใจของลูกค้าที่มาใช้บริการธนาคารออมสินสาขาต่างๆ ทั่วประเทศ จากการสืบค้นน่าจะมีมากกว่า 20 เรื่องที่ศึกษาเรื่องความพึงพอใจต่อการ บริการ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ การสำรวจความพึงพอใจนี้ผู้วิจัย นำมาอ้างอิงในงานวิจัยเล่มนี้น้อยมาก เนื่องจากผลการศึกษาเพียงแคบอกว่าพอใจ การบริการของพนักงาน ความสะอาดของสถานที่ ความรวดเร็วการบริการ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้นัก แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า การสำรวจความพึงพอใจในเหล่านี้น่าจะมีประโยชน์ในการวิจัยครั้งต่อไป หากมีผู้สนใจ นำข้อมูลการสำรวจของสาขาต่างๆมารวมกัน แล้วศึกษาในระบบของ Meta-analysis แนวคิดคล้ายๆกับการวิจัยในระบบสาธารณสุข เช่น การทดสอบการ บริการแบบหนึ่งแต่เก็บข้อมูลวิจัยในหลายพื้นที่และหลายแห่ง เมื่อนำข้อมูลจำนวน มากเหล่านั้นมา Run Model หรือพิจารณาก็จะทำให้ทราบถึงทิศทางหรือแนวทางใน การบริหารในภาพใหญ่ระดับประเทศได้ ในเรื่องข้อมูลการสำรวจความพึงพอใจของ การบริการของสาขาธนาคารออมสินก็เช่นเดียวกัน หากนำข้อมูลมา Run Model ก็อาจจะทำให้ทราบภาพรวมใหญ่ของการบริการของธนาคารในระดับประเทศและอาจ ส่งผลต่อการนำเสนอนโยบายของธนาคารได้ในอนาคต

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวทางการดำเนินงานของธนาคารออมสินที่มุ่งสู่ธนาคารเพื่อสังคม และเป็น การดำเนินงานแบบ Development Bank คือ การประกอบธุรกิจในขณะที่เดียวกันก็ ดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือสังคม ด้วยการเปิดผลิตภัณฑ์ของธนาคารและโครงการต่างๆ ให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ แนวทางนี้ในฐานะที่เป็นธนาคาร เฉพาะกิจสามารถนำผลการประกอบการและตัวอย่างการดำเนินงานของธนาคารออม สินที่เป็นแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม มาเป็นตัวแบบและโมเดลให้กับ ธุรกิจอื่นๆ ในการประกอบการและตอบแทนสังคมได้ไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ การ พัฒนาทางด้านนโยบายก็สามารถนำแนวทาง Development Bank มาใช้ประกอบ คำอธิบายในการทำธุรกิจการเงินการธนาคารตามแนวทาง BCG ของรัฐบาลได้ หรือ อาจจะมีการพัฒนาตัวแบบและการดำเนินงานของธนาคารตาม GABV Model ให้มี การดำเนินงานที่สูงกว่าการประเมินในระดับที่ 3 คือการพัฒนาให้มีการดำเนินงาน ธนาคารที่ยั่งยืนให้สูงถึงระดับที่ 4 และ 5 นั่นคือ มีการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการลด ภาวะโลกร้อนในการประกอบธุรกิจไปพร้อมกันด้วย

6. บทสรุป

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่า ถึงแม้กรามินแบงก์จะเป็นต้นแบบของธนาคาร เพื่อสังคม แต่ในงานวิจัยนี้จะเป็น Anti-thesis คือ ไม่เห็นด้วยกับแนวทางธนาคาร เพื่อสังคมดั้งเดิมคือ กรามินแบงก์ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า นโยบายของธนาคารออมสินนั้นที่ ได้จากจากการวิเคราะห์ Profession DNA (ปรากฏในหัวข้อ 6.2) ในการเป็น Social Bank เต็มรูปแบบ มีการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นกว่ากรามินแบงก์และมีการวาง หลักเกณฑ์ที่ตอบโจทย์การทำธุรกิจได้ด้วย เช่น การมีข้อกำหนดไม่พิจารณาสินเชื่อ

ให้ธุรกิจที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การให้คนรายย่อยเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสามารถนำมาเป็นเครดิตให้รายย่อยได้ในอนาคต เป็นต้น การวางสถานะนี้ทำให้ธนาคารต้องเป็นทั้งผู้ให้บริการทางการเงิน และมีบทบาทในการพัฒนาทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมให้ผู้มีรายได้น้อย การพัฒนาและยกระดับผู้ประกอบการรายย่อย ในการก้าวสู่การเป็นธนาคารเพื่อสังคมของธนาคารออมสิน เป็นการดำเนินงานแบบ Development Bank คือ ธนาคารที่ทำธุรกิจเพื่อกำไรแต่ในขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาสังคมและตอบสนองสังคม ซึ่งจากหัวข้อการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มที่ผ่านมาก็พบว่ามีการดำเนินการที่ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างมีนัยสำคัญ คือ การเพิ่มฐานลูกค้ารายย่อยเพิ่มขึ้นได้สำเร็จอย่างมีนัยสำคัญและฐานลูกค้ากลุ่มนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สามารถเอาไปประกอบอาชีพและสามารถสร้างเครดิตให้ตนเองในการนำไปประกอบการกู้ยืมเงินในสถาบันการเงินอื่นๆได้

ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการวิจัย จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์แล้วจึงนำมาสู่การตอบคำถามวิจัยว่าด้วยธนาคารออมสินที่มีนโยบายเป็นธนาคารเพื่อสังคมได้ประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตในทางเศรษฐกิจและสังคม ลดความเหลื่อมล้ำได้หรือไม่ องค์ประกอบและวิธีการเป็นอย่างไร ดังนั้น คำนิยามที่ได้จากการศึกษาชิ้นนี้ คือ ธนาคารเพื่อสังคม ที่ธนาคารออมสินดำเนินการ หมายถึงเป็นการดำเนินงานแบบ Development Bank คือ ธนาคารที่ทำธุรกิจเพื่อกำไรแต่ในขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาสังคมและตอบสนองสังคม และทำให้ธนาคารเป็นทั้งผู้ให้บริการทางการเงิน และมีบทบาทในการพัฒนาทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเงินทุนที่เป็นธรรมให้ผู้มีรายได้น้อยและเป็นแนวทางหนึ่งของการประกอบธุรกิจแต่แนวทางและนโยบายมุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเป็นการช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบฐานราก และองค์ประกอบและวิธีการคือ เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บันดาลสิน.(2559). *การรับรู้คุณภาพบริการที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีในการใช้บริการของลูกค้าธนาคารออมสินสาขาสำนักราชดำเนิน*. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ธนาคารออมสิน.(2561). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปี 2561*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน.
- ธนาคารออมสิน.(2562). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปี 2562*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน.
- ธนาคารออมสิน.(2563). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปี 2563*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน.
- ธนาคารออมสิน.(2564). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ: ธนาคารออมสิน.

- ภัทรพร โพธิวรรณ .(2558). *การพัฒนาธุรกิจโรงแรมสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ภายใน
หลักการรับผิดชอบต่อสังคม* (Master's thesis). มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ,
กรุงเทพฯ.
- ศิริรัตน์ พรหมดวงตา. (2558). *รูปแบบกิจกรรมเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม*
(Master's thesis). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สุวรรณี แยมพราย. (2562). *การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ:
กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง* (Master's thesis). มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน. (2554). *รายงานการวิจัย สถานะความรับผิดชอบต่อ
สังคมของประเทศไทยที่มีผลกระทบต่อภาครัฐและเอกชน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์และสถาบันพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน.
- สฤณี อาชวานันทกุล .(2562). *ธนาคารที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก
[https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/
Documents/ PhraSiam0462/BOT%20MAG%204-62_52-
55%20Relax%20@%20Reun
20Pae%20-%20Sarinee%20Achavanuntakul.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/BOTMagazine/Documents/PhraSiam0462/BOT%20MAG%204-62_52-55%20Relax%20@%20Reun20Pae%20-%20Sarinee%20Achavanuntakul.pdf)
- อภิรดา ชินประทีป. (2558). การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและผล
การดำเนินงานทางด้านการเงิน. *Local Administration Journal*, 9(1),
118–132.

การยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของ กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร

Acceptance of Technology for the Use of the MOHPROMT Application among the Elderly in Phra Nakhon District

นลินรัตน์ ยวเลิศรัตน์¹, ชาญชัย จิวจินดา²

วันรับ: 24 พฤษภาคม 2566 วันแก้ไข: 15 กรกฎาคม 2566 ยอมรับ: 3 สิงหาคม 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาและการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนคร และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบแนวทางการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure) เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอิสระ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้สูงอายุในเขตพระนครที่ใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม จำนวน 5 คน พยาบาลในศูนย์บริการสาธารณสุขสุขุมชน จำนวน 3 คน และนักพัฒนา Mobile Application จำนวน 2 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนคร รับรู้ถึงประโยชน์ ความง่ายต่อการใช้งาน และใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมในการจัดการวัคซีน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้งานพบว่า ระบบที่ไม่เสถียรของแอปพลิเคชันหมอพร้อม เช่น ระบบค้าง ระบบล่ม ส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อการใช้งาน แต่ไม่ได้ทำให้ผู้สูงอายุเลิกใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม และยังคงใช้งานต่อไป เนื่องจากรับรู้ถึงประโยชน์และแอปพลิเคชันใช้งานง่าย ในช่วงเริ่มต้นการใช้งานผู้สูงอายุต้องการผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุนวิธีการใช้งานและสอนวิธีใช้ เช่น บุตร หลาน และคนใกล้ชิด สำหรับแนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม พบว่า มีความต้องการระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ เสถียร มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัยใช้งานง่าย สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ มีการจัดการข้อมูลสุขภาพระดับบุคคล เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองได้ มีระบบการนำเข้าข้อมูล

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

สุขภาพจากสถานบริการสาธารณสุขที่เข้ารับบริการเชื่อมโยงเป็นระบบข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, แอปพลิเคชันหมอพร้อม, ผู้สูงอายุ

Abstract

This study aims 1) to study the problems and acceptance of the MOHPROMT application among the elderly in Phra Nakhon District, and 2) to propose the guidelines for the development of the MOHPROMT application. It was a qualitative study using in-depth interviews with interview guidelines of semi-structure for collecting and studying data from the sample to allow them to express their independent opinions. The main informants are 5 elderly in Phra Nakhon district who use the MOHPROMT application, 3 nurses in Community Public Health Service Center and 2 developers of mobile application. The study found that in terms of the problems and acceptance of the use of the MOHPROMT application, the elderly in Phra Nakhon recognize the benefits and ease of use, and they use the MOHPROMT application to manage the vaccine. According to the information concerning COVID-19 problems and obstacles to use the application, it was found that the unstable system of the MOHPROMT application, such as system freezes, system crashes, results in obstacles to use; however, it does not make the elderly stop using the MOHPROMT application and continue to use it because of the perceived benefits and easy usage. At the beginning of use, the elderly need helpers to support and teach how to use such as children, grandchildren and close people. In reference to the guidelines for the development of the MOHPROMT application, the results revealed that there should be a need for efficient, stable, reliable and secure information systems, easy usage and responding to the needs of the elderly. Moreover, there should be the management of health information at the individual level so that people could have access to their own health information. Furthermore, there should be a system for importing health data from public health facilities linked to the electronic health data system.

Keywords: Technology Acceptance, MOHPROMT Application, Elderly

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างล้ำสมัยส่งผลให้เกิดความสะดวกต่อการใช้งานความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันได้บูรณาการเข้าสู่ระบบธุรกิจ อีกทั้งความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตเป็นอันมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เทคโนโลยีทำให้การสร้างที่พักอาศัยมีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตสินค้าและให้บริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น เทคโนโลยีทำให้ระบบการผลิตสามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมากมีราคาถูกลง สินค้าได้คุณภาพ เทคโนโลยีทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้สะดวก การเดินทางเชื่อมโยงถึงกันทำให้ประชากรในโลกติดต่อรับฟังข่าวสารกันได้ตลอดเวลา ดังนั้นทำให้ผู้คนที่จะอยู่รอดและมีพัฒนาการต้องสามารถปรับตัวและจัดการกับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายมากขึ้นและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน อีกทั้งปัญหาโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่กระทบต่อชีวิตของผู้คนทั่วโลก หลายประเทศพยายามลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ โดยขอความร่วมมือเว้นระยะห่างทางสังคม และหลายคนต้องกักตัวอยู่บ้าน ทำงานและเรียนที่บ้าน กลับเป็นแรงบีบให้พฤติกรรมหลายอย่างจำเป็นต้องเปลี่ยนไป การนำเทคโนโลยีมาใช้กลายเป็นสิ่งช่วยให้การดำเนินชีวิตสะดวกขึ้น พนักงานบริษัทสามารถทำงานได้จากที่บ้าน เช่นเดียวกับการเรียน ซื้อปิ้ง รับชมคอนเสิร์ต หรือแม้การประกอบพิธีทางศาสนา ที่ต้องปรับเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็เพื่อให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้อย่างปกติที่สุด เชื่อว่าเมื่อปรับตัวหลังจากผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปแล้ว ทุกอย่างจะเป็นเรื่องปกติ สอดคล้องกับวิถีชีวิตรูปแบบใหม่ หรือ New Normal วิกฤตในหลายครั้งมักจะมีการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เสมอ วิกฤตโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ก็เช่นกัน ภาคส่วนต่าง ๆ นำนวัตกรรม และเทคโนโลยีเข้ามาเป็นกำลังเสริม อีกทั้งเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรค อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตได้อีกด้วย (วราภรณ์ เลหาสัมพันธพร, 2563, น. 45-50)

แอปพลิเคชันหมอพร้อม คือ ระบบที่หน่วยงานรัฐบาลจัดทำขึ้นเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลสถานการณ์การระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) อย่างถูกต้อง โดยมี 2 แพลตฟอร์ม คือ LINE Official Account หมอพร้อม และแอปพลิเคชัน หมอพร้อม ซึ่งมีประโยชน์ คือ สามารถเลือกโรงพยาบาล และนัดเวลานัดวัคซีน ให้ข้อมูลอาการแพ้ ติดตามผลข้างเคียง และเตือนการฉีดเข็มที่ 2 (โสภณ เมฆธน, 2564) โดยข้อมูลการให้บริการวัคซีน COVID-19 ผ่านแอปพลิเคชันหมอพร้อมแก่กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูล ณ วันที่ 24 มิ.ย. 2564 มีผู้ฉีดวัคซีนจำนวน 122,926 ราย ฉีดสะสม 8,546,892 ราย โดยเป็นเข็มที่หนึ่งเฉพาะวันที่ 24 มิ.ย. จำนวน 94,928 ราย ฉีดสะสม 6,123,493 ราย ส่วนเข็มที่สอง ฉีดวันที่ 24 มิ.ย. 27,998 ราย และฉีดสะสม 2,423,399 ภาพรวม ณ ขณะนี้ คิดเป็นสัดส่วนการรับ

วัคซีนตามกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็นประชาชนทั่วไป 3.7 ล้านคน บุคลากรทางการแพทย์ 1.8 ล้านคน ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 1.2 ล้านคน เจ้าหน้าที่ด่านหน้า 1 ล้าน และผู้มีโรคประจำตัวประมาณ 8 แสนคน ส่วนสัดส่วนการให้วัคซีนยี่ห้อซิโนแวค 68 % และแอสตราเซนเนกา 32 % ทั้งนี้ สามารถเข้าไปดูข้อมูลเหล่านี้ได้ผ่านช่องทาง Line OA คลิกที่ช่อง “รายงานการฉีดวัคซีน” ส่วนที่แอปพลิเคชันคลิกช่องทาง “Vaccination Progress” ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวยังอยู่ระหว่างทดสอบระบบ อาจมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในแอปพลิเคชัน (โสภณ เมฆธน, 2564)

รูปที่ 1 ข้อมูลการให้บริการวัคซีน COVID-19 ผ่านแอปพลิเคชันหมอพร้อม
ที่มา : Hfocus, 2565

แอปพลิเคชันหมอพร้อมนั้นสามารถเลื่อนคิวได้ด้วยตัวเอง เนื่องมาจากระบบ MOPH Immunization Center (MOPH-IC) เป็นระบบฐานข้อมูลกลางของกระทรวงสาธารณสุข สำหรับจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวัคซีนเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั่วประเทศ เพื่อนำข้อมูลการให้บริการดังกล่าวใช้ในการติดตามอาการไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับการรับวัคซีน ข้อมูลจะส่งออกมาจากระบบสารสนเทศของโรงพยาบาลที่บันทึกการให้บริการวัคซีนเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาเก็บไว้ที่ฐานข้อมูลส่วนกลางของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นในการเข้าถึงข้อมูลและการใช้งานระบบ MOPH Immunization Center กระทรวงสาธารณสุข จึงได้กำหนดระดับสิทธิการใช้งานระบบ เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการป้องกันการเข้าถึงที่ไม่ได้รับ เพื่อให้แต่ละโรงพยาบาล

จัดระบบคิว ลงนัด เลื่อนนัด และแจ้งเตือนประชาชนที่จะมาฉีดวัคซีนได้ตามความเหมาะสม เนื่องจากที่ผ่านมาเมื่อมีการเลื่อนนัดด้วยเหตุจำเป็นในเรื่องการบริหารจัดการวัคซีนของแต่ละพื้นที่ แต่ไม่มีการแจ้งเตือนประชาชน ทำให้ประชาชนต้องไปรอนั้น จึงได้เปิดระบบให้ดำเนินการได้เองตามความเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญขอให้ยึดหลักฉีดวัคซีนให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มก่อนเป็นสำคัญ คือผู้ป่วย 7 กลุ่มโรคเรื้อรัง และผู้สูงอายุ 60 ปี เพราะทำนัดก่อนและเป็นกลุ่มเสี่ยงหากได้รับเชื้อ เพราะจะมีอาการรุนแรงและเสี่ยงเสียชีวิตได้ (หมอฟพร้อม, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้สูงอายุ มีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา การยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนครโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัญหาและการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้พัฒนาระบบแอปพลิเคชันให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาสังคมผู้สูงอายุให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. คำถามการวิจัย

1. ปัญหาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนครเป็นอย่างไร
2. การพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนคร
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้งาน แอปพลิเคชันหมอพร้อมให้กับผู้เกี่ยวข้อง

4. ขอบเขตการวิจัยและวิธีการศึกษา

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual Interviews) และเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Observation) 3 กลุ่มเป้าหมาย คือ 1) ผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมจริงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน 2) พยาบาลในศูนย์บริการสาธารณสุขสุขุมชนเขตพระนคร จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นผู้ใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมในระดับหน่วยบริการสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/อำเภอ/เขต ตามสิทธิเข้าใช้งานของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้สามารถเข้าถึงข้อมูลการให้บริการวัคซีน และสามารถเข้าถึงข้อมูลบริหารจัดการ (Dashboard Vaccine) ในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง และ 3) นักพัฒนา Mobile Application จำนวน 2

คน เพื่อทราบแนวทางในการพัฒนาแอปพลิเคชันหมอพร้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
ในฐานะนักพัฒนา Application ที่มีประสบการณ์

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ได้แก่ บริบทของงานที่ศึกษา คือ ระบบการทำงานแอปพลิเคชันหมอพร้อม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโมบายแอปพลิเคชัน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยี แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นกรอบคิดในงานวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้สูงอายุในเขตพระนคร และศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนเขตพระนคร

ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2565 ถึงเดือนกันยายน 2565

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุที่ใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมจริงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน 2) พยาบาลในศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชนเขตพระนคร จำนวน 3 คน และ 3) นักพัฒนา Mobile Application จำนวน 2 คน

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง อาศัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เครื่องบันทึกเสียงสำหรับรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ให้ได้ใจความที่ละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งสะดวกต่อการนำมาถอดความเพื่อใช้ในการศึกษาควบคู่ไปกับการจดบันทึก เพื่อบันทึกประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมนอกจากแนวคำถามที่เตรียมไว้

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เป็นการมุ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นซึ่งเป็นข้อมูลที่ยังมิได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น เอกสารการประชุม รายงานผลการดำเนินงานต่างๆ ข้อมูลของหน่วยงาน เอกสารทางราชการ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากนั้นใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการโดยมีแนวคำถามที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นกรอบกว้าง ๆ ในการสัมภาษณ์หรือพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิจัยและผู้ร่วมวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกนี้เป็นแบบมีความสนใจเฉพาะหรือมุ่งเอาข้อมูลในจุดที่ผู้วิจัยต้องการตอบโจทยหรือปัญหาบางอย่างซึ่งมักจะเป็นข้อมูลที่มีความละเอียดและลึกซึ้งโดยมักเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิด และใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

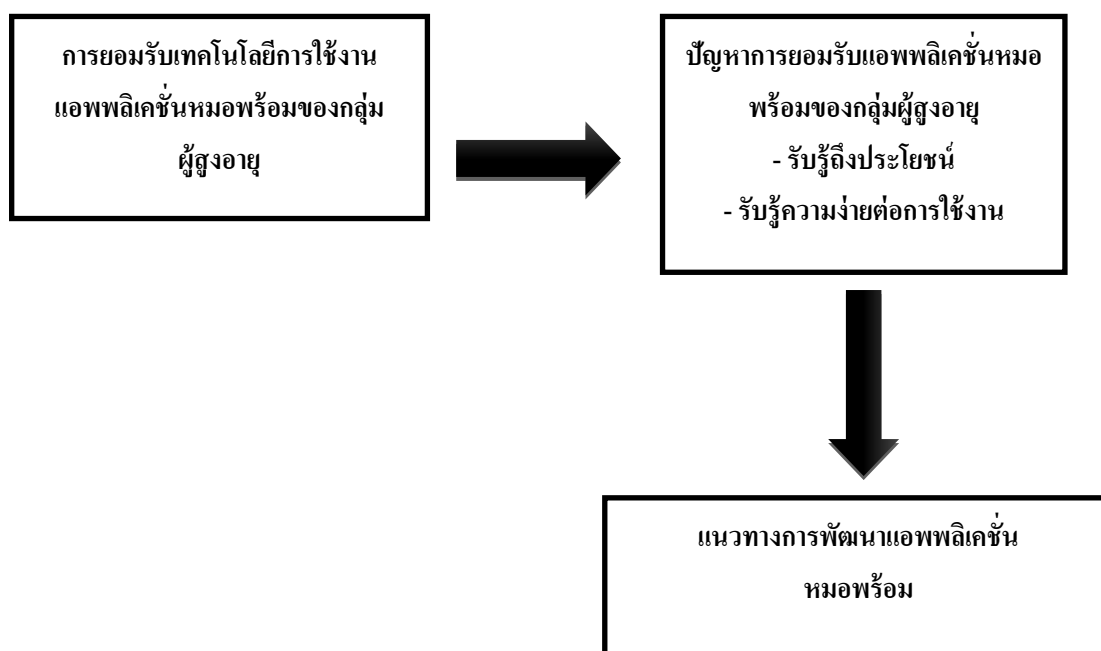
ผู้ศึกษาจึงนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นำข้อมูลที่ได้มาทำการ

วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนเป็นรายงานสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนครใช้แนวคิดการยอมรับเทคโนโลยีของเดวิส (Davis, 1989) ซึ่งการรับรู้ประโยชน์ หมายถึง ระดับความเชื่อของบุคคลที่มีโอกาสเป็นผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีว่าเทคโนโลยีดังกล่าวมีประโยชน์แก่ตนและมีแนวโน้มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตน ซึ่งการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน หมายถึง ระดับความเชื่อคาดหวังของผู้ที่จะใช้ระบบสารสนเทศว่า ระบบดังกล่าวเป็นระบบที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเรียนรู้ที่จะใช้ระบบหรือในการเข้าใจระบบ โดยเดวิส ได้นิยามการรับรู้ความง่าย ตามคำจำกัดความของคำว่า “ง่าย” และ “ปราศจากความยากหรือความพยายาม” จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างเป็นกรอบคิดได้ดังนี้

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

7. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การยอมรับและการใช้เทคโนโลยีในการทำงานเกิดจากปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน เนื่องจากการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Davis, 1989) และเชื่อมโยงกับทัศนคติต่อการใช้อินเทอร์เน็ตและทัศนคติที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยีของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี

ใน 3 ด้านคือ พฤติกรรม หัตถ์คนที่มีต่อเทคโนโลยี และการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น (สิงหะ ฉวีสุข และสุนันทา วงศ์จตุรภัทร, 2555) ซึ่ง ศศิพร เหมือนศรีชัย (2555) ได้ให้คำนิยามการยอมรับเทคโนโลยีไว้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการใช้งานและอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีจากการที่ได้ใช้เทคโนโลยีทำให้เกิดประสบการณ์ความรู้ทักษะและความต้องการใช้งานเทคโนโลยี การยอมรับเทคโนโลยีว่าเป็นการนำเทคโนโลยีนั้นมาใช้ให้เป็นไปได้โดยสิ่งที่ตามมา คือ ก่อให้เกิดการลงทุนกับการยอมรับ (เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล, 2554) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความ

เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล (2554) ได้ให้คำนิยามของการยอมรับเทคโนโลยีว่าเป็นการนำเทคโนโลยีนั้นมาใช้ให้เป็นไปโดยสิ่งที่ตามาคือก่อให้เกิดการลงทุนกับการยอมรับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Theory of Acceptance Model : TAM) เป็นทฤษฎีที่ได้พัฒนาขยายองค์ความรู้ มาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action : TRA) ของไอเซนและฟิชบายน์

มีจุดประสงค์เพื่อทำนายการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีในการทำงาน (Davis, 1989) อธิบายว่าบุคคลหนึ่งจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่ 1) การรับรู้ถึงประโยชน์ และ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน เนื่องจากการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการยอมรับคอมพิวเตอร์และมีความเชื่อมโยงกับทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และการใช้งานคอมพิวเตอร์และทัศนคติที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยีของบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้เทคโนโลยี

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การยอมรับเทคโนโลยี หมายถึง เป็นการนำเทคโนโลยีที่ยอมรับมาใช้งานซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวบุคคลหรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทัศนคติและการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีมาใช้งานทำให้แต่ละบุคคลมีประสบการณ์ ความรู้ และทักษะการใช้งาน มาเพิ่มเติมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามการยอมรับเทคโนโลยีไว้ว่า หมายถึง การยอมรับการทำความเข้าใจเทคโนโลยีและตัดสินใจที่จะยอมรับแล้วนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในธุรกิจออนไลน์ การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) ความตั้งใจที่จะใช้ (Intention to Use) การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk) ทัศนคติที่มีต่อการใช้ (Attitude toward Using) และการนำมาใช้งานจริง (Actual Use)

การรับรู้ประโยชน์

การรับรู้ (Perception) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า "Perceptio" หรือ "Percipio" หมายความว่า การได้มา การเก็บรวบรวม การเข้าใจ หรือการตีความหมายเป็นกระบวนการแปลความหมายของสิ่งที่บุคคลประสบหรือความหมายจากสิ่งที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวของบุคคลนั้น เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งให้ความสนใจการเลือกรับ การรวบรวม การจัดระบบการแปลความหมาย และการสร้างความหมายแก่ข้อมูลที่ได้รับ (สุรัตน์ ตรีสกุล, 2550)

Davis (1989) อธิบายว่า การรับรู้ประโยชน์ หมายถึง ระดับความเชื่อของบุคคลที่มีโอกาสเป็นผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีว่าเทคโนโลยีดังกล่าวมีประโยชน์แก่ตน

และมีแนวโน้มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pender (1996) ซึ่งได้อธิบายว่าเป็นระดับความเชื่อของบุคคลหนึ่งจะได้รับประโยชน์ใดบ้างจากการแสดงพฤติกรรมหนึ่งหรือระดับความเชื่อของบุคคลหนึ่งว่าเมื่อกระทำพฤติกรรมหนึ่งแล้วจะทำให้ตนได้รับผลตอบแทนเชิงบวกจากการกระทำนั้น เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานหรือช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

การรับรู้ความง่าย

การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceive Ease of Use) หมายถึง ระดับความเชื่อคาดหวังของผู้ที่จะใช้ระบบสารสนเทศว่า ระบบดังกล่าวเป็นระบบที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเรียนรู้ที่จะใช้ระบบหรือในการเข้าใช้ระบบ โดยเดวิส ได้นิยามการรับรู้ความง่าย ตามคำจำกัดความของคำว่า “ง่าย” และ “ปราศจากความยากหรือความพยายาม” (Davis, 1989)

นอกจากนี้ มีงานศึกษาจำนวนหนึ่งได้ทำการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยี เช่น งานศึกษาของสุธาสิณี ตุลานนท์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุมีจุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความเชื่อมั่น และความไว้วางใจ ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี และการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาความเชื่อมั่นและความไว้วางใจที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า

1) ปัจจัยความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่นในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ รองลงมา ด้านความไว้วางใจในการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

2) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานรองลงมา ด้านการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ด้านการรับรู้ความไว้วางใจ ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ความเข้ากันได้ และด้านการรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน

3) การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การเลือกสินค้าออนไลน์ที่ต้องการได้อย่างอิสระ รองลงมา การค้นหาสินค้าออนไลน์ได้อย่างสะดวก และการมีความสุขเมื่อตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

และงานชิ้นต่อมาคือ งานศึกษาของเฉลิมศักดิ์ บุญประเสริฐ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 66 ปี - 70 ปี สถานภาพหย่าร้าง/หม้าย ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเฉลี่ย 15,001 - 20,000 บาท พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ใช้งานทุกวัน ใช้เวลาน้อยกว่า 30 นาที ช่วงเวลาที่ใช้บ่อยที่สุด คือ ช่วงเวลา 15.01 น. - 21.00 น. โดยเรียนรู้การใช้งานจากลูกหลาน ฟังก์ชันที่ใช้มากที่สุดคือการสนทนาแบบข้อความ และวัตถุประสงค์หลักในการใช้งาน คือ การพูดคุยหรือสนทนากับเพื่อนสนิท ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยการรับรู้ถึงประโยชน์ของแอปพลิเคชันไลน์ รองลงมาคือ ปัจจัยความบันเทิงในการใช้งานของแอปพลิเคชันไลน์ และปัจจัยความสะดวกสบายในการใช้งานของแอปพลิเคชันไลน์ ตามลำดับ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงนำมาสู่การศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร เพื่อศึกษาปัญหาและการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนคร และเสนอแนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมต่อไป

8. ผลการศึกษา

จากการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร กล่าวถึง 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม 3) การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม 4) การใช้งานจริงแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม 5) ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม 6) แนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

8.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ใช้บริการแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมจริง จำนวน 5 คน พยาบาลในศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชน จำนวน 3 คน และนักพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์เพศชาย 4 คน และเพศหญิง 6 คน ด้านอายุของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงวัย คือ ผู้สูงอายุช่วงวัยต้น 60-69 ปี จำนวน 1 คน วัยกลาง 70 – 79 ปี จำนวน 3 คน และวัยตอนปลายอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 คน อนุปริญญา จำนวน 1 คน และปริญญาตรี จำนวน 2 คน ในส่วนของอาชีพของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นผู้เกษียณอายุและข้าราชการบำนาญ รองลงมา คือ ประกอบธุรกิจส่วนตัว ผู้สูงอายุทั้งหมดอาศัยอยู่กับครอบครัว ประกอบด้วย คู่สมรสของตนเอง บุตร หลาน และญาติ เป็นต้น

ในส่วนของการสอบถามการใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อมในช่วงสถานการณ์เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่าผู้สูงอายุในเขตพระนคร จำนวน 5 คน มีประสบการณ์การใช้งานแอปพลิเคชันหมอฟพร้อม ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้งานในเรื่องการลงทะเบียนจองวัคซีน รองลงมา คือ การติดตามอาการหลังฉีดวัคซีน และใบรับรองการฉีดวัคซีน ตามลำดับ สำหรับประเด็นช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร

เกี่ยวกับแอปพลิเคชันหมอพร้อม พบว่า ผู้สูงอายุในเขตพระนคร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแอปพลิเคชันหมอพร้อมมากที่สุด คือ ทวีผ่านการแถลงของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 รองลงมา คือ บุคคลในครอบครัว ได้แก่ บุตร หลาน คู่สมรส ญาติ ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุโดยตรง

8.2 การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม

การรับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุในเขตพระนคร พบว่า ผู้สูงอายุ รับรู้ความง่ายในการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมในการลงทะเบียนวัคซีนและจัดการข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เช่น การเลื่อนวันนัดฉีดวัคซีน การติดตามอาการภายหลังการรับวัคซีน เป็นต้น ผู้สูงอายุรับรู้ความง่ายในการใช้งาน เป็นแอปพลิเคชันที่สะดวก รวดเร็ว แม้ว่าต้องเรียนรู้วิธีการใช้งานจากบุตร หลาน และคนใกล้ชิดในช่วงเริ่มต้น แต่เมื่อได้เรียนรู้ก็สามารถใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อมได้ง่าย เนื่องจากไม่ต้องใช้ความพยายามมากนัก เมื่อเทียบกับเทคโนโลยีอื่นที่มีความซับซ้อน

8.3 การรับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม

การรับรู้ประโยชน์ต่อการใช้งาน แบ่งออกเป็น 3 มิติ ทั้งด้านการออกแบบด้านคุณภาพของข้อมูล และความสะดวกในการใช้ ผู้สูงอายุเขตพระนคร รับรู้ประโยชน์ต่อการใช้งานด้านต่าง ๆ ของแอปพลิเคชันหมอพร้อม ได้แก่ ด้านการออกแบบ ด้านคุณภาพของข้อมูล และความสะดวกในการใช้ พบว่า

ด้านการออกแบบ แอปพลิเคชันหมอพร้อม ออกแบบการแสดงผลเป็นอย่างดี สอดรับกับการใช้งานบนโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน สีสนของแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมต่อการใช้งาน มีตัวอักษรกำกับเมนูการใช้งาน แม้ตัวอักษรจะมีขนาดเล็ก แต่มีรูปภาพและสัญลักษณ์แทนความหมายตัวอักษรกำกับ ทำให้สามารถจดจำและใช้งานไม่ยาก

ด้านคุณภาพของข้อมูล แอปพลิเคชันหมอพร้อมมีความแม่นยำของข้อมูล ไม่พบข้อผิดพลาดในการแสดงผลข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อใช้บริการระบบการจองวัคซีนและการเลื่อนนัดวัคซีน เมื่อรับรู้ถึงประโยชน์จึงเปิดใจใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม

ด้านความสะดวกในการใช้ หมอพร้อมเป็นแอปพลิเคชันที่สะดวกต่อการใช้งาน ลดภาระการเดินทางเพื่อเข้ารับบริการวัคซีนยังสถานบริการที่ภาครัฐและเอกชนจัดให้บริการแก่ประชาชน สะดวก ประหยัดเวลาและยุ่งยากซับซ้อนน้อยในการใช้งานระบบการจองวัคซีนและการเลื่อนวันนัด การไม่ต้องเดินทางไปต่อแถวฉีดวัคซีนตามสถานที่ต่าง ๆ ช่วยลดความเสี่ยงในการติดโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่ต้องเฝ้าระวังที่จะมีอาการรุนแรงหากมีการติดเชื้อดังกล่าว

8.4 การใช้งานจริงแอปพลิเคชันหมอพร้อม

การใช้งานจริงแอปพลิเคชันหมอพร้อม ได้แก่ ความยินดีที่จะใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อมต่อไป แม้จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค มีแนวโน้มที่จะพิจารณาเลือกใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อม คิดว่าจะใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อมเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความตั้งใจที่จะใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อม

เมื่อมีโอกาส พบว่า การใช้งานจริงแอปพลิเคชันหมอพร้อมของผู้สูงอายุเขตพระนคร มีความยินดีที่จะใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อมต่อไป แม้จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในระบบลงทะเบียนจองวัคซีนที่มีความล่าช้าและระบบล่มบ่อยครั้ง แต่ก็รับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของผู้คนว่ามีจำนวนมากที่ต้องการเข้าถึงบริการวัคซีนจากภาครัฐ แต่ความที่หมอพร้อมเป็นแอปพลิเคชันที่มีประโยชน์และง่ายต่อการใช้งาน ทำให้มีแนวโน้มที่จะพิจารณาเลือกใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อมต่อไปเมื่อเทียบกับการใช้งานแอปพลิเคชันอื่นที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ฟังก์ชันการลงทะเบียนจองวัคซีนและการเลื่อนวันนัด พบว่าผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีการใช้งานฟังก์ชันอื่นของแอปพลิเคชันหมอพร้อมร่วมด้วย เช่น ใ้รับรองการฉีดวัคซีน เพื่อแสดงข้อมูลการเข้ารับบริการวัคซีน นอกจากนี้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารการใช้บริการแอปพลิเคชันหมอพร้อม มีส่วนสำคัญต่อความสนใจและตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชันอย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่พบว่าผู้สูงอายุมักรับรู้ข่าวสารจากโทรทัศน์และบุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ได้แก่ บุตร หลาน เป็นต้น

8.5 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม

ผู้สูงอายุจะรับรู้ความง่ายและรับรู้ถึงประโยชน์ต่อการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม จนนำไปสู่การตัดสินใจใช้งานจริง แต่ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม คือ ระบบการทำงานขาดความเสถียร ล่าช้า ทั้งในแง่ของการประมวลผลและแสดงข้อมูลสำคัญ ไม่สามารถรองรับความต้องการของประชาชนที่ต้องการเข้าสู่ระบบการลงทะเบียนนัดวัคซีนได้จำนวนมากส่งผลให้เกิดการล่ม ระบบค้างอยู่เสมอ จึงต้องใช้เวลานานกว่าจะลงทะเบียนจองวัคซีนสำเร็จ

ในส่วนของบุคลากรทางการแพทย์ ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานข้อมูลระบบและแนะนำการใช้งานเบื้องต้นแอปพลิเคชันหมอพร้อม พบปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการใช้งาน คือ ระบบข้อมูลผิดพลาด เช่น การลงทะเบียนจองวัคซีนไม่ปรากฏชื่อ ไม่พบข้อมูลผู้ลงทะเบียนจองวัคซีนในสถานบริการ ทำให้ต้องสร้างระบบลงทะเบียนจองวัคซีนเป็นการเฉพาะ บางจังหวัดอาศัยความร่วมมือจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ลงทะเบียนจองวัคซีนให้กับประชาชน การที่ระบบขาดความเสถียรเป็นปัญหาเชิงระบบประการหนึ่งในแง่ของการติดต่อประสานงาน เกิดความล่าช้าและผิดพลาดขึ้น

8.6 แนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม

แนวทางการพัฒนาการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม ในด้านการพัฒนาต่อยอด เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ควรพัฒนาแพลตฟอร์ม “หมอพร้อม” ให้เป็นระบบระเบียบสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ส่วนบุคคล (Personal Health Record : PHR) ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และเป็นระบบการจัดการข้อมูลสุขภาพระดับบุคคล ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองได้ ทั้งในรูปแบบการจดบันทึกข้อมูลด้วยตัวเอง ผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์สมาร์ทโฟน หรือการนำเข้าข้อมูลสุขภาพจากสถานบริการสาธารณสุขที่ประชาชนเคยไปรับการรักษาหรือไปรับบริการส่งเสริมสุขภาพอื่นๆ ผ่านรูปแบบของระบบข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์

9. อภิปรายผลการศึกษา

9.1 ด้านปัญหาและการยอมรับการใช้งาน

ด้านปัญหาและการยอมรับการใช้งานในแอปพลิเคชันหมอพร้อม คุณภาพของระบบสารสนเทศ (Information System Quality) ที่เหมาะกับการใช้งาน ต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน ดังนั้น คุณภาพของระบบสารสนเทศ พิจารณาได้จากประโยชน์ใช้สอย ความง่ายในการใช้งาน ความง่ายในการเข้าถึง ความมีเสถียรภาพ และเวลาในการตอบสนองของระบบสารสนเทศ (Systems Quality) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Davis, Bagozzi and Warshaw (1989) อธิบายว่า การรับรู้ประโยชน์ หมายถึง ระดับความเชื่อของบุคคลที่มีโอกาสเป็นผู้ใช้งานระบบเทคโนโลยีว่าเทคโนโลยีดังกล่าวมีประโยชน์แก่ตนและมีแนวโน้มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนได้ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pender (1996) ซึ่งได้อธิบายว่าเป็นระดับความเชื่อของบุคคลหนึ่งจะได้รับประโยชน์ใดบ้างจากการแสดงพฤติกรรมหนึ่งหรือระดับความเชื่อของบุคคลหนึ่งว่าเมื่อกระทำพฤติกรรมหนึ่งแล้วจะทำให้ตนได้รับผลตอบแทนเชิงบวกจากการกระทำนั้นเช่น การใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน หรือช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน การใช้บริการแอปพลิเคชันปกติคนส่วนใหญ่เข้าใจถึงความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยตามความพึงพอใจในการใช้บริการต่างของแอปพลิเคชันและเกิดความเข้าใจจากการใช้บริการ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ในการเข้าใช้งานมีความรวดเร็ว

ด้านปัญหาและการยอมรับการใช้งานในแอปพลิเคชันหมอพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมทินี จันทกรและ (2560) ได้ให้ความหมายของ คุณภาพของระบบสารสนเทศ (Information System Quality) ไว้ว่าคุณภาพของ ระบบสารสนเทศที่เหมาะกับการใช้งาน ต้องตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน ดังนั้น คุณภาพของระบบสารสนเทศ พิจารณาได้จากประโยชน์ใช้สอย ความง่ายในการใช้งาน ความง่ายในการเข้าถึง ความมีเสถียรภาพและเวลาในการตอบสนองของระบบสารสนเทศ (Systems Quality) คุณภาพของระบบสารสนเทศ มีอิทธิพลทางบวกต่อการใช้งานได้แก่ 1) การศึกษาความต้องการของผู้ใช้และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของระบบ 2) ทบทวนวรรณกรรม รวบรวมวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล 3) ออกแบบ เลือกซอฟต์แวร์ และเขียนระบบ 4) จัดทำคู่มือใช้ระบบ 5) ทดสอบการทำงาน และปรับปรุงระบบ และ 6) เผยแพร่และการให้บริการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิตา โนโซติ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพและการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงวัยหลังเกษียณในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่มีผลต่อความเต็มใจใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์พบว่า ประสิทธิภาพใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเต็มใจใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้านอิทธิพลทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านอิทธิพลทางสังคมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเต็มใจใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นแอปพลิเคชันหมอพร้อม ควรมีความสะดวกในใช้งาน และสามารถบอกถึงวิธีการดูแลที่ถูกต้องตามหลักการพยาบาลได้และตรงต่อความต้องการ

ของผู้ใช้ สามารถช่วยนำเสนอประสบการณ์ใหม่ในการสื่อสารกับผู้ใช้งาน ด้วยการพัฒนาที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก กระบวนการของงานพัฒนาระบบ/โปรแกรม/แอปพลิเคชัน เป็นกระบวนการที่อธิบายถึงงานในการพัฒนา โดยในมาตรฐานทักษะในการสร้างต้องมีการวางแผนที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยราบรื่นในแต่ละขั้นตอน ซึ่งโดยทั่วไปแอปพลิเคชันที่ดี ควรประกอบไปด้วย 2 ส่วนคือ 1) ส่วนบริหารจัดการข้อมูลที่เครื่องแม่ข่าย และ 2) ส่วน Mobile Application กระบวนการของงานพัฒนาระบบนั้นสามารถแบ่งออกเป็นกิจกรรมพื้นฐานได้

9.2 ด้านการพัฒนา

ด้านการพัฒนาแอปพลิเคชันสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Davis et.al., 1989) การพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน ซึ่งออกแบบเพื่อเสริมความมั่นใจในการดูแล การให้ข้อมูลและบริการต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแล โดยให้คำแนะนำโดยพยาบาล และนักบำบัด ข้อมูลสำคัญต่างๆจะจัดทำขึ้นให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลสำคัญผ่านแอปพลิเคชันในโทรศัพท์ เพื่อให้กลุ่มผู้ดูแลที่พักอาศัยที่บ้าน ในชุมชน ซึ่งจะจัดทำให้ง่ายต่อการเข้าใจ สามารถเรียนรู้วิธีการใช้อย่างง่าย แอปพลิเคชันจะออกแบบให้มีความสามารถในการแสดงข้อมูลสำคัญที่ผู้ดูแลต้องการเหมือนการได้ปรึกษากับพยาบาล การบันทึกรูปภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดจนการแจ้งเตือนเมื่อต้องให้การดูแลหรือให้การพยาบาลต่างๆ เช่น การเตือนการรับประทานยา การพลิกตะแคงตัว การนัดหมายติดตามอาการต่างๆ เป็นต้น

จากฐานเทคโนโลยีที่มี สู่การวิจัยและพัฒนาต่อยอด เพื่อการใช้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์ม “หมอพร้อม” เพื่อให้เป็นระบบระเบียบสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ส่วนบุคคล (Personal Health Record : PHR) เป็นการนำเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่มาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และเป็นระบบการจัดการข้อมูลสุขภาพระดับบุคคล ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองได้ ทั้งในรูปแบบการจดบันทึกข้อมูลด้วยตัวเอง ผ่านแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์สมาร์ทโฟน หรือการนำเข้าข้อมูลสุขภาพจากสถานบริการสาธารณสุขที่ประชาชนเคยไปรับการรักษาหรือไปรับบริการส่งเสริมสุขภาพอื่นๆผ่านรูปแบบของระบบข้อมูลสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์

หากประชาชนเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองได้มากขึ้น เมื่อเจ็บป่วยก็จะมีส่วนร่วมในการรักษาพยาบาลมากขึ้น ลดการเดินทางไปโรงพยาบาล ส่งผลต่อการลดค่าใช้จ่ายในระบบสุขภาพในระยะยาว การที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของตนเองได้อย่างสะดวก และสถานบริการสาธารณสุขสามารถเชื่อมโยงข้อมูลการรักษากันได้ นับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม เพื่อการบันทึกข้อมูลสุขภาพส่วนบุคคล สามารถทำได้ โดย เริ่มต้นจากการลงทะเบียนเพื่อตรวจพิสูจน์และยืนยันตัวตน โดยมีระบบป้องกันการปลอมแปลงด้วยการใช้ AI เปรียบเทียบใบหน้า และแลกเปลี่ยนข้อมูลสุขภาพตามมาตรฐานสากล ซึ่งมีหน่วยงานรัฐในการรับผิดชอบข้อมูลและแอปพลิเคชัน ทั้งนี้การลงทะเบียนไม่เสียค่าใช้จ่าย สะดวก ลดความยุ่งยากและประหยัดเวลาก่อนเข้ารับบริการ โดยข้อมูลการรักษาทุกโรงพยาบาล จะทำให้แพทย์มีการวินิจฉัยโรคได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ซึ่งถ้าต้องไปใช้บริการที่สถานพยาบาล สามารถ

นำบัตรประชาชนไปยังหน่วยบริการพร้อม DID (Digital ID) ใกล้เคียงทั่วประเทศ โดยสามารถค้นหาหน่วยบริการพร้อมได้ในแอปพลิเคชัน

10. ข้อเสนอแนะ

1) รับรู้พฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนพัฒนาแอปพลิเคชันให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานของผู้สูงอายุ

2) เป็นแนวทางการวางแผนพฤติกรรมการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร ซึ่งได้นำเสนอในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสังเคราะห์และนำเสนอข้อเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้นำไปจัดทำการวางแผนทางการพัฒนาการยอมรับเทคโนโลยีการใช้งานแอปพลิเคชันพร้อมของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตพระนคร เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานที่สนใจนำไปเป็นแนวทางของแอปพลิเคชันพร้อมให้ก้าวไปสู่ความทันสมัยเกิดประสิทธิผลสูงสุดและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมศักดิ์ บุญประเสริฐ. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุกรุงเทพฯ* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บัณฑิตา โนโซติ. (2564). *ประสบการณ์และการยอมรับเทคโนโลยีของผู้สูงอายุหลังเกษียณ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีผลต่อความเต็มใจใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- เมทินี จันทรกระและ. (2558). *คุณภาพของระบบสารสนเทศและการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ธนาคารผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.
- วรารณ เลหาะสัมพันธ์พร. (2563). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกใช้แอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้าเพื่อบริการรับส่งอาหาร ในเขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ศศิพร เหมือนศรีชัย. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ ERP Software ของผู้ใช้งานด้านบัญชี* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สิงห์ ฉวีสุข และสุนันทา วงศ์จตุรภัทร. (2555). *ทฤษฎีการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ* (Unpublished Doctoral dissertation). สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, กรุงเทพมหานคร.

- สุธาสินี ตูลานนท์. (2562). *การยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ* (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พะเยา.
- สุรัตน์ ตรีสกุล. (2550). *หลักนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- โสภณ เมฆธน. (2564). *สถิติการใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม*. สืบค้น 29 ตุลาคม 2565, จาก <https://phdb.moph.go.th/main/index/detail/29174>
- หมอพร้อม. (2564). *ขั้นตอนการลงทะเบียนแอปพลิเคชันหมอพร้อม*. สืบค้น 29 ตุลาคม 2565, จาก <https://mohprompt.moph.go.th/mpc/mp-pf/mohpromptapp/>
- เอกลักษณ์ ธนเจริญพิศาล. (2554). *ความตระหนักและการยอมรับการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO14001) มาใช้ในองค์การภาครัฐ: ศึกษากรณีสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* (Unpublished Master's thesis). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Davis, F.D., Bagozzi, R., & Warshaw, P. (1989). User acceptance of computer technology A comparison of two theoretical models. *Management Science*, 35(8), 982-1003.
- Hfocus. (2565). *การใช้งานแอปพลิเคชันหมอพร้อม*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.hfocus.org/>
- Pender, N. (1996). *Health Promotion in Nursing Practice*. CT: Appleton and Lange.

การศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

Initial study of design and application development for creative tourist attractions in Chiang Mai

กิตตินันท์ อหุมาชัย¹, จัตุรารักษ์ องค์กรสิงห์²

วันรับ: 23 สิงหาคม 2566 วันแก้ไข: 2 ตุลาคม 2566 ยอมรับ: 14 ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ 2) ออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีจำนวนไม่มาก โดยผู้วิจัยมีแนวคิด ในโลกปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัล จึงรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้สืบค้นใช้เครื่องมือการท่องเที่ยวในแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ละเอียดมากที่สุด และเป็นการเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ได้รู้จักโดยทั่วถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทางด้านการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชัน ได้แก่ โปรแกรมวีเอสโค้ด (Vscode) ,โปรแกรม Flutter ,โปรแกรม Firebase เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่น ที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 3 คน 2) เจ้าของและผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน 3) ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชันแหล่งการท่องเที่ยว จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแอปพลิเคชันในการบันทึกเสียงและถอดเสียง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ 2) แนวทางในการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ข้อค้นพบ ทำให้มีแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีแหล่งข้อมูล ทำให้ผู้สนใจได้สืบค้นและศึกษาท่องเที่ยวจากแอปพลิเคชันที่ได้สร้างขึ้น

คำสำคัญ: แอปพลิเคชัน,แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชัน
แหล่งการท่องเที่ยว

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง, วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต (ผู้ประพันธ์บทความ)

² ผศ.ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา, วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Abstract

This research aimed to 1) study and analyze information in the creative tourism application of various tourist attractions both domestically and internationally, and 2) design and develop a creative tourism application for Chiang Mai Province. Currently, there are not many creative tourism applications. The researcher conceptualized in the digital era, compiling data on creative tourist attractions in Chiang Mai Province to serve as a database for tourists to search and utilize the tourism tools in the application in the most detailed way, and to promote widespread knowledge of Chiang Mai's creative tourism attractions. Tools used in the research design and application development include VSCode, Flutter, and Firebase. The key informants were 1) three local senior executives who gave views on tourism, 2) five tourism business owners and operators in Chiang Mai, and 3) 12 users of travel application services. Research instruments included interview forms and applications for audio recording and transcribing. The study's findings revealed that 1) to inform tourists about the creative tourist attractions in Chiang Mai Province, and 2) guidelines for designing and developing applications for creative tourist attractions in Chiang Mai Province. The findings led to the creation of a Chiang Mai creative tourism application with a comprehensive database, enabling those interested to explore and study tourism through the developed application.

Keywords: Application, Creative tourist attraction, Users of tourism application services

1. บทนำ

แอปพลิเคชัน คือโปรแกรมประเภทหนึ่ง ที่เรียกกันว่าโปรแกรมประยุกต์ โปรแกรมเหล่านี้จะถูกออกแบบมาให้ทำงานเฉพาะด้าน เช่น พิมพ์เอกสารคำนวณ ตกแต่งรูปภาพ เป็นต้น จากอดีตนั้นโปรแกรมเหล่านี้ทำงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงอย่างเดียว เมื่อมีการพัฒนาสมาร์ตโฟนขึ้นมา แอปพลิเคชันก็ได้พัฒนา และไปใช้งานบนโทรศัพท์มือถือได้อีกด้วย และนิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า “แอปพลิเคชัน” นั่นเอง วิวัฒนาการของสมาร์ตโฟนรุ่นใหม่มีความจุเพิ่มมากขึ้น มีหน่วยประมวลผลที่เร็วขึ้น โดยแอปพลิเคชัน ได้รับการพัฒนาให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ตัวอย่างของแอปพลิเคชันที่ใช้ในการท่องเที่ยว ได้แก่ Safe T Travel (Multi Food

Tourism Platform) จะเป็นแพลตฟอร์มท่องเที่ยวที่มีการผสมผสานเทคโนโลยีไอและบิ๊กดาต้ามาใช้ในการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น โรงแรม ที่พัก (Accommodation) บริการยานพาหนะขนส่ง (Transportation) ร้านอาหาร (Restaurants) มัคคุเทศก์ท้องถิ่น (Local Guide) กิจกรรมสันทนาการ (Activities) ร้านสินค้าที่ระลึก และสถานที่ปลอดภัย (Self-care), Thai Standard Boat คือ แพลตฟอร์ม (Platform) สื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลเรือรับจ้างเพื่อการท่องเที่ยวที่ได้รับรองมาตรฐานความปลอดภัยจากกรมการท่องเที่ยว หรือมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวอื่น ๆ แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยนักท่องเที่ยวสามารถตรวจสอบข้อมูลเรือโดยสารท่องเที่ยวผ่านแพลตฟอร์มได้ทันทีแบบ Real time (เรียลไทม์)

สำหรับในการศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ผู้วิจัยคำนึงถึง จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ของแอปพลิเคชันทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ออกแบบผังความคิด (Mind Map) และแผนภาพที่แสดงการทำงานแอปพลิเคชันทั้งระบบ (Use Case Diagram)

การใช้ชีวิตแบบดิจิทัลนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะเทคโนโลยีได้เจริญเติบโตไปอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกันกับการใช้สมาร์ตโฟนมาใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างไร ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงพัฒนาแอปพลิเคชัน เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นรูปแบบการประชาสัมพันธ์แบบใหม่ให้กับคนในจังหวัด และนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ได้เดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้ทราบถึงสถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมมากยิ่งขึ้น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทราบปัญหาของการท่องเที่ยว วิธีการทำให้สะดวกสบาย และสนุกสนานมากขึ้น ด้วยสารพัดแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ที่ผลิตออกมา ทำให้ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวเกิดความสับสนและผิดพลาดได้ เพื่อช่วยทำลายทุกข้อจำกัด ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่มีความจำเป็นไว้ในแอปพลิเคชัน ประกอบกับความชื่นชอบในการท่องเที่ยว จึงทำให้ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัยเรื่อง “การออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่” เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวางแผนประเมินตารางเวลา ค่าใช้จ่ายการเดินทาง โดยเฉพาะการพัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ เป็นระบบปฏิบัติการที่ถูกใช้อย่างแพร่หลาย มีผู้ใช้จำนวนมากที่สุดในโลก ครอบคลุมสมาร์ตโฟน และอุปกรณ์แท็บเล็ตหลากหลายยี่ห้อ รวมถึงเหตุผลด้านราคาที่มีทางเลือกของผู้ใช้งานหลายระดับ และมีบริษัทที่มีนวัตกรรมที่แข็งแกร่งที่สุดด้านเทคโนโลยีคือ Google เป็นผู้สร้าง Google Map ระบบการนำทาง และหาพิกัดสถานที่ ที่ได้รับการยอมรับว่าดีที่สุดในโลกทำให้มั่นใจได้ว่า การพัฒนาออกแบบแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ทำให้เป็นประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำสู่การใช้ประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้การออกแบบแอปพลิเคชันของการท่องเที่ยวจะเน้นใน

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 3 คน เจ้าของและผู้ประกอบการของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 5 คน นักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 12 คน เหตุผลต้องใช้อย่างนี้ เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันเพื่อให้นักท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูล จึงเน้นความสำคัญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักท่องเที่ยว เป็นอันดับ 1 คือ ร้อยละ 60 (จำนวน 12 คน) และรองลงมาให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ประกอบการของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ร้อยละ 25 (จำนวน 5 คน) และให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ร้อยละ 15 (จำนวน 3 คน)

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีหลายพื้นที่หลายอำเภอ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะหลายรูปแบบ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ในการเลือกดังกล่าวมีประวัติความเป็นมาหลาย ๆ รูปแบบ ประกอบด้วยพื้นที่ในการศึกษา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านแม่กำปอง ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ในรูปแบบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ท่ามกลางหุบเขาและธรรมชาติ, หมู่บ้านมวงคำ ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านต้นแบบเชิงนิเวศตามโครงการยุทธศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ อาชีพหลักของราษฎร คือ เกษตรกรรม, หมู่บ้านไทเชิน ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ สร้างขึ้นในยุคที่อาณาจักรล้านนายังเป็นเมืองภายใต้การปกครองของพม่า มีการจำหน่ายพืชผักสวนครัว อาหารพื้นบ้าน สินค้าหัตถกรรม และสินค้าภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยเน้นการอนุรักษ์และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์พื้นบ้าน โดยได้ยึดหลักทางพระพุทธศาสนาใช้ในการดำรงชีวิต, หมู่บ้านไต้ล้อ ต.ออนเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ที่นี้เป็นชุมชนไต้ล้อที่เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อให้ผู้คนได้สัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวไต้ล้อต่าง ๆ ทั้งประเพณีขนบธรรมเนียม ภาษา และการแต่งกาย เป็นต้น, คลองแม่ข่า ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นลำคลองสำคัญที่เคยหล่อเลี้ยงด้วยน้ำ

สะอาด เป็นแหล่งอาหาร เป็นเส้นทางสัญจรของชุมชนผู้คนในเมืองเชียงใหม่มาอย่างยาวนาน ด้วยปัญหาลำคลองที่แคบลง น้ำสะอาดไหลผ่านได้น้อยและไม่สะดวก มีสิ่งปฏิกูลของเสียลงสู่ลำคลองมาก จึงทำให้น้ำในลำคลองเน่าเสียอย่างรุนแรง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และนักวิชาการทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้รวมกิจกรรมเปิดโครงการพัฒนาฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองแม่ข่า กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพราะอยู่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่จริงก่อนที่จะมีการสร้างแบบสอบถามการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยแนวคำถามเพื่อประกอบการสัมภาษณ์อย่างลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย มีการใช้เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึกเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยจดจำ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยยึดหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1) แจ้งให้ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์ทราบถึง วัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ กลวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจและแสดงความยินยอมในการเก็บข้อมูล

2) สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วม โดยแจ้งว่ามีการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนา

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ถอดเนื้อความ (Transcribe) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2) ใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 พิจารณาส่งที่เหมือนและแตกต่างกันของข้อมูล (Morgan, 1998, p.45) เพื่อจัดระบบของข้อมูลและลดทอนข้อมูลที่ไม่จำเป็นออก (Data Reduction)

2.2 ตีความข้อมูล (Interpret) โดยตีความหมายจากข้อมูลที่มีอยู่ และหาความ เชื่อมโยงของข้อมูลที่ปรากฏ (Ritchie & Spencer, 2002, p.193)

2.3 สรุปปรากฏการณ์ที่ปรากฏเป็นผลการศึกษา

การจัดทำการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อช่วยให้ผู้ใช้งานสะดวกมากขึ้นในการแสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสื่อที่กระตุ้นทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและอำนวยความสะดวก ให้กับนักท่องเที่ยวเข้ามาดูรายละเอียดได้มากที่สุด เริ่มตั้งแต่การดูรายละเอียด กิจกรรม ปฏิทิน วันเวลาการเดินทาง การจองทริป การชำระเงิน การถามตอบ ไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นสมาชิกหรือไม่ แต่จะสามารถเข้ามาดูรายละเอียด ของแหล่งท่องเที่ยวได้ รวมทั้งจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องของความสะดวก และ เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้แพลตฟอร์มแอปพลิเคชันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ข้อสรุปผลการศึกษิตตาม วัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อพัฒนาระบบ

ฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวในรูปแบบแอปพลิเคชันและเพื่อประเมินความพึงพอใจของการพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

2.4 สรุปผลข้อมูลทั้งหมดของรายงานการทำวิจัย เพื่อนำเสนอผลการวิจัย ต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องเพื่อจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

4.ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ

ตัวอย่างแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวสำหรับในประเทศ ได้แก่ เที่ยวเท่ๆ เสน่ห์เมืองไทย แสดงข้อมูลการท่องเที่ยว เที่ยวชมชวลลวิถี แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ อาทิ วัด ศาสนสถาน โบราณสถาน และพิพิธภัณฑ์ ห้องถิ่น รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นต้น, แอปพลิเคชัน AroundMe ช่วยค้นหาข้อมูล และบอกตำแหน่งสถานที่สำคัญๆ ใกล้ตัวได้หลากหลาย เช่น บาร์ ปัมก้าช โรงพยาบาล โรงแรม โรงภาพยนตร์ ร้านอาหาร ซูเปอร์มาร์เก็ต ธนาคาร เอทีเอ็ม เป็นต้น, แอปพลิเคชัน Google earth ค้นหาสถานที่ท่องเที่ยว โรงแรม หรือแหล่งช้อปปิ้ง การค้นหาตำแหน่งของบุคคลผ่านเทคโนโลยี GPS วัดขนาดพื้นที่ของสถานที่สำคัญ, แอปพลิเคชัน EDT in Winter มีข้อมูลการท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาวอย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นที่เที่ยวแบบกิน ดื่ม เที่ยว และพักผ่อน เป็นต้น, แอปพลิเคชัน EDT in Summer เป็นแอปพลิเคชันมีความคล้ายกับ EDT in Winter แต่แอปพลิเคชัน EDT in Summer จะเน้นเฉพาะช่วงฤดูร้อนเท่านั้น, แอปพลิเคชัน Green Tourism เป็นท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด เศรษฐกิจ BCG (Bio Economy Circular Economy Green Economy), แอปพลิเคชัน PaiNaidii ช่วยวางแผนการเดินทาง จุดหมายปลายทาง รูปแบบการเดินทาง ดูรายละเอียด Direction ต่าง ๆ ก่อนเดินทาง, แอปพลิเคชัน AmazingThailand มีข้อมูลการท่องเที่ยวที่ครบครันทุกจังหวัด, แอปพลิเคชัน NOSTRA Map Thailand เน้นเรื่องแผนที่ การระบุตำแหน่ง ข้อมูลจราจร ร้านอาหาร

ตัวอย่างแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวสำหรับต่างประเทศ ได้แก่ MAP.ME เป็นแอปพลิเคชันแบบ offline สามารถดูแผนที่ได้โดยไม่ต้องพึ่งสัญญาณอินเทอร์เน็ต, SKYSCANNER เป็นแอปพลิเคชันสำหรับ ทริปต่างประเทศ ที่ละเอียดตั้งแต่การค้นหาสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักโรงแรม จองเครื่องบิน เช่ารถ เป็นต้น, MOMONDO ช่วยค้นหาและเปรียบเทียบราคาที่พัก ตัวเครื่องบินที่รวดเร็ว ใช้งานง่าย User Interface ของ Application สวยงามและฟรี, ROME2RIO เหมาะสำหรับคนที่ชื่นชอบการเดินทางเองด้วยขนส่งสาธารณะตอนไปเที่ยวต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเที่ยวบิน รถไฟ รถบัส เรือเฟอร์รี่ และรถเช่า เป็นต้น

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

สรุปผลของการสัมภาษณ์ผ่านการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ของทั้ง 3 กลุ่ม แยกเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ด้านประวัติความเป็นมา ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของหมู่บ้าน โดยแต่ละพื้นที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ได้แก่ หมู่บ้านแม่กำปอง ที่นี้เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ในรูปแบบท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ท่ามกลางหุบเขาและธรรมชาติ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,300 เมตร หมู่บ้านมีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปี ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจาก อ.ดอยสะเก็ด ลักษณะการสร้างบ้านเรือน อยู่บริเวณริมแม่น้ำลำธาร ท่ามกลางธรรมชาติที่คงความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีความเรียบง่าย สภาพอากาศ เย็นสบายตลอดทั้งปี และจะมีอากาศหนาวเย็นมากในช่วงฤดูหนาว อาชีพหลักของชาวบ้านคือ การทำเหมือง อาชีพรองคือ การปลูกกาแฟ การมาเที่ยวที่นี่ อาจจะมาแบบเข้าไปเย็นกลับ หรือ จะนอนพักโฮมสเตย์, หมู่บ้านมวงคำ ต.โป่งแยง อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ชื่อหมู่บ้านมวงคำนั้น มาจากชื่อของต้นไม้ใหญ่ คือ “ต้นมะม่วงคำ” ซึ่งมีความสำคัญกับชุมชนแห่งนี้ เพราะครั้งที่รัชกาลที่ 9 เสด็จ ทรงตรัสถามชาวบ้านว่า หมู่บ้านนี้ชื่อว่าอะไร ชาวบ้านตอบว่า “บ้านห่างหรือบ้านดง” พระองค์ทรงทอดพระเนตรเห็นต้นไม้ใหญ่ และทรงตรัสถามว่าต้นไม้ อะไร ชาวบ้านตอบว่า “ต้นมะม่วงคำ” จึงรับสั่งให้ใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านมวงคำ”, หมู่บ้านไทเชิน ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่ เป็นชุมชนไทเชินลุ่มน้ำขาน เชื้อสายไทเชินเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า มีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ยาวนานมากกว่าร้อยปี

ด้านความตระหนักการรวมกลุ่มภายในชุมชน ในการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชนทุกพื้นที่ ที่มีการสำรวจจะมีการกำหนดกฎกติกาที่ตั้งขึ้น มีลักษณะแนวปฏิบัติที่คล้าย ๆ กัน ได้แก่ราคาที่พัก ราคาสินค้าต่าง ๆ ที่สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติตาม ส่วนในการส่งเสริมเรื่องเงินทุน โดยการสร้างรายได้ มีสวัสดิการให้กับสมาชิกในกลุ่ม กู้ยืม ในการเข้าร่วมการเป็นสมาชิกไม่ได้มีการบังคับ ใครที่สนใจมาร่วมเป็นกลุ่มก็สามารถสมัครเข้าร่วมได้เลย

ด้านเครื่องมือไอที ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในแต่ละพื้นที่สำรวจจะมีการใช้เครื่องมือในด้านไอทีประเภทเพลงเพลสบู๊ค อาทิ เช่น ชื่อเพลง ที่พักแม่กำปอง-จังหวัดเชียงใหม่, @ปางแยง เขาว่าเธอเป็นคนดอย, กาดก้อมกองเตียว, Pong Yang Farm, โป่งแยงฟาร์ม : Organic Farm , Farm Stay, ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ไตลื้อ บ้านโบบุญ, บ้านไม้ไฟ เทียมตา แม่กำปอง เป็นต้น เครื่องมือในด้านไอทีประเภทแอปพลิเคชัน อาทิ เช่น เที่ยวเท่ๆ เสน่ห์เมืองไทย เป็นต้น เครื่องมือในด้านไอทีประเภทเว็บไซต์ อาทิ เช่น <https://cbtthailand.dasta.or.th/> เป็นต้น

ด้านบทบาทผู้นำและพันธมิตร จะมีหน่วยงานที่คอยสนับสนุนชุมชน เช่น หมู่บ้านแม่กำปอง จะมี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยพายัพ สนับสนุนผลิตภัณฑ์ อาทิ ออกแบบคิวอาร์โค้ดให้ ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ ตกแต่งห้องประชุมให้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ จาก กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ยื่นของบไป 6 แสน ก็ไปต่อยอดสินค้า โดยการนำกาแฟ

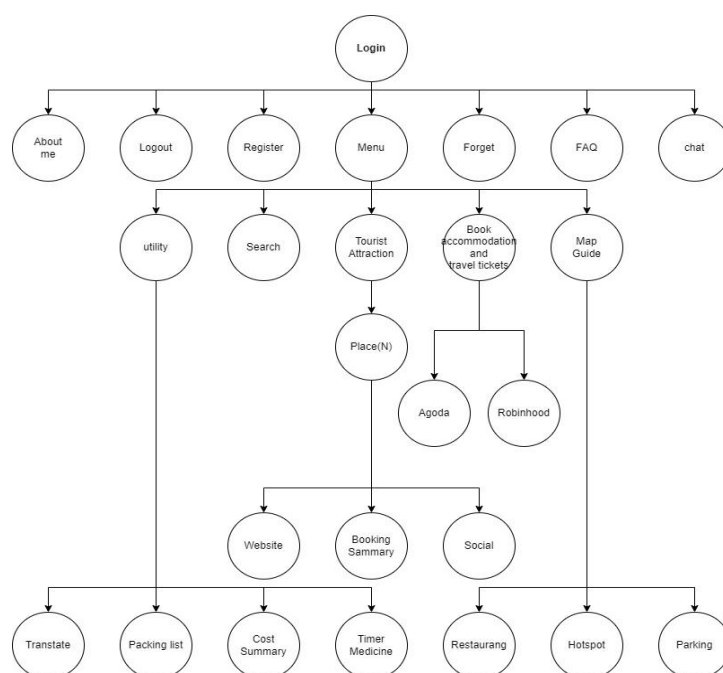
มาทำถ่าน จึงเกิดนวัตกรรมใหม่ คือ ถ่านอัดแท่ง ทำจากกะลากาแฟ มีเครื่องสีเหมือนสีข้าวเปลือก สือออกมาแล้วก็เผาเป็นถ่านชาโคล ผสมแป้งเป็นถ่านอัดแท่ง เซอร์คิแพก็ทำเป็นคราฟโซดา เมล็ดกาแฟไม่ทิ้งเลยใช้ได้ทุกส่วน ทำสคัลปากาแฟมาขัดผิว มีกลุ่มเครือข่ายที่เกิดขึ้นในการขับเคลื่อนหมู่บ้าน มีในส่วนของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่เข้ามาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน, หมู่บ้านม่วงคำ ที่ร้านกาแฟ Mori Natural Farm ให้ดารามาเป็นผู้นำเสนอหรือแนะนำผลิตภัณฑ์ ซึ่งก็เป็นผลพลอยได้จากการนักท่องเที่ยวที่ผ่านไปมาก็จะรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้จัดทำคู่มือประวัติความเป็นมา และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของหมู่บ้านม่วงคำ, หมู่บ้านไทเขิน จะมีการนำข้อมูลไปฝากไว้ในแอปพลิเคชันของกระทรวงวัฒนธรรม ชื่อ เทียวเท่ ๆ เสน่ห์เมืองไทย สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชน

ด้านการนำแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่มาใช้ในชุมชน จากการให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ เป็นภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และมีความสะดวกในการดูข้อมูลของนักท่องเที่ยว, ทำให้ธุรกิจมียอดขายรายได้เพิ่มมากขึ้น, การเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวได้มากกว่าเดิม, ส่งเสริมรายได้มากขึ้น, ทำให้นักท่องเที่ยวสะดวกเรื่องการวางแผนการเดินทาง เป็นต้น

5.อภิปรายผลการวิจัย

1) จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) ของ แอปพลิเคชันการท่องเที่ยวสำหรับในประเทศไทยและต่างประเทศ กับแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แอปพลิเคชันการท่องเที่ยวสำหรับในประเทศไทยและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ในทุกแอปพลิเคชัน ยังไม่ครอบคลุมการบริการ ต้องใช้หลายแอปพลิเคชันช่วยในการจัดการ ซึ่งการเตรียมตัววางแผนก่อนเที่ยวนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ทุกการเดินทางเป็นไปตามเป้าหมาย โดยต้องเตรียมตัวตั้งแต่เรื่องเส้นทาง อุปกรณ์ ข้อมูลที่พัก เตรียมพร้อมป้องกันโควิด รวมไปถึงเตรียมพร้อมด้วยประกันการเดินทาง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งต่างจากแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ จะให้ความสำคัญถึงเครื่องมือในการท่องเที่ยวที่ได้ละเอียดมากที่สุด มีการออกแบบยูสเคสไดอะแกรมในส่วนของการทำงานของผู้ใช้ (User) และผู้จัดการระบบ (Admin) หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแก้ไขแอปพลิเคชัน หรือโปรแกรมเมอร์ ซึ่งมีความครอบคลุมเริ่มตั้งแต่การลงทะเบียน การค้นหา เครื่องมือเสริมการเตือนการกินยา การตรวจเช็คเตรียมอุปกรณ์การเดินทาง ล่ามแปลภาษา การจองตั๋ว การจองทริปการท่องเที่ยว ฯลฯ ซึ่งดังที่กล่าวข้างต้น เป็นเครื่องมือในการวางแผนก่อนการเดินทาง และเป็นเครื่องมือที่ช่วยระหว่างการเดินทางของนักท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จในการเดินทาง มีความสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผังความคิด (Mind Map) แสดงไดอะแกรมแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและการจัดระเบียบของข้อมูลเรื่องการศึกษาดูแบบ และพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โทนี ปูซาน ที่พบว่า เป็นแผนผังหรือแผนภาพที่แสดงออกถึงการคิดรอบทิศทาง ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานที่ธรรมชาติของสมองของมนุษย์ และเป็นการแสดงออกด้วยภาพที่มีพลังไปสู่กฎและสากลที่จะใช้ประโยชน์ไปสู่ศักยภาพของสมอง แผนที่ความคิดนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกแง่มุมของชีวิต ซึ่งทำให้การเรียนรู้ได้รับการพัฒนาและเกิดความคิดที่ชัดเจนขึ้นจะนำไปสู่การพัฒนาต่างๆของมนุษย์ (โทนี ปูซาน, 1997, น.5)

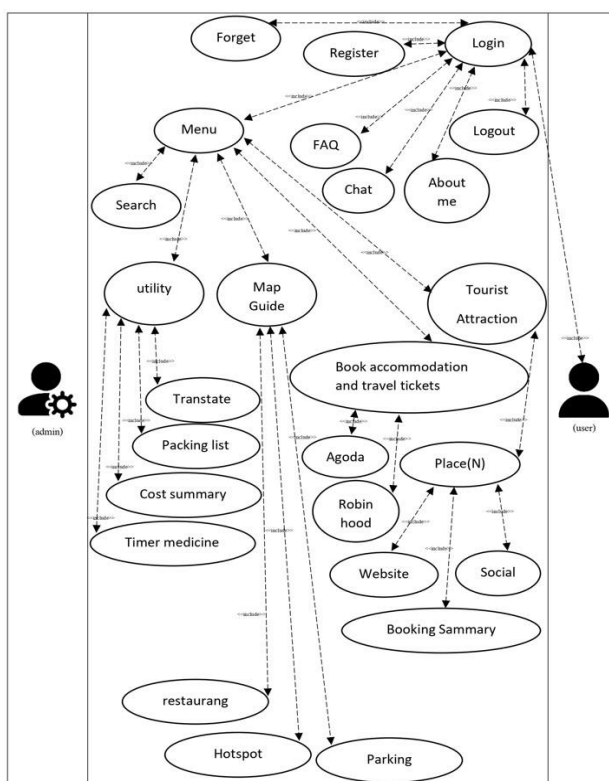

รูปที่ 1 แสดง ผังความคิด (Mind Map) แสดงไดอะแกรมแผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและการจัดระเบียบของข้อมูล

2) จากการศึกษาระบบและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

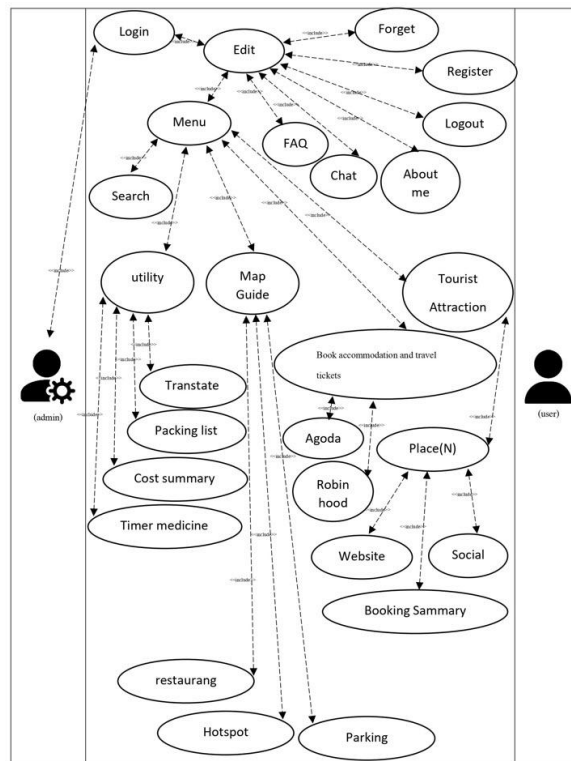
Use Case Diagram คือแผนภาพที่แสดงการทำงานของผู้ใช้ระบบ (User) ผู้ดูแลระบบ (Admin : เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการลูกค้าหรือ User) และความสัมพันธ์กับระบบย่อย (Sub systems) ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2555, 16) พบว่า Use Case Diagram เป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมความต้องการของผู้ใช้ โดยเป็นแผนภาพที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงภาพรวมของระบบ ด้วยการอธิบายถึงพฤติกรรมหรือฟังก์ชันการทำงานของระบบว่ามีอะไรบ้างและเกี่ยวข้องกับใคร ซึ่งจะช่วยให้อ่านและแยกแยะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระบบ

มีฟังก์ชันการทำงานอะไร โดยฟังก์ชันการทำงานเหล่านี้จะต้องได้รับการดำเนินการโดยระบบ ประกอบด้วย Actor, Use Case และ Relationship (กิตติพงษ์ กลมกล่อม, 2560, น.22)

รูปที่ 2 แสดง Use Case Diagram แสดงการทำงานของผู้ใช้ระบบ (User)

แสดงยูสเคสไดอะแกรมในส่วนของการทำงานของผู้จัดการระบบ (Admin ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแก้ไขแอปพลิเคชัน หรือ โปรแกรมเมอร์) เรื่องการศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2555, น.16) พบว่า Use Case Diagram เป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมความต้องการของผู้ใช้ โดยเป็นแผนภาพที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงภาพรวมของระบบ ด้วยการอธิบายถึงพฤติกรรมหรือฟังก์ชันการทำงานของระบบว่ามีอะไรบ้างและเกี่ยวข้องกับใคร ซึ่งจะช่วยทำให้สามารถแยกแยะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระบบมีฟังก์ชันการทำงานอะไร โดยฟังก์ชันการทำงานเหล่านี้จะต้องได้รับการดำเนินการโดยระบบ ประกอบด้วย Actor, Use Case และ Relationship (Softmelt, 2560)

รูปที่ 3 แสดง Use Case Diagram แสดงการทำงานของ Admin (ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการแก้ไขแอปพลิเคชัน หรือ โปรแกรมเมอร์)

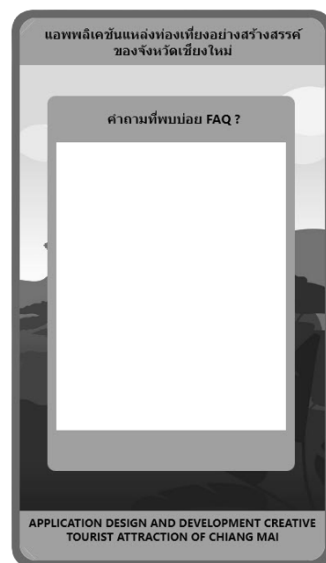
แสดง User Interface ของ Application ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2555, น.17) พบว่า Use Case Diagram เป็นจุดเริ่มต้นของการรวบรวมความต้องการของผู้ใช้ โดยเป็นแผนภาพที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสดงภาพรวมของระบบ ด้วยการอธิบายถึงพฤติกรรมหรือฟังก์ชันการทำงานของระบบว่ามีอะไรบ้างและเกี่ยวข้องกับใคร ซึ่งจะช่วยให้สามารถแยกแยะกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระบบมีฟังก์ชันการทำงานอะไร โดยฟังก์ชันการทำงานเหล่านี้จะต้องได้รับการดำเนินการโดยระบบ ประกอบด้วย Actor, Use Case และ Relationship (ไอทีลีเนียส เอ็นจิเนียริง, 2560, น.10)

รูปที่ 4 แสดงการลงชื่อเข้าใช้

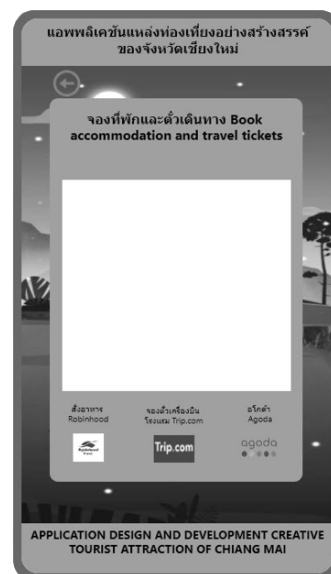
รูปที่ 5 แสดงเงื่อนไขการให้บริการ

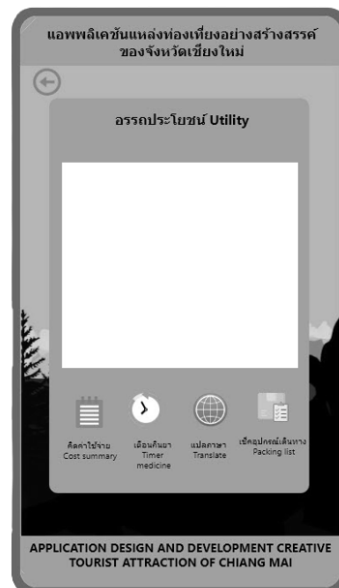
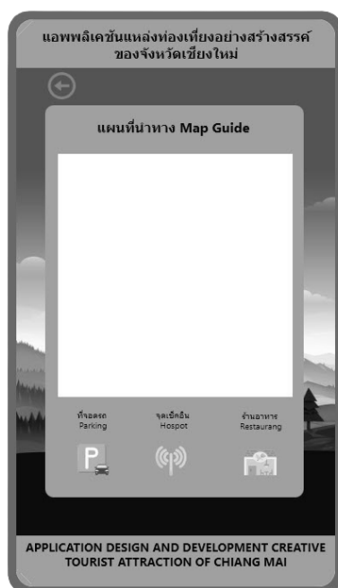
รูปที่ 6 แสดงที่พบบ่อย FAQ

รูปที่ 7 แสดงหน้าค้นหาสถานที่แหล่งท่องเที่ยว

รูปที่ 8 แสดงรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยว รูปที่ 9 แสดงการจองที่พักและตั๋วเครื่องบิน

รูปที่ 10 แสดงรายละเอียดแผนที่นำทาง รูปที่ 11 แสดงอรรถประโยชน์ Utility

6. บทสรุป

การวิจัยเรื่อง การศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 3 คน เจ้าของและผู้ประกอบการของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 5 คน นักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ 12 คน เหตุผลต้องใช้สัดส่วนนี้ เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันเพื่อให้นักท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูล จึงเน้นความสำคัญของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักท่องเที่ยว เป็นอันดับ 1 คือ ร้อยละ 60 (จำนวน 12 คน) และรองลงมาให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ประกอบการของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ร้อยละ 25 (จำนวน 5 คน) และให้ความสำคัญกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้บริหารระดับสูงของท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวในเชียงใหม่ ร้อยละ 15 (จำนวน 3 คน) หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีหลายพื้นที่หลายอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะหลายรูปแบบ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ในการศึกษา จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านแม่กำปอง ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่, หมู่บ้านม่วงคำ ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, หมู่บ้านไทเชิน ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่, หมู่บ้านไต้ล้อ ต.ออนเหนือ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่, คลองแม่ข่า คลองแม่ข่า ต.ช้างคลาน อ.เมือง จ.เชียงใหม่

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการสรุปและอภิปรายผลงานวิจัย เรื่องการศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานวิจัยซึ่งสอดคล้องและสนับสนุนนโยบายเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart City เป็นรูปแบบการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัล หรือข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารในการเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการชุมชน โดยการเอาเทคโนโลยีมาผสมผสานกับการใช้ชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านการขนส่ง การใช้พลังงาน หรือโครงสร้างพื้นฐานที่จะทำให้เมืองที่สะดวกสบายเหมือนในฝัน เกิดขึ้นได้จริง และจังหวัดเชียงใหม่ก็พร้อมขับเคลื่อนการดำเนินงานเมืองอัจฉริยะ เพื่อให้การพัฒนา มีรูปแบบและผลสัมฤทธิ์ที่หวัง อันเป็นการขับเคลื่อนเชียงใหม่ให้เป็นนครแห่งชีวิตและความมั่งคั่งอย่างแท้จริง เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง (City of Life and Prosperity) (สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่, 2564)

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนที่มากขึ้น และมีการเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่มีมิติทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

2) ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มการคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีหลายพื้นที่หลายอำเภอ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะหลายรูปแบบ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยหรือปัจจัยข้อเสนอแนะ ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาออกแบบและพัฒนาแอปพลิเคชันเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดเชียงใหม่

3) ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป กลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเพิ่มจำนวนเป็น 30 คน เพื่อจะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ กลมกล่อม. (2560). *ออกแบบฐานข้อมูล-อย่างมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: เคทีพีคอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- คณารุ ชื่นชม. (2553). *ความหมายของ Application*. สืบค้นจาก <http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2107/3/Nuntineethip.pdf>.
- ณัฐญา มาเกิด. (2554). *พฤติกรรมการใช้ไอโฟน ที่ส่งผลถึงการตัดสินใจเลือกใช้โมบายแอปพลิเคชัน ในศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550* (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, นครนายก.
- โทนี ปูซาน. (2540). *คัมภีร์ Mind Map*. กรุงเทพฯ: ขวัญข้าว.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไพร์แอนด์ไพร์พริ้นติง.
- พชรพรรณ สมบัติ และวัฒนา มานนท์. (2559). แนวทางการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน THAI Mobile สำหรับผู้ใช้บริการสายการบิน. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(1), 100-115. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mbakkujournal/article/view/62463>
- สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2566 – 2570*. สืบค้นจาก <https://www.chiangmai.go.th/managing/public/D2/2D24Aug2022155450.pdf>
- หนึ่งหทัย ขอผลกลาง และกัณตภณ แก้วสง่า. (2560). *รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. นครราชสีมา: สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อภิชาติ ศิลปสานต์พิศุทธิ์. (2560). *ผลการประกวด KMUTNB Invention & Innovation 2017*. สืบค้นจาก <https://www.kmutnb.ac.th/news/student-news/1080.aspx>
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2555). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

- ไอทีจีเนียส เอ็นจิเนียริง จำกัด, บริษัท. (2557). *Mobile Application คืออะไร*. สืบค้นจาก <https://www.itgenius.co.th/article/Mobile%20Application%20คืออะไร.html>
- Fromm, E. (1963). *The Art of Loving*. New York: Bantaira book.
- Gee, C. Y., Choy, D. J. L. & Makens, J. C. (1984). *The Travel Industry* (2nd ed.). New York: Van.
- Holloway, J. C. (1983). *The Business of Tourism*. Plymouth DC: Taylor & Francis.
- Morgan, D. L. (1998). *The focus group guidebook*. California: Sage Publications.
- Ritchie, J. & Spencer, L. (1994). Qualitative data analysis for applied policy research by Jane Ritchie and Liz Spencer in A. In *Bryman & R. G. Burgess (Eds.), Analysing qualitative data* (pp. 173-194). London: Routledge.
- Softmelt. (2560). *HTML5 คืออะไร*. สืบค้นจาก <http://www.softmelt.com/article.php?id=404>
- The Commonwealth Department of Tourism. (1994). *National Ecotourism Strategy*. Commonwealth of Australia.
- The Ecotourism Society. (1991). *The Ecotourism Society's Definition*. The Ecotourism Society Newsletter, 1.
- Torrance, E. P. (1964). *Torrance Test of Creative Thinking*. Illinois, Scholastic Testing Service, Inc.